

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ
ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ИҚТИСОДИЁТ УНИВЕРСИТЕТИ
М.И.АЛИМАРДОНОВ, С.К.ХУДОЙҚУЛОВ, О.А.ЮСУПОВ,
А.Т.АГЗАМОВ

ЮРИДИК ШАХСЛАРНИ СОЛИҚҚА ТОРТИШ
фанидан
МАЪРУЗАЛАР МАТНИ

Тошкент - 2012

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ
ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ИҚТИСОДИЁТ УНИВЕРСИТЕТИ

М.И.АЛИМАРДОНОВ, С.К.ХУДОЙҚУЛОВ, О.А.ЮСУПОВ,
А.Т.АГЗАМОВ

ЮРИДИК ШАХСЛАРНИ СОЛИҚҚА ТОРТИШ
фанидан
МАЪРУЗАЛАР МАТНИ

Тошкент – 2012

Алимардонов М.И., Худойқулов С.К., Юсупов О.А., Агзамов А.Т. Юридик шахсларни солиққа тортиш: Маърузалар матни. – Т.: ТДИУ, 2012. - 289 б.

Ушбу маърузалар матни Ўзбекистон Республикаси олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги томонидан олий таълимнинг 300000- «Ижтимоий фанлар, иқтисод ва ҳуқук» билим соҳасининг 340000- «Иқтисод ва бизнес» таълим соҳасидаги 5340800- «Солиқлар ва солиққа тортиш» таълим йўналиши учун 2011 йилда тасдиқланган ва рўйхатга олинган «Юридик шахсларни солиққа тортиш» фани ўқув дастурига асосан ёзилган

Маърузалар матни Ўзбекистон Республикаси Солиқ Кодекси, Ўзбекистон Республикасининг «Солиқ маслаҳати тўғрисида»ги қонуни, Ўзбекистон Республикасининг «Давлат солиқ хизмати тўғрисида»ги қонуни, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 30 декабрдаги «Ўзбекистон Республикасининг 2012 йилги асосий макроиқтисодий кўрсаткичлари прогнози ва Давлат бюджети параметрлари тўғрисида»ги ПҚ-1675-сон қарори ва солиққа оид қонун ҳужжатлари асосида ёритилган.

Маърузалар матнида иқтисодиётни модернизациялаш шароитида солиқ тизимида юридик шахсларни солиққа тортиш тартиби, юридик шахслардан ундириладиган умумдавлат ва маҳаллий солиқларни иқтисодий моҳияти ва солиқ тизимидаги аҳамияти, юридик шахслардан ундириладиган солиқларнинг турлари, юридик шахсларни солиққа тортишнинг ўзига хос хусусиятлари ўз аксини топган.

Маърузалар матни олий таълимнинг 340000- «Иқтисод ва бизнес» таълим соҳасидаги 5340800- «Солиқлар ва солиққа тортиш» таълим йўналиши талабалари ва иқтисодий таълим йўналишлари олий ўқув юртлирининг бакалаврлари, магистрлари, давлат солиқ хизмати органлари, молия ва банк ходимлари, бухгалтерлар, аудиторлар, профессор-ўқитувчилар ва илмий тадқиқотчиларга мўлжалланган.

Масъул муҳаррир

и.ф.н., доц. Эшбоев. Ў.Т.

Тақризчилар:

Д. Ш. Ходжаев – Тошкент шаҳар Шайхонтохур тумани Давлат солиқ инспекцияси «Юридик шахсларга солиқ солиш» бўлими бошлиғи

Қ.Т. Базаров - Тошкент давлат иқтисодиёт университети «Давлат молияси ва солиқлар» кафедраси доценти, иқтисод фанлари номзоди

Кириш

Юридик шахслардан ундириладиган солиқлар давлатнинг барча вазифаларини амалга ошириши учун зарур бўлган молия манбаларидан бири бўлиб, у давлат бюджети даромадларини шакллантиришда асосий воситадир. Юридик шахслардан ундириладиган солиқлар бўйича солиқ юкини камайтириш кичик бизнес субъектларнинг ишбилармонлик фаоллиги ва молиявий барқарорлигини юксалтиришда асосий ўрин тутди.

«Юридик шахсларни солиққа тортиш» фани Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ хизмати органларига мутахассис кадрларни тайёрлашда муҳим аҳамият касб этади. Юридик шахслардан ундириладиган умумдавлат ва маҳаллий солиқларни иқтисодий моҳияти, юридик шахслардан ундириладиган солиқларнинг турлари, юридик шахсларни солиққа тортишнинг ўзига хос хусусиятларини ўрганишда «Юридик шахсларни солиққа тортиш» фани алоҳида ўрин тутди.

2012 йил 19 январь куни мамлакатимиз Президенти Ислон Каримов томонидан 2011 йилнинг асосий яқунлари ва 2012 йилда Ўзбекистонни ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг устувор йўналишларига бағишланган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг мажлисидаги маърузасида изчиллик билан амалга оширилаётган солиқ юкини камайтиришга қаратилган оқилона солиқ сиёсати иқтисодиётдаги таркибий ўзгаришларга, хўжалик юритувчи субъектларнинг ишбилармонлик фаоллиги ва молиявий барқарорлигини юксалтиришга хизмат қилаётганлиги эътироф этилди «Изчиллик билан амалга оширилаётган, биринчи навбатда солиқ юкини камайтиришга қаратилган оқилона солиқ сиёсати иқтисодиётдаги таркибий ўзгаришларга, хўжалик юритувчи субъектларнинг ишбилармонлик фаоллиги ва молиявий барқарорлигини юксалтиришга хизмат қилмоқда.

Хусусан, 2011 йилда солиқ юки, 1991 йил билан солиштирилганда, ялпи ички маҳсулотга нисбатан қарийиб 2 баробар камайиб, 41,2 фоиздан 22 фоизга тушганини қайд этиш зарур.

2011 йилда микрофирма ва кичик корхоналар учун ягона солиқ тўлови ставкасининг 7 фоиздан 6 фоизга камайтирилиши хўжалик юритувчи субъектлар инвестиция фаолиятининг кенгайтилишига хизмат қилди. Бунинг натижасида бўшаб қолган қарийиб 80 миллиард 300 миллион сўм маблағни, биринчи навбатда, ишлаб чиқаришни технологик янгилаш ва замонавий техникани жорий этига йўналтириш имкони пайдо бўлди.

2011 йилда республикада иш ҳақи 20,2 фоизга, бюджет ташкилотлари ходимларининг иш ҳақи, пенсиялар, нафақа ва стипендиялар миқдори эса 26,5 фоизга ўсди. Аҳолининг реал даромадлари йил мобайнида 23,1 фоизга ортди. Айни пайтда шунга эътибор беришингизни сўрайман аҳоли жами даромадларининг 47 фоизи тадбиркорлик фаолиятидан олинмоқда.

Кейинги ўн йилда юртимизда аҳоли даромадлари ҳажми 8,1 баробар ортган бир пайтда, иш ҳақи, ижтимоий кўмакка муҳтож тоифаларнинг даромадлари миқдорини жадал ошириш, улар қўллаб қувватлаш ва солиқ имтиёзлари бериш ҳисобидан аҳолининг энг паст ва энг юқори даромадга эга бўлган гуруҳлари ўртасидаги тафовут, бошқача айтганда, даромадларидаги фарқ коэффициенти 21,1 баробаридан 8,3 баробарига қисқарди. Айтиш керакки, мустақил давлатлар ҳамдўстлиги мамлакатлари ва бир қатор иқтисодий ривожланган давлатлар ўртасида бу коэффициент энг паст кўрсаткичлардан бири ҳисобланади.

Юртимизда ўтган йиллар давомида иш ҳақи ва пенсияларнинг харид қобилияти изчил ва барқарор ўсгани аҳолининг ҳаёт даржаси ва сифати ортиб бораётганининг яққол тасдиғидир.

Солиқ юкини, биринчи навбатда, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларидан олинадиган солиқ юкини сезиларли даражада камайтириш белгиланмоқда. Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари учун ягона солиқ тўлови ставкаси 6 фоиздан 5 фоизга туширилиши режалаштирилмоқда.

Шу билан бирга, жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғининг энг паст ставкаси 10 фоиздан 9 фоизга пасайтирилганини қайд этиш лозим. Бу,

аввало, кам иш ҳақи тўланадиган ишловчилар тоифаси даромадларининг кўпайишига сезиларли равишда ижобий таъсир кўрсатиши табиийдир»¹

Шунингдек, мамлакатимиз Президенти Ислом Каримовнинг Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисидаги маърузасида ислохатларимизнинг кейинги босқичида янги таҳрирдаги Солиқ кодекси ва иқтисодиётни ислох қилиш бўйича умумий ҳисобда 400 дан зиёд қонун ҳужжатлари ишлаб чиқилиб, қабул қилинганлиги ва жорий этилганлиги таъкидлаб ўтилди «Ислохатларимизнинг кейинги босқичида “Тадбиркорлик фаолияти эркинлигининг кафолатлари тўғрисида”, “Хусусий корхона тўғрисида”, “Валютани тартибга солиш тўғрисида”, “Ташқи иқтисодий фаолият тўғрисида”, “Фермер хўжалиги тўғрисида”ги қонунлар, янги таҳрирдаги Солиқ кодекси ва иқтисодиётни ислох қилиш бўйича умумий ҳисобда 400 дан зиёд қонун ҳужжатлари ишлаб чиқилиб, қабул қилинди ва жорий этилди. Уларнинг барчаси иқтисодиётимизни янада либераллаштириш ва модернизация қилишда нафақат мустаҳкам ҳуқуқий асос, балки амалга оширалаётган бозор ислохатларининг ортга қайтмаслигининг кафолати бўлиб хизмат қилмоқда»²

Талабаларга мазкур фан хусусиятлари доирасида Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А. Каримовнинг “Жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози, Ўзбекистон шароитида уни бартараф этишнинг йўллари ва чоралари” ҳамда “2012 йил Ватанимиз тараққиётини янги босқичга кўтарадиган йил бўлади”³ номли асар ва маърузаларида келтирилган маълумотлар, асосий тушунча ва қарашлар, устувор йўналишлар ва хулосаларни пухта ўзлаштиришлари, келгуси фаолиятларида самарали фойдаланишлари ҳамда ижодий ёндашишларини таъминлаш фаннинг олдида турган асосий вазифалардан биридир.

¹ И.А.Каримов. 2012 йил Ватанимиз тараққиётини янги босқичга кўтарадиган йил бўлади: 2011 йилнинг асосий якунлари ва 2012 йилда Ўзбекистонни ижтимоий иқтисодий ривожлантиришнинг устувор йўналишларига бағишланган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг мажлисидаги маърузаси. – “Халқ сўзи”, 2012 йил 20 январь (№ 14) 2-бет

² И.А.Каримов Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепцияси (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисидаги маъруза), “Халқ сўзи”, 2010 йил 13 ноябрь (№ 220) 4-бет

³ И.А.Каримов. 2012 йил Ватанимиз тараққиётини янги босқичга кўтарадиган йил бўлади: 2011 йилнинг асосий якунлари ва 2012 йилда Ўзбекистонни ижтимоий иқтисодий ривожлантиришнинг устувор йўналишларига бағишланган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг мажлисидаги маърузаси. – “Халқ сўзи”, 2012 йил 20 январь (№ 14) 2-бет

Иқтисодиётни модернизациялаш шароитида юридик шахсларни солиққа тортиш тартиби, юридик шахслардан ундириладиган умумдавлат ва маҳаллий солиқларни иқтисодий моҳияти ва солиқ тизимидаги аҳамияти, юридик шахслардан ундириладиган солиқларнинг турлари, юридик шахсларни солиққа тортишнинг ўзига хос хусусиятлари билан яқиндан таништириб, уларнинг билимларини чуқурлаштириш, фан буйича назарий ва амалий билим кўникмаларини ҳосил қилиш лозимлигини кўрсатмоқда.

Ушбу фан юридик шахсларни солиққа тортиш тушунчаси, юридик шахслардан ундириладиган умумдавлат ва маҳаллий солиқларни иқтисодий моҳияти, юридик шахсларни солиққа тортишнинг асосий принципларини ўргатишда қўл келади. Шунингдек, «Юридик шахсларни солиққа тортиш» фани мутахассислик фанлардан бири бўлиб, бошқа иқтисодий фанларни чуқур ўрганишда асос бўлиб хизмат қилади.

1-МАВЗУ. «ЮРИДИК ШАХСЛАРНИ СОЛИҚҚА ТОРТИШ» ФАНИНИНГ ПРЕДМЕТИ, МОҲИЯТИ ВА МАҚСАДИ

1. «Юридик шахсларни солиққа тортиш» фанининг мақсади ва вазифаси

«Юридик шахсларни солиққа тортиш» фанининг мақсади иқтисодий ва модернизациялаш шароитида юридик шахсларни солиққа тортиш тартиби, юридик шахслардан ундириладиган умумдавлат ва маҳаллий солиқларни иқтисодий моҳияти ва солиқ тизимидаги аҳамияти, юридик шахслардан ундириладиган солиқларнинг турлари, юридик шахсларни солиққа тортишнинг ўзига хос хусусиятлари билан яқиндан таништириб, юридик шахсларни солиққа тортиш бўйича билимларни чуқурлаштириш, фан бўйича назарий ва амалий билим кўникмаларини ҳосил қилишдан иборат.

Талабаларга мазкур фан хусусиятлари доирасида Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А. Каримовнинг “2012 йил Ватанамиз тараққиётини янги босқичга кўтарадиган йил бўлади”⁴ номли маърузаларида келтирилган маълумотлар, асосий тушунча ва қарашлар, устувор йўналишлар ва хулосаларни пухта ўзлаштиришлари, келгуси фаолиятларида самарали фойдаланишлари ҳамда ижодий ёндашишларини таъминлаш фаннинг олдида турган асосий вазифалардан биридир.

Ушбу фан юридик шахсларни солиққа тортиш тушунчаси, юридик шахслардан ундириладиган умумдавлат ва маҳаллий солиқларни иқтисодий моҳияти, юридик шахсларни солиққа тортишнинг асосий принципларини ўргатишда қўл келади. Шунингдек, «Юридик шахсларни солиққа тортиш» фани мутахассислик фанлардан бири бўлиб, бошқа иқтисодий фанларни чуқур ўрганишда асос бўлиб хизмат қилади.

Фаннинг вазифаси юридик шахсларни солиққа тортиш тартиби бўйича талабалар ва давлат солиқ хизмати органлари ходимларини назарий ҳамда амалий томондан ўргатиш ҳамда солиқ амалиётида тадбиқ этишдир.

⁴ И.А.Каримов. 2012 йил Ватанамиз тараққиётини янги босқичга кўтарадиган йил бўлади: 2011 йилнинг асосий якунлари ва 2012 йилда Ўзбекистонни ижтимоий иқтисодий ривожлантиришнинг устувор йўналишларига бағишланган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг мажлисидаги маърузаси. – “Халқ сўзи”, 2012 йил 20 январь (№ 14) 2-бет

Шунингдек, ривожланган чет эл мамлакатларининг солиқ амалиётидаги илғор тажрибаларини ўрганиш асосида қилинган хулосаларни иқтисодийликка мос томонларини тадқиқ этишдан иборатдир.

«Юридик шахсларни солиққа тортиш» фани Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ хизмати органларига мутахассис кадрларни тайёрлашда муҳим аҳамият касб этади.

«Юридик шахсларни солиққа тортиш» фанининг асосий вазифаси юқори малакали давлат солиқ хизмати органларига мутахассис кадрларни тайёрлашда уларни ҳам назарий, ҳам илмий, ҳам амалий жиҳатидан ўрганишларини ва билимга эга бўлишларини таъминлашдан иборатдир.

2.«Юридик шахсларни солиққа тортиш» фанининг предмети ва ўрганиш усуллари

«Юридик шахсларни солиққа тортиш» фани барча иқтисодий фанлар каби ўзининг предметиға, яъни изланиш объектиға эға. «Солиқ тарихи ва назарияси» фанининг предмети бўлиб солиқлар ва солиқ муносабатларини пайдо бўлиши ҳамда солиқларнинг ҳаркати ҳисобланса, «Жисмоний шахсларни солиққа тортиш» фанида эса жисмоний шахсларни солиққа тортиш механизмини ҳар тарафлама ўрганиш бўлса, юридик шахслардан олинадиган солиқларнинг ҳаракати, юридик шахсларни солиққа тортиш механизмини ўрганиш, юридик шахсларни солиққа тортиш жараёни «Юридик шахсларни солиққа тортиш» фанининг предмети бўлиб ҳисобланади.

«Юридик шахсларни солиққа тортиш» фанини ўрганишдаги усуллар умумий ва алоҳида усулларға бўлинади.

Табиат, жамият ва тафаккурнинг ривожланиш қонунларини тадқиқ қилишнинг илмий услуби диалектик услубдир. Шунинг учун ҳам ушбу илмий услуб барча фанларнинг, шу жумладан «Юридик шахсларни солиққа тортиш» фанининг назарий ва услубий асосини ташкил этади. Диалектика иқтисодий жараёнларнинг ўзаро боғлиқлиги, ҳаракат ва ривожланишида тадқиқ қилишни талаб этади. Диалектик услуб шуни тадқиқ этадики, ривожланиш қуйидан юқорига қараб содир бўлади, билиш эса оддийдан мураккабға томон ривож

топиб боради. Шунинг учун ушбу услуб тадқиқ этишнинг индукция ва дедукция усулларини ўз ичига олади.

Хусусий, якка факт олиниб, унинг асосида умумий қоида ҳосил қилинадиган бўлса – индукция усули вужудга келади. Барча хусусий ҳолларни ўз ичига олган умумий қоида ҳосил қилинса – дедукция усули юзага келади.

Ҳамма иқтисодий фанлар каби «Юридик шахсларни солиққа тортиш» фанининг ҳам ўзига хос илмий тадқиқ этиш усуллари мавжуд, яъни илмий тадқиқ этиш усуллари бири бу илмий абстракция усулидир. Илмий абстракция усулининг моҳияти бу таҳлил пайтида объектнинг фақат бир томонига, тадқиқ этилаётган жараённинг асосий моҳиятига эътибор қаратилиб, ҳалал бериши мумкин бўлган иккинчи даражали элементларнинг таъсири эътибордан четда қолдирилади.

Табиат ва жамиятдаги воқеа ҳодисалар сингари иқтисодий жараёнларнинг ҳам таркибий бўлимларини тадқиқ этмай туриб, яъни таҳлил қилмай туриб, уларни илмий жиҳатидан ўрганиб бўлмайди.

«Юридик шахсларни солиққа тортиш» фани шунингдек, ўз предметини ўрганишда таҳлил ва синтез усулидан ҳам фойдаланади.

«Таҳлил» ибораси грекча «анализ» сўзидан олинган бўлиб, бу қисмларга бўлиш ёки ажратиш, таҳлил қилиш каби маъноларни билдиради, яъни таҳлил мураккаб ҳодиса ва предметларни таркибий бўлақларга бўлиш, ажратиш асосида кўрсаткичларни таққослаш ва тадқиқ этиш демакдир.

Таҳлил усули бўлиб, бу усул воситасида воқеа ҳодисалар ўртасидаги ўзаро боғлиқликлар тадқиқ этилади.

Синтез усули тадқиқ этилган бўлимлардан олинган хулоса ва натижаларни бутун бир яхлит жараён деб ҳисоблаб, умумий хулоса чиқаришдан иборат. Юридик шахслардан ундириладиган солиқ турларини ҳисоблаш ва давлат бюджетига ўтказиш тартибининг амалий масалалари мазкур усул билан тадқиқ этилади.

Тўлиқ тасаввур пайдо бўлиши учун предметнинг айрим таркибий элементларининг боғлиқлигини ва мавжуд муаммоларни аниқлаб олиш, умумлаштириш, яъни синтез қилиш лозим. Таҳлилсиз синтез ҳам бўлмайди.

Шунингдек, «Юридик шахсларни солиққа тортиш» фанини ўрганишда қуйидаги усуллардан фойдаланиш мумкин: фоиз чиқариш, таққослаш, коэффициент, занжирли боғланиш, корреляция, математик усулларни қўллаш, статистик, график, юридик шахслардан ундириладиган солиқларни даврлар бўйича таққослаш, юридик шахслардан ундириладиган солиқ тушумларини жадваллар орқали ифодалаш, ўзгаришларни аниқлаш, уларга назарий жиҳатдан баҳо бериш, юридик шахслардан ундириладиган солиқларнинг бошқа иқтисодий категорияларга таъсирини график усулда тасвирлаш ва бошқалар.

Юқорида айтиб ўтилган усуллардан фойдаланиб юридик шахсларнинг фаолиятини таҳлил қилиш иқтисодиётдаги янги имкониятларни топишда ёрдам беради, юридик шахсларни солиққа тортиш самарадорлигини янада оширади.

Статистик гуруҳлаш усули - бу маълумотларни маълум белгиларига кўра гуруҳларга ажратиш статистик тадқиқ этишнинг муҳим усули ҳисобланади. Статистик усул деб аталишига сабаб шундаки, бунда кўрсаткичлар бир қанча статистик маълумотларни гуруҳларга бўлиш асосида ўрганилади. Статистик гуруҳлаш усули орқали иқтисодий кўрсаткичлар бир ҳил бўлган гуруҳларга ажратилади ва айрим кўрсаткичлар ўртасида бир-бирига боғлиқлик борлигини ҳамда тадқиқ этилаётган воқеа ҳодисларнинг энг зарури, муҳими аниқланади.

3.«Юридик шахсларни солиққа тортиш» фанининг бошқа фанлар билан боғлиқлиги

«Юридик шахсларни солиққа тортиш» фани юридик шахслардан олинадиган солиқларнинг ҳаракатини ва юридик шахсларни солиққа тортиш механизминини чуқур ўрганиш асосида хулоса қилиб олинган, такрорланиб турадиган муносабатларни тартибга солиб ўргатади.

«Юридик шахсларни солиққа тортиш» фани «Солиқ тарихи ва назарияси» фани билан чамбарчас боғлиқдир. Чунки юридик шахслардан олинадиган солиқ

назарияси қонуниятлари ва солиққа тортиш тамойилларидан четга чиқиб кетаолмайди, уларга асосланади.

Бу фан молия фани билан ҳам чамбарчас боғлиқдир. Чунки юридик шахслардан олинadиган солиқлар молия муносабатларининг таркибига киради. Шунинг учун молия ҳам, юридик шахслар солиқлари ҳам пул муносабатларини ифодалайди. Бу иккала фан учун ягона асос пул муносабатларининг мавжудлигидир. Лекин юридик шахслардан ундириладиган солиқлар кейинчалик ўзига хос бўлган пул муносабатларини, яъни солиқ тўловчилар билан давлат ўртасидаги мажбурий пул муносабатларини ифодалайди.

Шунингдек, «Юридик шахсларни солиққа тортиш» фани бакалаврият таълим йўналишидаги «Солиқ тарихи ва назарияси», «Молия», «Бухгалтерия ҳисоби», «Давлат бюджети», «Иқтисодиёт назарияси», «Иқтисодий таълимотлар тарихи», «Макроиқтисодиёт», «Молия ҳуқуқи», «Солиқ ҳуқуқи», «Молиявий менежмент», «Солиқ статистикаси ва прогнози», «Молиявий ва бошқарув ҳисоби» ва «Чет эл мамлакатлари солиқ тизими» ва бошқа фанлар билан ўзаро боғлиқдир.

4.Юридик шахсларни солиққа тортишнинг асосий принциплари

Давлат солиқ хизмати органлари ходимлари ўзларига солиқ қонунчилиги ҳужжатларида юкланган вазифаларни муваффақиятли бажаришлари учун фақат назарий жиҳатларини ўрганиб қолмасдан, юридик шахслардан олинadиган солиқларнинг иқтисодий моҳияти ва объектив зарурлиги, умумий асосга эга бўлган солиқ қонунчилиги тамойиллари, солиқлар ва мажбурий тўловлар тизими, юридик шахслардан олинadиган солиқларнинг турлари ва юридик шахсларни солиққа тортиш механизмини амалдаги ҳолатини пухта эгаллаган бўлиши зарур. Бунинг учун эса, юридик шахсларни солиққа тортиш фанини чуқур ўрганиши керак.

Юридик шахсларни солиққа тортиш фани пул муносабатларини ифодаловчи солиқларнинг моҳияти, уларнинг тўғри ва эгри солиқларга булиниши, бюджетга тушиш нуктаи назаридан умумдавлат (республика) солиқлари ва маҳаллий солиқларга булиниши, юридик шахслар тушунчаси ва уларнинг

солиқлари таркиби, юридик шахслардан олинадиган солиқларнинг бюджет даромадларини шакллантириш ва пул муомаласини мустахкамлашдаги ахамияти, юридик шахслар солиқларини бюджетга тулаш тартиби, юридик шахслар даромадидан (фойдасидан) солиқ, даромадга (фойдага) солиқ тушунчаси, солиқ ҳисобни тузиш ва тақдим этиш тартиби ҳамда тулаш муддатлари, кушилган киймат солиғи тушунчаси ва уни ҳисоблаш усуллари, акциз солиғи тушунчаси ва солиқ туловчиларни гуруҳлаш, юридик шахсларнинг мол-мулк солиғи, қишлоқ хўжалик товар ишлаб чиқарувчиларнинг ягона ер солиғи, юридик шахсларнинг (ноқишлоқ хўжалик) ер солиғи, ер остидан фойдаланганлик учун солиқ, экология солиғи, сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ, кичик корхоналарнинг ягона солиғи, кичик корхоналар учун ихчамлашган солиққа тортиш тизимига утишининг ахамияти, савдо ва умумий оваткатиш корхоналарини солиққа тортиш, Ўзбекистон Республикасида чет эл корхоналарининг даромади (фойдаси)ни солиққа тортиш, юридик шахслардан олинадиган солиқлар турлари, уларни амалиётга тадбиқ этиш услублари, солиқ тизимига оид бошқа ҳаракатларни уз ичига олади.

Юридик шахсларни солиққа тортиш солиқ солишининг мажбурийлиги, аниқлиги, адолатлилиги, солиқ тизимининг ягоналиги, солиқ тўғрисидаги қонун ҳужжатларининг ошқоралиги ва солиқ тўловчининг ҳақлиги презумпцияси принципларига асосланади.

Солиқ солишининг мажбурийлиги принципи- ҳар бир шахс солиқ қонунчилигида белгиланган солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларни тўлаши шарт.

Ҳеч кимнинг зиммасига солиқ қонунчилигида назарда тутилмаган ёки унинг нормалари бузилган ҳолда белгиланган солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларни тўлаш мажбурияти юклатилиши мумкин эмас.

Солиқ солишининг аниқлиги принципи - солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар аниқ бўлиши керак. Солиқ тўғрисидаги қонун ҳужжатлари ҳар бир солиқ тўловчи қайси солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларни, қачон, қанча

миқдорда ҳамда қай тартибда тўлаши кераклигини аниқ биладиган тарзда ифодаланган бўлиши керак.

Солиқ солишнинг адолатлилиги принципи- солиқ солиш умумийдир.

Солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича имтиёзларни белгилаш ижтимоий адолат принципларига мос бўлиши керак. Солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича яқка тартибдаги хусусиятга эга бўлган имтиёзлар берилишига йўл қўйилмайди.

Солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар камситиш хусусиятига эга бўлиши мумкин эмас ҳамда ижтимоий, ирқий, миллий, диний ва бошқа шу каби мезонлардан келиб чиққан ҳолда қўлланилиши мумкин эмас.

Солиқ тизимининг ягоналиги принципи- солиқ тизими Ўзбекистон Республикасининг бутун ҳудудида барча солиқ тўловчиларга нисбатан ягонадир.

Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудуди доирасида товарларнинг (ишларнинг, хизматларнинг) ёки молиявий маблағларнинг эркин муомалада бўлишини бевосита ёки билвосита чеклаб қўядиган солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар белгиланишига йўл қўйилмайди.

Солиқ тўғрисидаги қонун ҳужжатларининг ошкоралиги принципи- солиқ солиш масалаларини тартибга солувчи норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар расмий нашрларда эълон қилиниши шарт. Барчанинг эътибори учун расмий эълон қилинмаган норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар кучга киритилмаган ҳужжат сифатида ҳуқуқий оқибатларни келтириб чиқармайди ва солиқ соҳасидаги муносабатларни тартибга солишга, улардаги кўрсатмалар бажарилмаганлиги учун бирон бир санкцияни қўллашга асос бўлиб хизмат қилиши мумкин эмас.

Солиқ тўловчининг ҳақлиги презумпцияси принципи-солиқ тўғрисидаги қонун ҳужжатларидаги бартараф этиб бўлмайдиган барча қарама-қаршилиқлар ва ноаниқликлар солиқ тўловчининг фойдасига талқин қилинади.

Қисқача хулосалар

Хулоса қилиб шуни айтиш мумкинки, юридик шахсларни солиққа тортиш» фанини мазмунини чуқур эгаллаган ҳар қандай мутахассис

солиқларни ўрганишда ва уларни қайта тўғри ва тўлиқ тадбиқ этишда унумли фойдаланади. «Юридик шахсларни солиққа тортиш» фани солиқ хизмати ходимлари, солиқ соҳаси вакиллари, талабалар ва бошқалар учун илмий салоҳиятини оширишда катта роль уйнайди. Юридик шахслардан олинadиган солиқларнинг ҳаракати, юридик шахсларни солиққа тортиш механизмини ҳар тарафлама ўрганиш, юридик шахсларни солиққа тортиш жараёни «Юридик шахсларни солиққа тортиш» фанининг предмети бўлиб ҳисобланади.

Назорат ва муҳокама учун саволлар

1. «Юридик шахсларни солиққа тортиш» фанининг мақсади ва вазифаси нималардан иборат ?
2. «Юридик шахсларни солиққа тортиш» фанининг предмети ва ўрганиш усуллларини тушунтириб беринг ?
3. «Юридик шахсларни солиққа тортиш» фанининг бошқа фанлар билан қандай боғлиқлиги мавжуд ?

Асосий адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикаси Солиқ Кодекси. Ўзбекистон Республикаси Қонун ҳужжатлари тўплами, 2011 йил январь.
2. Ўзбекистон Республикасининг «Солиқ маслаҳати тўғрисида»ги Қонуни, -Т.: Халқ сўзи, 2006 йил, 21 сентябр.
3. Ўзбекистон Республикасининг «Давлат солиқ хизмати тўғрисида»ги Қонуни. - Т.: Халқ сўзи, 1997 йил, 29 август. 1-2 бет.
4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 30 декабрдаги «Ўзбекистон Республикасининг 2012 йилги асосий макроиқтисодий кўрсаткичлари прогнози ва Давлат бюджети параметрлари тўғрисида»ги ПҚ-1675-сонли қарори
5. Каримов И.А. 2012 йил Ватанимиз тараққиётини янги босқичга кўтарadиган йил бўлади: 2011 йилнинг асосий яқунлари ва 2012 йилда Ўзбекистонни ижтимоий иқтисодий ривожлантиришнинг устувор йўналишларига бағишланган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг мажлисидаги маърузаси. – Халқ сўзи газетаси, 20 январь 2012 йил

6. Ваҳобов А., Жўраев А. Солиқлар ва солиққа тортиш. Дарслик- Т.:Шарқ, 2009. 448 бет.
7. Alimardonov M.I., To`xsanov Q.N. Soliq nazariyasi. –Т.: O`zbekiston Yozuvchilar uyushmasi Adabiyot jamg`armasi nashriyoti, 2005, - 175 b.
8. Яхёев Қ.А. Солиққа тортиш назарияси ва амалиёти, Дарслик (қайта ишланган)- Т.: Фан ва технологиялар маркази, 2003.-247 бет.
9. Налоги и налоогообложение: учеб. /Под ред. И.А. Майбутова. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2010. – 559 с.
10. Никулкина И.В. Общая теория налоогообложения: учеб. пособ. – М.: Эксмо, 2010. – 176 с.
11. Миляков Н.В. Налоги и налоогообложение: Учебник. — 7-е изд., перераб. и доп. — М.: ИНФРА-М, 2008. - 520 с.
12. www.mf.uz-Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги сайти.
13. www.soliq.uz-Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ кўмитаси сайти.

2-МАВЗУ. ЮРИДИК ШАХСЛАР ФОЙДАСИНИ СОЛИҚҚА ТОРТИШ ТАРТИБИ

1. Юридик шахслардан олинадиган солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар

Солиқлар деганда солиқ қонунчилигида белгиланган, муайян миқдорларда ундириладиган, мунтазам, қайтариб берилмайдиган ва беғараз хусусиятга эга бўлган, бюджетга йўналтириладиган мажбурий пул тўловлари тушунилади.

Бошқа мажбурий тўловлар деганда солиқ қонунчилигида белгиланган давлат мақсадли жамғармаларига мажбурий пул тўловлари, божхона тўловлари, шунингдек ваколатли органлар ҳамда мансабдор шахслар томонидан юридик аҳамиятга молик ҳаракатларни тўловчиларга нисбатан амалга ошириш учун, шу жумладан муайян ҳуқуқларни ёки лицензиялар ва бошқа рухсат берувчи ҳужжатларни бериш учун тўланиши лозим бўлган йиғимлар, давлат божи тушунилади.

Юридик шахслардан олинадиган солиқларга қуйидагилар киради:

1. Юридик шахслардан олинадиган фойда солиғи.
2. Қўшилган қиймат солиғи.
3. Акциз солиғи.
4. Ер қаъридан фойдаланувчилар учун солиқлар ва махсус тўловлар.
5. Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ.
6. Юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқ
7. Юридик шахслардан олинадиган ер солиғи
8. Ободонлаштириш ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш солиғи.
9. Ягона солиқ тўлови.
10. Ягона ер солиғи.
11. Тадбиркорлик фаолиятининг айрим турлари бўйича қатъий белгиланган солиқ.

Юридик шахсларнинг ҳамма солиқлари нақд пулсиз тўланади. Бироқ, айрим йиғимлар (давлат ва божхона божлари) нақд пулли бўлиши мумкин.

Юридик шахслар солиқларини нақд пулсиз тўланиши жуда катта иқтисодий аҳамиятга эга. Пул ўтказишлар тезлашади, ижтимоий харажатлар тежалади.

2007 йил 23 ноябрда Қонунчилик палатаси томонидан қабул қилинган, 2007 йил 30 ноябрда Сенат томонидан маъқулланган, 2007 йил 25 декабрда Ўзбекистон Республикасининг Президенти И. Каримов томонидан тасдиқланган **2008 йил 1 январдан эътиборан кучга кирган** Ўзбекистон Республикасининг Солиқ кодексининг 23-моддасига асосан солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар тизими қуйидаги таркибга эга:

1. Умумдавлат солиқлари ва бошқа мажбурий тўловлар.

2. Маҳаллий солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар

Юридик шахслардан олинадиган умумдавлат солиқлари ва бошқа мажбурий тўловларга қуйидагилар киради:

1. Юридик шахслардан олинадиган фойда солиғи.

2. Қўшилган қиймат солиғи.

3. Акциз солиғи.

4. Ер қаъридан фойдаланувчилар учун солиқлар ва махсус тўловлар.

5. Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ.

Бошқа мажбурий тўловлар:

1. Давлат божи.

2. Божхона тўловлари.

Юридик шахслардан олинадиган маҳаллий солиқларга қуйидагилар киради:

1. Юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқ

2. Юридик шахслардан олинадиган ер солиғи

3. Ободонлаштириш ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш солиғи.

Солиқ солишнинг соддалаштирилган тартибида юридик шахслардан олинадиган солиқларга қуйидагилар киради:

1. Ягона солиқ тўлови.

2. Ягона ер солиғи.

3.Тадбиркорлик фаолятининг айрим турлари бўйича қатъий белгиланган

солиқ.

2.1.1-расм. Юридик шахслардан ундириладиган солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларнинг турлари

Мамлакатимиз солиқ қонунчилигига мувофиқ солиқ тўловчилар икки катта гуруҳга, яъни юридик ва жисмоний шахслар гуруҳига бўлинади ва уларнинг фаолият кўрсатиш хусусиятидан келиб чиқиб яна таркибий қисмларга ажратиш мумкин. Республикамиз давлат бюджети даромадларини шакллантиришда юридик шахслар тўлайдиган солиқлар катта аҳамиятга эга.

2.Солиқ муносабатларининг субъектлари

Солиқ тўловчи юридик шахслар ва ваколатли органлар солиқ муносабатларининг субъектлари бўлиб ҳисобланади.

Юридик шахс деб қуйидагилар эътироф этилади:

Ўзбекистон Республикасининг қонун ҳужжатларига мувофиқ ташкил этилган, ўз мулкида, хўжалик юритишида ёки оператив бошқарувида алоҳида

мол-мулкка эга бўлган ҳамда ўз мажбуриятлари юзасидан ушбу мол-мулк билан жавоб берадиган, мустақил балансига ёки сметасига эга бўлган, ўз номидан мулкӣ ва шахсий номулкӣ ҳуқуқларга эга бўла оладиган ҳамда уларни амалга ошира оладиган, мажбуриятларни бажара оладиган, судда даъвогар ва жавобгар бўла оладиган ташкилот.

Чет давлатнинг қонун ҳужжатларига мувофиқ ташкил этилган чет эл ташкилоти.

Ўзбекистон Республикасининг, чет давлатнинг қонун ҳужжатларига ёки халқаро шартномага мувофиқ ташкил этилган халқаро ташкилот.

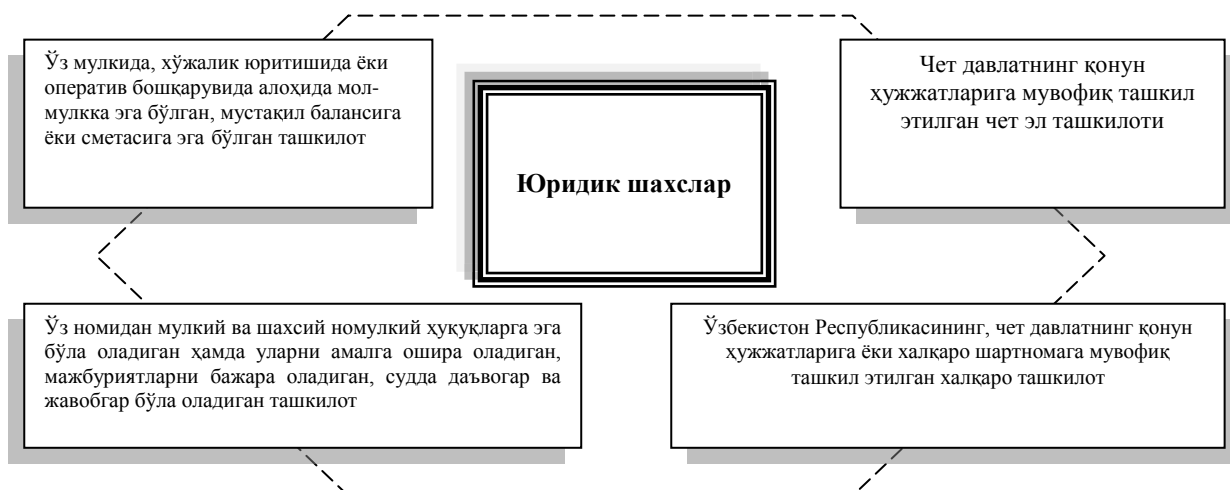
Нотижорат ташкилотлари деганда фойда олишни фаолиятининг асосий мақсади қилиб олмаган ва олинган даромадларни ўз қатнашчилари (аъзолари) ўртасида тақсимламайдиган юридик шахслар тушунилади.

Нотижорат ташкилотларига бюджет ташкилотлари, шу жумладан давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари, нодавлат нотижорат ташкилотлари, шу жумладан Ўзбекистон Республикасида давлат рўйхатидан ўтган халқаро нодавлат нотижорат ташкилотлари, шунингдек фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ва қонун ҳужжатларига мувофиқ бошқа ташкилотлар киради.

Солиқ тўловчилар солиқ қонунчилигига мувофиқ зиммасига солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларни тўлаш мажбурияти юклатилган юридик шахслар ва уларнинг алоҳида бўлинмаларидир.

Солиқ агентлари солиқ қонунчилигига мувофиқ зиммасига солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларни ҳисоблаб чиқариш, солиқ тўловчидан ушлаб қолиш ҳамда бюджетга ва давлат мақсадли жамғармаларига ўтказиш мажбурияти юклатилган шахслардир.

Солиқ тўловчининг вакиллари қонунга ёки таъсис ҳужжатида мувофиқ солиқ тўловчининг вакили бўлишга ваколатли шахслардир.

2.2.1-расм. Юридик шахсларнинг ўзига хос хусусиятлари

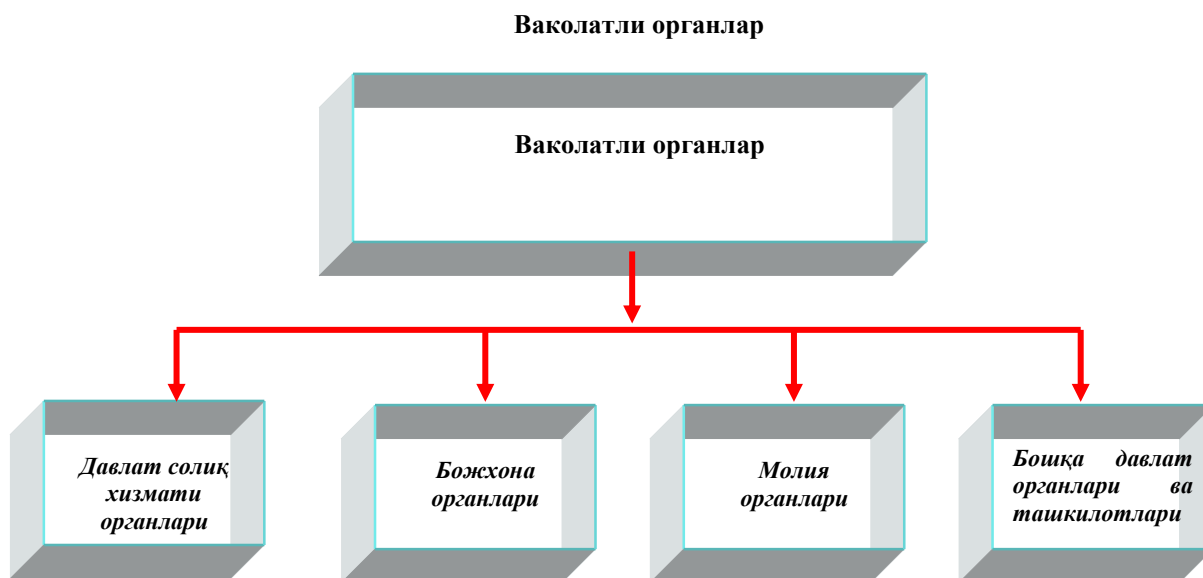
Ваколатли органлар қуйидагилардир:

1. Давлат солиқ хизмати органлари - Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси, Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар давлат солиқ бошқармалари, шунингдек туманлар, шаҳарлар ва шаҳардаги туманлар давлат солиқ инспекциялари.

2. Божхона органлари - Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитаси, Давлат божхона қўмитасининг Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар, Тошкент шаҳри бўйича бошқармалари, божхона комплекслари ва божхона постлари.

3. Молия органлари - Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги, Қорақалпоғистон Республикаси Молия вазирлиги, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликларининг молия бошқармалари, туман ва шаҳар ҳокимликларининг молия бўлимлари.

4. Бошқа мажбурий тўловларни ундириш вазифасини амалга оширувчи давлат органлари ва ташкилотлари.

2.2.2-расм. Ваколатли органлар

Солиқ муносабатларининг субъектлари

2.2.3-расм. Солиқ муносабатларининг субъектлари

Ўзбекистон Республикасининг резиденти деб Ўзбекистон Республикасида давлат рўйхатидан ўтган юридик шахс эътироф этилади.

Норезидентнинг Ўзбекистон Республикасидаги доимий муассасаси деганда норезидент Ўзбекистон Республикаси ҳудудида тадбиркорлик фаолиятини амалга ошираётган, шу жумладан фаолиятни ваколатли шахс орқали амалга ошираётган ҳар қандай жой эътироф этилади.

3.Юридик шахслардан олинадиган фойда солиғи тўловчилари таркиби ва солиқ солиш объекти

Фойда солиғи тўловчи юридик шахслар таркиби

1.Ўзбекистон Республикасининг резидентлари.

2.Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса орқали амалга ошираётган ёки ҳосил бўлиш манбаи Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган даромадларни оладиган Ўзбекистон Республикаси норезидентлари.

Қуйидагилар юридик шахслардан олинадиган фойда солиғи тўловчилар бўлмади:

1.Нотижорат ташкилотлар.

Тадбиркорлик фаолиятини амалга ошираётганда нотижорат ташкилотлар ўзи тадбиркорлик фаолиятини амалга оширишдан олинган фойдадан солиқ тўловчи бўлади.

2.Солиқ солишнинг соддалаштирилган тартиби назарда тутилган юридик шахслар.

Юридик шахслардан олинадиган фойда солиғининг объекти қуйидагилардир:

Ўзбекистон Республикаси резидентларининг, шунингдек Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса орқали амалга оширувчи Ўзбекистон Республикаси норезидентларининг фойдаси.

Ўзбекистон Республикаси резидентларининг ва Ўзбекистон Республикаси норезидентларининг солиқ қонунчилигига мувофиқ чегирмалар қилинмаган ҳолда тўлов манбаида солиқ солинадиган даромадлари.

Солиқ солинадиган база жами даромад билан солиқ қонунчилигида назарда тутилган чегириб ташланадиган харажатлар ўртасидаги фарқ сифатида, солиқ қонунчилигида, бошқа қонунларда ва Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарорларида назарда тутилган имтиёзлар ҳамда солиқ қонунчилигига мувофиқ солиқ солинадиган фойданинг камайтирилиши суммалари инобатга олинган ҳолда ҳисоблаб чиқарилган солиқ солинадиган фойдадан келиб чиқиб белгиланади.

Ўтган солиқ даврларига тегишли, жорий солиқ даврига ўтказилиши лозим бўлган зарарлар мавжуд бўлса, солиқ солинадиган база солиқ қонунчилигига мувофиқ тақсимлаб ўтказиладиган зарарлар суммасига камайтирилади.

4.Юридик шахсларнинг жами даромадлари таркиби

Жами даромадга қуйидагилар киради:

Товарларни (ишларни, хизматларни) реализация қилишдан олинадиган даромадлар.

Бошқа даромадлар.

Солиқ тўловчининг қиймати чет эл валютасида ифодаланган даромадлари миллий валютада олинган даромадлар билан жамланган ҳолда, бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонун ҳужжатларида назарда тутилган тартибда ҳисобга олинади.

Қуйидагилар солиқ тўловчининг даромади сифатида қаралмайди:

1.Устав фондига (устав капиталига) олинган ҳиссалар, шу жумладан акцияларни (улушларни) жойлаштириш баҳосининг уларнинг номинал қийматидан (дастлабки миқдоридан) ортиқ суммаси, биргаликдаги фаолиятни амалга ошириш учун оддий ширкат шартномаси бўйича бирлаштириладиган маблағлар.

2.Муассислар (иштирокчилар) таркибидан чиқиладиганда (чиқариладиганда) ёки муассис (иштирокчи) улушининг миқдори камайтирилганда, шунингдек тугатиладиган юридик шахснинг мол-мулки унинг муассислари (иштирокчилари) ўртасида тақсимланадиганда устав фондига (устав капиталига) ҳисса доирасида олинган маблағлар (мол-мулк ёки мулк ҳуқуқлар).

3.Оддий ширкат шартномаси шеригининг (иштирокчисининг) шартнома шериклари (иштирокчилари) умумий мулкидаги улуши қайтариб берилган ёки бундай мол-мулк бўлинган тақдирда, ҳиссаси миқдорида олинган маблағлар (мол-мулк ёки мулк ҳуқуқлар).

4.Реализация қилинаётган товарлар (ишлар, хизматлар) учун бошқа шахслардан дастлабки ҳақ (бўнак) тарзида олинган маблағлар (мол-мулк ёки мулкый ҳуқуқлар).

5. Қонун ҳужжатларига мувофиқ мажбуриятларни таъминлаш тариқасида гаров ёки закат тарзида олинган маблағлар (мол-мулк ёки мулкый ҳуқуқлар) уларга бўлган мулк ҳуқуқи бошқа шахсга ўтадиган пайтга қадар.

6.Бюджетдан берилган субсидиялар.

7.Агар маблағларни (мол-мулк ёки мулкый ҳуқуқларни) бошқа шахсга ўтказиш, ишларни бажариш, хизматлар кўрсатиш Ўзбекистон Республикаси Президентининг ёки Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарори асосида юз бераётган бўлса, текин олинган маблағлар (мол-мулк ёки мулкый ҳуқуқлар), ишлар ва хизматлар.

8.Олинган грантлар ва инсонпарварлик ёрдами.

9.Нотижорат ташкилотлар томонидан устав фаолиятининг таъминоти ва уни амалга ошириш учун олинган, белгиланган мақсадга кўра ва (ёки) текин келиб тушган маблағлар.

10.Суғурта шартномалари бўйича суғурта товони (суғурта суммаси) тариқасида олинган маблағлар.

11.Воситачига ёки бошқа ишончли вакилга воситачилик, топшириқ шартномаси ёки воситачилик хизматларини кўрсатиш юзасидан бошқа шартнома бўйича мажбуриятларни бажариш муносабати билан, шунингдек комитент ёхуд бошқа топшириқ берувчи учун воситачи ёки бошқа ишончли вакил томонидан қилинган харажатларни қоплаш ҳисобига келиб тушган мол-мулк (ҳақ тўлови бундан мустасно).

12.Ижарага берувчи (лизинг берувчи) ижара (лизинг) тўловининг қисми тариқасида олган молиявий ижара (лизинг) объекти қийматининг қопламаси.

13.Телекоммуникациялар тармоқларида тезкор-қидирув тадбирлари тизимининг текин олинган техник воситалари, шунингдек мазкур воситалардан фойдаланишга ҳамда уларга хизмат кўрсатишга доир хизматлардан олинган даромадлар.

14. Ихтиёрий тугатилаётган тадбиркорлик субъекти муассисларидан (иштирокчиларидан) унинг мажбуриятларини бажариш учун олинган маблағлар. Ихтиёрий тугатиш қонун ҳужжатларида белгиланган муддатларда тугалланмаган ёки тугатиш тартиб-таомили тўхтатилган ва фаолият қайта бошланган тақдирда, ушбу маблағлар жами даромад таркибига киритилади ҳамда солиққа тортилади.

15. Инвестор ва давлат мулкни бошқариш бўйича ваколатли давлат органи ўртасида тузилган шартномага биноан инвестиция мажбуриятлари сифатида киритилаётган мол-мулк.

Ўзбекистон Республикасидаги тўлов манбаида солиқ солинадиган дивидендлар ва фоизлар жами даромаддан чегириб ташланади.

Товарларни (ишларни, хизматларни) реализация қилишдан, шу жумладан ёрдамчи хизматлар томонидан реализация қилишдан қўшилган қиймат солиғи ва акциз солиғи чегириб ташланган ҳолда олинган тушум товарларни (ишларни, хизматларни) реализация қилишдан олинадиган даромаддир.

Товарларни (ишларни, хизматларни) реализация қилишдан олинадиган тушум юклаб жўнатилган товарлар (бажарилган ишлар, кўрсатилган хизматлар) қийматидан келиб чиққан ҳолда товарларни жўнатиш, ишларни бажариш, хизматлар кўрсатиш ҳолларини тасдиқловчи ҳужжатлар асосида белгиланади.

Воситачилик фаолиятдан даромадлар оладиган юридик шахслар учун тушум дейилганда кўрсатилган хизматлар учун олинishi лозим бўлган ҳақ суммаси тушунилади.

Нашриёт ва таҳририятлар учун газета ва журналларни реализация қилишдан олинган тушум уларда рекламани жойлаштиришдан олинган даромадлар киритилган ҳолда аниқланади.

Мол-мулкни ижарага беришдан фоизлар, роялти, даромадлар олиш имконини берувчи мол-мулкни ва мулкий ҳуқуқларни бошқа шахсларга фойдаланишга бериш, шунингдек талаб қилиш ҳуқуқидан бошқа шахснинг фойдасига воз кечишдан олинган даромадлар, агар ушбу хизматлардан олинган жами даромадлар суммаси товарларни (ишларни, хизматларни) релизация

қилишдан олинган даромадларнинг умумий суммасида устунлик қилса, хизматларни реализация қилишдан олинган даромадлар деб эътироф этилади.

Кредит, суғурта ташкилотлари, қимматли қоғозлар бозорининг профессионал иштирокчилари учун солиқ қонунчилигида кўрсатилган даромадлар хизматларни реализация қилишдан олинган даромадлар деб эътироф этилади.

Товарларни (ишларни, хизматларни) реализация қилишдан олинадиган даромадга қуйидаги ҳолларда тузатиш киритилади:

1. Товарлар тўлиқ ёки қисман қайтарилганда.
2. Битим шартлари ўзгарганда.
3. Баҳолар ўзгарганда, сотиб олувчи сийловдан (скидкадан) фойдаланганда.
4. Бажарилган ишлар, кўрсатилган хизматлардан воз кечилганда.

Товарларни (ишларни, хизматларни) реализация қилишдан олинадиган даромадга солиқ қонунчилигида назарда тутилган тузатишни киритиш бир йиллик муддат ичида, кафолат муддати белгиланган товарлар (ишлар, хизматлар) бўйича эса, кафолат муддати доирасида амалга оширилади.

Солиқ қонунчилигига мувофиқ товарларни (ишларни, хизматларни) реализация қилишдан олинадиган даромадга тузатиш киритиш солиқ қонунчилигида кўрсатилган ҳоллар юз берганлигини тасдиқловчи ҳужжатлар асосида амалга оширилади. Бунда товарни (ишни, хизматни) етказиб берувчи товарларни (ишларни, хизматларни) реализация қилишдан олинадиган даромадга тузатиш киритишни солиқ қонунчилигида назарда тутилган тартибда амалга оширади.

Товарларни (ишларни, хизматларни) реализация қилишдан олинадиган даромадга солиқ қонунчилигида назарда тутилган ҳолларда тузатиш киритиш кўрсатилган ҳоллар юз берган солиқ даврида амалга оширилади.

Бошқа даромадларга товарларни (ишларни, хизматларни) ишлаб чиқариш ва реализация қилиш билан боғлиқ бўлмаган операциялардан олинадиган даромадлар киради, улар қуйидагилардан иборат:

1. Солиқ тўловчининг солиқ қонунчилигига мувофиқ асосий воситалари ва бошқа мол-мулки чиқиб кетишидан олинадиган даромадлар.
2. Солиқ қонунчилигига мувофиқ мол-мулкни оператив ижарага беришдан олинадиган даромадлар.
3. Солиқ қонунчилигига мувофиқ асосий воситалар ва номоддий активларни молиявий ижарага беришдан олинадиган даромадлар.
4. Солиқ қонунчилигига мувофиқ текин олинган мол-мулк, мулкрий ҳуқуқлар, шунингдек ишлар ва хизматлар.
5. Инвентаризация натижасида аниқланган ортиқча товар-моддий захиралар ҳамда бошқа мол-мулк қиймати тариқасидаги даромадлар.
6. Ҳисобот йилида аниқланган ўтган йиллардаги даромадлар.
7. Солиқ қонунчилигига мувофиқ мажбуриятларни ҳисобдан чиқаришдан олинадиган даромадлар.
8. Солиқ қонунчилигига мувофиқ талаблардан ўзганинг фойдасига воз кечиш шартномаси бўйича олинган даромадлар.
9. Солиқ қонунчилигига мувофиқ илгари чегириб ташланган харажатларнинг ёки зарарларнинг ўрнини қоплаш тарзидаги даромадлар.
10. Солиқ қонунчилигига мувофиқ хизмат кўрсатувчи хўжаликлардан олинадиган даромадлар.
11. Солиқ қонунчилигига мувофиқ биргаликдаги фаолиятда иштирок этишдан олинадиган даромадлар.
12. Ундириб олинган ёки қарздор томонидан тан олинган жарималар ва пеня, шунингдек қонуний кучга кирган суд ҳужжати асосида қарздор томонидан тўланиши лозим бўлган жарималар ва пеня.
13. Солиқ қонунчилигига мувофиқ курсдаги ижобий фарқ.
14. Дивидендлар ва фоизлар.
15. Роялти.
16. Товарларни (ишларни, хизматларни) ишлаб чиқариш ва реализация қилиш билан бевосита боғлиқ бўлмаган операциялардан олинадиган бошқа даромадлар.

Қўшилган қиймат солиғи солинадиган бошқа даромадлар қўшилган қиймат солиғи суммаси чегирилган ҳолда аниқланади.

Бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ белгиланадиган асосий воситалар ва бошқа мол-мулкнинг чиқиб кетишидан олинадиган фойда асосий воситалар ва бошқа мол-мулкнинг чиқиб кетишидан олинадиган даромаддир.

Асосий воситалар ва бошқа мол-мулк объектларининг чиқиб кетишидан олинадиган молиявий натижани (фойдани ёки зарарни) аниқлашда асосий воситалар ва бошқа мол-мулк объектларининг илгариги қайта баҳолашлардаги ортган суммасининг ушбу асосий воситалар ва бошқа мол-мулк объекти қийматининг илгариги қайта баҳолашлардаги камайиши суммасидан ортган қисми асосий воситалар ва бошқа мол-мулкнинг чиқиб кетишидан олинган даромад таркибига киритилади.

Ижара тўловининг суммаси мол-мулкни оператив ижарага беришдан олинадиган даромаддир.

Асосий воситалар ва номоддий активларни молиявий ижарага беришдан олинадиган даромад ижарага берувчининг фоизли даромадидир.

Солиқ тўловчи текин олган мол-мулк, мулкый ҳуқуқлар, шунингдек ишлар ва хизматлар, солиқ қонунчилигида бошқача қоида назарда тутилган бўлмаса, солиқ тўловчининг даромади бўлади.

Мол-мулк, мулкый ҳуқуқлар текин асосда олинаётганда олувчи шахснинг даромадлари бозор қиймати бўйича белгиланади.

Мол-мулкнинг, мулкый ҳуқуқларнинг бозор қиймати ҳужжатлар билан ёки баҳоловчи томонидан тасдиқланади. Ҳужжатлар билан тасдиқлаш деб қуйидагилар эътироф этилади:

Жўнатиш, етказиб бериш ёки топшириш ҳужжатлари.

Етказиб берувчиларнинг нархларга оид маълумотлари (прайс-варақлар).

Оммавий ахборот воситаларидан олинган маълумотлар.

Биржа маълумотлари.

Давлат статистикаси органларининг маълумотлари.

Мажбуриятларни ҳисобдан чиқаришдан олинадиган даромадларга қуйидагилар киради:

Фуқаролик қонун ҳужжатларига мувофиқ даъво муддати ўтган ҳисобдан чиқарилган мажбуриятлар.

Суднинг ёки ваколатли давлат органининг қарорига биноан ҳисобдан чиқарилган мажбуриятлар.

Солиқ тўловчининг бюджет ва давлат мақсадли жамғармалари олдидаги қарзининг қонун ҳужжатларига мувофиқ ҳисобдан чиқарилган суммалари даромад таркибига киритилмайди.

Талаблардан ўзганинг фойдасига воз кечиш шартномаси бўйича олинадиган даромадлар асосий қарз талаблари бўйича қарздор томонидан тўланган суммалар, шу жумладан қарздор томонидан асосий қарздан ташқари тўланган суммалар билан солиқ тўловчи томонидан олинган қарз қиймати ўртасидаги ижобий фарқ тарзида аниқланадиган даромадлардир.

Қоплаш тарзида олинадиган даромадларга солиқ солинадиган базани аниқлашда илгари чегирилган ва жорий солиқ даврида ўрни қопланган харажатлар ва (ёки) зарарлар киради.

Қоплаш суммаси қайси солиқ даврида олинган бўлса, ўша солиқ даврининг даромади бўлади.

Солиқ солинадиган базани аниқлашда илгари чегириб ташланмаган харажатларнинг ва (ёки) зарарларнинг ўрнини қоплаш суммаси бошқа даромад таркибига киритилмайди.

Захирларни ташкил этиш харажатлари солиқ солинадиган базани аниқлашда илгари чегириб ташланган шубҳали қарзлар (тавакалчилик операциялари) бўйича захиралар қисқарган ҳолларда, уларнинг қисқариш суммаси бошқа даромадлар таркибида ҳисобга олинади ёки бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ харажатларни камайтиради.

Хизмат кўрсатувчи хўжаликлар деганда фаолияти солиқ тўловчининг асосий фаолиятига хизмат кўрсатишга қаратилган ва мазкур солиқ тўловчининг мақсади бўлган товарлар ишлаб чиқариш, ишлар бажариш ва хизматлар

кўрсатиш билан боғлиқ бўлмаган хўжаликлар тушунилади. Хизмат кўрсатувчи хўжаликларга ёрдамчи хўжаликлар, уй-жой-коммунал хўжалиги, ижтимоий-маданий соҳа объектлари, ошхоналар ва буфетлар, ўқув комбинатлари ҳамда шунга ўхшаш хўжаликлар, ўз ходимларига ёки бошқа шахсларга хизматларни реализация қилишни амалга оширувчи ишлаб чиқаришлар ва хизматлар киради.

Уй-жой-коммунал хўжалиги объектларига уй-жой фонди, меҳмонхоналар (туристик меҳмонхоналар бундан мустасно), бошқа жойдан келувчилар учун уйлар ва ётоқхоналар, ташқи ободонлаштириш объектлари, сунъий иншоотлар, сув ҳавзалари, пляжлар учун иншоот ҳамда жиҳозлар, шунингдек аҳолини газ, иссиқлик ва электр билан таъминлаш объектлари, уй-жой-коммунал хўжалиги, ижтимоий-маданий соҳа, жисмоний тарбия ва спорт объектларига техник хизмат кўрсатиш ҳамда таъмирлаш учун мўлжалланган участкалар, цехлар, базалар, устахоналар, гаражлар, махсус машиналар ва механизмлар, омборхоналар киради.

Ижтимоий-маданий соҳа объектларига соғлиқни сақлаш, маданият объектлари, болалар мактабгача тарбия объектлари, болалар дам олиш оромгоҳлари, санаторийлар (профилакторийлар), дам олиш базалари, пансионатлар, жисмоний тарбия ва спорт объектлари (шу жумладан треклар, отчопарлар, отхоналар, теннис кортлари, гольф, бадминтон ўйинлари учун майдончалар, соғломлаштириш марказлари), аҳолига маиший хизмат кўрсатиш соҳасининг ишлаб чиқаришга оид бўлмаган объектлари (ҳаммомлар, сауналар, кир ювиш, тикиш ҳамда маиший хизмат кўрсатувчи бошқа устахоналар) киради.

Хизмат кўрсатувчи хўжаликлардан олинадиган даромадлар хизмат кўрсатувчи хўжаликлар томонидан хизматларни реализация қилишдан олинган (олинадиган) маблағлар суммаси ва хизмат кўрсатувчи хўжаликлар фаолияти билан боғлиқ харажатлар суммаси ўртасидаги ижобий фарқ сифатида аниқланади.

Валюта ҳисобварақлари бўйича, шунингдек чет эл валютасидаги операциялар бўйича курсдаги ижобий фарқ бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги

қонун ҳужжатларига мувофиқ қуйидаги ҳолларда даромадлар таркибига киритилади:

Чет эл валютасига бўлган мулк ҳуқуқи бошқа шахсга ўтаётган санада шу чет эл валютаси Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан белгиланган курсдан юқори баҳода сотилганда.

Чет эл валютасига бўлган мулк ҳуқуқи бошқа шахсга ўтаётган санада шу чет эл валютаси Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан белгиланган курсдан паст баҳода сотиб олинганда.

Чет эл валютаси курсидаги ўзгариш муносабати билан баланснинг валютага оид моддалари тегишли ҳисобот даври учун қайта баҳоланганда.

Баҳолари чет эл валютасида белгиланган товарлар (ишлар, хизматлар) учун ўзаро ҳисоб-китобларни миллий валютада амалга оширадиган солиқ тўловчилар учун товарлар (ишлар, хизматлар) реализация қилинган ёки олинган санадан ушбу товарларга (ишларга, хизматларга) ҳақ тўланган санагача бўлган даврда Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан белгиланган курсдаги ўзгариш муносабати билан юзага келувчи ижобий фарқ товарларга (ишларга, хизматларга) ҳақ тўланган санадаги жами даромад таркибига бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ киритилади.

5.Юридик шахсларнинг харажатларини гуруҳлаш

Харажатларни қуйидагича гуруҳлаш мумкин:

Чегириб ташланадиган харажатлар ва чегирилмайдиган харажатларга бўлинади.

Солиқ тўловчининг харажатлари солиқ солинадиган фойдани аниқлаш пайтида чегириб ташланади, солиқ қонунчилигига мувофиқ чегириб ташланмайдиган харажатлар бундан мустасно.

Асосланган ва ҳужжатлар билан тасдиқланган харажатлар, солиқ қонунчилигида назарда тутилган ҳолларда эса, қонун ҳужжатларига ва (ёки) солиқ тўловчининг ҳисобга олиш сиёсатига мувофиқ расмийлаштирилган зарарлар ҳам солиқ тўловчининг харажатлари бўлади.

Солиқ тўловчининг харажатлари ҳақиқатда қайси солиқ даврида амалга оширилган бўлса, ўша даврда чегириб ташланади. Агар айни бир хил харажатлар харажатларнинг бир нечта моддасида назарда тутилган бўлса, солиқ солинадиган фойдани ҳисоблашда мазкур харажатлар фақат бир марта чегириб ташланади.

Солиқ тўловчи сарфлаган ва қиймати чет эл валютасида ифодаланган харажатлар қиймати миллий валютада ифодаланган харажатлар билан жамлаб ҳисобга олинади. Мазкур харажатларни қайта ҳисоблаш солиқ тўловчи томонидан бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ амалга оширилади.

Солиқ тўловчининг харажатлари чегириб ташланадиган ва чегириб ташланмайдиган харажатларга бўлинади.

Чегириб ташланадиган харажатлар қуйидагилардир:

1. Моддий харажатлар.
2. Меҳнатга ҳақ тўлаш харажатлари.
3. Амортизация харажатлари.
4. Бошқа харажатлар.
5. Келгусида солиқ солинадиган фойдадан чегириб ташланадиган ҳисобот давридаги харажатлар.

Қуйидагиларга солиқ тўловчининг харажати сифатида қаралмайди:

1. Воситачилик, топшириқ шартномаси ёки воситачилик хизматларини кўрсатиш учун бошқа шартнома бўйича мажбуриятлар бажарилиши муносабати билан, шунингдек комитент ёки бошқа топшириқ берувчи учун воситачи ва (ёки) бошқа ишончли вакил томонидан қилинган харажатларга ҳақ тўлаш ҳисобига воситачи ва (ёки) бошқа ишончли вакил томонидан топширилган мол-мулк тарзидаги тўловлар, агар бундай харажатлар тузилган шартномаларнинг шартларига мувофиқ воситачи ёки бошқа ишончли вакилнинг ёхуд бошқа топшириқ берувчининг харажатлари таркибига киритилиши лозим бўлмаса.

2. Солиқ тўловчи эмитент томонидан топширилган, акциядорлар ўртасида акциядорлар умумий йиғилиши қарорига биноан ўзларига тегишли акциялар миқдорига мутаносиб равишда тақсимланадиган акцияларнинг қиймати ёхуд эмитентнинг устав фонди (устав капитали) кўпайтирилган тақдирда акцияларни акциядорлар ўртасида тақсимлашда дастлабки акциялар ўрнига берилган янги акцияларнинг номинал қиймати билан акциядорнинг дастлабки акцияларининг номинал қиймати ўртасидаги фарқ.

3. Бошқа юридик шахсларнинг устав фондига (устав капиталига) ёки оддий ширкатга ҳисса сифатида берилган мол-мулк, мулкӣ ҳуқуқлар қиймати.

Моддий харажатларга қуйидагилар киради:

1. Хом ашё, материаллар, бутловчи буюмлар ва ярим тайёр маҳсулотлар.

2. Ишлаб чиқарилган ва (ёки) реализация қилинадиган товарларни ўраш ва бошқача тайёрлаш учун, шу жумладан сотув олдидан тайёрлаш учун, бошқа ишлаб чиқариш ва хўжалик эҳтиёжлари учун материаллар, ускуналар ҳамда бошқа мол-мулкни таъмирлаш учун материаллар ва эҳтиёт қисмлар.

3. Инвентарь, хўжалик анжомлари, амортизация қилинадиган мол-мулк бўлмаган бошқа мол-мулк.

4. Солиқ тўловчининг технологик, транспорт, бошқа ишлаб чиқариш ва хўжалик эҳтиёжлари учун сарфланадиган барча турдаги ёқилғи, энергия, шу жумладан солиқ тўловчининг ўзи томонидан ишлаб чиқариш ҳамда хўжалик эҳтиёжлари учун барча турдаги энергияни ҳосил қилиш, биноларни иситиш, шунингдек энергияни бир шаклдан ўзга шаклга ўтказиш ва узатиш харажатлари.

5. Ерларни рекультивация қилиш ва табиатни муҳофаза қилишнинг бошқа тадбирлари учун харажатлар.

6. Қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда тасдиқланган нормалар доирасида сув хўжалиги тизимларидан солиқ тўловчилар томонидан истеъмол қилинадиган сув учун тўлов.

7. Қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда ваколатли орган ёки солиқ тўловчи томонидан тасдиқланган нормалар доирасида ишлаб чиқариш ва (ёки) ташиш чоғидаги технологик йўқотишлар.

8. Қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда ваколатли орган ёки солиқ тўловчи томонидан тасдиқланган табиий камайиш нормалари доирасида товар-моддий захираларни сақлаш ҳамда ташиш чоғидаги йўқотишлар ва бузилишлар.

Моддий харажатларга киритиладиган товар-моддий захираларнинг қиймати бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ белгиланади.

Агар етказиб берувчидан қабул қилинган қайтариладиган тара қиймати олинган товар-моддий захиралар нархига қўшилган бўлса, қайтариладиган тара қиймати уларнинг эҳтимол тутилган фойдаланилиши ёки уларни реализация қилиш нархи бўйича уларни сотиб олиш учун қилинган харажатларнинг умумий суммасидан чиқариб ташланади. Маҳсулот етказиб берувчидан товар-моддий захиралар билан қабул қилинган ҳамда қайтарилмайдиган тара ва ўров идишлари қиймати уларни сотиб олиш харажатлари суммасига киритилади. Тарани қайтариладиган ёки қайтарилмайдиган тара жумласига киритиш товар-моддий захираларни сотиб олиш шартномаси (контракти) шартлари билан белгиланади.

Моддий харажатлар суммаси қайтариладиган чиқиндилар қийматига камайтиради. Қайтариладиган чиқиндилар деганда хом ашё (материаллар), ярим тайёр маҳсулотлар, иссиқлик берувчи ва бошқа турдаги моддий ресурсларнинг товарлар (ишлар, хизматлар) ишлаб чиқариш жараёнида ҳосил бўлган, бошланғич ресурсларнинг истеъмолбоплик хусусиятларини (кимёвий ёки физик хоссаларини) қисман йўқотган ва шу туфайли харажатлар ошиб кетган (маҳсулот чиқиши камайиб кетган) ҳолда фойдаланиладиган ёки белгиланган мақсади бўйича фойдаланилмайдиган қолдиқлари тушунилади.

Товар-моддий захираларнинг технология жараёнига мувофиқ бошқа бўлинмаларга бошқа турдаги товарларни (ишлар, хизматларни) ишлаб чиқариш

учун тўлақонли хом ашё (материаллар) сифатида ўтказиладиган қолдиқлари, шунингдек технология жараёнини амалга ошириш натижасида олинадиган қўшимча (йўл-йўлакай олинган) маҳсулот қайтариладиган чиқиндилар жумласига кирмайди.

Қайтариладиган чиқиндилар қуйидаги тартибда баҳоланади:

Бу чиқиндилардан асосий ёки ёрдамчи ишлаб чиқариш учун фойдаланиш мумкин бўлса-ю, лекин бунда харажатлар ошиб кетса (тайёр маҳсулот чиқиши камайиб кетса), эҳтимол тутилган фойдаланиш нархида.

Бу чиқиндилар четга реализация қилинса, реализация қилиш нархида.

Меҳнатга ҳақ тўлаш харажатларига қуйидагилар киради:

1. Ҳақиқатда бажарилган иш учун меҳнатга ҳақ тўлашнинг қабул қилинган шакллари ва тизимларига мувофиқ ишбай нархлар, тариф ставкалари ва мансаб маошларидан келиб чиққан ҳолда ҳисобланган иш ҳақи.

2. Илмий даража ва фахрий унвон учун устамалар.

3. Предмети ишларни бажариш ва хизматлар кўрсатиш бўлган фуқаролик-ҳуқуқий тусда тузилган шартномаларга мувофиқ жисмоний шахсларга тўланадиган тўловлар.

4. Юридик шахснинг бошқарув органи (кузатув кенгаши ёки бошқа шунга ўхшаш органи) аъзоларига юридик шахснинг ўзи томонидан амалга ошириладиган тўловлар.

5. Рағбатлантириш хусусиятига эга тўловлар:

Йиллик иш якунлари бўйича мукофот.

Юридик шахснинг мукофотлаш тўғрисидаги локал ҳужжатларида назарда тутилган тўловлар.

Касб маҳорати, мураббийлик учун тариф ставкаларига ва мансаб маошларига устамалар.

Кўп йил ишлаганлик учун пул мукофоти ва тўловлар.

Рационализаторлик таклифлари учун тўловлар.

6. Компенсация тўловлари (компенсация):

Қонун ҳужжатларига мувофиқ амалга ошириладиган табиий-иқлим шароитлари ноқулай бўлган жойлардаги ишлар билан боғлиқ қўшимча тўловлар (иш стажи учун устамалар, баланд тоғли, чўл ва сувсиз худудларда ишлаганлик учун белгиланган коэффицентлар бўйича тўловлар).

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланган касблар ва ишлар рўйхати бўйича оғир, зарарли, ўта зарарли меҳнат шароитларида ишлаганлик учун устамалар, шу жумладан шундай шароитлардаги узлуксиз иш стажи учун иш ҳақиға устамалар.

Технологик жараён жадвалида назарда тутилган тунги вақтда, иш вақтидан ташқари дам олиш кунларида ва байрам (ишланмайдиган) кунларида ишлаганлик учун тариф ставкаларига ҳамда мансаб маошларига устамалар ва қўшимча тўловлар.

Кўп сменали режимда ишлаганлик, шунингдек бир неча касбда, лавозимда ишлаганлик, хизмат кўрсатиш доираси кенгайганлиги, бажариладиган ишлар ҳажми ортганлиги, ўзининг асосий иши билан бир қаторда ишда вақтинча бўлмаган ходимларнинг вазифаларини бажарганлик учун устамалар.

Доимий иши йўлда кечадиган ёки кўчиб юриш ва ҳаракатланиш хусусиятига эга бўлган ходимларнинг жўнаб кетиш пайтидан қайтиб келиш пайтигача йўлдаги ҳар бир сутка учун тўланадиган иш ҳақиға устамалар.

Қонун ҳужжатларида назарда тутилган ҳолларда ишлар вахта усулида бажарилганда ходимларнинг иш ҳақиға устамалар.

Юридик шахс жойлашган ердан (йиғилиш пунктидан) ишлаш жойигача ва орқага қайтиш учун вахтада ишлаш жадвалида назарда тутилган, ишлар вахта усулида бажарилган тақдирда йўлга кетадиган кунлар, шунингдек ходимлар метеорологик шароитлар сабабли ва (ёки) транспорт ташкилотларининг айби билан йўлда ушланиб қолган кунлар учун тариф ставкаси, мансаб маоши миқдоридан тўланадиган суммалар.

Ишлар вахта усулида ташкил қилинганда, иш вақти умумлаштирилган ҳолда ҳисобга олинаётганда ва қонун ҳужжатларида назарда тутилган бошқа ҳолларда ходимларга иш вақтининг белгиланган давомийлигидан ортиқ

ишлаганлиги муносабати билан бериладиган дам олиш кунлари (отгуллар) учун тўловлар.

Ер ости ишларида доимий банд бўлган ходимларга уларнинг стволдан ишлаш жойига бориш ва у ердан қайтиш учун шахтада (конда) ҳаракатланишининг меъёрий вақти учун тўланадиган қўшимча ҳақлар.

Дала таъминоти.

7. Ишланмаган вақт учун ҳақ тўлаш:

Қонун ҳужжатларига мувофиқ:

Йиллик асосий (узайтирилган асосий) таътилга ҳақ тўлаш, шунингдек ундан фойдаланилмаганда, шу жумладан ходим билан тузилган меҳнат шартномаси бекор қилинганда пуллик компенсация тўлаш.

Ноқулай ва ўзига хос меҳнат шароитларида, шунингдек оғир ва ноқулай табиий-иқлим шароитларида ишлаганлиги учун айрим тармоқларнинг ходимларига бериладиган қўшимча таътилга ҳақ тўлаш.

Ўқиш билан боғлиқ таътилга ва ижодий таътиллارга ҳақ тўлаш.

Ўн икки ёшга тўлмаган икки ва ундан ортиқ боласи ёки ўн олти ёшга тўлмаган ногирон боласи бор аёлларга берилган қўшимча таътилга ҳақ тўлаш.

Асосий иш жойи бўйича асосий иш ҳақи қисман сақлаб қолинган ҳолда мажбурий таътилда бўлган ходимларга бериладиган тўловлар.

Донор ходимларга кўриқдан ўтиш, қон топшириш ва қон топширилган ҳар бир кундан кейин бериладиган дам олиш кунлари учун ҳақ тўлаш.

Ўзбекистон Республикасининг Меҳнат кодексига мувофиқ давлат ёки жамоат вазифаларини бажарганлик учун меҳнатга ҳақ тўлаш.

Қишлоқ хўжалиги ишларига ва бошқа ишларга жалб қилинадиган ходимларнинг асосий иш жойи бўйича сақлаб қолинадиган иш ҳақи.

Аввалги иш жойи бўйича мансаб маоши миқдорлари муайян бир муддат давомида сақлаб қолинган ҳолда бошқа юридик шахслардан ишга жойлаштирилган, шунингдек вазифани вақтинча бажариб турганда ходимларга маошдаги фарқни тўлаш.

Юридик шахсларнинг ходимларига кадрларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш тизимида ишдан ажралган ҳолда ўқиши вақтида асосий иш жойи бўйича тўланадиган иш ҳақи.

Ходимнинг айбисиз бекор туриб қолинган вақт учун ҳақ тўлаш.

Соғлиғининг ҳолатига кўра енгилроқ ёки ноқулай ишлаб чиқариш омилларининг таъсиридан ҳоли бўлган камроқ ҳақ тўланадиган ишга ўтказилганда сақланадиган аввалги ўртача ойлик иш ҳақини қонун ҳужжатларида назарда тутилган ҳолларда тўлаш, шунингдек вақтинча меҳнатга қобилиятсизлик нафақаларига иш ҳақининг ҳақиқий миқдоригача қўшимча ҳақ тўлаш.

Мажбурий прогул вақти ёки кам ҳақ тўланадиган ишни бажарганлик учун қонун ҳужжатларига мувофиқ ёки юридик шахснинг қарорига кўра ҳақ тўлаш.

Ўн саккиз ёшга тўлмаган шахсларнинг имтиёзли соатларига, оналарга болани овқатлантириши учун ишда бериладиган танаффусларга, шунингдек тиббий кўриқдан ўтиш билан боғлиқ вақт учун ҳақ тўлаш.

Юридик шахсларнинг асосий ишидан озод қилинган ва озод қилинмаган ҳолда ходимларни тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш учун, ўқувчилар ва талабаларнинг ишлаб чиқариш амалиётига раҳбарлик қилиш учун жалб қилинадиган малакали ходимлари меҳнатига ҳақ тўлаш.

Олий ўқув юртини тамомлаганидан кейин ёш мутахассисларга таътил вақти учун юридик шахс ҳисобидан тўланадиган нафақалар.

8. Ногиронларга қонун ҳужжатларида назарда тутилган қўшимча тўловлар.

Бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ солиқ тўловчи томонидан ҳисобга олинадиган асосий воситалар ва номоддий активлар амортизация қилинадиган мол-мулк деб эътироф этилади.

Қуйидагилар амортизация қилинмайди:

1. Ер участкалари ва табиатдан фойдаланишга доир бошқа объектлар (сув, ер ости бойликлари ва бошқа табиий ресурслар).

2. Маҳсулдор чорва моллари.

3. Кутубхона фонди.

4. Музей қимматликлари (музей ашёлари).

5. Қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда консервациялашга ўтказилган асосий воситалар.

6. Архитектура ёдгорликлари.

7. Умумий фойдаланишдаги автомобиль йўллари, йўлаклар, сайилгоҳлар, хиёбонлар, маҳаллий давлат ҳокимияти органлари тасарруфида бўлган ободонлаштириш иншоотлари.

8. Қиймати илгари тўлиқ чегирилган мол-мулк.

9. Асосий воситалар ва номоддий активлар таркибига ўтказилмаган капитал қўйилмалар.

Солиқ солиш мақсадида амортизация қилиниши керак бўлган мол-мулк амортизациянинг қуйидаги энг юқори нормалари билан гуруҳларга тақсимланади:

2.5.1-жадвал

Гуруҳлар тартиб рақами	Кичик гуруҳлар тартиб рақами	Асосий воситаларнинг номи	Амортизациянинг йиллик энг юқори нормаси, фоизларда
I		Бинолар, иморатлар ва иншоотлар	
	1	Бинолар, иморатлар	5
	2	Нефть ва газ кудуқлари	
	3	Нефть-газ омборлари	
	4	Кема қатнайдиған каналлар, сув каналлари	
	5	Кўприклар	
	6	Дамбалар, тўғонлар	
	7	Дарё ва денгиз причал иншоотлари	
	8	Корхоналарнинг темир йўллари	
	9	Қирғоқни мустаҳкамловчи, қирғоқни химояловчи иншоотлар	
	10	Резервуарлар, цистерналар, баклар ва бошқа сиғимлар	
	11	Ички хўжалик ва хўжаликлараро суғориш тармоғи	
	12	Ёпиқ коллектор-дренаж тармоғи	
	13	Ҳаво кемаларининг учиш-қўниш йўллари, йўлаклари, тўхташ жойлари	
	14	Боғларнинг ва ҳайвонот боғларининг	

		иншоотлари	
	15	Спорт-соғломлаштириш иншоотлари	
	16	Иссиқхоналар ва парниклар	
	17	Бошқа иншоотлар	
II		Узатиш қурилмалари	
	1	Электр узатиш ҳамда алоқа қурилмалари ва линиялари	8
	2	Ички газ қувурлари ва қувурлар	
	3	Водопровод, канализация ва иссиқлик тармоқлари	
	4	Магистрал қувурлар	
	5	Бошқалар	
III		Куч-қувват берадиган машиналар ва ускуналар	
	1	Иссиқлик техника ускуналари	8
	2	Турбина ускуналари ва газ турбиналари қурилмалари	
	3	Электр двигателлари ва дизель-генераторлар	
	4	Комплекс қурилмалар	
	5	Бошқа куч-қувват берадиган машиналар ва ускуналар (ҳаракатланувчи транспортдан ташқари)	
IV		Фаолият турлари бўйича иш машиналари ва ускуналар (ҳаракатланувчи транспортдан ташқари)	
	1	Иқтисодиётнинг барча тармоқларига тегишли машиналар ва ускуналар	15
	2	Қишлоқ хўжалиги тракторлари, машиналари ва ускуналари	
	3	Коммутациялар ва маълумотларни узатиш рақамли электрон ускуналари, рақамли тизимлар узатиш ускуналари, рақамли алоқа ўлчов техникаси	
	4	Йўлдош, уяли алоқа, радиотелефон, пейжинг ва транкинг алоқа ускуналари	
	5	Узатишлар тизимлари коммутацияларининг ўхшаш ускуналари	
	6	Киностудияларнинг махсус ускуналари, тиббий ва микробиология саноати ускуналари	
	7	Компрессор машиналари ва ускуналари	

	8	Насослар	
	9	Юк кўтариш-транспорт, юк ортиш-тушириш машиналари ва ускуналари, тупрок, карьер ҳамда йўл-қурилиш ишлари учун машиналар ва ускуналар	
	10	Устун-қозик қоқиш машиналари ва ускуналари, майдалаш-янчиш, саралаш, бойитиш ускуналари	
	11	Технологик жараёнлар учун барча турдаги сифимлар	
	12	Нефть қазиб чиқариш ва бурғулаш ускуналари	
	13	Бошқа машиналар ва ускуналар	
V		Ҳаракатланувчан транспорт	
	1	Темир йўлнинг ҳаракатдаги таркиби	
	2	Денгиз, дарё кемалари, балиқчилик саноати кемалари	8
	3	Ҳаво транспорти	
	4	Автомобиль транспортининг ҳаракатдаги таркиби, ишлаб чиқариш транспорти	20
	5	Енгил автомобиллар	
	6	Саноат тракторлари	
	7	Коммунал транспорт	10
	8	Махсус вахта вагонлари	
	9	Бошқа транспорт воситалари	20
VI		Компьютер, периферия қурилмалари, маълумотларни қайта ишлаш ускуналари	
	1	Компьютерлар	
	2	Периферия қурилмалари ва маълумотларни қайта ишлаш ускуналари	20
	3	Нусха кўчириш-кўпайтириш техникаси	
	4	Бошқалар	
VII		Бошқа гуруҳларга киритилмаган қатъий белгиланган активлар	
	1	Кўп йиллик дов-дарахтлар	10
	2	Бошқалар	15

Солиқ солиш мақсадлари учун ҳар бир кичик гуруҳ бўйича амортизация ажратмалари амортизация нормасини қўллаш орқали, бироқ солиқ қонунчилигида белгиланган энг юқори нормадан ошмаган ҳолда ҳисоблаб чиқилади.

Солиқ солиш мақсадлари учун амортизацияни солиқ қонунчилигида белгиланганидан пастроқ ва солиқ тўловчининг ҳисоб сиёсатида мустаҳкамлаб қўйилган нормалар бўйича ҳисоблашга йўл қўйилади.

Солиқ солинадиган фойданинг тўлиқ ҳисобланмаган амортизация суммасига солиқ солиш мақсадларида солиқ қонунчилигида назарда тутилган нормаларга зид равишда қайта ҳисоблаш амалга оширилмайди.

Фойдаланишда бўлган асосий воситалар объектларини оладиган солиқ тўловчи ушбу асосий воситалар объекти бўйича амортизация нормасини мазкур асосий воситалар объектдан аввалги мулкдорлар томонидан фойдаланилган йиллар (ойлар) сонига камайтирилган фойдаланиш муддатини ҳисобга олган ҳолда белгилашга ҳақлидир. Агар мазкур асосий воситадан аввалги мулкдорларда амалда фойдаланиш муддати ушбу асосий воситаларнинг солиқ қонунчилигида таснифланиши билан белгиланадиган фойдаланиш муддатига тенг ёки ундан ортиқ бўлса, солиқ тўловчи техника хавфсизлиги талабларини ва бошқа омилларни ҳисобга олган ҳолда бу асосий воситадан унумли фойдаланиш муддатини мустақил равишда, лекин уч йилдан кам бўлмаган муддатга белгилашга ҳақлидир. Фойдаланишда бўлган асосий воситалардан фойдаланиш муддатини аниқлаш имконияти бўлмаган тақдирда, амортизацияни ҳисоблаш янги асосий воситаларга бўлгани сингари амалга оширилади.

Номоддий активлар учун қилинган харажатлар солиқ тўловчи томонидан, уларнинг бошланғич қиймати ва унумли фойдаланилиши муддатидан, лекин солиқ тўловчининг фаолияти муддатидан ортиқ бўлмаган муддатдан келиб чиққан ҳолда, ҳисоблаб чиқилган нормалар бўйича ҳар ойда эскириш тариқасида жами даромаддан чегириб ташланади.

Номоддий активлар объектдан унумли фойдаланиш муддатини аниқлаш Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларига ёки чет давлатнинг қўлланилиши мумкин бўлган қонун ҳужжатларига мувофиқ, шунингдек номоддий активлардан фойдаланишнинг тегишли шартномалар билан боғлиқ унумли муддатидан келиб чиққан ҳолда патентнинг, гувоҳноманинг амал

қилиш муддати ва (ёки) интеллектуал мулк объектларидан фойдаланиш муддатларининг бошқа чекланишларидан келиб чиққан ҳолда амалга оширилади.

Унумли фойдаланиш муддатини аниқлаб бўлмайдиган номоддий активлар бўйича амортизация нормалари беш йилга, лекин солиқ тўловчининг фаолият муддатидан ортиқ бўлмаган муддатга мўлжаллаб белгиланади.

Бошқа харажатларга қуйидагилар киради:

Солиқ тўловчининг фаолиятини амалга ошириш учун ўзга юридик ёки жисмоний шахслар бажарган ишлар ва хизматлар қиймати, буларга қуйидагилар киради:

Маҳсулот ишлаб чиқариш (тайёрлаш) бўйича айрим операцияларни бажариш, ишлар бажариш, хизматлар кўрсатиш, хом ашёга (материалларга) ишлов бериш, белгиланган технологик жараёнларга риоя этилиши устидан назорат қилиш, асосий воситаларга техник хизмат кўрсатиш ва бошқа шу каби ишлар.

Ўзга юридик ва жисмоний шахсларнинг транспорт хизматлари.

Ишлаб чиқариш жараёнида иштирок этиш учун ёки солиқ тўловчининг фаолияти билан боғлиқ бошқа вазифаларни бажариш учун ўзга юридик шахслар томонидан ходимларни (техник персонални) тақдим этишга доир хизматлар учун харажатлари.

Асосий воситалар ва бошқа мол-мулкни иш ҳолатида сақлаш харажатлари (техник кўрик ва қаров, ўртача, жорий ҳамда капитал таъмирлаш харажатлари). Асосий воситаларни капитал таъмирлашни амалга ошириш харажатларининг бир маромда киритиб борилишини таъминлаш учун солиқ тўловчи асосий воситаларнинг келгуси таъмирланиши учун белгиланган тартибда захиралар ташкил этишга ҳақли.

Ижара тўловлари, шунингдек ижарага олинган асосий воситаларни сақлаб туриш билан боғлиқ харажатлар.

Консервацияга қўйилган ишлаб чиқариш қувватлари ва объектларини сақлаш харажатлари (бошқа манбалар ҳисобига қопланадиган харажатлардан ташқари).

Ваколатли ташкилотлар томонидан муайян ҳуқуқлар ёки лицензиялар ва бошқа рухсат берувчи ҳужжатларни беришни назарда тутувчи ҳужжатларни берганлик учун йиғимлар, божлар ва бошқа тўловлар бўйича харажатлар, шунингдек товарларни (ишларни, хизматларни) экспертизадан ўтказиш ҳамда маҳсулотни сертификатлаштириш билан боғлиқ харажатлар.

Маҳсулотни сотиш бозорларини ўрганиш харажатлари.

Инвентарни, хўжалик анжомларини ва махсус иш кийимларини ювиш, тузатиш ҳамда дезинфекция қилиш харажатлари суммаси ёки уларга тўланган ҳақ.

Қатъий ҳисоботдаги бланкларни, квитанциялар ва бошқа ҳужжатларни тайёрлаш харажатлари суммаси ёки уларни олиш учун тўланган ҳақ.

Тушумни инкассация қилиш харажатлари.

Реклама учун харажатлар.

Қўшилган қиймат солиғи ва акциз солиғини киритган ҳолда маҳсулотни (ишларни, хизматларни) реализация қилиш тушуми ҳажмининг бир фоизи доирасида вакиллик харажатлари. Вакиллик харажатларига солиқ тўловчининг ўзаро ҳамкорлик ўрнатиш ёки уни сақлаб туриш, шунингдек солиқ тўловчининг бошқарув ва назорат органлари мажлисларига келган иштирокчиларни қабул қилиш ҳамда уларга хизмат кўрсатиш мақсадларида қиладиган харажатлари киради. Бу харажатлар мазкур шахсларнинг расмий қабулини ўтказиш, транспорт таъминоти, овқатланиши ва турар жойи, солиқ тўловчининг штатида турмаган таржимонлар хизматига ҳақ тўлаш харажатларидир.

Кафолатли хизмат муддати белгиланган буюмларни кафолатли таъмирлаш ва уларга кафолатли хизмат кўрсатиш харажатлари.

Телекоммуникациялар ва почта хизматлари учун тўланадиган ҳақ.

Хизмат сафарлари учун харажатлар:

Тасдиқловчи ҳужжатлар асосида хизмат сафарлари жойига бориш ва қайтиб келиш учун ҳақиқатда қилинган харажатлар, шу жумладан жойни банд қилиб қўйиш ҳақи. Йўл ҳужжатлари бўлмаган тақдирда, харажатлар темир йўл транспортидаги (ёки агар темир йўл алоқаси бўлмаса, шаҳарлараро автобусдаги) йўл ҳақи қиймати миқдорида, лекин авиачипта қийматининг 30 фоизидан кўп бўлмаган миқдорда чегириб ташланади.

Ўзбекистон Республикаси доирасида тасдиқловчи ҳужжатлар асосида жойни ижарага олиш учун ҳақиқатда қилинган харажатлар, шу жумладан жойни банд қилиб қўйиш харажатлари. Яшаганликни тасдиқловчи ҳужжатлар бўлмаса, мазкур харажатлар қонун ҳужжатларида белгиланган нормалар доирасида чегириб ташланади. Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарига чиқилганда жойни ижарага олиш учун қилинган харажатлар қонун ҳужжатларида белгиланган нормалар доирасида чегирилади.

Хизмат сафарида бўлинган вақт учун қонун ҳужжатларида белгиланган нормалар доирасида тўланадиган кундалик харажатлар учун ҳақ (суткалик пуллар).

Қонун ҳужжатларида белгиланган ва ҳужжатлар билан тасдиқланган бошқа харажатлар.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорига биноан амалга ошириладиган компенсация тўловлари.

Солиқ тўловчининг фаолиятида талаб этиладиган бошқа шаҳарлик, чет эллик мутахассисларни ишга таклиф қилиш билан боғлиқ харажатлар.

Аудиторлик текширувлари бўйича харажатлар.

Маслаҳат, ахборот хизматларига, шунингдек бухгалтерия ҳисобини юритиш ва тиклаш бўйича хизматларга ҳақ тўлаш.

Банк ва депозитарий хизматларига ҳақ тўлаш.

Солиқ тўловчининг фаолиятида зарур бўлган кадрларни тайёрлаш ва қайта тайёрлаш, шунингдек ходимларнинг малакасини ошириш харажатлари.

Қонун ҳужжатларига мувофиқ амалга ошириладиган ҳамда солиқ тўловчининг харажатларига киритиладиган бюджетга ва давлат мақсадли жамғармаларига тўланадиган солиқлар, бошқа мажбурий тўловлар.

Ассоциацияларга, жамғармаларга ва бошқа ташкилотларга, шу жумладан халқаро ташкилотларга тўланадиган бадаллар, агар бундай бадалларни тўлаш солиқ тўловчи фаолиятининг амалга оширилиши учун мажбурий шарт бўлса ёки Ўзбекистон Республикаси Президентининг, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорларига биноан амалга оширилса.

Меҳнат шароитларини муҳофаза қилиш ва таъминлаш, техника хавфсизлиги, ёнғинга қарши ва соқчилик муҳофазасини ҳамда техникавий фойдаланиш қоидаларида назарда тутилган бошқа махсус талабларни таъминлаш харажатлари.

Лицензия битимларига кўра ҳуқуқ эгаси билан шартнома бўйича электрон-ҳисоблаш машиналари ва маълумотлар базалари дастурларидан фойдаланиш ҳуқуқини олиш билан боғлиқ харажатлар. Мазкур харажатларга электрон-ҳисоблаш машиналари ва маълумотлар базалари учун дастурларни янгилашга доир харажатлар ҳам киради.

Интеллектуал фаолият натижаларига бўлган ҳуқуқлардан ва хусусий аломатларни акс эттирувчи воситалардан (хусусан, ихтироларга, саноат намуналарига ва интеллектуал мулкнинг бошқа турларига бўлган патентлардан юзага келадиган ҳуқуқлардан) фойдаланганлик учун тўловлар.

Бухгалтерия ҳисоботини эълон қилиш, шунингдек бошқа ахборотни, агар қонун ҳужжатларида уларни эълон қилишни (ошкор қилишни) амалга ошириш мажбурияти солиқ тўловчининг зиммасига юкланган бўлса, эълон қилиш ва бошқача тарзда ошкор қилиш харажатлари.

Ходимнинг меҳнатда майиб бўлиши ёки унинг соғлиғига бошқача тарзда шикаст етказилиши ёхуд ходим оила аъзосининг вафоти муносабати билан бериладиган ёки ходимнинг вафоти муносабати билан оила аъзоларига бериладиган моддий ёрдам.

Қонун ҳужжатларига мувофиқ қайта ташкил этилиши, ходимлар (штатлар) сонининг қисқариши муносабати билан озод этиладиган ходимларга тўловлар.

Тиббий ёрдам пунктини сақлаб туриш харажатлари, ходимларни тиббий кўриқдан ўтказганлик ва профилактика тадбирлари учун тиббиёт муассасаларига тўланадиган ҳақ.

Соғлиқни сақлаш объектлари, қариялар ва ногиронлар уйлари, соғломлаштириш оромгоҳлари, маданият ҳамда спорт объектлари, таълим объектлари, шунингдек, уй-жой фонди объектлари таъминотига доир харажатлар (шу жумладан, амортизация ажратмалари ва барча турдаги таъмирлаш ишларини ўтказиш харажатлари).

Ихтиёрий суғурта учун маҳсулотни (ишларни, хизматларни) реализация қилишдан қўшилган қиймат солиғи ва акциз солиғини қўшган ҳолда тушган тушум ҳажмининг 2 фоизи доирасидаги ажратмалар.

Ўзбекистон Республикасида суғурта фаолиятини амалга ошириш учун лицензияга эга бўлган юридик шахсларга мол-мулкни суғурта қилиш ва ҳаётни узоқ муддатли суғурта қилиш бўйича тўланадиган суғурта мукофотлари суммалари.

Суғуртанинг мажбурий турларига ажратмалар.

Атроф муҳитни ифлослантирганлик ва чиқиндиларни жойлаштирганлик учун қонун ҳужжатларида белгиланган нормалар доирасида компенсация тўловлари.

Фаолият билан боғлиқ илмий-тадқиқот ва тажриба-конструкторлик ишланмалари учун харажатлар, бундан асосий воситаларни сотиб олиш, уларни ўрнатиш ҳамда капитал тусдаги бошқа харажатлар мустасно. Лойиҳа-смета ҳужжатлари, бажарилган ишлар далолатномаси ва тегишли илмий-тадқиқот, лойиҳалаш, изланиш ҳамда тажриба-конструкторлик ишлари ўтказилганлигини тасдиқловчи бошқа ҳужжатлар бундай харажатларни чегирмалар жумласига киритиш учун асос бўлади.

Ишлаб чиқариш тусидаги ихтирочилик, рационализаторлик, тажриба-экспериментал ишларини ўтказиш, ихтирочилик ва рационализаторлик

таклифлари бўйича моделлар ва намуналарни тайёрлаш ҳамда уларни синаш, ихтирочилик ва рационализаторлик бўйича кўргазмалар ва кўриклар, танловлар ташкил этиш, ихтирочилик ва рационализаторлик бўйича бошқа тадбирлар, муаллифлик ҳақини тўлаш, янги технологиялар яратиш ҳамда қўлланилаётган технологияларни такомиллаштириш, янги турдаги хом ашё ва материалларни яратиш, ишлаб чиқаришни қайта жиҳозлаш харажатлари.

Солиқ тўловчи томонидан геологик тадқиқотлар ва табиий ресурсларни қазиб олиш бўйича тайёргарлик ишлари учун амалга оширилган, жами даромаддан кейинги йиллар мобайнида бир маромда йилига 15 фоиздан ошмаган миқдорда чегириб ташланадиган харажатлар.

Қазиб олувчи тармоқларда харажатларни қоплашнинг белгиланган муддати мобайнида тенг равишда ишлаб чиқариш таннархига ёки қазиб олинган маҳсулотнинг ҳажмига ва миқдorigа мутаносиб равишда ҳисобдан чиқариладиган тайёргарлик ишларига доир харажатлар.

Зарарлар ва йўқотишлар:

Бекор қилинган ишлаб чиқариш буюртмалари бўйича.

Тара билан боғлиқ операциялар бўйича.

Умидсиз қарздорликни ҳисобдан чиқаришдан кўрилган зарарлар.

Ҳисобот йилида аниқланган ўтган йиллардаги операциялар бўйича харажатлар ва зарарлар.

Табиий офатлар (ишлаб чиқариш захиралари, тайёр маҳсулотлар ва бошқа моддий бойликларнинг нобуд бўлиши ҳамда бузилиши, ишлаб чиқаришнинг тўхташи оқибатидаги йўқотишлар ва бошқалар) туфайли кўрилган ўрни қопланмайдиган йўқотишлар ва зарарлар, шу жумладан табиий офатлар оқибатларини олдини олиш ёки уларни бартараф этиш билан боғлиқ харажатлар.

Ўзбекистон Республикаси Президенти ёки Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарори асосида мол-мулкни бепул топширишдан кўрилган зарарлар, шунингдек телекоммуникациялар тармоқларида тезкор-қидирув тадбирлари тизимининг техник воситаларини бепул топширишдан

ҳамда улардан бепул фойдаланиш ва уларга хизмат кўрсатишдан кўрилган зарарлар.

Уч йилдан ортиқ фойдаланилган асосий воситаларни реализация қилишдан кўрилган зарарлар.

Асосий воситаларни ҳар йили амалга ошириладиган қайта баҳолаш натижасида вужудга келадиган илгариги қўшимча баҳолашдан (баҳонинг арзонлаштирилган суммасидан) олинадиган ўсишдан ортадиган баҳони арзонлаштириш суммаси.

Яроқсиз маҳсулотдан кўрилган йўқотишлар.

Ички ишлаб чиқариш сабабларига кўра бекор туриб қолишлардан кўрилган йўқотишлар.

Ташқи сабабларга кўра (юримдик шахсинг айбисиз) бекор туриб қолишлардан кўрилган, айбдорлар томонидан компенсация қилинмайдиган йўқотишлар.

Қарз суммаси билан мазкур қарзни юзага келтирган реализация қилинган товарлар (ишлар, хизматлар) таннархи ўртасидаги фарқдан ошмайдиган сумма доирасидаги қарзни талаб қилиш ҳуқуқидан ўзганинг фойдасига воз кечишдан кўрилган зарарлар.

Кредитлар (заёмлар) бўйича фоизлар.

Кредит шартномасида назарда тутилган ставкалар доирасида муддати ўтган ва узайтирилган кредитлар (заёмлар) бўйича фоизлар.

Валюта ҳисобварақлари, шунингдек чет эл валютасидаги операциялар бўйича курсдаги салбий фарқ, бу фарқ бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ қуйидаги ҳолларда жами даромаддан чегириб ташланади:

Чет эл валютаси ушбу чет эл валютасига бўлган мулк ҳуқуқининг ўтиш санасида Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан белгиланган курсдан паст нарҳда сотилганда.

Чет эл валютаси ушбу чет эл валютасига бўлган мулк ҳуқуқининг ўтиш санасида Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан белгиланган курсдан юқори нархда сотиб олинганда.

Чет эл валютаси курсининг ўзгариши муносабати билан тегишли ҳисобот даври учун баланснинг валюта моддалари қайта баҳоланганда.

Баҳолари чет эл валютасида белгиланган товарлар (ишлар, хизматлар) учун ўзаро ҳисоб-китобларни миллий валютада амалга оширадиган солиқ тўловчилар учун товарлар (ишлар, хизматлар) реализация қилинган ёки олинган санадан ушбу товарларга (ишларга, хизматларга) ҳақ тўланган санагача бўлган даврда Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан белгиланган курсдаги ўзгариш муносабати билан юзага келувчи салбий фарқ бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ товарларга (ишларга, хизматларга) ҳақ тўланган санадаги жами даромаддан чегириб ташланади.

Ўзининг қимматли қоғозларини чиқариш ва тарқатиш билан боғлиқ харажатлар.

Молиявий ижара, шу жумладан лизинг бўйича ижарага берувчининг (лизинг берувчининг) фоизли даромади бўлган маблағларни тўлашга доир харажатлар.

Солиқ тўловчи томонидан чиқарилган облигациялар ва бошқа қарз қимматли қоғозлари бўйича фоизлар тарзидаги харажатлар.

Фавқулодда зарарлар. Фавқулодда зарарлар - солиқ тўловчиларнинг одатдаги фаолияти доирасидан четга чиқувчи воқеалар ёки операциялар натижасида вужудга келадиган ва рўй бериши кутилмаган одатдан ташқари харажатларнинг моддаларидир. У ёки бу модда фавқулодда зарарлар моддаси сифатида акс эттирилиши учун у қуйидаги мезонларга жавоб бериши керак:

Юридик шахснинг одатдаги хўжалик фаолияти учун хос бўлмаслиги.

Бир неча йил мобайнида такрорланмаслиги.

Ихтиёрий тугатилаётган тадбиркорлик субъектининг муассислари (иштирокчилари) томонидан унинг мажбуриятларини бажариш учун

йўналтириладиган маблағлар. Ихтиёрий тугатиш қонун ҳужжатларида белгиланган муддатларда тугалланмаган ёки тугатиш тартиб-таомили тўхтатилган ва фаолият қайта тикланган тақдирда ушбу маблағлар чегириб ташланадиган харажатлар сифатида қаралмайди.

Вақтинча меҳнатга қобилиятсизлик нафақаларини, болани икки ёшга тўлгунига қадар парваришlash нафақаларини, шунингдек қонун ҳужжатларида белгиланган бошқа нафақаларни тўлаш харажатлари.

Ходим билан меҳнат шартномаси бекор қилинганда меҳнат тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ амалга ошириладиган ишдан бўшатиш нафақаси ва бошқа тўловлар.

Меҳнат шароитлари ноқулай бўлган ишларда банд бўлган ходимларни меҳнат тўғрисидаги қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда сут, даволаш-профилактика озиқ-овқати, газланган шўр сув, шахсий химоя ва гигиена воситалари билан таъминлаш харажатлари.

Ходимларни иш жойига олиб келиш ва қайтариб олиб кетиш харажатлари.

Ходимга хизмат вазифаларини бажариш учун зарур бўлган махсус кийим-бош, махсус пойабзал, формали кийим-бош бериш харажатлари ёки уларни пасайтирилган баҳоларда сотиш муносабати билан қилинган харажатлар, шунингдек қонун ҳужжатларида назарда тутилган ҳолларда айрим тоифадаги ходимларни ўз хизмат вазифаларини бажариши чоғида озиқ-овқат билан таъминлаш харажатлари.

Ходим бошқа жойга ишга ўтказилганда ёхуд кўчиб борганда кўчиш, мол-мулкани кўчириб бориш, жой ижараси (йўл харажатлари учун бериладиган пул) харажатлари.

Меҳнатда майиб бўлганлик, касб касаллиги ёки соғлиққа бошқача шикаст етганлиги билан боғлиқ зарарнинг ўрнини қоплаш бўйича қуйидаги миқдордаги тўловлар:

Жабрланувчи меҳнатда майиб бўлгунига қадар олган ўртача ойлик иш ҳақига нисбатан фоиз ҳисобидаги, унинг касбга оид меҳнат қобилиятини йўқотганлик даражасига мувофиқ белгиланадиган ҳар ойлик тўловлар (вояга

етмаган шахс меҳнатда майиб бўлган тақдирда, зарарнинг ўрни унинг иш ҳақи (даромади) миқдоридан келиб чиққан ҳолда, лекин энг кам иш ҳақининг беш бараваридан кам бўлмаган миқдорда қопланади).

Махсус тиббий парваришга муҳтож жабрланувчиларга қўшимча харажатлар учун ойига энг кам иш ҳақининг икки баравари миқдоридаги тўловлар.

Жабрланувчининг маиший парвариши учун қўшимча харажатлар тариқасида ҳар ойда энг кам иш ҳақининг эллик фоизи миқдоридаги тўловлар.

Ходимнинг соғлиғига шикаст етганлиги муносабати билан иш берувчи томонидан бир йўла тўланадиган нафақа тариқасида жабрланувчининг йиллик ўртача иш ҳақи миқдоридаги тўловлар.

Боқувчиси вафот этганлиги муносабати билан қуйидаги миқдордаги тўловлар:

Мархум ўртача ойлик иш ҳақининг вафот этган боқувчининг қарамоғида бўлган ва унинг вафоти муносабати билан зарарни ундиришга ҳақли бўлган меҳнатга қобилиятсиз шахсларга тўғри келадиган улуши миқдоридаги тўловлар.

Боқувчиси вафот этганлиги муносабати билан зарарни ундиришга ҳақли бўлган шахсларга бир йўла тўланадиган нафақа тариқасида мархумнинг ўртача йиллик иш ҳақининг олти баравари миқдоридаги тўловлар.

Харажатлар улар юзага келган пайтда, жорий ҳисобот даврида солиқ солинадиган фойдани ҳисоблаб чиқаришда чегирилмайди, улар кейинги даврларда, солиқ тўловчининг ҳисоб сиёсати билан белгиланган, лекин ўн йилдан кўп бўлмаган муддат ичида чегирилиши лозим. Бундай харажатларга қуйидагилар киради:

Янги ишлаб чиқаришлар, цехлар, агрегатларни, шунингдек серияли ва оммавий ишлаб чиқариладиган янги маҳсулот турларини ҳамда технологик жараёнларни ўзлаштириш харажатлари.

Барча турдаги асбоб-ускуналар ва техник қурилмаларни, уларнинг ўрнатилиш сифатини текшириб кўриш мақсадида комплекс синаб кўриш (ишлаб турган ҳолатида) харажатлари.

Ишчи кучлари қабул қилиш ва янги ишга туширилган корхонада ишлаш учун кадрлар тайёрлаш билан боғлиқ харажатлар.

Асосий воситалар ва номоддий активларнинг жадаллаштирилган усулда ҳисобланган амортизация суммаси билан солиқ қонунчилигига мувофиқ белгиланган нормалар бўйича ҳисобланган амортизация суммаси ўртасидаги фарқ.

Шубҳали қарзлар бўйича захира ташкил этиш учун қилинган харажатлар солиқ қонунчилигига мувофиқ умидсиз деб эътироф этилган қарздорликни ҳисобдан чиқарилаётганда, ҳисобдан чиқарилиши лозим бўлган умидсиз қарздорлик миқдоридан ошмайдиган суммада чегириб ташланади.

Солиқ солинадиган фойдани аниқлашда чегирилмайдиган харажатларга қуйидагилар киради:

Моддий қимматликларнинг табиий камайиши нормаларидан ортиқча йўқотишлар ва бузилишлар.

Ходимларга бериладиган ёки солиқ тўловчининг умумий овқатланиш эҳтиёжлари учун ёрдамчи хўжаликлар томонидан ишлаб чиқариладиган товарлар (ишлар, хизматлар) бўйича нархдаги фарқлар (зарарлар).

Солиқ қонунчилигида белгиланган нормалардан ортиқча харажатлар (хизмат сафарлари, вакиллик харажатлари, ихтиёрий суғурта турлари бўйича ажратмалар).

Нодавлат пенсия жамғармаларига ажратмалар.

Хўжалик бошқаруви органини сақлаб туриш учун ажратмалар.

Умумий овқатланиш корхоналари ёки бошқа чет ташкилотларга жойларни бепул бериш харажатлари, ушбу корхоналар ва ташкилотлар учун коммунал хизматлар кўрсатиш қийматини тўлаш.

Йиллик молиявий ҳисоботни бир ҳисобот даврида бир мартадан ортиқ аудитдан ўтказиш харажатлари.

Солиқ тўловчининг фаолиятида талаб этилмайдиган касблар бўйича кадрлар тайёрлаш харажатлари.

Жисмоний шахснинг моддий наф тарзидаги даромадлари ҳисобланадиган солиқ тўловчининг харажатлари.

Ходимларга таътил учун меҳнат тўғрисидаги қонун ҳужжатларида белгиланган нормалардан ортиқча тўланган ҳақ ва улар бўйича пуллик компенсациялар.

Дала таъминоти, хизмат мақсадида ходимнинг шахсий автотранспортдан фойдаланганлик учун қонун ҳужжатларида белгиланган нормалардан ортиқча тўланган тўловлар.

Пенсияларга устамалар, пенсияга чиқаётган меҳнат фахрийларига бирйўла тўланадиган нафақалар.

Ходимларга тўланадиган моддий ёрдам.

Меҳнатда майиб бўлганлик, касб касаллиги ёхуд меҳнат вазифаларини бажариш билан боғлиқ ҳолда соғлиғининг бошқача шикастланиши сабабли ходимларга етказилган зарарнинг ўрнини қоплаш учун қонун ҳужжатларида белгиланган нормалардан ортиқча тўланадиган тўловлар.

Экология, соғломлаштириш ва ҳайрия жамғармаларига, маданият, соғлиқни сақлаш, меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш, жисмоний тарбия ва спорт муассасаларига, таълим муассасаларига маҳаллий давлат ҳокимияти органларига, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларига бадаллар, ҳомийлик ва ҳайрия ёрдамлари тарзидаги маблағлар.

Ишлаб чиқариш жараёни билан боғлиқ бўлмаган соғлиқни сақлаш ва дам олишни ташкил қилиш тадбирларига харажатлар.

Маҳсулот ишлаб чиқариш билан боғлиқ бўлмаган ишларни (хизматларни) (шаҳарлар ва шаҳарчаларни ободонлаштириш ишлари, қишлоқ хўжалигига ёрдам кўрсатиш ва бошқа турдаги ишлар) бажаришга сарфланган харажатлар.

Атроф муҳитни ифлослантирганлик ва чиқиндиларни жойлаштирганлик қонун ҳужжатларида белгиланган нормалардан ортиқча бўлганлиги учун компенсация тўловлари.

Кредит шартномасида муддатли қарзлар учун назарда тутилган ставкалардан ортиқча тўлов муддати ўтган ҳамда узайтирилган кредитлар (заёмлар) бўйича фоизлар.

Лойиҳалардаги ва қурилиш-монтаж ишларидаги камчиликларни, шунингдек объект ёнидаги омборга ташиб келтирилгунига қадар юз берган бузилишлар ва деформацияларни бартараф этиш бўйича харажатлар, коррозияга қарши муҳофазадаги нуқсонлар туфайли тафтиш ўтказиш (асбоб-ускуналарни қисмларга ажратиш) харажатлари, ушбу харажатларни камчиликлар, бузилишлар ёки зарарлар учун жавобгар бўлган маҳсулот етказиб берувчи ёки бошқа хўжалик юритувчи субъектлар ҳисобига ўрнини қоплаш мумкин бўлмаган миқдордаги бошқа шунга ўхшаш харажатлар.

Байрам саналари ва муҳим саналар, жамоат фаолиятидаги ютуқлар муносабати билан ходимларни рағбатлантириш ҳисобланадиган бир йўла мукофотлар ва таътилга қўшимча тўланадиган ҳақлар.

Суд чиқимлари.

Айбдорлари аниқланмаган ўғирликлар ва камомаддан ёки айбдор томон ҳисобидан зарур суммаларнинг ўрнини қоплаш мумкин бўлмаганда кўрилган зарарлар.

Солиқ тўловчининг асосий воситалари ва бошқа мол-мулкнинг (активларининг) чиқиб кетишидан (балансдан чиқарилишидан) кўрилган (бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ аниқланадиган) зарарлар.

Хўжалик шартномалари шартларини ва қонун ҳужжатларини бузганлик учун тўланган ёки тан олинган жарималар, пеня ҳамда бошқа турдаги санкциялар.

Инвестиция активларини ишончли бошқарувчилар, давлат ишончли бошқарувчилари ва давлат улушларини бошқариш бўйича ишончли бошқарувчилар хизматларининг қийматини ҳамда уларга мукофотлар тўлашга доир харажатлар.

Бошқа харажатлар.

6.Кредит ташкилотларининг даромадларига солиқ солиш тартиби

Кредит ташкилотларининг хизматларни реализация қилишдан олинадиган даромадларига қуйидагилар киради:

Кредит ташкилотининг ўз номидан ва ўз ҳисобидан пул маблағларини жойлаштиришдан, кредитлар ҳамда заёмлар беришдан олинадиган фоизлар, бошқа фоизли даромадлар. Ўзбекистон Республикаси кафолати остида берилган кредитлар ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ёки Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси қарорларига мувофиқ фоизларни тўлаш бўйича имтиёзли давр берилган кредитлар бўйича фоизли даромадлар кредит шартномасига кўра олиш муддати етиб келмагунича солиқ солинадиган даромад сифатида қаралмайди.

Мижозларнинг, шу жумладан вакил банкларнинг ҳисобварақларини очганлик ва юритганлик ҳамда уларнинг топшириғига биноан ҳисобкитобларни амалга оширганлик учун олинган ҳақ, шу жумладан жўнатма, инкассо, аккредитив ва бошқа операциялар, банк операцияларини амалга ошириш учун мўлжалланган тўлов карталарини ҳамда бошқа махсус воситаларни расмийлаштирганлик ва хизмат кўрсатганлик учун, ҳисобварақлар бўйича кўчирмаларни ҳамда бошқа ҳужжатларни тақдим этганлик учун ва суммаларни қидирганлик учун воситачилик ҳақи ҳамда бошқа пул мукофотлари.

Пул маблағларини инкассация қилишдан, векселлардан, тўлов ва ҳисобкитоб ҳужжатларидан ҳамда мижозларга касса хизмати кўрсатишдан олинадиган даромадлар.

Нақд пулли ва нақд пулсиз шаклда амалга ошириладиган валюта операцияларини ўтказишдан, шу жумладан чет эл валютасини сотиб олиш ёки сотиш, жумладан мижознинг ҳисобидан ва унинг топшириғи бўйича операцияларда воситачилик ва бошқа мукофотлар, валюта бойликлари билан операция қилишдан олинадиган даромадлар.

Учинчи шахслар учун пул шаклида ижро этилишини назарда тутувчи банк кафолатлари, мажбуриятлари, аваллари ва кафилликлари беришга доир

операциялардан олинадиган пул шаклидаги мукофот.

Ҳужжатларни ва қимматликларни сақлаш учун махсус жиҳозланган хоналар ва сейфларни ижарага беришдан олинадиган даромадлар.

Пул маблағлари, қимматли қоғозлар, бошқа бойликлар ва банк ҳужжатларини етказиб берганлик, ташиганлик учун ҳақ.

Қимматбаҳо металллар ҳамда қимматбаҳо тошларни ташиганлик ва сақлаб турганлик учун ҳақ.

Форфейтинг ва факторинг операцияларини амалга оширишдан олинадиган даромадлар.

Кредит ташкилотлари томонидан ўз профессионал фаолиятидан олинадиган бошқа даромадлар.

Балансинг валюта қисми қайта баҳоланишидан олинган даромадлар, шунингдек чет эл валютаси курсининг ўзгариши муносабати билан юзага келган ижобий фарқ бошқа даромадлар сифатида қаралади.

Ўстирмаслик мақомини олган кредит бўйича ҳисобланган фоизлар Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан белгиланган тартибга мувофиқ даромадлар ҳисобварақларидан чиқариб ташланади.

Кредит ташкилотларининг чегириладиган харажатларига қуйидагилар киради:

Кредит ресурслари учун тўловлар, пул маблағлари ва қимматликларни ташиш ҳамда сақлаш харажатлари.

Мижозларнинг депозит ҳисобварақлари, шу жумладан жисмоний шахсларнинг омонатлари бўйича ҳисобланган ва тўланган фоизлар.

Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан белгиланган нормалар доирасида таваккалчилик операциялари бўйича захираларга ажратмалар.

Тижорат банкларининг солиқ солинадиган фойдасидан улар ўз филиалларига берадиган мол-мулк қиймати чегириб ташланади.

7. Суғурта ташкилотларининг даромадларига ва қимматли қоғозлар бозорининг профессионал иштирокчилари даромадларига солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари

Суғурта ташкилотларининг хизматларни реализация қилишдан олинадиган даромадларига қуйидагилар киради:

Суғурта қилиш, биргаликда суғурта қилиш ва қайта суғурта қилиш шартномалари бўйича суғурта мукофотлари (бадаллари). Бунда биргаликда суғурта қилиш шартномалари бўйича суғурта мукофотлари (бадаллари) суғурталовчининг (биргаликда суғурта қилувчининг) даромадлари таркибига фақат унинг биргаликда суғурта қилиш шартномасида белгиланган суғурта мукофотидаги улуши миқдоридан кўшилади.

Аввалги ҳисобот даврларида шакллантирилган суғуртавий техник захираларни камайтиришнинг (қайтаришнинг) қайта суғурта қилувчиларнинг суғурта захираларидаги улуши ўзгариши ҳисобга олинган ҳолдаги суммалари.

Суғурта қилиш, биргаликда суғурта қилиш ва қайта суғурта қилиш шартномалари бўйича пул мукофоти, шунингдек қайта суғурта қилиш шартномалари бўйича танъемалар (фойдадан олинадиган ҳақ).

Қайта суғурта қилишга ўтказилган таваккалчилик бўйича суғурта тўловлари улушининг ўрнини қайта суғурта қилувчилар томонидан қоплаш суммалари.

Қайта суғурта қилиш шартномалари бўйича мукофотлар депосига ҳисобланган фоизлар суммалари.

Суғурта қилдирувчининг (наф олувчининг) етказилган зарар учун жавобгар шахсларга нисбатан талаб қилиш ҳуқуқини реализация қилишдан олинадиган, қонун ҳужжатларига мувофиқ суғурталовчига ўтган даромадлари.

Суғурта агенти, брокер, воситачи хизматларини кўрсатганлик учун мукофот.

Суғурта бозорининг профессионал иштирокчиларига хизматлар кўрсатганлик учун суғурталовчи томонидан олинган пул мукофоти.

Суғурта хизматлари кўрсатишдан ва қўшимча суғурта фаолиятидан олинган бошқа даромадлар.

Суғурта ташкилотларининг чегириладиган харажатларига қуйидагилар киради:

Қайта суғурта қилиш шартномалари бўйича тўланган тўлов суммалари.

Аввалги ҳисобот даврларида шакллантирилган суғурта техник захиралари ўсишининг қайта суғурта қилувчиларнинг суғурта захираларидаги улуши ўзгариши ҳисобга олинган ҳолдаги суммаси.

Суғурта қилиш ва қайта суғурта қилиш мажбуриятлари бўйича амалга оширилган ҳамда ҳисобланган тўлов суммалари.

Фуқаролик қонун ҳужжатларига мувофиқ ўтган йиллардаги суғурта ҳодисалари бўйича тугалланмаган тўлов суммалари, шу жумладан даъво муддати доирасидаги мажбуриятлар суммаси.

Суғурта ҳодисаси рўй берганлиги ҳақида маълум қилинган, лекин зарар миқдори тақдим этилмаган шартномалар бўйича суғурта суммалари.

Суғурта ташкилоти суғурта ҳодисалари рўй беришини бартараф этиш ва унинг олдини олишга доир тадбирларни (превентив тадбирларни) молиялаштиришга сарфлайдиган маблағлар суммалари.

Суғурта ташкилотлари захира фондларининг миқдори суғурта ташкилотлари устав фондининг 25 фоизига етгунига қадар мазкур ташкилотлар ўз даромадларининг 20 фоизигача миқдорида захира фондларига қиладиган ажратмалар суммаси.

Суғурта фаолияти билан боғлиқ ўзга юридик шахсларнинг хизматларига тўланган ҳақ.

Қимматли қоғозлар бозори профессионал иштирокчиларининг хизматларни реализация қилишдан олинадиган даромадларига қуйидагилар киради:

1. Қимматли қоғозларни реализация қилишдан олинадиган, қуйидагича аниқланадиган даромадлар:

қимматли қоғозлар, бундан қарз қимматли қоғозлари (облигациялар, депозит сертификатлари) мустасно, ва иштирок этиш улуши бўйича — реализация қилиш қиймати ва олиш қиймати (ҳисса) ўртасидаги ижобий фарқ сифатида.

қарз қимматли қоғозлари бўйича — реализация қилиш қиймати билан реализация қилиш санасидаги дисконт амортизацияси ва (ёки) мукофот инобатга олинган ҳолда олиш қиймати ўртасидаги ижобий фарқ сифатида.

2. Қимматли қоғозлар бозорида воситачилик ва бошқа хизматлар кўрсатишдан олинadиган даромадлар.

3. Мижозларнинг маблағларидан фойдаланишдан юзага келadиган даромаднинг бир қисми.

4. Депозитар хизматлар, шу жумладан қимматли қоғозлар тўғрисида ахборот тақдим этиш, депо ҳисобварағини юритиш бўйича хизматлар кўрсатишдан олинadиган даромадлар.

5. Қимматли қоғозлар эгалари реестрини юритиш бўйича хизматлар кўрсатишдан олинadиган даромадлар.

6. Қимматли қоғозлар билан биржада ва биржадан ташқарида савдоларни ташкил этиш бўйича хизматлар кўрсатишдан олинadиган даромадлар.

7. Ҳисоб-китоб-клиринг фаолияти бўйича даромадлар.

8. Қимматли қоғозлар бозори тўғрисидаги қонун ҳужжатларида белгиланган инвестиция активларини бошқариш бўйича даромадлар.

9. Қимматли қоғозлар бозорида маслаҳат хизматлари кўрсатишдан олинadиган даромадлар.

10. Профессионал фаолиятдан олинган бошқа даромадлар.

Қимматли қоғозлар бозори профессионал иштирокчиларининг чегириладиган харажатларига қуйидагилар киради:

1. Тегишли лицензияга эга бўлган савдони ташкил этувчиларга бадаллар тарзида тўланадиган харажатлар.

2. Профессионал фаолиятни амалга ошириш муносабати билан пайдо бўладиган савдо қилиш жойларини сақлаб туриш ва уларга хизмат кўрсатиш харажатлари.

3. Қимматли қоғозлар муомаласи ва уларни ҳисобга олиш билан боғлиқ ўзаро электрон алоқани ташкил этиш ҳамда олиб бориш бўйича харажатлар.

4. Қимматли қоғозлар бозори профессионал иштирокчисининг фаолияти тўғрисидаги ахборотни ошкор этиш билан боғлиқ харажатлар.

5. Ўз мижозларининг топшириғига биноан акциядорлик жамиятларининг бошқарув органларида иштирок этиш харажатлари.

8. Ўзбекистон Республикаси норезидентларининг даромадларига солиқ солиш

Ўзбекистон Республикаси норезидентининг доимий муассаса билан боғлиқ бўлмаган ва тўлов манбаида солиқ солинадиган даромадларига қуйидаги ставкалар бўйича солиқ солинади:

1. Дивидендлар ва фоизларга - 10 фоиз.

2. Суғурта қилиш, биргаликда суғурта қилиш ва қайта суғурта қилиш шартномалари бўйича суғурта мукофотларига - 10 фоиз.

3. Халқаро алоқа учун телекоммуникациялар, халқаро ташишларга (фрахтдан олинадиган даромадларга) - 6 фоиз.

4. Ўзбекистон Республикаси норезидентларининг доимий муассаса билан боғлиқ бўлмаган даромадларига - 20 фоиз.

Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса орқали амалга ошираётган юридик шахс - Ўзбекистон Республикаси норезидентининг солиқ солинадиган фойдасини аниқлашда фойда солиғини ҳисоблаб чиқариш мақсади учун солиқ солинадиган фойда суммаси солиқ қонунчилигида назарда тутилган харажатлар суммасининг 10 фоизидан кам бўлиши мумкин эмас.

Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса орқали амалга ошираётган юридик шахснинг - Ўзбекистон Республикаси норезидентининг даромадларига доимий муассаса фаолияти билан боғлиқ бўлган барча турдаги даромадлар киради.

Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса орқали амалга ошираётган юридик шахсининг - Ўзбекистон Республикаси норезидентининг харажатларига Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса орқали амалга оширишдан олинган даромадлари билан бевосита боғлиқ бўлган, улар Ўзбекистон Республикасида ёки унинг ташқарисиди қилинганлигидан қатъи назар, барча турдаги харажатлари киради.

Солиқ солинадиган база товарларни реализация қилиш қиймати билан уларни олиш қиймати ўртасидаги Ўзбекистон Республикасида омборга товарлар етказиб бериш харажатлари ҳисобга олинган ҳолдаги фарқ сифатида аниқланади.

Юридик шахс - Ўзбекистон Республикасининг норезиденти доимий муассасага қуйидагилар сифатида тақдим этилган суммаларни доимий муассасага чегиришга киритиш ҳуқуқига эга эмас:

1. Ўзбекистон Республикаси ушбу норезидентининг мол-мулкидан ва интеллектуал мулк объектларидан фойдаланганлик ёки фойдаланиш ҳуқуқини берганлик учун олинадиган роялти, гонорарлар, йиғимлар ва бошқа тўловлар.

2. Ўзбекистон Республикасининг норезиденти хизматлари учун воситачилик даромадлари.

3. Ўзбекистон Республикасининг норезиденти томонидан берилган заёмлар бўйича пул мукофотлари.

4. Норезидентнинг Ўзбекистон Республикасидаги фаолиятидан олинадиган даромадлари билан боғлиқ бўлмаган харажатлар.

5. ҳужжатлар билан тасдиқланмаган харажатлар.

6. Ўзбекистон Республикаси норезидентининг Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида қилинган бошқарув ва маъмурий харажатлари.

Ўзбекистон Республикаси норезидентининг доимий муассаса аломатларига жавоб берадиган фаолиятидан, давлат солиқ хизмати органида доимий муассаса сифатида ҳисобга қўйилгунига қадар олинган даромадларига солиқ қонунчилигида белгиланган тартибда тўлов манбаида солиқ солинади. Бунда тўлов манбаида солиқ агенти томонидан ушлаб қолинган юридик шахслардан

олинадиган фойда солиғи у Ўзбекистон Республикаси давлат солиқ хизмати органида доимий муассаса сифатида ҳисобга қўйилганидан кейин Ўзбекистон Республикаси норезидентининг солиқ мажбуриятларини узиш ҳисобига ҳисобга олиниши керак.

Агар Ўзбекистон Республикасининг норезиденти томонидан Ўзбекистон Республикасидаги доимий муассаса билан боғлиқ бўлмаган фаолиятдан даромад олинган бўлса ва шу даромаддан Ўзбекистон Республикасида тўлов манбаида ҳақиқатда юридик шахслардан олинадиган фойда солиғи ушлаб қолинган ҳамда бюджетга ўтказилган бўлса, норезидентнинг доимий муассасасида ушлаб қолинган юридик шахслардан олинадиган фойда солиғи ҳисобга олинмайди.

Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса орқали амалга оширадиган Ўзбекистон Республикаси норезидентининг юридик шахслардан олинадиган фойда солиғига қўшимча равишда соф фойдасига ҳам 10 фоизли ставка бўйича солиқ солинади.

Соф фойда деганда Ўзбекистон Республикасининг норезиденти томонидан Ўзбекистон Республикасида доимий муассаса орқали амалга ошириладиган фаолиятдан олинган, юридик шахслардан олинадиган фойда солиғининг ҳисобланган суммаси чегириб ташланган фойда тушунилади.

Ўзбекистон Республикаси норезидентининг доимий муассаса билан боғлиқ бўлмаган даромадларига, мазкур даромадларни олиш билан боғлиқ харажатлар чегириб ташланмаган ҳолда тўлов манбаида солиқ солинади.

Инвестиция лойиҳаларини молиялаштириш учун жалб қилинган кредитлар бўйича Ўзбекистон Республикаси банклари ва лизинг берувчилари томонидан хорижий молия институтларига тўланадиган даромадлар солиққа тортилмайди.

Ўзбекистон Республикаси норезидентларининг тўлов манбаида солиқ солинадиган даромадларига қуйидагилар киради:

Дивидендлар ва фоизлар.

Оддий ширкат шартномаси асосида биргаликдаги фаолиятда иштирок этишдан олинадиган даромадлар.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган қуйидаги мол-мулкни реализация қилишдан олинадиган даромадлар:

Юридик шахсларнинг - Ўзбекистон Республикаси резидентларининг устав капиталдаги акциялари, улушлари (пайлари).

Кўчмас мулк.

Тўлов манбаида солиққа тортиладиган мол-мулкни реализация қилишдан олинадиган даромадлар мазкур мол-мулкни реализация қилиш суммасининг ҳужжатлар билан тасдиқланган уни олиш қийматидан ошган қисми сифатида аниқланади.

Ўзбекистон Республикаси норезидентига тегишли товарларни Ўзбекистон Республикаси норезидентининг ўзи ёки Ўзбекистон Республикаси резиденти томонидан воситачилик, топшириқ шартномаси асосида Ўзбекистон Республикаси ҳудудида реализация қилишдан олинадиган даромадлар. Бунда товарларни реализация қилишдан олинадиган мазкур даромадлар Ўзбекистон Республикаси норезидентига тўланадиган сумманинг олиб кирилган товарнинг контракт (фактура) қийматидан ошган қисми сифатида аниқланади.

Роялти.

Солиқ қонунчилигига мувофиқ аниқланадиган, Ўзбекистон Республикаси ҳудудида фойдаланиладиган мол-мулкни ижарага ёки иккиламчи ижарага топширишдан олинадиган даромадлар.

Таваккалчиликларни суғурта қилиш, биргаликда суғурта қилиш ва қайта суғурта қилиш шартномалари бўйича тўланадиган суғурта мукофотлари.

Ўтказгичли, радио, оптик ёки бошқа электромагнитли тизимлар орқали белгилар, сигналлар, матнлар, тасвирлар, товушларни узатганлик, қабул қилганлик ва қайта ишлаганлик учун Ўзбекистон Республикаси резидентлари томонидан Ўзбекистон Республикаси норезидентларига ҳақ тўланишини назарда тутувчи халқаро алоқа учун телекоммуникациялар хизматларига тўлов.

Денгиз, дарё ва ҳаво кемаларидан, темир йўл ёки автомобиль транспорти воситаларидан халқаро ташишларда фойдаланишдан олинадиган даромадлар. Ушбу даромадларга транспорт воситаларидан тўғридан-тўғри фойдаланишдан,

уларни ижарага беришдан ёки ҳар қандай бошқа шаклларда фойдаланишдан, шу жумладан контейнерлардан, контейнерларни ташиш учун трейлерлар ва қўшимча ускуналардан фойдаланиш, уларни сақлаш ёки ижарага беришдан олинadиган даромадлар (фрахтдан олинadиган даромадлар) киради. Айрим ҳолларда фрахт (шартнома шартларидан келиб чиқиб) юкни ортиш, қайта юклаш, тушириш ва жойлаштириш учун тўловларни ҳам ўз ичига олади. Бунда, агар жўнатиш пункти ёки тайин этилган пункт Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида жойлашган бўлса, ташиш халқаро ташиш деб ҳисобланади.

Халқаро ташишларда ва Ўзбекистон Республикаси ҳудудидаги ташишларда транспорт-экспедиторлик хизматларини кўрсатишдан олинadиган даромадлар. Бунда юк жўнатувчидан (юкни қабул қилиб олувчидан) олинган сумма билан юк ташувчига тўланиши керак бўлган, юк ташувчининг тегишли бирламчи ҳужжатлари билан тасдиқланган сумма ўртасидаги фарқ сифатида ҳисобланган ҳақ суммаси солиқ солинадиган даромад ҳисобланади. Юк ташувчининг тегишли бирламчи ҳужжатлари бўлмаган тақдирда, Ўзбекистон Республикасининг норезидентига норезидентнинг фрахтдан олинadиган даромадларига солиқ солиш учун белгиланган ставкалар бўйича тўланган умумий суммага солиқ солинади.

Ўзбекистон Республикасининг юридик ва жисмоний шахслари томонидан шартнома мажбуриятлари бузилганлиги учун жарималар ҳамда пеня. Текинга олинган мол-мулк.

Ўзбекистон Республикасининг норезиденти томонидан Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ишлар бажариш ва хизматлар кўрсатишдан олинган бошқа даромадлар.

Ўзбекистон Республикаси норезидентининг Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олган даромадларига қуйидагилар кирмайди:

Ўзбекистон Республикаси норезидентининг, фақат шу норезидент номидан амалга ошириладиган ва фақат товарлар харид қилиш (олиш), шунингдек товарларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кириш билан боғлиқ

ташқи савдо операциялари (шу жумладан товар айирбошлаш операциялари) бўйича олинган даромадлари.

Банкларнинг - Ўзбекистон Республикаси резидентларининг вакиллик ҳисобварақларини очиш ва юритиш ҳамда улар бўйича ҳисоб-китобларни амалга ошириш билан боғлиқ хизматлар кўрсатишдан, шунингдек халқаро тўлов карточкалари орқали ҳисоб-китобларни амалга оширишдан олинадиган даромадлар.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида бажарилган ишлар, кўрсатилган хизматлардан олинадиган даромадлар.

Даромадни тўлаш деганда нақд пулли ва (ёки) нақд пулсиз шаклда пулли, қимматли қоғозларни, иштирок этишдаги улушни, товарларни, мол-мулкни бериш, ишлар бажариш, хизматлар кўрсатиш ёки Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан даромадлар тўлаш бўйича Ўзбекистон Республикаси норезиденти олдидаги қарздорликни узиш ҳисобига амалга ошириладиган, даромад олувчининг - Ўзбекистон Республикаси норезидентининг қарзи талабини ҳисобдан чиқариш ёки ҳисобга олиш тушунилади.

Ўзбекистон Республикаси норезидентининг даромадларига солиқ солиш мазкур Ўзбекистон Республикаси норезиденти ўз даромадларини учинчи шахслар, бошқа давлатлардаги ўз бўлинмалари фойдасига ва бошқа мақсадларда тасарруф этишидан қатъи назар, амалга оширилади.

Юридик шахслардан олинадиган фойда солиғини тўлов манбаида ушлаб қолишни Ўзбекистон Республикаси резидентлари, шунингдек Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса орқали амалга оширувчи ва Ўзбекистон Республикасининг бошқа норезидентига даромад тўловчи Ўзбекистон Республикаси норезидентлари амалга оширишлари шарт.

Юридик шахслардан олинадиган фойда солиғининг суммаси даромадни Ўзбекистон Республикаси норезидентига тўлаш санасида Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан белгиланган курс бўйича ҳисоблаб чиқарилади.

Юридик шахслардан олинадиган фойда солиғининг суммаси ушлаб қолинмаган тақдирда, Ўзбекистон Республикаси норезидентига даромад тўлаётган Ўзбекистон Республикаси резиденти ёки Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса орқали амалга ошираётган Ўзбекистон Республикаси норезиденти юридик шахслардан олинадиган фойда солиғининг ушлаб қолинмаган суммасини ва у билан боғлиқ пеня суммасини қонун ҳужжатларига мувофиқ бюджетга киритиши шарт.

Суғурта бадалларидан олинган даромадлар бўйича солиқларнинг тўланган суммалари суғурта ходисаси юз берганда қайта кўриб чиқилиши мумкин.

Суғурта ходисаси юз берганда суғурта учун тўловга доир харажатлар тўлов манбаида юридик шахслардан олинадиган фойда солиғи ушлаб қолинган ва бюджетга ўтказилган суғурта қилдирувчининг - Ўзбекистон Республикаси норезидентининг даромадларини камайтириш учун ҳисобга олинади. Мазкур қайта ҳисоб-китобни Ўзбекистон Республикаси норезидентига даромадни тўлаган ва тўлов манбаида солиқни ушлаб қолган юридик шахс бажариши мумкин.

Ўзбекистон Республикасининг норезидентига тўлов манбаида юридик шахслардан олинадиган фойда солиғи ушлаб қолинмасдан даромадни тўлаш қуйидаги ҳужжатлардан бири мавжуд бўлган тақдирда амалга оширилади:

Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларига мувофиқ солиқ тўлашдан озод қилиш тўғрисидаги Ўзбекистон Республикаси давлат солиқ хизмати органлари томонидан тасдиқланган ариза.

Ўзбекистон Республикасининг норезиденти давлат солиқ хизмати органида Ўзбекистон Республикаси норезидентининг доимий муассасаси сифатида фаолиятни амалга ошириши ва доимий муассасаси сифатида ҳисобда турганлиги тўғрисидаги Ўзбекистон Республикаси давлат солиқ хизмати органлари томонидан тасдиқланган маълумотнома.

Ўзбекистон Республикасининг норезиденти Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномасига мувофиқ солиқлар бўйича имтиёздан фойдаланиш учун Ўзбекистон Республикаси давлат солиқ хизмати органига чет давлатнинг

ваколатли органи томонидан берилган, Ўзбекистон Республикаси солиқ солиш масалаларини тартибга солувчи халқаро шартномага эга бўлган давлатда мазкур шахснинг доимий жойлашган жойи (резидентлиги) борлигини тасдиқловчи расмий тасдиқномани тақдим этиши шарт. Бунда даромадлар хорижий банкларга тўланган тақдирда, солиқ солиш масалаларини тартибга солувчи халқаро шартнома мавжуд бўлган давлатда хорижий банкнинг доимий жойлашган жойи борлигини тасдиқлаши, агар бундай жойлашган жой ҳамма эркин фойдаланиши мумкин бўлган ахборот манбаларидаги маълумотлар билан тасдиқланган бўлса, талаб қилинмайди.

Юридик шахслардан олинadиган фойда солиғи суммасини камайтириш ёки уни тўлашдан озод этиш тўғрисидаги ариза Ўзбекистон Республикаси норезидентига даромадни тўлашдан олдин Ўзбекистон Республикаси давлат солиқ хизмати органига белгиланган шаклда топширилади. Юридик шахслар - Ўзбекистон Республикаси резидентлари, шунингдек Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса орқали амалга оширадиган ва Ўзбекистон Республикасининг бошқа норезидентига даромад тўловчи Ўзбекистон Республикаси норезиденти учун Ўзбекистон Республикаси давлат солиқ хизмати органининг муҳри билан тасдиқланган ариза юридик шахслардан олинadиган фойда солиғи суммасини камайтириш учун ёки юридик шахслардан олинadиган фойда солиғини тўлашдан озод қилиш учун асос бўлади. Мазкур ариза тузилган контракт суммаси учун (сумманинг бир қисми учун) тақдим этилади. Агар контракт суммасини аниқлашнинг иложи бўлмаса, ариза ҳар йили тақдим этилади.

Юридик шахслардан олинadиган фойда солиғининг суммасини камайтириш ёки юридик шахслардан олинadиган фойда солиғини тўлашдан озод қилиш тўғрисидаги ариза Ўзбекистон Республикаси давлат солиқ хизмати органига илова хат ва Ўзбекистон Республикаси норезиденти Ўзбекистон Республикасидаги манбадан даромад олаётган контрактнинг (шартноманинг) нусхаси билан бирга берилади. Бундай ариза давлат солиқ хизмати органига Ўзбекистон Республикаси норезидентининг ваколатли шахси томонидан

берилганда ишончнома тақдим этилиб, мазкур ваколатли шахс аризани шу ишончнома асосида тақдим этади.

Юридик шахслардан олинадиган фойда солиғининг суммасини камайтириш ёки юридик шахслардан олинадиган фойда солиғини тўлашдан озод қилиш тўғрисидаги қарор Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан ариза топширилган пайдан эътиборан ўттиз кун ичида қабул қилинади.

Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан тўланган Ўзбекистон Республикаси норезидентлари даромадларидан ушлаб қолинган юридик шахслардан олинадиган фойда солиғи бюджетга тўланган тақдирда, Ўзбекистон Республикасининг мазкур норезиденти Ўзбекистон Республикасининг тегишли халқаро шартномаси қоидаларига мувофиқ солиқ қонунчилигида белгиланган солиқ мажбуриятлари бўйича даъво муддати ичида тўланган юридик шахслардан олинадиган фойда солиғини бюджетдан қайтариш ҳуқуқига эга. Бунда Ўзбекистон Республикасининг норезиденти Ўзбекистон Республикаси давлат солиқ хизмати органларига қуйидаги ҳужжатларни тақдим этади:

Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан белгиланган шаклдаги солиқни қайтариш учун ариза.

Даромадни тўлаш пайтида Ўзбекистон Республикасининг мазкур норезиденти Ўзбекистон Республикаси солиқ солиш масалаларини тартибга солувчи халқаро шартномага эга бўлган мамлакатда доимий жойлашган жойига (резидентлигига) эга бўлганлигини тасдиқловчи, тегишли чет давлатнинг ваколатли органи томонидан берилган расмий тасдиқнома.

Ўзбекистон Республикасининг норезидентига қайси контракт ёки бошқа ҳужжатга мувофиқ даромад тўланган бўлса, ўша контракт ёки бошқа ҳужжатнинг нусхалари, шунингдек даромаднинг тўланганлигини ва қайтарилиши лозим бўлган, юридик шахслардан олинадиган фойда солиғини ушлаб қолинган ва бюджетга ўтказилганлигини тасдиқловчи тўлов ҳужжатларининг нусхалари.

Хужжатлар чет тилида тузилган бўлса, Ўзбекистон Республикаси давлат солиқ хизмати органи уларнинг давлат тилида қилинган ва нотариал тасдиқланган таржимасини талаб қилишга ҳақли. Бунда ҳужжатларни тақдим этиш қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда, улар консуллик орқали легаллаштирилган ҳолда амалга оширилади.

Ортиқча ҳисобланган ва тўланган солиқни қайтариш Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан қайтариш тўғрисида чиқарилган қарор асосида, ариза берилган кундан эътиборан ўттиз кун ичида солиқ қонунчилигида белгиланган тартибда амалга оширилади.

9. Дивидендлар ва фоизлар тарзидаги даромадларга ҳамда оддий ширкат иштирокчиларининг даромадларига солиқ солиш

Дивидендлар ва фоизларга тўлов манбаида солиқ солинади.

Давлат облигациялари ва давлатнинг бошқа қимматли қоғозлари бўйича даромадлар, шунингдек давлат мақсадли жамғармаларининг ҳамда Ўзбекистон Республикаси Президентининг ёки Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорига кўра ташкил қилинадиган бюджетдан ташқари жамғармаларнинг вақтинча бўш маблағларини молия бозорларида жойлаштиришдан фоизлар тарзида олинадиган даромадлар солиқ солишдан озод қилинади Ўзбекистон Республикасининг резидентлари бўлган кредит ташкилотларига тўланадиган фоизларга тўлов манбаида солиқ солинмайди, балки солиқ қонунчилигида белгиланган тартибда кредит ташкилотида солиқ солинади. Худди шундай тартиб мол- мулкни лизингга беришда лизинг берувчига тўланадиган фоизли даромадларга ҳам татбиқ этилади.

Юридик шахсдан олиниб, унинг устав фондига (устав капиталига) йўналтирилган дивидендлар тарзидаги даромадларга солиқ солинмайди. Имтиёз қўлланилганидан сўнг бир йил ичида муассислар (иштирокчилар) таркибидан чиқилганда (чиқиб кетилганда) ёхуд тугатилаётган юридик шахснинг мол-мулки унинг муассислари (иштирокчилари) ўртасида тақсимланганда илгари солиқ солишдан озод қилинган даромадларга умумий асосларда солиқ солинади.

Инвестиция ва хусусийлаштириш инвестиция фондларининг ўз инвестиция портфелида турган хусусийлаштирилган корхоналар акцияларидан дивидендлар шаклида олинган даромадларига солиқ солинмайди.

Солиқ қонунчилигида белгиланган тартибда аниқланадиган, оддий ширкат шартномаси бўйича биргаликдаги фаолиятда иштирок этишдан олиннадиган даромад бошқа даромадлар таркибида жами даромадга киритилади ва унга ушбу бўлимга мувофиқ юридик шахслардан олиннадиган фойда солиғи солиниши лозим.

Оддий ширкат шартномасининг амал қилиши тугатилганда ва мол-мулк ушбу шартнома шерикларига (иштирокчиларига) қайтарилганда:

Оддий ширкат шартномаси шериги (иштирокчиси) ёки унинг ҳуқуқий вориси томонидан қўйилма доирасида олинган мол-мулк ва мулкӣ ҳуқуқлар тарзидаги тушумлар, унинг улуши шартнома шерикларининг (иштирокчиларининг) умумий мулкидаги мол-мулкдан ажратилган ёки бундай мол-мулк бўлинган тақдирда, оддий ширкат шеригининг (иштирокчисининг) даромадлари таркибига киритилмайди.

Қайтарилаётган мол-мулк қиймати билан бу мол-мулкнинг илгари оддий ширкат шартномаси бўйича топширилган қиймати ўртасидаги салбий фарқ солиқ солиш мақсадлари учун зарар деб эътироф этилмайди ва юридик шахслардан олиннадиган фойда солиғини ҳисоблаб чиқаришда солиқ солинадиган базани камайтирмайди.

10.Юридик шахслардан олиннадиган фойда солиғи бўйича имтиёзлар ва солиқ ставкалари

Юридик шахслардан олиннадиган фойда солиғини тўлашдан қуйидаги юридик шахслар озод қилинади:

1.Ногиронларнинг жамоат бирлашмалари, "Нуроний" жамғармаси ва "Ўзбекистон чернобилчилари" ассоциацияси мулкида бўлган, ишловчилари умумий сонининг камида 50 фоизини ногиронлар, 1941-1945 йиллардаги уруш ва меҳнат fronti фахрийлари ташкил этган юридик шахслар, бундан савдо, воситачилик, таъминлаш-сотиш ва тайёрлов фаолияти билан шуғулланувчи

юримдик шахслар мустанасно. Мазкур имтиёзни олиш ҳуқуқини белгилаётганда ходимларнинг умумий сонига штатда турган ходимлар киритилади.

2. Даволаш муассасалари ҳузуридаги даволаш-ишлаб чиқариш устахоналари.

3. Жазони ижро этиш муассасалари.

4. Ички ишлар органлари ҳузуридаги қўриқлаш бўлинмалари.

Юримдик шахсларнинг қуйидаги фойдаси юримдик шахслардан олинадиган фойда солиғини тўлашдан озод қилинади:

1. Протез-ортопедия буюмлари, ногиронлар учун инвентарлар ишлаб чиқаришдан, шунингдек ногиронларга ортопедик протезлаш хизмати кўрсатишдан, ногиронлар учун мўлжалланган протез-ортопедия буюмлари ва инвентарларни таъмирлаш ҳамда уларга хизмат кўрсатишдан олинган фойдаси.

2. Шаҳар йўловчилар транспортида (таксидан, шу жумладан йўналишли таксидан ташқари) йўловчиларни ташиш бўйича хизматлар кўрсатишдан олинган фойдаси.

3. Тарих ва маданият ёдгорликларини таъмирлаш ҳамда қайта тиклаш ишларини амалга оширишдан олинган фойдаси.

4. Инвестиция фондларининг хусусийлаштирилган корхоналар акцияларини сотиб олишга йўналтириладиган фойдаси.

5. Халқ банки томонидан фуқароларнинг шахсий жамғариб бориладиган пенсия ҳисобварақларидаги маблағлардан фойдаланишдан олинган фойдаси.

Юримдик шахсларнинг солиқ солинадиган фойдаси қуйидаги суммага камайтиради:

1. Экология, соғломлаштириш ва ҳайрия жамғармаларига, маданият, соғлиқни сақлаш, меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш, жисмоний тарбия ва спорт муассасаларига, таълим муассасаларига, маҳаллий давлат ҳокимияти органларига, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларига бериладиган бадаллар, ҳомийлик ва ҳайрия тариқасидаги маблағлар суммасига, бироқ солиқ солинадиган фойданинг икки фоизидан кўп бўлмаган миқдорда.

2. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарори асосида коллежлар, академик лицейлар, мактаблар ва мактабгача тарбия таълим муассасалари қурилишига йўналтирилган маблағлар суммасига, лекин солиқ солинадиган фойданинг 30 фоизидан кўп бўлмаган миқдорда.

3. Ишлаб чиқаришни модернизациялашга, техник ва технологик жиҳатдан қайта жиҳозлашга, янги технологик жиҳоз харид қилишга, ишлаб чиқаришни янги қурилиш шаклида кенгайтиришга, ишлаб чиқариш эҳтиёжлари учун фойдаланиладиган бинолар ва иншоотларни реконструкция қилишга, шунингдек ушбу мақсадлар учун олинган кредитларни узишга, лизинг объекти қийматининг ўрнини қоплашга йўналтириладиган маблағлар суммасига, тегишли солиқ даврида ҳисобланган амортизацияни чегириб ташлаган ҳолда, бироқ солиқ солинадиган фойданинг 30 фоизидан кўп бўлмаган миқдорда.

Солиқ солинадиган фойдани камайтириш юқорида кўрсатиб ўтилган харажатлар қилинган солиқ давридан эътиборан, технологик жиҳоз бўйича эса у фойдаланишга топширилган пайтдан эътиборан беш йил ичида амалга оширилади. Янги технологик жиҳоз харид қилинган (импорт қилинган) пайтдан эътиборан уч йил ичида реализация қилинган ёки текинга берилган тақдирда, юридик шахслардан олинадиган фойда солиғини тўлаш бўйича мажбуриятлар тикланган ҳолда, мазкур имтиёзнинг амал қилиши имтиёз қўлланилган бутун давр учун бекор қилинади. Солиқ имтиёзи товарлар (ишлар, хизматлар) ишлаб чиқаришни амалга оширувчи солиқ тўловчилар томонидан қўлланилади.

4. Ёш оилалар тоифасига кирувчи ходимларга ипотека кредитлари бадаллари тўлашга ва (ёки) мулк сифатида уй-жой олишга текин йўналтириладиган маблағлар суммасига, бироқ солиқ солинадиган базанинг 10 фоизидан ошмаган миқдорда.

5. Диний ва жамоат бирлашмаларининг (қасаба уюшмалари, сиёсий партиялар ва ҳаракатлардан ташқари), ҳайрия жамғармаларининг мулкида бўлган корхоналар фойдасидан шу бирлашмалар ва жамғармаларининг уставда белгиланган фаолиятини амалга ошириш учун йўналтириладиган ажратмалари суммасига.

Банкларнинг солиқ солинадиган фойдаси жисмоний шахсларнинг муддатли омонатлари, пластик карточкалар бўйича омонатлар ҳамда жойлаштирилган жамғарма сертификатлари ҳажмларининг кўпайган суммасига бўшаган маблағларни юқорида кўрсатилган омонатлар бўйича фоиз ставкаларини оширишга мақсадли йўналтириш шarti билан камайтиради.

6.Кўшимча фойда солиғини тўловчилар учун соф кўшимча фойда суммасига.

Чегирелиши лозим бўлган харажатларнинг жами даромаддан ошиб кетиши зарар деб эътироф этилади.

Солиқ тўловчи кўрилган зарарларни ушбу зарар кўрилган солиқ давридан кейинги беш йил ичида келгусига тақсимлаб ўтказишни амалга оширишга ҳақлидир.

Ўтган солиқ даврида ёки ўтган солиқ даврларида ҳисоблаб чиқарилган зарари (зарарлари) бўлган юридик шахслардан олинадиган фойда солиғининг тўловчилари жорий солиқ даврининг солиқ солинадиган фойдасини кўрилган зарарнинг тўлиқ суммасига ёки бу сумманинг бир қисмига камайтиришга ҳақлидир.

Тақсимлаб ўтказилаётган зарарнинг ҳар бир навбатдаги солиқ даврида ҳисобга олинадиган жами суммаси жорий солиқ даврининг ҳисоблаб чиқарилган солиқ солинадиган фойданинг 50 фоизидан ошмаслиги керак.

Солиқ солинадиган фойда тақсимлаб ўтказилиши керак бўлган зарар суммаси миқдorigа фақат йил якунлари бўйича камайтирилиши мумкин.

Бирдан ортиқ календарь йилда кўрилган зарарлар улар кўрилган кетма-кетликда тақсимлаб ўтказилади.

Солиқ тўловчининг юридик шахслардан олинадиган фойда солиғини тўлашдан озод қилинган солиқ даврида кўрган зарарлари кейинги солиқ даврларига тақсимлаб ўтказилиши мумкин эмас.

Солиқ тўловчи қайта ташкил этилиши муносабати билан фаолиятини тугатган тақдирда, солиқ тўловчи-ҳуқуқий ворис солиқ солинадиган фойдани

қайта ташкил этилган юридик шахснинг қайта ташкил этиш пайтигача кўрган зарарлари суммасига камайтиришга ҳақли.

Ставка солиқ солинадиган базанинг ўлчов бирлигига нисбатан ҳисобланадиган фоизлардаги ёки мутлақ суммадаги миқдорни ифодалайди.

Солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларнинг ставкалари Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори билан белгиланади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 30 декабрдаги “Ўзбекистон Республикасининг 2012 йилги асосий макроиқтисодий кўрсаткичлари прогнози ва Давлат бюджети параметрлари тўғрисида”ги ПҚ-1675-сонли қарорига мувофиқ 2012 йилда юридик шахслардан олинадиган фойда солиғи ставкалари қуйидаги миқдорда белгиланган:

2.10.1-жадвал

Юридик шахслардан олинадиган фойда солиғи ставкалари

№	Тўловчилар	Солиқ ставкалари, солиқ солинадиган базага нисбатан %да
1.	Юридик шахслар	9
2.	Тижорат банклари	15
3.	Аукционлар ўтказишдан, гастроль-концерт фаолияти билан шуғулланишга лицензияси бўлган юридик ва жисмоний шахсларни (шу жумладан норезидентларни) жалб этиш йўли билан оммавий томоша тадбирларини ташкил этишдан даромад олувчи юридик шахслар	35
4.	Ўзи ишлаб чиқарган товарлар, ишлар, хизматлар (Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1997 йил 10 октябрдаги ПФ-1871-сон Фармони билан тасдиқланган рўйхатда келтирилган хом ашё маҳсулотларидан ташқари) экспортининг (ишларни бажариш, хизматларни кўрсатиш жойидан қатъи назар) эркин алмаштириладиган валютадаги улуши қуйидаги миқдорларни ташкил этадиган экспортчи корхоналар учун:	
	сотишнинг умумий ҳажмида 15 фоиздан 30 фоизгача	Белгиланган ставка 30% га пасайтирилади
	сотишнинг умумий ҳажмида 30 фоиз ва ундан юқори	Белгиланган ставка 50% га пасайтирилади
5.	Хизматлар кўрсатиш соҳаси корхоналари учун, пластик карталар қўлланиб ҳақ тўланган ҳолда кўрсатилган хизматлар ҳажми бўйича	Белгиланган ставка 10% га пасайтирилади

11.Юридик шахслардан олинадиган фойда солиғини ҳисоблаш ва тўлаш тартиби

Юридик шахслардан олинадиган фойда солиғини ҳисоблаб чиқариш солиқ қонунчилигига мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган солиқ солинадиган базадан ва белгиланган ставкадан келиб чиққан ҳолда амалга оширилади.

Календарь йил солиқ давридир. Йилнинг чораги ҳисобот давридир.

Юридик шахслардан олинадиган фойда солиғининг ҳисоб-китоби, давлат солиқ хизмати органларига ортиб борувчи яқун билан йилнинг ҳар чорагида ҳисобот чорагидан кейинги ойнинг 25-кунидан кечиктирмай, йил яқунлари бўйича эса, йиллик молиявий ҳисобот тақдим этиладиган муддатда тақдим этилади.

Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса орқали амалга ошираётган Ўзбекистон Республикаси норезидентлари доимий муассаса жойлашган жойдаги давлат солиқ хизмати органига Ўзбекистон Республикасидаги фаолиятининг хусусияти ҳақидаги ҳисоботни (эркин шаклда), шунингдек юридик шахслардан олинадиган фойда солиғининг ҳисоб-китобини чет эл инвестициялари иштирокидаги корхоналар учун йиллик молиявий ҳисоботни топшириш учун белгиланган муддатларда тақдим этади. Бунда юридик шахслардан олинадиган фойда солиғининг ҳисоб-китобида бюджетга тўланадиган соф фойдадан олинадиган солиқ суммаси алоҳида сатрда кўрсатилади. Фаолият календарь йил тугашидан аввал тугатилган тақдирда, бу ҳужжатлар фаолият тугатилганидан кейин бир ойдан кечиктирмасдан тақдим этилиши шарт.

Ҳисобот даври мобайнида солиқ тўловчилар юридик шахслардан олинадиган фойда солиғини жорий тўловларни киритиш орқали тўлайдилар.

Юридик шахслардан олинадиган фойда солиғи бўйича жорий тўловларнинг суммасини аниқлаш учун солиқ тўловчилар жорий ҳисобот даври биринчи ойнинг 10-кунигача давлат солиқ хизмати органига жорий ҳисобот даври учун тахмин қилинаётган солиқ солинадиган фойдадан ва юридик шахслардан олинадиган фойда солиғининг белгиланган ставкасидан келиб

чикиб ҳисобланган юридик шахслардан олинадиган фойда солиғининг суммаси ҳақида маълумотнома тақдим этадилар.

Юридик шахслардан олинадиган фойда солиғи бўйича жорий тўловлар ҳар ойнинг 15-кунига қадар солиқ қонунчилигига мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган йил чораги бўйича юридик шахслардан олинадиган фойда солиғи суммасининг учдан бир қисми миқдорида тўланади.

Ҳисобот даврида тахмин қилинаётган солиқ солинадиган фойда энг кам иш ҳақининг икки юз бараваридан кам миқдорни ташкил этадиган солиқ тўловчилар жорий тўловларни тўламайди.

Тахмин қилинаётган солиқ солинадиган фойдадан келиб чиққан ҳолда ҳисоблаб чиқарилган юридик шахслардан олинадиган фойда солиғи суммаси ҳисобот даври учун бюджетга тўланиши лозим бўлган юридик шахслардан олинадиган фойда солиғи суммасига нисбатан 10 фоиздан кўпроқ камайтирилган тақдирда, давлат солиқ хизмати органи жорий тўловларни юридик шахслардан олинадиган фойда солиғининг ҳақиқий суммасидан келиб чикиб пеня ҳисоблаган ҳолда қайта ҳисоблашга ҳақли.

Юридик шахслардан олинадиган фойда солиғини тўлаш ҳисоб-китобларни топшириш муддатларидан кечиктирмай амалга оширилади.

Ўзбекистон Республикаси норезидентининг доимий муассасаси юридик шахслардан олинадиган фойда солиғини, шунингдек соф фойдадан олинадиган солиқни жорий тўловларни тўламасдан йилига бир марта, ҳисоб-китобни тақдим этиш муддатидан кейин бир ой ичида тўлайди.

Юридик шахслардан тўлов манбаида олинадиган фойда солиғи белгиланган ставкаларни чегирмаларни амалга оширмасдан тўланадиган даромад суммасига нисбатан қўллаш орқали ҳисоблаб чиқарилади.

Юридик шахслардан тўлов манбаида олинадиган фойда солиғини юридик шахслар қуйидагиларни тўлаш пайтида ушлаб қолишлари шарт:

Дивидендлар ва фоизларни.

Ўзбекистон Республикаси норезидентларига даромадларни.

Юридик шахслардан олинадиган фойда солиғини ушлаб қолиш ва бюджетга ўтказиш учун жавобгарлик даромадни тўлаш манбаи, шунингдек солиқ қонунчилигига мувофиқ Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса орқали амалга оширувчи, Ўзбекистон Республикасининг бошқа норезидентларига даромад тўловчи Ўзбекистон Республикаси норезидентлари зиммасида бўлади.

Юридик шахслар - Ўзбекистон Республикасининг резидентлари томонидан Ўзбекистон Республикасидан ташқарида олинган даромад қилинган харажатлар ҳамда Ўзбекистон Республикасидан ташқарида тўланган юридик шахслардан олинадиган фойда солиғи чегириб ташлангунига қадар тўлиқ миқдорда солиқ тўловчининг жами даромадига қўшилади. Солиқ солинадиган базани аниқлашда Ўзбекистон Республикасидан ташқарида фойда олиш муносабати билан қилинган ҳамда ҳужжатлар билан тасдиқланган харажатлар солиқ қонунчилигида белгиланган тартибда ва миқдорларда чегирилади.

Ўзбекистон Республикасидан ташқарида тўланган юридик шахслардан олинадиган фойда солиғининг суммаси Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларига мувофиқ, Ўзбекистон Республикасида юридик шахслардан олинадиган фойда солиғини тўлаш пайтида ҳисобга олинади.

Ўзбекистон Республикасидан ташқарида тўланган юридик шахслардан олинадиган фойда солиғининг суммасини ҳисобга олиш учун чет давлат ваколатли органининг тўлов хабарномаси, маълумотномаси ёки Ўзбекистон Республикасидан ташқарида юридик шахслардан олинадиган фойда солиғи тўланганлигини тасдиқловчи бошқа ҳужжат асос бўлади.

Қисқача хулосалар

Хулоса қилиб шуни айтиш мумкинки, солиқлар узоқ давр мобайнида жамият томонидан яратилган маҳсулотнинг бир қисмини давлат бюджети даромадларини шакллантириш учун ундириладиган асосий молиявий манба ҳисобланади.

Шунингдек, солиқлар давлатнинг барча давлат миқёсидаги чоратадбирларни амалга ошириш учун зарур бўлган асосий молиявий манбалардан

бири бўлиб, мамлакат иқтисодий тараққиётида ва белгиланган ислохотларни амалга оширишдаги асосий воситадир. Юридик шахслардан ундириладиган фойда солиғи умумдавлат солиғи ҳисобланиб, давлат бюджети даромадларини шакллантиришда асосий ўрин тутди.

Назорат ва муҳокама учун саволлар

1. Юридик шахс тушунчаси қандай маънони англатади?
2. Юридик шахслардан олинадиган солиқларни қандай турлари мавжуд?
3. Юридик шахсларни солиққа тортишнинг қандай асосий принциплари мавжуд?
4. Юридик шахслардан ундириладиган фойда солиғини тўловчилар бўлиб кимлар ҳисобланади ?
5. Резидентлар кимлар ҳисобланади?
6. Юридик шахслардан ундириладиган фойда солиғида солиқ солиш объекти нима ҳисобланади ?
7. Жами даромад таркибига нималар киради ?
8. Роялти нимани англатади?
9. Солиқ солинадиган фойдани белгилашда жами даромаддан қандай чегирмалар амалга оширилади?
- 10.Юридик шахсларнинг фойдасига солинадиган солиқ бўйича қандай солиқ ставкалари мавжуд?
- 11.Юридик шахслардан ундириладиган фойда солиғи бўйича қандай имтиёзлар мавжуд ?
- 12.Норезидентлар ҳамда чет эллик юридик шахсларнинг фойдасига солиқ солишнинг ўзига хос хусусиятлари нималардан иборат?
- 13.Норезидентлар кимлар ҳисобланади?
- 14.Юридик шахслардан ундириладиган фойда солиғини ҳисобга олиш тартиби қандай?

Асосий адабиётлар

1. Ислом Каримов. 2012 йил Ватанимиз тараққиётини янги босқичга кўтарадиган йил бўлади. Т.: Ўзбекистон, 2012. – 36 б.

2. И.А.Каримов. Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепцияси. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисидаги маърузаси. Т.: Ўзбекистон, 2010. – 56 б.

3. Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А.Каримовнинг 2011 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш яқунлари ва 2012 йилга мўлжалланган энг муҳим устувор йўналишларга бағишланган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг мажлисидаги “2012 йил Ватанимиз тараққиётини янги босқичга кўтарадиган йил бўлади” мавзусидаги маърузасини ўрганиш бўйича ўқув қўлланма. – Тошкент: “Ўқитувчи” НМИУ. - 2012. – 382 б.

4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг ПҚ-1717-сонли «Мустаҳкам оила йили» Давлат дастури. 2012 йил 27 февраль.

5. Никулкина И.В. Общая теория налогообложения: Учебное пособие – М.: Эксмо, 2010. – 145-156 с.

6. Ваҳобов А., Жўраев А. Солиқлар ва солиққа тортиш. Дарслик- Т.:Шарқ, 2009. -408-418 бет.

7. Тухлиев Б.К., Юсупов О.А., Агзамов А.Т, Тўхсанов Қ.Н. Солиқлар ва солиққа тортиш: Ўқув қўлланма. – Т.: 2007.-228-260 б.

8. Яхёев Қ. “Солиққа тортиш назарияси ва амалиёти” Дарслик -Т.: Фан ва технологиялар маркази, 2003 йил. 16-45 бетлар.

3-МАВЗУ. ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИ АЙРИМ ТУРЛАРИ БЎЙИЧА ЮРИДИК ШАХСЛАРДАН ОЛИНАДИГАН ҚАТЪИЙ БЕЛГИЛАНГАН СОЛИҚ

1. Тадбиркорлик фаолияти айрим турлари бўйича юридик шахслардан олинадиган қатъий белгиланган солиқни қўллашнинг ўзига хос хусусиятлари

Солиқ солишнинг соддалаштирилган тартиби бу – солиқ солишнинг айрим тоифадаги солиқ тўловчилар учун белгиланадиган ҳамда айрим турдаги солиқларни ҳисоблаб чиқариш ва тўлашнинг, шунингдек улар юзасидан солиқ ҳисоботини тақдим этишнинг махсус қоидалари қўлланилишини назарда тутувчи алоҳида тартибидир.

Солиқ солишнинг соддалаштирилган тартиби солиқ тўловчиларнинг айрим тоифалари учун қўлланилади ва тадбиркорлик фаолиятининг айрим турлари бўйича қатъий белгиланган солиқни ҳисоблаш ҳамда тўлашнинг махсус қоидалари қўлланилишини, шунингдек мазкур солиқлар бўйича солиқ ҳисоботи тақдим этилишини назарда тутади.

Қатъий белгиланган солиқни тўлаш белгиланган фаолият турларини амалга оширувчи тўловчилар солиқ қонунчилигида назарда тутилган тартибда қатъий белгиланган солиқ тўлашлари шарт.

Тадбиркорлик фаолиятининг айрим турлари бўйича қатъий белгиланган солиқни солиқ қонунчилигида назарда тутилган жами умумбелгиланган солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларнинг ўрнига тўланади.

Солиқ даври мобайнида солиқ солиш тартиби ўзгарган тақдирда, солиқ тўловчи бу ҳақда солиқ бўйича ҳисобга олиш жойидаги давлат солиқ хизмати органини Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан белгиланган шаклда ёзма равишда хабардор этади. Бунда ўтган давр учун солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларни ўша даврда амал қилган солиқ солиш тартибидан келиб чиққан ҳолда тўлаш бўйича мажбуриятлар солиқ тўловчиларда сақланиб қолади.

2.Тадбиркорлик фаолияти айрим турлари бўйича юридик шахслардан олинадиган қатъий белгиланган солиқни тўловчилар ва солиқ солиш объекти

Қатъий белгиланган солиқни тўловчилар қуйидагилардир:

фаолиятнинг айрим турларини тавсифловчи физик кўрсаткичлардан келиб чиққан ҳолда солиқ солинадиган айрим фаолият турларини амалга оширувчи юридик шахслар ва якка тартибдаги тадбиркорлар.

якка тартибдаги тадбиркорлар.

Қатъий белгиланган солиқ солинадиган фаолият турларининг рўйхати, шунингдек фаолиятнинг мазкур турларини тавсифловчи физик кўрсаткичлар қонун ҳужжатлари билан белгиланади.

Фаолиятнинг айрим турларини тавсифловчи физик кўрсаткичлардан келиб чиққан ҳолда солиқ солинадиган айрим фаолият турларини амалга оширувчи солиқ тўловчилар фаолиятнинг қатъий белгиланган солиқ тўлаш татбиқ этиладиган қисмига доир солиқ солишнинг бошқа тартибини танлаш ҳуқуқига эга эмас.

Қатъий белгиланган солиқ тўлаш татбиқ этиладиган фаолият билан бир қаторда фаолиятнинг бошқа турларини амалга оширувчи юридик шахслар фаолиятнинг мазкур турлари бўйича алоҳида-алоҳида ҳисоб юритишлари ва умумбелгиланган солиқларни тўлашлари шарт.

Асосий фаолият тури бўйича қатъий белгиланган солиқни тўловчилар бўлган юридик шахслар учун солиқ қонунчилигида назарда тутилган бошқа даромадларга солиқ солинмайди, дивидендлар ва фоизлар, биргаликдаги фаолиятдан олинган даромадлар, шунингдек ижарадан олинган даромадлар бундан мустасно.

Мол-мулкни ижарага беришдан олинган даромадларга солиқ қонунчилигида назарда тутилган тартибда умумбелгиланган солиқлар ёки ягона солиқ тўлови жорий этилади.

Фаолиятнинг бошқа турларини амалга оширувчи якка тартибдаги тадбиркорлар солиқ қонунчилигида назарда тутилган тартибда қатъий белгиланган солиқни тўлайди.

3.Тадбиркорлик фаолияти айрим турлари бўйича юридик шахслардан олинадиган қатъий белгиланган солиқ бўйича солиқ ставкалари ва солиқ солинадиган база

Қатъий белгиланган солиқ белгиланган фаолият турини тавсифловчи физик кўрсаткич солиқ солинадиган объектдир.

Солиқ солинадиган база физик кўрсаткичларнинг сонидан келиб чиққан ҳолда белгиланади.

Қатъий белгиланган солиқ суммаси солиқ тўловчининг календарь ойида ишлаган кунлари сонидан қатъи назар солиқ солинадиган база ва белгиланган ставкадан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 30 декабрдаги “Ўзбекистон Республикасининг 2012 йилги асосий макроиктисодий кўрсаткичлари прогнози ва Давлат бюджети параметрлари тўғрисида”ги ПҚ-1675-сонли қарорига мувофиқ 2012 йилда юридик шахслардан тадбиркорлик фаолияти айрим турлари бўйича олинадиган қатъий белгиланган солиқ ставкалари қуйидаги миқдорда белгиланган:

3.3.1-жадвал

Юридик шахслардан тадбиркорлик фаолияти айрим турлари бўйича олинадиган қатъий белгиланган солиқ ставкалари

№	Фаолият тури	Тўловчилар	Мазкур фаолият турини характерловчи физик кўрсаткичлар	Физик кўрсаткич бирлигига ҳар ойда қатъий белгиланган солиқ ставкаси (энг кам иш ҳақиға бирлик учун қаррали миқдорларда)		
				Тошкент ш.	Нукус ш. ва вилоят бўйсунувдаги шаҳарлар	бошқа аҳоли пунктлари
1.	Автотранспорт воситаларини вақтинча сақлаш	юридик шахслар	эгаллаган майдон (1 кв. метр)	0,1	0,09	0,06
2.	Болалар ўйин автоматлари	юридик шахслар	жиҳозланган ўринлар сони (бирликда)	3,0	2,0	1,0

Тақдим этилган қатъий белгиланган солиқ ҳисоб-китобида ҳисобга олинмаган физик кўрсаткичлар аниқланган тақдирда бундай ҳолатларга солиқларни тўлашдан бўйин товлаш сифатида қаралади.

4. Тадбиркорлик фаолияти айрим турлари бўйича юридик шахслардан олинадиган қатъий белгиланган солиқни ҳисоблаш ва тўлаш тартиби

Қатъий белгиланган солиқ ҳисоб-китоби солиқ бўйича ҳисобга олиш жойидаги давлат солиқ хизмати органларига:

Янги ташкил қилинаётган (бошловчи) солиқ тўловчилар томонидан – давлат рўйхатидан ўтказилган кундан эътиборан ўн кундан кечиктирмай.

Фаолият юритаётган солиқ тўловчилар томонидан - ҳисобот йилининг 15 январигача тақдим этилади.

Солиқ солиш объекти ва иш ҳақининг энг кам миқдори ўзгарган тақдирда, солиқ тўловчилар аниқлик киритилган ҳисоб-китобни навбатдаги тўловни тўлаш муддатидан кечиктирмай тақдим этишлари шарт.

Солиқ даври - бир ой.

Қатъий белгиланган солиқни тўлаш:

Юридик шахслар томонидан - ҳар ойда ҳисобот ойдан кейинги ойнинг 25-кунидан кечиктирмай.

Якка тартибдаги тадбиркорлар томонидан - солиқ қонунчилигида назарда тутилган муддатларда амалга оширилади.

Назорат ва муҳокама учун саволлар

1. Иқтисодиётни модернизациялаш шароитида фаолиятнинг айрим турларини амалга оширувчи юридик шахслар томонидан қатъий белгиланган солиқни қўллашнинг ўзига хос хусусиятлари қандай?
2. Тадбиркорлик фаолияти айрим турлари бўйича юридик шахслардан олинадиган қатъий белгиланган солиқни тўловчилар ва солиқ солиш объекти нималардан иборат?
3. Тадбиркорлик фаолияти айрим турлари бўйича юридик шахслардан олинадиган қатъий белгиланган солиқ бўйича солиқ ставкалари ва солиқ солинадиган база қандай белгиланади?

4. Фаолиятнинг айрим турларини амалга оширувчи юридик шахслар томонидан қатъий белгиланган солиқни ҳисоблаб чиқариш ҳамда тўлаш тартиби тушунтириб беринг?

Асосий адабиётлар

1. Ислон Каримов. 2012 йил Ватанимиз тараққиётини янги босқичга кўтарадиган йил бўлади. Т.: Ўзбекистон, 2012. – 36 б.

2. И.А.Каримов. Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепцияси. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисидаги маърузаси. Т.: Ўзбекистон, 2010. – 56 б.

3. Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А.Каримовнинг 2011 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш яқунлари ва 2012 йилга мўлжалланган энг муҳим устувор йўналишларга бағишланган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг мажлисидаги “2012 йил Ватанимиз тараққиётини янги босқичга кўтарадиган йил бўлади” мавзусидаги маърузасини ўрганиш бўйича ўқув қўлланма. – Тошкент: “Ўқитувчи” НМИУ. - 2012. – 382 б.

4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг ПҚ-1717-сонли «Мустаҳкам оила йили» Давлат дастури. 2012 йил 27 февраль.

5. Никулкина И.В. Общая теория налогообложения: Учебное пособие – М.: Эксмо, 2010. – 130-146 с.

6. Жидкова Е.Ю. Налоги и налогообложение: Учебное пособие – М.: Эксмо, 2009. – 420-450 с.

7. Ваҳобов А., Жўраев А. Солиқлар ва солиққа тортиш. Дарслик-Т.:Шарқ, 2009.- 425-438 бет.

8. Тухлиев Б.К., Юсупов О.А., Агзамов А.Т, Тўхсанов Қ.Н. Солиқлар ва солиққа тортиш: Ўқув қўлланма. – Т.: 2007. -200-220 б.

4-МАВЗУ. СОДДАЛАШТИРИЛГАН СОЛИҚ ТИЗИМИ. МИКРОФИРМАЛАР ВА КИЧИК КОРХОНАЛАР УЧУН ЯГОНА СОЛИҚ ТЎЛОВИ

1. Соддалаштирилган солиқ тизимининг солиқ амалиётига тадбиқ этилиши

Солиқ солишнинг соддалаштирилган тартиби солиқ тўловчиларнинг айрим тоифалари учун қўлланилади ва ягона солиқ тўловини, ягона ер солиғини ҳамда тадбиркорлик фаолиятининг айрим турлари бўйича қатъий белгиланган солиқни ҳисоблаб чиқариш ҳамда тўлашнинг махсус қоидалари қўлланилишини, шунингдек мазкур солиқлар бўйича солиқ ҳисоботи тақдим этилишини назарда тутди.

Қатъий белгиланган солиқни тўлаш белгиланган фаолият турларини амалга оширувчи ягона солиқ тўлови тўловчилар ва ягона ер солиғини тўловчилар ушбу фаолият турлари бўйича алоҳида-алоҳида ҳисоб юритишлари ҳамда солиқ қонунчилигида назарда тутилган тартибда қатъий белгиланган солиқ тўлашлари шарт.

Солиқ қонунчилигида кўрсатилган солиқлар солиқ қонунчилигида назарда тутилган жами умумбелгиланган солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларнинг ўрнига тўланади.

Солиқ даври мобайнида, солиқ солиш тартиби ўзгарган тақдирда, солиқ тўловчи бу ҳақда солиқ бўйича ҳисобга олиш жойидаги давлат солиқ хизмати органини Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан белгиланган шаклда ёзма равишда хабардор этади. Бунда ўтган давр учун солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларни ўша даврда амал қилган солиқ солиш тартибидан келиб чиққан ҳолда тўлаш бўйича мажбуриятлар солиқ тўловчиларда сақланиб қолади.

2. Соддалаштирилган солиқ тизимининг ривожланиш босқичлари

Ягона солиқ тўлови кичик бизнес субъектларини қўллаб- қувватлаш мақсадида турли солиқ ва йиғимлар ўрнига соддалаштирилган тартибда тўланувчи ягона солиқ тури. Соддалаштирилган солиққа тортиш тизими- бу

шундай солиққа тортиш тизими бўлиб, унда кичик бизнес субъектларини рағбатлантириш мақсади қўйилган.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1998 йил 15 апрелдаги “Кичик корхоналар учун ихчамлаштирилган солиққа тортиш тизимига ўтишни қўллаш тўғрисида”ги 159-сонли қарори қабул қилинди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1998 йил 10 октябрдаги Қишлоқ хўжалиги товар ишлаб чиқарувчилари учун ягона ер солиғини жорий этиш тўғрисида ги ПФ 2086 сонли фармони қабул қилинди.

1998 йилдан 2005 йил 1 июлгача кичик корхоналар ва микрофирмалар ягона солиқ ва бюджетдан ташқари фондларга ажратмаларни тўлар эди.

2005 йил 1 июлдан бошлаб амалдаги ягона солиқ ва бюджетдан ташқари Пенсия жамғармаси, Республика йўл жамғармаси ва Мактаб таълимини ривожлантириш жамғармасига мажбурий ажратмалар ўрнига ягона солиқ тўлови жорий қилинди.

Кичик бизнес субъектлари учун содалаштирилган солиқ тизимини қўллашнинг ҳуқуқий асослари бўлиб Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1998 йил 15 апрелдаги “Кичик корхоналар учун ихчамлаштирилган солиққа тортиш тизимига ўтишни қўллаш тўғрисидаги” 159-сон қарори ва Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1998 йил 10 октябрдаги “Қишлоқ хўжалиги товар ишлаб чиқарувчилари учун ягона ер солиғини жорий этиш тўғрисида”ги ПФ-2086-сонли Фармони ҳамда Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2005 йил 20 июндаги “Микрофирмалар ва кичик корхоналарни ривожлантиришни рағбатлантириш борасидаги қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги ПФ-3620-сонли Фармони ҳисобланади.

3.Соддалаштирилган солиқ тизимининг иқтисодий аҳамияти

Кичик бизнесни ривожлантириш иқтисодий тараққиёт барқарорлигини, кўп жиҳатидан иқтисодий ўсиш суъратларини белгилаш билан бирга аҳолининг маълум қисмининг бандлигини кафолатлайди, шунингдек, бозор механизмига тез мослашувчанлик характери орқали зарур истеъмол товарлари ва хизматлари

билан тез бойитади, айти пайтда ташқи бозорга ҳам рақоботбардош маҳсулотлар чиқариш имкониятига эга эканлиги, унинг фан ва техника ютуқларини тез ўзлаштириш қобилиятига, хўжалик тузилмаларининг қайишқоқлиги ва тез ўзгараётган шароитларга мослашувчанлигини оширади.

Кичик бизнеснинг ўзига хос бир қатор хусусиятлари ва афзалликлари мавжуд бўлиб, бозор конъюктурасига осон мослашувчанлиги, янги иш ўринлари яратиш орқали, ишсизликни олдин олиш, йирик бизнес субъектлари учун самарасиз соҳаларда фаолият кўрсатишда қулайлиги, ишлаб чиқарилаётган маҳсулотлар ассортиментини кўпайтириш имкониятига эга эканлиги, кичик корхоналар фаолиятини ривожлантириш учун кўп миқдорда айланма маблағлар талаб этилмаслигидадир.

Мамлакатимизда кичик бизнесни ривожлантиришда давлатнинг катта кафолатлари ва ёрдами туфайли иқтисодиётда катта имкониятларини ишга солиш мумкин. Уларга давлат ёрдамини бериш, кафолатлардан ташқари соддалаштирилган солиққа тортиш тизимига ўтишга рухсат беришлик, уларни ташкил қилиш ва молия хўжалик фаолиятини бошқаришда муҳим аҳамиятга эга бўлди.

Кичик бизнес субъектларини солиқлар воситасида рағбатлантиришнинг асосий йўналишларидан бири- бу барча солиқ тўловчилар учун солиққа тортиш шартларини ягоналаштириш, адресли асосланмаган имтиёзларни бекор қилиш ва солиқ юкини камайтиришдир.

Соддалаштирилган солиққа тортиш тизимининг аҳамияти каттадир. Булар биринчидан, товарлар ва хизматлар ошиши имконини беради.

Иккинчидан, янги иш ўринлари вужудга келади.

Учинчидан, корхоналар фаолиятини ташкил қилишни соддалаштиради.

Тўртинчидан, солиқ ҳисобини юритиш оддийлаштирилади.

Кичик корхоналар учун ягона солиқ тўлашга ўтишлик ихтиёрийдир. Бунда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1998 йил 15 апрель 159-сон “Кичик корхоналар учун ихчамлаштирилган солиққа тортиш тизимига ўтишни қўллаш” тўғрисидаги қарорига мувофиқ бюджетга солиқ тўловлари

ихчамлаштирилди ва кичик бизнес субъектлари учун ягона солиқ тўлаш учун жорий этилди.

4.Соддалаштирилган солиқ тизимининг таркибий тузилиши

Микрофирмалар ва кичик корхоналар учун ягона солиқ тўлови ёки ягона солиқ тўланишини назарда тутувчи солиқ солишнинг соддалаштирилган тизими қўлланилиши мумкин.

2008 йилга қадар солиқ солишнинг соддалаштирилган тизимига ўтган микрофирмалар ва кичик корхоналарга солиқ солиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 15.04.1998 йил 159-сонли қарорида Солиқ кодексига мувофиқ равишда ўзгартириш ва қўшимчалар акс эттирилган ҳолда солиқ солишнинг соддалаштирилган тизими қуйидаги таркибга эга бўлган:

- 1.Микрофирмалар ва кичик корхоналар учун ягона солиқ тўлови.
- 2.Савдо ва умумий овқатланиш корхоналари учун ягона солиқ тўлови.
- 3.Қишлоқ хўжалиги товар ишлаб чиқарувчилари ягона ер солиғи.
- 4.Алоҳида турдаги тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланаётган юридик ва жисмоний шахслар учун қатъий белгиланган солиқ.
- 5.Лотереялар, тотализаторлар ва таваккалчиликка асосланган бошқа ўйинларни ташкил этиш фаолиятини амалга оширувчи юридик шахсларнинг ялпи тушумидан ягона солиқ.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2007 йил 12 декабрдаги «Ўзбекистон Республикасининг 2008 йилги асосий макроиктисодий кўрсаткичлари прогнози ва Давлат бюджети параметрлари тўғрисида»ги ПҚ-744-сон қарори ва 2007 йил 23 ноябрда Қонунчилик палатаси томонидан қабул қилинган, 2007 йил 30 ноябрда Сенат томонидан маъқулланган, 2007 йил 25 декабрда Ўзбекистон Республикасининг Президенти И. Каримов томонидан тасдиқланган 2008 йил 1 январдан эътиборан кучга кирган Ўзбекистон Республикасининг Солиқ Кодексининг 23-моддасида белгиланган ҳолларда ва тартибда солиқ солишнинг соддалаштирилган тартибида тўланадиган қуйидаги солиқлар қўлланилиши мумкин:

1. Ягона солиқ тўлови.

2. Ягона ер солиғи.

3. Тадбиркорлик фаолиятининг айрим турлари бўйича қатъий белгиланган солиқ.

Солиқ солишнинг соддалаштирилган тартиби назарда тутилган солиқ тўловчилар учун тўлов манбаида солиқларни ва бошқа мажбурий тўловларни ушлаб қолиш мажбуриятлари ҳамда бюджетга ва давлат мақсадли жамғармаларига қуйидаги солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларни тўлаш мажбуриятлари сақланиб қолади:

солиқ қонунчилигида назарда тутилган тартибда тўлов манбаида ундириладиган фойда солиғи.

солиқ қонунчилигида назарда тутилган тартибда Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари томонидан бажариладиган (кўрсатиладиган) ишлар (хизматлар) бўйича қўшилган қиймат солиғи.

агар солиқ қонунчилигида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, акциз тўланадиган маҳсулот ишлаб чиқаришда солинадиган акциз солиғи.

агар солиқ қонунчилигида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, ер қаъридан фойдаланувчилар учун солиқлар ва махсус тўловлар.

божхона тўловлари.

ягона ижтимоий тўлов.

давлат божлари.

товарларнинг айрим турлари билан чакана савдо қилиш ва айрим турдаги хизматлар кўрсатиш ҳуқуқи учун йиғим.

давлат мақсадли жамғармаларига мажбурий ажратмалар (ягона солиқ тўловини тўловчилар бундан мустасно).

автотранспорт воситаларини олганлик ва (ёки) вақтинчалик олиб кирганлик учун Республика йўл жамғармасига йиғим.

5. Ягона солиқ тўлови ва унинг амал қилиш жараёни

Фаолият кўрсатаётган микрофирмалар ва кичик корхоналар ягона солиқ тўловини тўлашга ўтиш учун кейинги ҳисобот даври бошланишига камида бир ой қолганда, янги ташкил этилган микрофирмалар ва кичик корхоналар эса, давлат рўйхатидан ўтказилган кундан эътиборан ўн беш кундан кечиктирмасдан солиқ бўйича ҳисобга олиш жойидаги давлат солиқ хизмати органини ягона солиқ тўловини тўлашга ўтиши тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан белгиланган шаклда ёзма равишда хабардор этади.

Микрофирмалар ва кичик корхоналар ягона солиқ тўловини тўлашдан ихтиёрий равишда воз кечган тақдирда ҳисобот даври тугаганидан сўнг ўн кун ичида давлат солиқ хизмати органларига тақдим қилинадиган ёзма билдириш асосида кейинги ҳисобот давридан бошлаб умумбелгиланган солиқлар тўлашга ўтади.

Ҳисобот йили тугаши билан белгиланган ходимлар сони мезонига мос келмайдиган ягона солиқ тўловини тўловчилар давлат солиқ хизмати органларига йиллик молиявий ҳисобот тақдим этиш муддатидан кечиктирмай тақдим этиладиган ёзма билдириш асосида кейинги ҳисобот йилидан бошлаб умумбелгиланган солиқлар тўлашга ўтади.

Ягона солиқ тўловини тўловчилар ягона солиқ тўловини тўлаш ҳуқуқидан маҳрум бўлган ўтган ҳисобот йили учун умумбелгиланган солиқлар бўйича ҳисоб-китоблар асосида ягона солиқ тўлови юзасидан қайта ҳисоб-китобни амалга оширади.

Ягона солиқ тўлови бўйича қайта ҳисоб-китоб ўтказиш учун ягона солиқ тўловини тўловчилар йил якунлари бўйича ягона солиқ тўлови ҳисоб-китобини тақдим этиш муддатидан кечиктирмай солиқ бўйича ҳисобга олиш жойидаги давлат солиқ хизмати органларига қуйидагиларни тақдим этадилар:

Солиқ қонунчилигида назарда тутилган шаклда ва тартибда умумбелгиланган солиқларнинг ҳар бир тури бўйича ҳисоб-китобларни.

Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан белгиланган шаклда ҳисоблаб чиқарилган умумбелгиланган солиқлар суммаси тўғрисидаги маълумотномани.

Умумбелгиланган солиқлар суммаси ҳисобланган ягона солиқ тўлови суммасидан ошиб кетган тақдирда ошган сумма бюджетга тўланиши лозим.

Ҳисобланган ягона солиқ тўлови суммаси умумбелгиланган солиқлар суммасидан ошиб кетган тақдирда, бюджет билан қайта ҳисоб-китоблар амалга оширилмайди.

6. Микрофирмалар ва кичик корхоналар учун ягона солиқ тўлови тўловчилари таркиби ва ягона солиқ тўлови тўловчилари таркибига киритилиш мезони

Соддалаштирилган солиққа тортиш тизимига фаолият турига қараб ўртача ходимлар сони маълум мезонга жавоб берадиган барча кўринишдаги эгаллик ҳуқуқидаги юридик шахслар ўтиши мумкин, бунда солиққа тортишнинг соддалаштирилган тизими учун фаолият тури Ўзбекистон Республикаси Давлат статистика Қўмитаси белгилаган код бўйича аниқланади.

2005 йил 20 июнда Ўзбекистон Республикаси Президентининг "Микрофирмалар ва кичик корхоналарни ривожлантиришни рағбатлантириш борасидаги қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида"ги ПФ-3620-сонли Фармони қабул қилинди. У кичик бизнес субъектларининг фаолият кўрсатиш шарт-шароитини яхшилашга, уларни солиққа тортишни соддалаштиришга йўналтирилган.

Мазкур ҳужжат билан қуйидаги асосий масалалар тартибга солинади:

1. Солиқ солишнинг соддалаштирилган тизими таркибининг ўзгариши, бирхиллаштирилган солиқ тўловининг жорий этилиши.

2. Жорий этилган бирхиллаштирилган солиқ тўлови тўловчилари учун имтиёзлар ва қўшимча преференциялар берилиши.

Фармоннинг амал қилиши фақат кичик бизнес субъектлари - микрофирмалар ва кичик корхоналарга тадбиқ этилади. У ёки бу корхонанинг юқорида айтилган субъектлар тоифаларининг бирортасига киритилиш мезони

бўлиб ходимларнинг йиллик ўртача сони, шу жумладан унитар (шўъба) корхоналарда, филиалларда ва ваколатхоналарда ишлайдиганлар сони ҳисобланади. Бунда унинг қонун ҳужжатлари билан белгиланган турли чегаравий кўрсаткичларини ҳисобга олиш лозим:

1. Ишлаб чиқариш тармоқларида банд бўлган микрофирмалар учун - кўпи билан йигирма киши, хизмат кўрсатиш соҳаси ва бошқа ишлаб чиқаришга алоқадор бўлмаган тармоқларда - кўпи билан ўн киши.

2. Қуйидаги тармоқларда банд бўлган кичик корхоналар учун:

- енгил ва озиқ-овқат саноати, металлга ишлов бериш ва асбобсозлик, ёғочни қайта ишлаш, мебель саноати ва қурилиш материаллари саноати - кўпи билан юз киши.

- машинасозлик, металлургия, ёқилғи-энергетика ва кимё саноати, қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштириш ва қайта ишлаш, қурилиш ҳамда бошқа саноат-ишлаб чиқариш соҳалари - кўпи билан эллик киши.

- фан, илмий хизмат кўрсатиш, транспорт, алоқа, хизмат кўрсатиш соҳаси (суғурта компанияларидан ташқари), савдо ва умумий овқатланиш ҳамда бошқа ишлаб чиқаришга алоқадор бўлмаган соҳалар - кўпи билан йигирма беш киши.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2010 йил 28 июлдаги «Таълим муассасаларининг битирувчиларини тадбиркорлик фаолиятига жалб этиш борасидаги қўшимча чора тадбирлар» тўғрисидаги фармонида биноан

Микрофирмаларда:

- ишлаб чиқариш тармоқларида банд бўлган микрофирмалар учун - йигирма (20) кишидан йигирма тўрт (24) кишигача.

- хизмат кўрсатиш соҳаси ва бошқа ишлаб чиқаришга алоқадор бўлмаган тармоқларда - ўн (10) кишидан ўн икки (12) кишигача.

- савдо ва умумий овқатланиш соҳасида - беш (5) кишидан олти (6) кишигача.

Кичик корхоналарда:

- енгил ва озиқ-овқат саноати, металлга ишлов бериш ва асбобсозлик, ёғочни қайта ишлаш, мебель саноати ва қурилиш материаллари саноати - кўпи билан юз (100) кишидан бир юз йигирма(120) кишига.

- машинасозлик, металлургия, ёқилғи-энергетика ва кимё саноати, қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштириш ва қайта ишлаш, қурилиш ҳамда бошқа саноат-ишлаб чиқариш соҳалари - кўпи билан эллик (50) кишидан олтиминч (60) кишига.

- фан, илмий хизмат кўрсатиш, транспорт, алоқа, хизмат кўрсатиш соҳаси (суғурта компанияларидан ташқари), савдо ва умумий овқатланиш ҳамда бошқа ишлаб чиқаришга алоқадор бўлмаган соҳалар - кўпи билан йигирма беш (25) кишидан ўттиз (30) кишигача ошган ҳолда улар учун назарда тutilган имтиёзлар, кафолатлар ва ҳуқуқлар сақланиб қолинади.

Ягона солиқ тўловини тўловчилар қуйидагилардир:

1. Микрофирмалар ва ва кичик корхоналар

2. Ходимларнинг сонидан қатъи назар:

савдо ва умумий овқатланиш корхоналари.

лотереялар ташкил қилиш бўйича фаолиятни амалга ошириш доирасидаги юридик шахслар.

3.Оддий ширкат ишларини юритиш зиммасига юклатилган (ишончли шахс) шерик (иштирокчи) - якка тартибдаги тадбиркор.

Ягона солиқ тўлови қуйидаги микрофирмалар ва кичик корхоналарга татбиқ этилмайди:

Акциз солиғи тўланадиган маҳсулот ишлаб чиқаришни ва ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқ солинадиган фойдали қазилмаларни қазиб олишни амалга оширувчи микрофирмалар ва кичик корхоналарга, бундан махсус печлардан фойдаланган ҳолда энергия тежайдиган замонавий технологиялар асосида пишиқ ғишт ишлаб чиқарувчи микрофирмалар ва кичик корхоналар мустасно.

Солиқ қонунчилигига мувофиқ ягона ер солиғи ва солиқ қонунчилигига мувофиқ қатъий белгиланган солиқ тўлаш назарда тутилган фаолият доирасидаги микрофирмалар ва кичик корхоналарга.

Маҳсулот тақсимотига оид битимлар иштирокчиси бўлган микрофирмалар ва кичик корхоналарга.

Микрофирмалар ва кичик корхоналар жумласига ходимларининг сони бўйича қонун ҳужжатларида белгиланган мезонга мос келадиган юридик шахслар киради.

Бунда:

Ходимларнинг сони ҳисобот йили учун ходимларнинг ўртача йиллик сонидан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

Ходимларнинг ўртача йиллик сонини аниқлашда ўриндошлик, пудрат шартномалари ва бошқа фуқаролик-ҳуқуқий тусдаги шартномалар бўйича ишга қабул қилинган ходимларнинг, шунингдек унитар (шўъба) корхоналарда, ваколатхоналар ва филиалларда ишлаётганларнинг сони ҳам ҳисобга олинади. юридик шахсларни микрофирмалар ва кичик корхоналар тоифасига киритишда юридик шахснинг асосий фаолият (ихтисослиги) турига тўғри келадиган ходимлар сонининг мезони қабул қилинади.

Солиқ солиш мақсадида савдо ва умумий овқатланиш корхоналари жумласига савдо фаолияти, умумий овқатланиш соҳасидаги фаолият ўтган ҳисобот йили яқунлари бўйича асосий фаолият тури бўлган юридик шахслар киради.

Қуйидагиларга савдо фаолияти сифатида қаралмайди:

Ўзи ишлаб чиқарган маҳсулот бўлган товарларни реализация қилиш, шу жумладан уларни мустақил юридик шахс бўлмаган фирма дўконлари орқали реализация қилиш.

Воситачи, ишончли вакил томонидан воситачилик, топшириқ шартномаси бўйича товарларни реализация қилиш, шу жумладан давлат даромадига ўтказиладиган мол- мулкни реализация қилиш.

Тайёрлов фаолиятини амалга оширувчи корхоналар томонидан товарларни реализация қилиш.

Умумий овқатланиш соҳасидаги фаолият деганда кулинария, шунингдек бошқа озиқ-овқат маҳсулотини тайёрлаш, реализация қилиш ва уларни истеъмол қилишни ташкил этиш бўйича фаолият тушунилади.

7. Микрофирмалар ва кичик корхоналар учун ягона солиқ тўловининг солиқ объекти ва солиқ солинадиган база

Ялпи тушум солиқ солиш объектидир.

Солиқ қонунчилигига мувофиқ қуйидагилар чегириб ташланган ҳолда ҳисоблаб чиқарилган ялпи тушум солиқ солинадиган базадир:

1. Давлат қимматли қоғозлари бўйича даромадлар.

2. Тўлов манбаида солиқ солинадиган дивидендлар ва фоизлар тариқасида олинган даромадлар.

3. Дивидендлар тариқасида олинган ва қайси юридик шахсдан олинган бўлса, ўша юридик шахснинг устав фондига (устав капиталига) йўналтирилган даромадлар.

Муассислар (иштирокчилар) таркибидан чиқиладиганда (чиқиб кетганда) ёхуд тугатиладиган юридик шахснинг мол-мулки имтиёз қўлланилганидан сўнг бир йил ичида унинг иштирокчилари ўртасида тақсимланганда илгари солиқ солинадиган базадан чегирилган даромадларга тўлов манбаида умумий асосларда солиқ солинади.

4. Ҳисобот йилида аниқланган ўтган йиллардаги даромадлар. Мазкур даромадларга улар қайси даврда пайдо бўлган бўлса, ўша даврдаги қонун ҳужжатларига мувофиқ солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича ўтказилган ҳисоб-китоблар инобатга олинган ҳолда солиқ солиниши керак.

5. Кўп оборотли қайтариладиган таранинг қиймати, агар унинг қиймати товарларни (ишлар ва хизматларни) реализация қилишдан олинган тушумнинг таркибига илгари киритилган бўлса.

6. Маҳсулот етказиб берувчиларнинг сийлови (скидка) тариқасида ва асосий воситаларни тугатишда уларнинг илгари қайта баҳолашлардаги

қийматининг камайиши суммасидан ортган қисми ҳисобига олинган бошқа даромадлар.

7. Тўлиқ амортизация қилинган асосий воситаларни реализация қилишдан ёки тугатишдан олинган даромадлар.

Солиқ солинадиган база солиқ қонунчилигида назарда тутилган чегирмалардан ташқари қуйидагилар учун камайтирилади:

1. Автомобилларга ёқилғи қуйиш шохобчалари учун: жисмоний шахслардан транспорт воситаларига бензин, дизель ёқилғиси ва газ ишлатганлик учун олинадиган солиқ суммасига.

бензин, дизель ёқилғиси ва газнинг автомобилларга ёқилғи қуйиш шохобчаларининг белгиланган энг юқори устамадан ошадиган чакана нархи билан олиш нархи ўртасидаги маҳаллий бюджетга ўтказилиши лозим бўлган фарқ суммасига.

2. Лотерея ўйинларини ташкил этиш бўйича фаолиятни амалга ошириш доирасида юридик шахслар учун - ютуқ (мукофот) фондининг суммасига, бироқ тарқатилган чипталарга чиққан ютуқларнинг (мукофотларнинг) умумий суммасидан ортиқ бўлмаган миқдорига.

3. Брокерлик ташкилотлари учун - битим суммасидан биржага ўтказиладиган воситачилик йиғими суммасига.

4. Воситачилик, топшириқ шартномаси бўйича воситачилик хизматлари кўрсатувчи юридик шахслар учун - реализация қилинган товар улушида товарларни импорт қилишда тўланган божхона тўловлари суммасига.

Солиқ қонунчилигига мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган солиқ солинадиган база қуйидагиларга йўналтирилган маблағлар суммасига камайтирилади:

Янги технологик асбоб-ускуналар олишга, лекин солиқ солинадиган базанинг кўпи билан 25 фоизига. Солиқ солинадиган базани камайтириш технологик асбоб-ускуналарни фойдаланишга жорий этилган солиқ давридан бошлаб беш йил мобайнида амалга оширилади.

Ёш оилалар жумласидан бўлган ходимларга ипотека кредитлари бўйича бадаллар тўлашга ва (ёки) мулк қилиб уй-жой олишга текин йўналтирилган

маблағлар суммасига, лекин солиқ солинадиган базанинг кўпи билан 10 фоизига.

8.Ялпи тушум ва унинг таркиби

Микрофирмалар ва кичик корхоналар ягона солиқ тўловини тўлашни назарда тутадиган солиқ солишнинг соддалаштирилган тартибини ёки умумбелгиланган солиқлар тўлашни танлашга ҳақли.

Фаолият кўрсатаётган микрофирмалар ва кичик корхоналар ягона солиқ тўловини тўлашга ўтиш учун кейинги ҳисобот даври бошланишига камида бир ой қолганда, янги ташкил этилган микрофирмалар ва кичик корхоналар эса, давлат рўйхатидан ўтказилган кундан эътиборан ўн беш кундан кечиктирмасдан солиқ бўйича ҳисобга олиш жойидаги давлат солиқ хизмати органини ягона солиқ тўловини тўлашга ўтиши тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан белгиланган шаклда ёзма равишда хабардор этади.

Микрофирмалар ва кичик корхоналар ягона солиқ тўловини тўлашдан ихтиёрий равишда воз кечган тақдирда ҳисобот даври тугаганидан сўнг ўн кун ичида давлат солиқ хизмати органларига тақдим қилинадиган ёзма билдириш асосида кейинги ҳисобот давридан бошлаб умумбелгиланган солиқлар тўлашга ўтади.

Ҳисобот йили тугаши билан солиқ қонунчилигига мувофиқ белгиланган ходимлар сони мезонига мос келмайдиган ягона солиқ тўловини тўловчилар давлат солиқ хизмати органларига йиллик молиявий ҳисобот тақдим этиш муддатидан кечиктирмай тақдим этиладиган ёзма билдириш асосида кейинги ҳисобот йилидан бошлаб умумбелгиланган солиқлар тўлашга ўтади.

Солиқ қонунчилигида кўрсатилган ягона солиқ тўловини тўловчилар ягона солиқ тўловини тўлаш ҳуқуқидан маҳрум бўлган ўтган ҳисобот йили учун умумбелгиланган солиқлар бўйича ҳисоб-китоблар асосида ягона солиқ тўлови юзасидан қайта ҳисоб-китобни амалга оширади.

Ягона солиқ тўлови бўйича қайта ҳисоб-китоб ўтказиш учун ягона солиқ тўловини тўловчилар йил якунлари бўйича ягона солиқ тўлови ҳисоб-китобини

тақдим этиш муддатидан кечиктирмай солиқ бўйича ҳисобга олиш жойидаги давлат солиқ хизмати органларига қуйидагиларни тақдим этадилар:

Солиқ қонунчилигида назарда тутилган шаклда ва тартибда умумбелгиланган солиқларнинг ҳар бир тури бўйича ҳисоб-китобларни.

Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан белгиланган шаклда ҳисоблаб чиқарилган умумбелгиланган солиқлар суммаси тўғрисидаги маълумотномани.

Умумбелгиланган солиқлар суммаси ҳисобланган ягона солиқ тўлови суммасидан ошиб кетган тақдирда ошган сумма бюджетга тўланиши лозим.

Ҳисобланган ягона солиқ тўлови суммаси умумбелгиланган солиқлар суммасидан ошиб кетган тақдирда, бюджет билан қайта ҳисоб-китоблар амалга оширилмайди.

Ягона солиқ тўлови бўйича қайта ҳисоб-китоб ўтказиш товарларни (ишларни, хизматларни) сотиб олувчилар билан тегишли қайта ҳисоб-китобларсиз амалга оширилади.

Агар солиқ қонунчилигида кўрсатилган ҳисоб-китоблар ва маълумотнома:

Йил яқунлари бўйича ягона солиқ тўлови ҳисоб-китобини тақдим этиш муддатидан кечиктирмай тақдим этилса, молиявий санкциялар қўлланилмайди.

Йил яқунлари бўйича ягона солиқ тўлови ҳисоб-китобини тақдим этиш муддатидан кечиктириб тақдим этилса, қонун ҳужжатларида назарда тутилган тартибда молиявий санкциялар қўлланилади.

Солиқ солиш мақсадида ялпи тушум таркибига қуйидагилар киритилади:

1.Товарларни (ишларни, хизматларни) қўшилган қиймат солиғини чегирган ҳолда (қўшилган қиймат солиғи тўлашга ўтган солиқ тўловчилар учун) реализация қилишдан тушган тушум.

Товарларни (ишларни, хизматларни) реализация қилишдан тушган тушум деганда қуйидагилар тушунилади:

Қурилиш, қурилиш-монтаж, таъмирлаш-қурилиш, ишга тушириш-созлаш, лойиҳа- қидирув ва илмий-тадқиқот ташкилотлари учун - ўз кучлари

билан бажарилган, тегишинча курилиш, курилиш-монтаж, таъмирлаш-курилиш, ишга тушириш-созлаш, лойиха-қидирув ва илмий-тадқиқот ишларини реализация қилишдан тушган тушум.

Бунда, агар юқорида қайд этилган ишларни материаллар билан таъминлаш мажбурияти шартномага биноан буюртмачининг зиммасида бўлса, ушбу материалларга бўлган мулк ҳуқуқи буюртмачининг ўзида сақланиб қолган тақдирда, ўз кучлари билан бажарилган ишларни реализация қилишдан олинадиган тушум бажарилган ҳамда тасдиқланган ишларнинг буюртмачи материалларининг қиймати киритилмаган ҳолдаги қиймати сифатида белгиланади.

Савдо ва умумий овқатланиш корхоналари учун - товар обороти.

Мол-мулкни молиявий ижарага (лизингга) берувчи юридик шахслар учун - молиявий ижара (лизинг) бўйича фоизли даромад суммаси.

Воситачилик ва топшириқ шартномалари ҳамда воситачилик хизматлари кўрсатишга оид бошқа шартномалар бўйича воситачилик хизматлари кўрсатадиган юридик шахслар учун - кўрсатилган хизматлар учун ҳақ суммаси.

Тайёрлов ташкилотлари учун - реализация қилинган товарларнинг харид қиймати билан сотиш қиймати ўртасидаги фарқ сифатида ҳисоблаб чиқарилган ялпи даромад.

Лотерея ўйинларини ташкил этиш бўйича фаолиятни амалга ошириш доирасида юридик шахслар учун - ўйин чипталарини уларда кўрсатилган нарх бўйича тарқатишдан тушган тушум.

Товарларни таннархидан ёки олиш баҳосидан паст баҳоларда реализация қилувчи, шунингдек товарларни текинга берувчи юридик шахслар учун - товарлар таннархи ёки уларни олиш баҳоси. Бунда баҳолари (тарифлари) давлат томонидан тартибга солиниши назарда тутилган товарлар учун реализация қилишдан олинадиган тушум белгиланган баҳолардан (тарифлардан) келиб чиққан ҳолда аниқланади. Ушбу норма экология, соғломлаштириш ҳамда хайрия жамғармаларига, маданият, соғлиқни сақлаш,

меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш, жисмоний тарбия ва спорт, таълим муассасаларига текинга бериладиган товарларга татбиқ этилмайди.

2. Солиқ қонунчилигида назарда тутилган бошқа даромадлар.

Узоқ муддатли контрактларни бажаришда товарларни (ишларни, хизматларни) реализация қилишдан тушадиган тушум солиқ қонунчилигида назарда тутилган тартибда ҳисобот даври мобайнида узоқ муддатли контрактларни ҳақиқатда босқичма-босқич ижро этишга оид қисмида ҳисобга олинади.

Қуйидагиларга солиқ солиш объекти сифатида қаралмайди:

1. Устав фондига (устав капиталига) олинган хиссалар, шу жумладан акцияларни (улушларни) жойлаштириш баҳосининг уларнинг номинал қийматидан (дастлабки миқдоридан) ортиқ суммаси, оддий ширкат шартномаси бўйича биргаликдаги фаолиятни амалга ошириш учун бирлаштириладиган маблағлар.

2. Муассислар (иштирокчилар) таркибидан чиқиладиганда (чиқариладиганда), шунингдек тугатиладиган юридик шахснинг мол-мулки унинг муассислари (иштирокчилари) ўртасида тақсимланадиганда устав фондига (устав капиталига) ҳиссалар доирасида олинган маблағлар (мол-мулк ёки мулк ҳуқуқлар).

3. Шартнома муассислари (иштирокчилари) умумий мулкидаги ҳиссаси қайтариб берилган ёки бундай мол-мулк бўлинган тақдирда, оддий ширкат шартномаси шериги (иштирокчиси) томонидан ҳиссаси миқдорида олинган маблағлар (мол-мулк ёки мулк ҳуқуқлар).

4. Реализация қилинадиган товарлар (ишлар, хизматлар) учун олдиндан ҳақ тўлаш (бўнак) тариқасида бошқа шахслардан олинган маблағлар (мол-мулк ёки мулк ҳуқуқлар).

5. Мулк ҳуқуқи уларга ўтган пайтга қадар мажбуриятларни қонун ҳужжатларига мувофиқ таъминлаш сифатида гаров ёки закат тарзида олинган маблағлар (мол-мулк ёки мулк ҳуқуқлар).

6. Бюджетдан берилган субсидиялар.

7.Агар маблағларни (мол-мулкни ёки мулкый ҳуқуқларни) ўтказиш, ишлар бажариш, хизматлар кўрсатиш Ўзбекистон Республикаси Президенти ёки Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарори асосида амалга оширилса, текин олинган маблағлар (мол-мулк ёки мулкый ҳуқуқлар), ишлар ва хизматлар.

8.Олинган грантлар ва инсонпарварлик ёрдами.

10.Суғурта шартномалари бўйича суғурта товони (суғурта суммаси) тариқасида олинган маблағлар.

11.Воситачига ёки бошқа ишончли вакилга воситачилик, топшириқ шартномаси ёки воситачилик хизматларини кўрсатишга оид бошқа шартнома бўйича мажбуриятларни бажариш муносабати билан, шунингдек комитент ёхуд бошқа топшириқ берувчи учун воситачи ёки бошқа ишончли вакил томонидан қилинган харажатларни қоплаш ҳисобига келиб тушган мол-мулк (ҳақ тўлови бундан мустасно).

12.Объект қийматининг ижарага берувчи (лизинг берувчи) томонидан олинган ижара (лизинг) тўловининг бир қисми тарзида қопланиши.

13.Телекоммуникациялар тармоқларида тезкор-қидирув тадбирлари тизимининг текин олинган техник воситалари, шунингдек мазкур воситалардан фойдаланишга ва уларга хизмат кўрсатишга доир хизматлар.

14.Ихтиёрий тугатилаётган тадбиркорлик субъектининг муассисларидан (иштирокчиларидан) унинг мажбуриятларини бажариш учун олинган маблағлар.

Ихтиёрий тугатиш қонун ҳужжатларида белгиланган муддатларда тугалланмаган ёки тугатиш тартиб-таомили тугатилган ва фаолият қайта тикланган тақдирда ушбу маблағлар солиқ солиш объектига киритилади ва уларга солиқ солиниши лозим.

15.Инвестор билан давлат мулкни бошқариш бўйича ваколатли давлат органи ўртасида тузилган шартномага мувофиқ инвестиция мажбуриятлари сифатида киритилаётган мол-мулк.

Балансинг валюта моддаларини қайта баҳолаш чоғида курсдаги ижобий ва салбий фарқлар ўртасидаги сальдо солиқ солиш объекти ҳисобланади. Салбий курс фарқи суммаси ижобий курс фарқи суммасидан ортиқ бўлган тақдирда ошиб кетган сумма ягона солиқ тўловини ҳисоблаб чиқаришда солиқ солинадиган базани камайтирмайди.

9. Микрофирмалар ва кичик корхоналар учун ягона солиқ тўлови ставкалари ва солиқ ставкаларининг табақаланиш мезонлари

Ставка солиқ солинадиган базанинг ўлчов бирлигига нисбатан ҳисобланадиган фоизлардаги ёки мутлақ суммадаги миқдорни ифодалайди.

Солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларнинг ставкалари Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори билан белгиланади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 30 декабрдаги “Ўзбекистон Республикасининг 2012 йилги асосий макроиктисодий кўрсаткичлари прогнози ва Давлат бюджети параметрлари тўғрисида”ги ПҚ-1675-сонли қарорига мувофиқ 2012 йилда микрофирмалар ва кичик корхоналар учун (савдо ва умумий овқатланиш корхоналаридан ташқари) ягона солиқ тўлови ставкалари қуйидаги миқдорда белгиланган:

4.9.1- жадвал

Микрофирмалар ва кичик корхоналар учун (савдо ва умумий овқатланиш корхоналаридан ташқари) ягона солиқ тўлови ставкалари

№	Тўловчилар	Солиқ ставкалари, солиқ солинадиган базага нисбатан %да
1.	Иқтисодиётнинг барча тармоқлари корхоналари, 2-9-бандларда кўрсатиб ўтилганларидан ташқари	6*
2.	Саноат соҳасидаги корхоналар	5
3.	Компьютер дастурий маҳсулотларини ишлаб чиқиш ва жорий этиш товарлар (ишлар, хизматлар) реализацияси умумий ҳажмининг камида 80 фоизини ташкил этадиган корхоналар	5
4.	Божхона расмийлаштируви бўйича хизматларни кўрсатадиган юридик шахслар (божхона брокерлари)	6
5.	Ломбардлар	30
6.	Гастроль-концерт фаолияти билан шуғулланиш учун лицензияга эга бўлган юридик ва жисмоний шахсларни (шу жумладан норезидентларни) жалб этиш йўли билан оммавий томоша тадбирларини ташкил этишдан даромад	30

	оладиган корхоналар	
7.	Тайёрлов ташкилотлари, брокерлик идоралари (6-бандда кўрсатилганларидан ташқари), шунингдек воситачилик, топшириқ ва бошқа шартномалар бўйича воситачилик хизматлари кўрсатадиган корхоналар	33**
8.	Қимматли қоғозлар бозорида брокерлик фаолиятини амалга оширадиган корхоналар	13**
9.	Озиқ-овқат ва ноозиқ-овқат маҳсулотларини реализация қилиш учун турғун савдо шохобчаларини ижарага беришга ихтисослашган корхоналар (ижарага беришдан олинган даромадлар 60%дан кўпни ташкил этади)	30
10.	Ўзи ишлаб чиқарган товарлар, ишлар, хизматлар экспортининг (ишларни бажариш, хизматларни кўрсатиш жойидан қатъи назар) эркин алмаштириладиган валютадаги улуши қуйидаги миқдорларни ташкил этадиган корхоналар учун (Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1997 йил 10 октябрдаги ПФ-1871-сон Фармони билан тасдиқланган рўйхатда келтирилган хом ашё товарлари бундан мустасно):	
	сотишнинг умумий ҳажмида 15 фоиздан 30 фоизгача	Белгиланган ставка 30%га пасайтирилади
	сотишнинг умумий ҳажмида 30 фоиз ва ундан кўп	Белгиланган ставка 50%га пасайтирилади
11.	Хизматлар кўрсатиш соҳаси корхоналари учун пластик карталар қўлланиб ҳақ тўланган ҳолда кўрсатилган хизматлар ҳажми бўйича	белгиланган ставка 10%га пасайтирилади

10. Микрофирмалар ва кичик корхоналар учун ягона солиқ тўлови бўйича тақдим этилган имтиёзлар ва преференциялар

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 7 январдаги ПҚ-1464-сонли қарорида мамлакатимизда 2011-2015 йилларда ислохотларни янада чуқурлаштириш ва кенгайтириш, иқтисодиётни либераллаштириш ва модернизация қилиш, қулай тадбиркорлик фаолиятини шакллантиришнинг устувор йўналишлари белгилаб берилди:

- ҳуқуқий базани янада ривожлантириш ва янги қонунлар қабул қилиш.
- мамлакатимизда ва ҳудудларда ҳар томонлама қулай бизнес муҳитини яратиш.
- кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни янада ривожлантириш мақсадида солиқ ва бошқа тўловлар бўйича қулай шароит яратиш, имтиёз ва преференциялар бериш.

- молия-банк тизимини либераллаштириш, молия ва кредит ресурслари бозорини мустаҳкамлаш ва ривожлантириш.
- фаол инвестиция сиёсатини амалга ошириш ҳисобидан иқтисодиётни модернизация қилиш ва унинг таркибини диверсификация этиш.
- ташқи иқтисодий фаолиятни янада либераллаштириш, унда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларининг кенг иштирокини таъминлаш.

Корхоналарга преференция бериш – миллий иқтисодиётда фаолият кўрсатувчи корхоналарни молиявий қўллаб-қувватлаш мақсадида улар томонидан ишлаб чиқариш мақсадлари учун чет элдан олиб кириладиган хомашё ва материаллар, ярим тайёр маҳсулотлар, шунингдек, асбоб-ускуналарни олиб киришда бож тўловлари ва бошқа жараёнлар бўйича енгилликлар (имтиёзлар) берилиши.

Солиқ имтиёзи – солиқ тўловчиларнинг айрим тоифаларига қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда солиқ тўлашдан тўлиқ, қисман ва вақтинча озод қилиш шакли.

Преференция – иқтисодиётни мақсадга мувофиқ ривожлантириш ва тартибга солишда айрим соҳа ва тармоқлар, корхона ва ишлаб чиқариш турларига нисбатан берилладиган имтиёз, афзаллик ва устувор қулайликлар.

Солиқ солишнинг соддалаштирилган тартиби – кичик бизнес субъектларини рағбатлантириш мақсадида қўлланиладиган солиққа тортиш тартиби.

Солиқ тўловчида ялпи тушумга тузатиш киритиш қуйидаги ҳолларда амалга оширилади:

1. Товарлар тўлиқ ёки қисман қайтарилганда.
2. Битим шартлари ўзгарганда.
3. Баҳолар ўзгарганда, сотиб олувчи сийловдан (скидкадан) фойдаланганда.
4. Бажарилган ишлар, кўрсатилган хизматлардан воз кечилганда.

Солиқ қонунчилигида назарда тутилган ялпи тушумга тузатиш киритиш бир йиллик муддат доирасида, кафолат муддати белгиланган товарлар (ишлар, хизматлар) бўйича эса кафолат муддати доирасида амалга оширилади.

Солиқ қонунчилигига мувофиқ ялпи тушумга тузатиш киритиш солиқ қонунчилигида кўрсатилган ҳоллар юз берганлигини тасдиқловчи ҳужжатлар асосида амалга оширилади. Бунда товарни (ишни, хизматни) етказиб берувчи ялпи тушумга тузатиш киритишни солиқ қонунчилигида назарда тутилган тартибда амалга оширади.

Товарларни (ишларни, хизматларни) реализация қилишдан олинadиган даромадга солиқ қонунчилигида назарда тутилган ҳолларда тузатиш киритиш кўрсатилган ҳоллар юз берган солиқ даврида амалга оширилади.

Ягона солиқ тўловини тўлашдан ногиронларнинг жамоат бирлашмалари, "Нуроний" жамғармаси ва "Ўзбекистон чернобилчилари" ассоциацияси мулкида бўлган, ишловчилари умумий сонининг камида 50 фоизини ногиронлар, 1941-1945 йиллардаги уруш ва меҳнат fronti фахрийлари ташкил этадиган юридик шахслар озод қилинади, бундан савдо, воситачилик, таъминот-сотиш ва тайёрлов фаолияти ҳамда лотереялар ташкил этиш фаолияти билан шуғулланувчи юридик шахслар мустасно. Ушбу имтиёзни олиш ҳуқуқи белгиланаётганда ходимларнинг умумий сонига штатда бўлган ходимлар киритилади.

11. Микрофирмалар ва кичик корхоналар учун ягона солиқ тўловини ҳисоблаш ва тўлаш тартиби

Календарь йил солиқ давридир. Ҳисобот даври қуйидагилардир:

Микрофирмалар ва кичик корхоналар учун - йил чораги.

Микрофирмалар ва кичик корхоналар жумласига кирмайдиган солиқ тўловчилар учун - бир ой.

Ягона солиқ тўлови солиқ солинадиган базадан ва белгиланган ставкалардан келиб чиққан ҳолда ҳисоблаб чиқарилади.

Қўшилган қиймат солиғи тўловчилар учун ягона солиқ тўлови суммаси бюджетга тўланиши лозим бўлган қўшилган қиймат солиғи суммасига, лекин ягона солиқ тўлови суммасининг 50 фоизидан кўп бўлмаган миқдорга камайтиради.

Қўшилган қиймат солиғини ихтиёрий равишда тўлашга календарь йил бошидан эътиборан ўтмаган тўловчилар ягона солиқ тўлови суммасини қўшилган қиймат солиғи ҳисоблаб чиқарилган ҳисобот даврига тўғри келадиган суммага камайтиради.

Ягона солиқ тўловининг ҳисоб-китоби солиқ бўйича ҳисобга олиш жойидаги давлат солиқ хизмати органига ортиб борувчи яқун билан:

Микрофирмалар ва кичик корхоналар томонидан - йилнинг ҳар чорагида ҳисобот давридан кейинги ойнинг 25-кунидан кечиктирмай, йил яқунлари бўйича эса йиллик молиявий ҳисобот топшириладиган муддатда.

Микрофирмалар ва кичик корхоналар жумласига кирмайдиган корхоналар томонидан - ҳар ойда ҳисобот давридан кейинги ойнинг 25-кунидан кечиктирмай, йил яқунлари бўйича эса йиллик молиявий ҳисобот топшириладиган муддатда тақдим этилади.

Ягона солиқ тўловини тўлаш ҳисоб-китобни тақдим этиш муддатидан кечиктирмай амалга оширилади.

Юридик шахслар - Ўзбекистон Республикаси резидентлари томонидан Ўзбекистон Республикасидан ташқарида олинган тушум солиқ тўловчининг ялпи тушумига тўлиқ миқдорда қўшилади.

Ўзбекистон Республикасидан ташқарида тўланган фойда солиғининг суммаси Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларига мувофиқ юридик шахслар томонидан Ўзбекистон Республикасида ягона солиқ тўловини тўлаш чоғида ҳисобга олинади.

Тўлов хабарномаси, чет давлат солиқ органининг маълумотномаси ёки чет элда солиқ тўланганлиги фактини тасдиқловчи бошқа ҳужжат чет элда тўланган фойда солиғининг суммасини ҳисобга олиш учун асос бўлади.

Назорат ва муҳокама учун саволлар

1. Соддалаштирилган солиқ тизимининг иқтисодий аҳамиятини тушунтириб беринг?

2. Микрофирмалар ва кичик корхоналар учун ягона солиқ тўлови тўловчилари таркиби ва ягона солиқ тўлови тўловчилари таркибига киритилиш мезонинималардан иборат?
3. Микрофирмалар ва кичик корхоналар учун ягона солиқ тўловининг солиқ объекти ва солиқ солинадиган базани тушунтириб беринг?
4. Соддалаштирилган солиқ тизимининг ривожланиш босқичлари нималардан иборат?

Асосий адабиётлар

1. Ислон Каримов. 2012 йил Ватанимиз тараққиётини янги босқичга кўтарадиган йил бўлади. Т.: Ўзбекистон, 2012. – 36 б.
2. И.А.Каримов. Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепцияси. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисидаги маърузаси. Т.: Ўзбекистон, 2010. – 56 б.
3. Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А.Каримовнинг 2011 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш яқунлари ва 2012 йилга мўлжалланган энг муҳим устувор йўналишларга бағишланган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг мажлисидаги “2012 йил Ватанимиз тараққиётини янги босқичга кўтарадиган йил бўлади” мавзусидаги маърузасини ўрганиш бўйича ўқув қўлланма. – Тошкент: “Ўқитувчи” НМИУ. - 2012. – 382 б.
4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг ПҚ-1717-сонли «Мустаҳкам оила йили» Давлат дастури. 2012 йил 27 февраль.
5. Ўзбекистон Республикаси Солиқ Кодекси. Ўзбекистон Республикаси Қонун ҳужжатлари тўплами, 2012 йил январь.
6. Никулкина И.В. Общая теория налогообложения: Учебное пособие – М.: Эксмо, 2010. – 145-156 с.
7. Ваҳобов А., Жўраев А. Солиқлар ва солиққа тортиш. Дарслик-Т.:Шарқ, 2009. -408-418 бет.
8. Тухлиев Б.К., Юсупов О.А., Агзамов А.Т, Тўхсанов Қ.Н. Солиқлар ва солиққа тортиш: Ўқув қўлланма. – Т.: 2007.-228-260 б.

9. Яхёев Қ. “Солиққа тортиш назарияси ва амалиёти” Дарслик -Т.: Фан ва технологиялар маркази, 2003 йил. 16-45 бетлар.

5-МАВЗУ. САВДО ВА УМУМИЙ ОВҚАТЛАНИШ КОРХОНАЛАРИ УЧУН ЯГОНА СОЛИҚ ТЎЛОВИ

1.Савдо ва умумий овқатланиш корхоналари учун ягона солиқ тўлови тўловчилари таркиби

Ягона солиқ тўловини тўловчилар қуйидагилардир:

1) микрофирмалар ва ва кичик корхоналар

2) ходимларнинг сонидан қатъи назар:

савдо ва умумий овқатланиш корхоналари.

лотереялар ташкил қилиш бўйича фаолиятни амалга ошириш доирасидаги юридик шахслар.

3) оддий ширкат ишларини юритиш зиммасига юклатилган (ишончли шахс) шерик (иштирокчи) - якка тартибдаги тадбиркор.

Ягона солиқ тўлови қуйидаги микрофирмалар ва кичик корхоналарга татбиқ этилмайди:

акциз солиғи тўланадиган маҳсулот ишлаб чиқаришни ва ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқ солинадиган фойдали қазилмаларни қазиб олишни амалга оширувчи микрофирмалар ва кичик корхоналарга, бундан махсус печлардан фойдаланган ҳолда энергия тежайдиган замонавий технологиялар асосида пишиқ ғишт ишлаб чиқарувчи микрофирмалар ва кичик корхоналар мустасно.

солиқ қонунчилигига мувофиқ ягона ер солиғи ва солиқ қонунчилигига мувофиқ қатъий белгиланган солиқ тўлаш назарда тутилган фаолият доирасидаги микрофирмалар ва кичик корхоналарга.

маҳсулот тақсимотида оид битимлар иштирокчиси бўлган микрофирмалар ва кичик корхоналарга.

Микрофирмалар ва кичик корхоналар жумласига ходимларининг сони бўйича қонун ҳужжатларида белгиланган мезонга мос келадиган юридик шахслар киради.

Бунда:

ходимларнинг сони ҳисобот йили учун ходимларнинг ўртача йиллик сонидан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

ходимларнинг ўртача йиллик сонини аниқлашда ўриндошлик, пудрат шартномалари ва бошқа фуқаролик-ҳуқуқий тусдаги шартномалар бўйича ишга қабул қилинган ходимларнинг, шунингдек унитар (шўъба) корхоналарда, ваколатхоналар ва филиалларда ишлаётганларнинг сони ҳам ҳисобга олинади. юридик шахсларни микрофирмалар ва кичик корхоналар тоифасига киритишда юридик шахснинг асосий фаолият (ихтисослиги) турига тўғри келадиган ходимлар сонининг мезони қабул қилинади.

Солиқ солиш мақсадида савдо ва умумий овқатланиш корхоналари жумласига савдо фаолияти, умумий овқатланиш соҳасидаги фаолият ўтган ҳисобот йили яқунлари бўйича асосий фаолият тури бўлган юридик шахслар киради.

Қуйидагиларга савдо фаолияти сифатида қаралмайди:

ўзи ишлаб чиқарган маҳсулот бўлган товарларни реализация қилиш, шу жумладан уларни мустақил юридик шахс бўлмаган фирма дўконлари орқали реализация қилиш.

воситачи, ишончли вакил томонидан воситачилик, топшириқ шартномаси бўйича товарларни реализация қилиш, шу жумладан давлат даромадига ўтказиладиган мол- мулкни реализация қилиш.

тайёрлов фаолиятини амалга оширувчи корхоналар томонидан товарларни реализация қилиш.

Умумий овқатланиш соҳасидаги фаолият деганда кулинария, шунингдек бошқа озиқ-овқат маҳсулотини тайёрлаш, реализация қилиш ва уларни истеъмол қилишни ташкил этиш бўйича фаолият тушунилади.

2.Савдо ва умумий овқатланиш корхоналари учун ягона солиқ тўловининг солиқ объекти ва солиқ солинадиган база

Ялпи тушум солиқ солиш объектидир.

Солиқ қонунчилигига мувофиқ қуйидагилар чегириб ташланган ҳолда ҳисоблаб чиқарилган ялпи тушум солиқ солинадиган базадир:

1) давлат қимматли қоғозлари бўйича даромадлар.

2) тўлов манбаида солиқ солинадиган дивидендлар ва фоизлар тариқасида олинган даромадлар.

3) дивидендлар тариқасида олинган ва қайси юридик шахсдан олинган бўлса, ўша юридик шахснинг устав фондига (устав капиталига) йўналтирилган даромадлар.

Муассислар (иштирокчилар) таркибидан чиқиладиганда (чиқиб кетганда) ёхуд тугатиладиган юридик шахснинг мол-мулки имтиёз қўлланилганидан сўнг бир йил ичида унинг иштирокчилари ўртасида тақсимланганда илгари солиқ солинадиган базадан чегирилган даромадларга тўлов манбаида умумий асосларда солиқ солинади.

4) ҳисобот йилида аниқланган ўтган йиллардаги даромадлар. Мазкур даромадларга улар қайси даврда пайдо бўлган бўлса, ўша даврдаги қонун ҳужжатларига мувофиқ солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича ўтказилган ҳисоб-китоблар инобатга олинган ҳолда солиқ солиниши керак.

5) кўп оборотли қайтариладиган таранинг қиймати, агар унинг қиймати товарларни (ишлар ва хизматларни) реализация қилишдан олинган тушумнинг таркибига илгари киритилган бўлса.

6) маҳсулот етказиб берувчиларнинг сийлови (скидка) тариқасида ва асосий воситаларни тугатишда уларнинг илгари қайта баҳолашлардаги қийматининг камайиши суммасидан ортган қисми ҳисобига олинган бошқа даромадлар.

7) тўлиқ амортизация қилинган асосий воситаларни реализация қилишдан ёки тугатишдан олинган даромадлар.

Солиқ солинадиган база солиқ қонунчилигида назарда тутилган чегирмалардан ташқари қуйидагилар учун камайтиради:

1) автомобилларга ёқилғи қуйиш шохобчалари учун: жисмоний шахслардан транспорт воситаларига бензин, дизель ёқилғиси ва газ ишлатганлик учун олинган солиқ суммасига.

бензин, дизель ёқилғиси ва газнинг автомобилларга ёқилғи қуйиш

шоҳобчаларининг белгиланган энг юқори устамадан ошадиган чакана нархи билан олиш нархи ўртасидаги маҳаллий бюджетга ўтказилиши лозим бўлган фарқ суммасига.

2) лотерея ўйинларини ташкил этиш бўйича фаолиятни амалга ошириш доирасида юридик шахслар учун - ютуқ (мукофот) фондининг суммасига, бироқ тарқатилган чипталарга чиққан ютуқларнинг (мукофотларнинг) умумий суммасидан ортиқ бўлмаган миқдорига.

3) брокерлик ташкилотлари учун - битим суммасидан биржага ўтказиладиган воситачилик йиғими суммасига.

4) воситачилик, топшириқ шартномаси бўйича воситачилик хизматлари кўрсатувчи юридик шахслар учун - реализация қилинган товар улушида товарларни импорт қилишда тўланган божхона тўловлари суммасига.

Солиқ қонунчилигига мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган солиқ солинадиган база қуйидагиларга йўналтирилган маблағлар суммасига камайтирилади:

янги технологик асбоб-ускуналар олишга, лекин солиқ солинадиган базанинг кўпи билан 25 фоизига. Солиқ солинадиган базани камайтириш технологик асбоб-ускуналарни фойдаланишга жорий этилган солиқ давридан бошлаб беш йил мобайнида амалга оширилади.

ёш оилалар жумласидан бўлган ходимларга ипотека кредитлари бўйича бадаллар тўлашга ва (ёки) мулк қилиб уй-жой олишга текин йўналтирилган маблағлар суммасига, лекин солиқ солинадиган базанинг кўпи билан 10 фоизига.

3.Ялпи тушум ва унинг таркиби

Микрофирмалар ва кичик корхоналар ягона солиқ тўловини тўлашни назарда тутадиган солиқ солишнинг соддалаштирилган тартибини ёки умумбелгиланган солиқлар тўлашни танлашга ҳақли.

Фаолият кўрсатаётган микрофирмалар ва кичик корхоналар ягона солиқ тўловини тўлашга ўтиш учун кейинги ҳисобот даври бошланишига камида бир ой қолганда, янги ташкил этилган микрофирмалар ва кичик корхоналар эса, давлат рўйхатидан ўтказилган кундан эътиборан ўн беш кундан

кечиктирмасдан солиқ бўйича ҳисобга олиш жойидаги давлат солиқ хизмати органини ягона солиқ тўловини тўлашга ўтиши тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан белгиланган шаклда ёзма равишда хабардор этади.

Микрофирмалар ва кичик корхоналар ягона солиқ тўловини тўлашдан ихтиёрий равишда воз кечган тақдирда ҳисобот даври тугаганидан сўнг ўн кун ичида давлат солиқ хизмати органларига тақдим қилинадиган ёзма билдириш асосида кейинги ҳисобот давридан бошлаб умумбелгиланган солиқлар тўлашга ўтади.

Ҳисобот йили тугаши билан солиқ қонунчилигига мувофиқ белгиланган ходимлар сони мезонига мос келмайдиган ягона солиқ тўловини тўловчилар давлат солиқ хизмати органларига йиллик молиявий ҳисобот тақдим этиш муддатидан кечиктирмай тақдим этиладиган ёзма билдириш асосида кейинги ҳисобот йилидан бошлаб умумбелгиланган солиқлар тўлашга ўтади.

Солиқ қонунчилигида кўрсатилган ягона солиқ тўловини тўловчилар ягона солиқ тўловини тўлаш ҳуқуқидан маҳрум бўлган ўтган ҳисобот йили учун умумбелгиланган солиқлар бўйича ҳисоб-китоблар асосида ягона солиқ тўлови юзасидан қайта ҳисоб-китобни амалга оширади.

Ягона солиқ тўлови бўйича қайта ҳисоб-китоб ўтказиш учун ягона солиқ тўловини тўловчилар йил якунлари бўйича ягона солиқ тўлови ҳисоб-китобини тақдим этиш муддатидан кечиктирмай солиқ бўйича ҳисобга олиш жойидаги давлат солиқ хизмати органларига қуйидагиларни тақдим этадилар:

Солиқ қонунчилигида назарда тутилган шаклда ва тартибда умумбелгиланган солиқларнинг ҳар бир тури бўйича ҳисоб-китобларни.

Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан белгиланган шаклда ҳисоблаб чиқарилган умумбелгиланган солиқлар суммаси тўғрисидаги маълумотномани.

Умумбелгиланган солиқлар суммаси ҳисобланган ягона солиқ тўлови суммасидан ошиб кетган тақдирда ошган сумма бюджетга тўланиши лозим.

Ҳисобланган ягона солиқ тўлови суммаси умумбелгиланган солиқлар суммасидан ошиб кетган тақдирда, бюджет билан қайта ҳисоб-китоблар амалга оширилмайди.

Ягона солиқ тўлови бўйича қайта ҳисоб-китоб ўтказиш товарларни (ишларни, хизматларни) сотиб олувчилар билан тегишли қайта ҳисоб-китобларсиз амалга оширилади.

Агар солиқ қонунчилигида кўрсатилган ҳисоб-китоблар ва маълумотнома:

йил якунлари бўйича ягона солиқ тўлови ҳисоб-китобини тақдим этиш муддатидан кечиктирмай тақдим этилса, молиявий санкциялар қўлланилмайди. йил якунлари бўйича ягона солиқ тўлови ҳисоб-китобини тақдим этиш муддатидан кечиктириб тақдим этилса, қонун ҳужжатларида назарда тутилган тартибда молиявий санкциялар қўлланилади.

Солиқ солиш мақсадида ялпи тушум таркибига қуйидагилар киритилади:

1) товарларни (ишларни, хизматларни) қўшилган қиймат солиғини чегирган ҳолда (қўшилган қиймат солиғи тўлашга ўтган солиқ тўловчилар учун) реализация қилишдан тушган тушум.

Товарларни (ишларни, хизматларни) реализация қилишдан тушган тушум деганда қуйидагилар тушунилади:

қурилиш, қурилиш-монтаж, таъмирлаш-қурилиш, ишга тушириш-созлаш, лойиҳа- қидирув ва илмий-тадқиқот ташкилотлари учун - ўз кучлари билан бажарилган, тегишинча қурилиш, қурилиш-монтаж, таъмирлаш-қурилиш, ишга тушириш-созлаш, лойиҳа-қидирув ва илмий-тадқиқот ишларини реализация қилишдан тушган тушум.

Бунда, агар юқорида қайд этилган ишларни материаллар билан таъминлаш мажбурияти шартномага биноан буюртмачининг зиммасида бўлса, ушбу материалларга бўлган мулк ҳуқуқи буюртмачининг ўзида сақланиб қолган тақдирда, ўз кучлари билан бажарилган ишларни реализация қилишдан олинадиган тушум бажарилган ҳамда тасдиқланган ишларнинг буюртмачи

материалларининг қиймати киритилмаган ҳолдаги қиймати сифатида белгиланади.

савдо ва умумий овқатланиш корхоналари учун - товар обороти.

мол-мулкни молиявий ижарага (лизингга) берувчи юридик шахслар учун - молиявий ижара (лизинг) бўйича фоизли даромад суммаси.

воситачилик ва топшириқ шартномалари ҳамда воситачилик хизматлари кўрсатишга оид бошқа шартномалар бўйича воситачилик хизматлари кўрсатадиган юридик шахслар учун - кўрсатилган хизматлар учун ҳақ суммаси.

тайёрлов ташкилотлари учун - реализация қилинган товарларнинг харид қиймати

билан сотиш қиймати ўртасидаги фарқ сифатида ҳисоблаб чиқарилган ялпи даромад.

лотерея ўйинларини ташкил этиш бўйича фаолиятни амалга ошириш доирасида юридик шахслар учун - ўйин чипталарини уларда кўрсатилган нарх бўйича тарқатишдан тушган тушум.

товарларни таннархидан ёки олиш баҳосидан паст баҳоларда реализация қилувчи, шунингдек товарларни текинга берувчи юридик шахслар учун - товарлар таннархи ёки уларни олиш баҳоси. Бунда баҳолари (тарифлари) давлат томонидан тартибга солиниши назарда тутилган товарлар учун реализация қилишдан олинadиган тушум белгиланган баҳолардан (тарифлардан) келиб чиққан ҳолда аниқланади. Ушбу норма экология, соғломлаштириш ҳамда ҳайрия жамғармаларига, маданият, соғлиқни сақлаш, меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш, жисмоний тарбия ва спорт, таълим муассасаларига текинга берилadиган товарларга татбиқ этилмайди.

2) солиқ қонунчилигида назарда тутилган бошқа даромадлар.

Узоқ муддатли контрактларни бажаришда товарларни (ишларни, хизматларни) реализация қилишдан тушадиган тушум солиқ қонунчилигида назарда тутилган тартибда ҳисобот даври мобайнида узоқ муддатли контрактларни ҳақиқатда босқичма-босқич ижро этишга оид қисмида ҳисобга олинади.

Қуйидагиларга солиқ солиш объекти сифатида қаралмайди:

1) устав фондига (устав капиталига) олинган ҳиссалар, шу жумладан акцияларни (улушларни) жойлаштириш баҳосининг уларнинг номинал қийматидан (дастлабки миқдоридан) ортиқ суммаси, оддий ширкат шартномаси бўйича биргаликдаги фаолиятни амалга ошириш учун бирлаштириладиган маблағлар.

2) муассислар (иштирокчилар) таркибидан чиқилаётганда (чиқарилаётганда), шунингдек тугатилаётган юридик шахснинг мол-мулки унинг муассислари (иштирокчилари) ўртасида тақсимланаётганда устав фондига (устав капиталига) ҳиссалар доирасида олинган маблағлар (мол-мулк ёки мулк хуқуқлар).

3) шартнома муассислари (иштирокчилари) умумий мулкидаги ҳиссаси қайтариб берилган ёки бундай мол-мулк бўлинган тақдирда, оддий ширкат шартномаси шериги (иштирокчиси) томонидан ҳиссаси миқдорида олинган маблағлар (мол-мулк ёки мулк хуқуқлар).

4) реализация қилинадиган товарлар (ишлар, хизматлар) учун олдиндан ҳақ тўлаш (бўнак) тариқасида бошқа шахслардан олинган маблағлар (мол-мулк ёки мулк хуқуқлар).

5) мулк хуқуқи уларга ўтган пайтга қадар мажбуриятларни қонун ҳужжатларига мувофиқ таъминлаш сифатида гаров ёки закат тарзида олинган маблағлар (мол-мулк ёки мулк хуқуқлар).

6) бюджетдан берилган субсидиялар.

7) агар маблағларни (мол-мулкни ёки мулк хуқуқларни) ўтказиш, ишлар бажариш, хизматлар кўрсатиш Ўзбекистон Республикаси Президенти ёки Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарори асосида амалга оширилса, текин олинган маблағлар (мол-мулк ёки мулк хуқуқлар), ишлар ва хизматлар.

8) олинган грантлар ва инсонпарварлик ёрдами.

10) суғурта шартномалари бўйича суғурта товони (суғурта суммаси) тариқасида олинган маблағлар.

11) воситачига ёки бошқа ишончли вакилга воситачилик, топширик шартномаси ёки воситачилик хизматларини кўрсатишга оид бошқа шартнома бўйича мажбуриятларни бажариш муносабати билан, шунингдек комитент ёхуд бошқа топширик берувчи учун воситачи ёки бошқа ишончли вакил томонидан қилинган харажатларни қоплаш ҳисобига келиб тушган мол-мулк (ҳақ тўлови бундан мустасно).

12) объект қийматининг ижарага берувчи (лизинг берувчи) томонидан олинган ижара (лизинг) тўловининг бир қисми тарзида қопланиши.

13) телекоммуникациялар тармоқларида тезкор-қидирув тадбирлари тизимининг текин олинган техник воситалари, шунингдек мазкур воситалардан фойдаланишга ва уларга хизмат кўрсатишга доир хизматлар.

14) ихтиёрий тугатилаётган тадбиркорлик субъектининг муассисларидан (иштирокчиларидан) унинг мажбуриятларини бажариш учун олинган маблағлар.

Ихтиёрий тугатиш қонун ҳужжатларида белгиланган муддатларда тугалланмаган ёки тугатиш тартиб-таомили тугатилган ва фаолият қайта тикланган тақдирда ушбу маблағлар солиқ солиш объектига киритилади ва уларга солиқ солиниши лозим.

15) инвестор билан давлат мулкани бошқариш бўйича ваколатли давлат органи ўртасида тузилган шартномага мувофиқ инвестиция мажбуриятлари сифатида киритилаётган мол-мулк.

Баланснинг валюта моддаларини қайта баҳолаш чоғида курсдаги ижобий ва салбий фарқлар ўртасидаги сальдо солиқ солиш объекти ҳисобланади. Салбий курс фарқи суммаси ижобий курс фарқи суммасидан ортиқ бўлган тақдирда ошиб кетган сумма ягона солиқ тўловини ҳисоблаб чиқаришда солиқ солинадиган базани камайтирмайди.

4.Савдо ва умумий овқатланиш корхоналари учун ягона солиқ тўлови ставкалари ва солиқ ставкаларининг табақаланиш мезонлари

Ставка солиқ солинадиган базанинг ўлчов бирлигига нисбатан ҳисобланадиган фоизлардаги ёки мутлақ суммадаги миқдорни ифодалайди.

Солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларнинг ставкалари Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори билан белгиланади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 30 декабрдаги “Ўзбекистон Республикасининг 2012 йилги асосий макроиқтисодий кўрсаткичлари прогнози ва Давлат бюджети параметрлари тўғрисида”ги ПҚ-1675-сонли қарорига мувофиқ 2012 йилда савдо ва умумий овқатланиш корхоналари, шу жумладан микрофирмалар ва кичик корхоналар учун ягона солиқ тўловининг ставкалари қуйидаги миқдорда белгиланган:

5.4.1-жадвал

Савдо ва умумий овқатланиш корхоналари, шу жумладан микрофирмалар ва кичик корхоналар учун ягона солиқ тўловининг ставкалари

№	Тўловчилар	Солиқ ставкалари, солиқ солинадиган базага нисбатан %да
1.	Умумий овқатланиш корхоналари	10
	улардан: умумий таълим мактаблари, мактаб-интернатлар, ўрта махсус, касб-ҳунар ва олий ўқув юр்தларига хизмат кўрсатувчи ихтисослашган умумий овқатланиш корхоналари	8
2.	Чакана савдо корхоналари (4-бандда кўрсатилганларидан ташқари), қуйидаги жойларда жойлашган:	
	аҳолиси сони 100 минг ва ундан кўп кишидан иборат шаҳарларда	4
	бошқа аҳоли пунктларида	2
	бориш қийин бўлган ва тоғли туманларда	1
3.	Улгуржи савдо корхоналари (4-бандда кўрсатилганларидан ташқари)	5
4.	Улгуржи ва чакана дорихона ташкилотлари, қуйидаги жойларда жойлашган:	
	аҳолиси сони 100 минг ва ундан кўп кишидан иборат шаҳарларда	3
	бошқа аҳоли пунктларида	2
	бориш қийин бўлган ва тоғли туманларда	1
5.	1, 2 ва 4-бандларда кўрсатилган корхоналар учун (улгуржи дорихона ташкилотларидан ташқари), пластик карталар қўлланиб ҳақ тўланган ҳолда сотилган товарлар (кўрсатилган хизматлар) ҳажми бўйича	белгиланган ставка 10%га пасайтирилади

Агар чакана савдо корхоналари мустақил юридик шахс ҳисобланмайдиган ва турли аҳоли пунктларида жойлашган, улар бўйича ягона солиқ тўловининг

турли ставкалари белгиланган бир нечта савдо шохобчаларига эга бўлса, улар ҳар бир савдо шохобчаси бўйича товар айланмасининг алоҳида-алоҳида ҳисобини юритишлари ҳамда мазкур аҳоли пунктлари учун белгиланган ставкалар бўйича ягона солиқ тўловини тўлашлари лозим.

5.Савдо ва умумий овқатланиш корхоналари учун ягона солиқ тўловини ҳисоблаш ва тўлаш тартиби

Ўтган йил якунлари бўйича асосий (соҳа) фаолият тури савдо фаолияти ва умумий овқатланиш соҳасидаги фаолият бўлган юридик шахслар солиқ қонунчилигида белгиланган тартибда ҳисобот йили бошидан бошлаб ягона солиқ тўловини тўлаши керак.

Савдо ва умумий овқатланиш корхоналари сифатида рўйхатдан ўтказилган янги ташкил этилган юридик шахслар ягона солиқ тўловини давлат рўйхатидан ўтказилган санадан эътиборан жорий йил тугагунига қадар, 1 октябрдан кейин рўйхатдан ўтказилган юридик шахслар эса кейинги йил тугагунига қадар тўлайди.

Агар юридик шахслар ҳисобот йили якунлари бўйича солиқ қонунчилигида белгиланган шартларга жавоб бермасалар, улар келгуси йил бошидан бошлаб умумбелгиланган солиқлар тўлашга ўтишлари керак, солиқ солиш тартибинини танлаш ҳуқуқи сақлаб қолинадиган микрофирмалар ва кичик корхоналар бундан мустасно. Бунда микрофирмалар ва кичик корхоналар солиқ қонунчилигида белгиланган шартларга жавоб бермай қолинган ҳисобот йили тугаганидан кейинги йилнинг 1 февралидан кечиктирмай солиқ бўйича ҳисобга олиш жойидаги давлат солиқ хизмати органига солиқ солиш тартиби танлаганлиги тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан тасдиқланган шаклда ёзма билдириш тақдим этишлари шарт. Солиқ тўловчи томонидан ёзма билдиришнинг белгиланган муддатда тақдим этилмаганлиги унинг умумбелгиланган солиқларни тўлашга берилган розилиги деб ҳисобланади.

Турли солиқ солиш объектлари ва (ёки) ягона солиқ тўлови ставкалари белгиланган бир неча фаолият турлари билан шуғулланадиган ягона солиқ

тўловини тўловчилар шу фаолият турлари бўйича алоҳида-алоҳида ҳисоб юритишлари ҳамда солиқ тўловчиларнинг тегишли тоифалари учун белгиланган ставкалар бўйича ягона солиқ тўловини тўлашлари керак. Бунда солиқ қонунчилигида кўрсатилган даромадларга асосий (соҳа) фаолият тури учун белгиланган ягона солиқ тўлови ставкалари бўйича солиқ солинади.

Лотерея ўйинларини ташкил қилиш фаолияти билан бирга бошқа фаолият турларини амалга оширадиган юридик шахслар ушбу фаолият турлари бўйича қуйидагиларни тўлайди:

агар улар микрофирмалар ва кичик корхоналар жумласига кирса - ягона солиқ тўловини ёки умумбелгиланган солиқларни.

агар улар микрофирмалар ва кичик корхоналар жумласига кирмаса, - умумбелгиланган солиқларни.

Умумбелгиланган солиқларни тўлашга ўтган ягона солиқ тўловини тўловчилар камида ўн икки ойдан сўнг ягона солиқ тўловини тўлашга қайта ўтишга ҳақлидир.

Ягона солиқ тўловини тўлашдан умумбелгиланган солиқларни тўлашга ўтган солиқ тўловчилар умумбелгиланган солиқларни тўлашга ўтилган биринчи чорак учун юридик шахслардан олинадиган фойда солиғи, ободонлаштириш ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш солиғи ҳамда мол-мулк солиғи бўйича жорий тўловларни тўлашдан озод қилинади.

Ягона солиқ тўловини тўловчилар ягона солиқ тўлови тўлаш муддатини давлат рўйхатидан ўтказилган пайтдан эътиборан бир йил муддатга кечиктириш ҳуқуқига эга, кечиктирилган суммалар қонун ҳужжатларида назарда тутилган тартибда имтиёзли давр тугаганидан сўнг ўн икки ой ичида тенг улушлар билан тўланади.

Агар ягона солиқ тўловини тўловчилар солиқ қонунчилигига мувофиқ қўшилган қиймат солиғи солинадиган оборотни амалга оширсалар, қўшилган қиймат солиғини ихтиёрий асосда тўлашлари мумкин. Юридик шахслар қўшилган қиймат солиғини тўлашга ўтиш учун ҳисобот даври бошланишидан камида бир ой олдин, янги ташкил этилган юридик шахслар эса, ўз фаолиятини

амалга оширишни бошлагунига қадар солиқ бўйича ҳисобга олиш жойидаги давлат солиқ хизмати органига ёзма билдириш тақдим этади.

Ягона солиқ тўловини тўловчилар томонидан қўшилган қиймат солиғини тўлашни рад этиш кейинги солиқ даври бошлангунига қадар бир ойдан кечиктирмай солиқ бўйича ҳисобга олиш жойидаги давлат солиқ хизмати органига Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан тасдиқланган шаклда тақдим этиладиган ёзма билдириш асосида фақат навбатдаги солиқ даврининг бошидан амалга оширилиши мумкин.

Қўшилган қиймат солиғини ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш солиқ қонунчилигида белгиланган тартибда амалга оширилади.

Ягона солиқ тўловини тўловчилар - юридик шахслар Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши ва маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг қарорлари бўйича ижарага олинган ер участкалари учун бюджетга ижара ҳақи тўлашдан озод қилинади, умумбелгиланган солиқлар тўланадиган фаолият турларида фойдаланилаётган ер участкалари бундан мустасно.

Назорат ва муҳокама учун саволлар

1. Савдо ва умумий овқатланиш корхоналари учун ягона солиқ тўлови тўловчилари таркиби қандай?
2. Савдо ва умумий овқатланиш корхоналари учун ягона солиқ тўловининг солиқ объекти ва солиқ солинадиган базани тушунтириб беринг?
3. Ялпи тушум ва унинг таркиби нималардан иборат?
4. Савдо ва умумий овқатланиш корхоналари учун ягона солиқ тўлови ставкалари ва солиқ ставкаларининг табақаланиш мезонлари қандай аниқланади?
5. Савдо ва умумий овқатланиш корхоналари учун ягона солиқ тўловини ҳисоблаш ва тўлаш тартиби қандай?
6. Савдо ва умумий овқатланиш корхоналари учун ягона солиқ тўловини бухгалтерия ҳисобида қандай акс эттирилади?

Асосий адабиётлар

1. Ислом Каримов. 2012 йил Ватанимиз тараққиётини янги босқичга кўтарадиган йил бўлади. Т.: Ўзбекистон, 2012. – 36 б.
2. И.А.Каримов. Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепцияси. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг кўшма мажлисидаги маърузаси. Т.: Ўзбекистон, 2010. – 56 б.
3. Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А.Каримовнинг 2011 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш яқунлари ва 2012 йилга мўлжалланган энг муҳим устувор йўналишларга бағишланган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг мажлисидаги “2012 йил Ватанимиз тараққиётини янги босқичга кўтарадиган йил бўлади” мавзусидаги маърузасини ўрганиш бўйича ўқув қўлланма. – Тошкент: “Ўқитувчи” НМИУ. - 2012. – 382 б.
4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг ПҚ-1717-сонли «Мустаҳкам оила йили» Давлат дастури. 2012 йил 27 февраль.
5. Ўзбекистон Республикаси Солиқ Кодекси. Ўзбекистон Республикаси Қонун ҳужжатлари тўплами, 2012 йил январь.
6. Никулкина И.В. Общая теория налогообложения: Учебное пособие – М.: Эксмо, 2010. – 145-156 с.
7. Ваҳобов А., Жўраев А. Солиқлар ва солиққа тортиш. Дарслик-Т.:Шарқ, 2009. -408-418 бет.
8. Тухлиев Б.К., Юсупов О.А., Агзамов А.Т, Тўхсанов Қ.Н. Солиқлар ва солиққа тортиш: Ўқув қўлланма. – Т.: 2007.-228-260 б.
9. Яҳёев Қ. “Солиққа тортиш назарияси ва амалиёти” Дарслик -Т.: Фан ва технологиялар маркази, 2003 йил. 16-45 бетлар.

6-МАВЗУ. ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИК ТОВАР ИШЛАБ ЧИҚАРУВЧИЛАРИ УЧУН ЯГОНА ЕР СОЛИҒИ

1.Ягона ер солиғи тўловчилари таркиби

Ягона ер солиғини тўловчилар қуйидагилардир:

қишлоқ хўжалиги товарлари ишлаб чиқарувчилар.

қишлоқ хўжалиги йўналишидаги илмий-тадқиқот ташкилотларининг тажриба- экспериментал хўжаликлари ва таълим муассасаларининг ўқув-тажриба хўжаликлари.

Бир вақтнинг ўзида қуйидаги шартларга жавоб берадиган юридик шахслар солиқ солиш мақсадида қишлоқ хўжалиги товарлари ишлаб чиқарувчилар жумласига киради:

ер участкаларидан фойдаланган ҳолда қишлоқ хўжалиги маҳсулотини етиштириш ва ўзи етиштирган мазкур маҳсулотни қайта ишлаш ёхуд ер участкаларидан фойдаланган ҳолда фақат қишлоқ хўжалиги маҳсулотини етиштириш асосий фаолият тури бўлган юридик шахслар.

қишлоқ хўжалигини юритиш учун маҳаллий давлат ҳокимияти органлари томонидан ўзларига белгиланган тартибда берилган ер участкаларига эга бўлган юридик шахслар.

қишлоқ хўжалиги маҳсулотини етиштириш ва ўзи етиштирган мазкур маҳсулотни қайта ишлаш улуши реализация қилиш ёки қайта ишлаш учун олинган қишлоқ хўжалиги маҳсулотини ўз ичига олувчи қишлоқ хўжалиги маҳсулотини етиштириш ва қайта ишлаш умумий ҳажмида камида 50 фоизни ташкил этадиган юридик шахслар.

Солиқ қонунчилигида назарда тутилган шартларга жавоб берадиган янгидан ташкил этилган қишлоқ хўжалиги товарлари ишлаб чиқарувчилар давлат рўйхатидан ўтказилган пайтдан эътиборан ягона ер солиғини тўловчилар бўлади.

Қуйидагилар ягона ер солиғини тўловчилар сифатида қаралмайди:

ўрмон ва овчилик хўжаликлари.

юридик шахс ташкил этган ва ташкил этмаган ҳолда тузилган деҳқон

хўжаликлари.

2. Ягона ер солиғини тўлаш тартибини қўллашнинг ўзига хос хусусиятлари

Ягона ер солиғини тўлаш тартибини қўллаш учун солиқ тўловчи ҳар йили жорий солиқ даврининг 1 февралига қадар солиқ бўйича ҳисобга олиш жойидаги давлат солиқ хизмати органларига ўтган солиқ даврида қишлоқ хўжалиги маҳсулотини етиштириш ва қайта ишлашнинг умумий ҳажмида қишлоқ хўжалиги маҳсулотининг ўзи етиштирган ва қайта ишлаган улуши кўрсатилган маълумотномани тақдим этади.

Қишлоқ хўжалиги маҳсулотини етиштириш ва қайта ишлашнинг умумий ҳажмида қишлоқ хўжалиги маҳсулотининг ўзи етиштирган ва қайта ишлаган улушини аниқлашда солиқ қонунчилигида назарда тутилган бошқа даромадлар ҳисобга олинмайди.

Агар ўтган солиқ даври яқунлари бўйича ягона ер солиғи тўловчи солиқ қонунчилигида белгиланган шартларга жавоб бермаса, солиқ тўловчи жорий солиқ даврининг бошидан бошлаб умумбелгиланган солиқларни ёки ягона солиқ тўловини тўлашга ўтиши керак.

Микрофирмалар ва кичик корхоналар тоифасига кирадиган солиқ тўловчи солиқ қонунчилигида белгиланган шартларга жавоб бермай қўйган солиқ давридан кейинги йилнинг 1 февралидан кечиктирмай давлат солиқ хизмати органига солиқ солиш тартибини танлаш тўғрисида ёзма билдириш тақдим этади.

Солиқ тўловчининг ёзма билдиришни белгиланган муддатда тақдим этмаганлиги унинг умумбелгиланган солиқларни тўлашга розилиги деб ҳисобланади.

Ягона ер солиғини тўлашдан умумбелгиланган солиқларни тўлашга ўтган солиқ тўловчи солиқ қонунчилигида назарда тутилган юридик шахслардан олинмаган фойда солиғи, ободонлаштириш ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш солиғи ва юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган

солиқ бўйича у умумбелгиланган солиқларни тўлашга ўтган солиқ даврининг биринчи чораги учун жорий тўловларни тўлашдан озод қилинади.

Умумбелгиланган солиқларни ёки ягона солиқ тўловини тўлашга ўтган ягона ер солиғини тўловчи солиқ қонунчилигида назарда тутилган тартибга мувофиқ фақат навбатдаги солиқ даври бошидан бошлаб яна ягона ер солиғини тўлашга ўтишга ҳақлидир.

Солиқ қонунчилигида белгиланган шартларга жавоб берадиган қишлоқ хўжалиги товарлари ишлаб чиқарувчилар, шунингдек қишлоқ хўжалиги йўналишидаги илмий-тадқиқот ташкилотларининг тажриба-экспериментал хўжаликлари ва таълим муассасаларининг ўқув-тажриба хўжаликлари фаолиятнинг ягона ер солиғини тўлаш татбиқ этиладиган қисми бўйича солиқ солишнинг бошқача тартибини танлаш ҳуқуқига эга эмас.

Қишлоқ хўжалиги маҳсулотини етиштириш ва қайта ишлаш билан боғлиқ бўлмаган фаолият турларини амалга оширишда ягона ер солиғи тўловчи мазкур фаолият турлари бўйича алоҳида-алоҳида ҳисоб юритиши шарт.

Солиқ қонунчилигига мувофиқ солиқ солиш тартибини танлаш ҳуқуқи сақлаб қолинган микрофирмалар ва кичик корхоналар фаолиятнинг бошқа турлари бўйича корхоналарнинг тегишли тоифалари учун белгиланган ставкалар бўйича ягона солиқ тўлови тўлаши мумкин. Микрофирмалар ва кичик корхоналар тоифасига кирмайдиган солиқ тўловчи умумбелгиланган солиқларни тўлашга ўтиши керак.

Ягона ер солиғини тўловчилар учун солиқ қонунчилигида назарда тутилган бошқа даромадларга солиқ солинмайди, дивидендлар ва фоизлар, биргаликдаги фаолиятдан олинган даромадлар бундан мустасно.

Биргаликдаги фаолиятдан олинadиган даромадларга ягона ер солиғи тўловчида дивидендларга солиқ солиш учун белгиланган ставкалар бўйича солиқ солинади.

Ер участкалари ижарага (шу жумладан ички хўжалик пудратига) берилганида ягона ер солиғини тўлаш мажбурияти ижарага берувчининг зиммасида сақланиб қолади.

3.Ягона ер солиғи солиш объекти ва солиқ солинадиган базани аниқлаш тартиби

Қонун ҳужжатларига мувофиқ қишлоқ хўжалигини юритиш учун эгалик қилишга, фойдаланишга ёки ижарага берилган ер участкаси солиқ солиш объектидир.

Солиқ солинадиган ер участкаларининг қонун ҳужжатларига мувофиқ белгиланган норматив қиймати солиқ солинадиган базадир.

Эгалик қилиш ҳуқуқи, фойдаланиш ҳуқуқи ёки ижара ҳуқуқи йил мобайнида вужудга келган ер участкалари учун солиқ солинадиган база ер участкаларига бўлган ҳуқуқ вужудга келган ойдан кейинги ойдан бошлаб ҳисоблаб чиқарилади. Ер участкаси майдони камайтирилган тақдирда, солиқ солинадиган база ер участкаси майдони камайтирилган ойдан бошлаб камайтирилади.

Юридик шахсларда ягона ер солиғи бўйича имтиёзга бўлган ҳуқуқлар вужудга келганда солиқ солинадиган база бу ҳуқуқ вужудга келган ойдан бошлаб камайтирилади. Ягона ер солиғи бўйича имтиёзга бўлган ҳуқуқ тугатилган тақдирда, солиқ солинадиган база бу ҳуқуқ тугатилган ойдан кейинги ойдан бошлаб кўпайтирилади.

4.Ягона ер солиғи бўйича бериладиган имтиёзлар

Ягона ер солиғини тўлашдан қуйидагилар озод қилинади:

Солиқ қонунчилигида назарда тутилган шартларга мувофиқ келган тақдирда, янги ташкил этилган қишлоқ хўжалиги товарлари ишлаб чиқарувчилар давлат рўйхатидан ўтказилган ойдан бошлаб икки йил муддатга. Мазкур имтиёз тугатилган фермер хўжаликлари базасида ташкил этилган фермер хўжаликларига татбиқ этилмайди.

ихтиёрий тугатилаётган тадбиркорлик субъектлари - юридик шахслар давлат рўйхатидан ўтказувчи орган ихтиёрий тугатиш тўғрисида қабул қилинган қарор ҳақида хабардор қилинган кундан эътиборан. Ихтиёрий тугатиш қонун ҳужжатларида белгиланган муддатларда тугалланмаган ёки тугатиш тартиб-таомили тугатилган ва фаолият қайта тикланган тақдирда ушбу

имтиёз қўлланилмайди ҳамда солиқ суммаси имтиёз қўлланилган бутун давр учун тўлиқ миқдорда ундирилади.

Қишлоқ хўжалиги товарлари ишлаб чиқарувчилар - ягона ер солиғи тўловчиларга солиқ қонунчилигида назарда тутилган ер солиғи бўйича имтиёзлар ҳам татбиқ этилади.

5. Ер участкаларининг норматив қиймати ва ягона ер солиғининг белгиланган ставкаси

Ер ресурсларини ҳисобга олувчи ва (ёки) баҳоловчи органлар ер участкасига нисбатан ҳуқуқи юзага келган (тугатилган) шахсларни кўрсатган ҳолда ер участкасига нисбатан ҳуқуқ берилганлиги (тугатилганлиги) ҳамда қишлоқ хўжалиги ерларининг норматив қиймати тўғрисида ер участкаси жойлашган ердаги давлат солиқ хизмати органларига маълум қилиши шарт.

1. Ҳар бир хўжалик бўйича қишлоқ хўжалиги ерларининг норматив қиймати Ўзбекистон Республикаси Ер ресурслари, геодезия, картография ва давлат кадастри давлат қўмитаси томонидан белгиланади.

2. Белгиланган мезонларга мувофиқ ягона ер солиғи тўловчиларига киритиладиган балиқчилик хўжаликлари суғориладиган ерларнинг туман бўйича ўртача норматив қийматидан келиб чиқиб, ягона ер солиғини тўлайдилар.

Ер участкаларининг *норматив қиймати*- бу ер ресурсларини ҳисобга олувчи ва баҳоловчи Ўзбекистон Республикаси Ер ресурслари, геодезия, картография ва давлат кадастри давлат қўмитаси томонидан белгиланган ҳар бир хўжалик бўйича қишлоқ хўжалиги ерларининг баҳоланган *қийматидир*.

Бунда жамоат иморатлари ва ҳовлилари билан банд бўлган ерлар 2,0 коэффициентини қўллаган ҳолда баҳоланади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 30 декабрдаги “Ўзбекистон Республикасининг 2012 йилги асосий макроиқтисодий кўрсаткичлари прогнози ва Давлат бюджети параметрлари тўғрисида”ги ПҚ-1675-сонли қарорига мувофиқ 2012 йилда ягона ер солиғи ставкаси қуйидаги миқдорда белгиланган:

Ягона ер солиғи ставкаси

<i>Тўловчилар</i>	Норматив қийматга нисбатан ставка, фоизда
Қишлоқ хўжалиғи товар ишлаб чиқарувчилари	6,0

**6.Ягона ер солиғи бўйича солиқ ҳисоб-китобларини тақдим этиш ва
тўлаш тартиби**

Календарь йил солиқ давридир.

Ягона ер солиғи суммаси ер участкаларининг норматив қиймати ва ягона ер солиғининг белгиланган ставкасидан келиб чиққан ҳолда ҳисоблаб чиқарилади.

Ягона ер солиғининг ҳисоб-китоби ер участкаси жойлашган ердаги давлат солиқ хизмати органига жорий солиқ даврининг 1 майигача тақдим этилади.

Йил давомида берилган ер участкалари учун ягона ер солиғи ер участкаси берилганидан кейинги ойдан бошлаб тўланади. Ер участкаси олиб қўйилган (камайтирилган) тақдирда, ягона ер солиғини тўлаш ер участкаси олиб қўйилган (камайтирилган) ойдан бошлаб тўхтатилади (камайтирилади).

Ер участкасининг таркиби ва майдони йил давомида ўзгарган, шунингдек ягона ер солиғи бўйича имтиёзларга бўлган ҳуқуқ вужудга келган (туғатилган) тақдирда, солиқ тўловчилар давлат солиқ хизмати органларига ҳисобот йилининг 1 декабригача ягона ер солиғининг аниқлик киритилган ҳисоб-китобини тақдим этишлари шарт.

Ягона ер солиғини тўлаш қуйидаги муддатларда амалга оширилади:

- ҳисобот йилининг 1 июлигача - йиллик солиқ суммасининг 20 фоизи.

- ҳисобот йилининг 1 сентябригача - йиллик солиқ суммасининг 30 фоизи.
- ҳисобот йилининг 1 декабригача - солиқнинг қолган суммаси.

Назорат ва муҳокама учун саволлар

1. Ягона ер солиғи тўловчилари таркибини тушунтириб беринг?
2. Ягона ер солиғини тўлаш тартибини қўллашнинг ўзига хос хусусиятлари нималардан иборат?
3. Ягона ер солиғи солиш объекти ва солиқ солинадиган базани аниқлаш тартиби нималардан иборат?
4. Ягона ер солиғи бўйича бериладиган имтиёзлар айтиб беринг?
5. Ер участкаларининг норматив қиймати ва ягона ер солиғининг белгиланган ставкасини тушинтиринг?
6. Ягона ер солиғи бўйича солиқ ҳисоб-китобларини тақдим этиш қандай?
7. Ягона ер солиғи ҳисоблашда миқдорий усулларни қўллашни тушунтириб беринг?

Асосий адабиётлар

1. Ислон Каримов. 2012 йил Ватанимиз тараққиётини янги босқичга кўтарадиган йил бўлади. Т.: Ўзбекистон, 2012. – 36 б.

2. И.А.Каримов. Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепцияси. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисидаги маърузаси. Т.: Ўзбекистон, 2010. – 56 б.

3. Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А.Каримовнинг 2011 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш яқунлари ва 2012 йилга мўлжалланган энг муҳим устувор йўналишларга бағишланган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг мажлисидаги “2012 йил Ватанимиз тараққиётини янги босқичга кўтарадиган йил бўлади” мавзусидаги маърузасини ўрганиш бўйича ўқув қўлланма. – Тошкент: “Ўқитувчи” НМИУ. - 2012. – 382 б.

4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг ПҚ-1717-сонли «Мустаҳкам оила йили» Давлат дастури. 2012 йил 27 февраль.

5. Ўзбекистон Республикаси Солиқ Кодекси. Ўзбекистон Республикаси Қонун ҳужжатлари тўплами, 2012 йил январь.

6. Никулкина И.В. Общая теория налогообложения: Учебное пособие – М.: Эксмо, 2010. – 145-156 с.

7. Ваҳобов А., Жўраев А. Солиқлар ва солиққа тортиш. Дарслик-Т.:Шарқ, 2009. -408-418 бет.

8. Тухлиев Б.К., Юсупов О.А., Агзамов А.Т, Тўхсанов Қ.Н. Солиқлар ва солиққа тортиш: Ўқув қўлланма. – Т.: 2007.-228-260 б.

9. Яҳёев Қ. “Солиққа тортиш назарияси ва амалиёти” Дарслик -Т.: Фан ва технологиялар маркази, 2003 йил. 16-45 бетлар.

7-МАВЗУ. ҚЎШИЛГАН ҚИЙМАТ СОЛИҒИ

1. Қўшилган қиймат солиғининг давлат бюджети даромадларини шакллантиришда тутган ўрни

Ўзбекистон Республикасида қўшилган қиймат солиғи 1992 йилда жорий этилган бўлиб, бу солиқни ҳуқуқий тартибга солувчи солиқ қонунчилиги ҳужжати бўлиб 1991 йил 15 февралда қабул қилинган «Қорхоналар, бирлашмалар ва ташкилотлардан олинадиган солиқлар тўғрисида»ги қонун ва унга мувофиқ ишлаб чиқилган 1992 йил 30 мартдаги «Қўшилган қиймат солиғини ҳисоблаш ва тўлаш тартиби тўғрисидаги» йўриқнома ҳисобланади. Солиқ қонунчилигига мувофиқ 1992 йилда дастлаб қўшилган қиймат солиғи ставкаси 30 % миқдорида белгиланган.

Қўшилган қиймат солиғининг объектив зарурлигини давлат бюджети даромадларини шакллантириш билан ифодалаш мумкин. Мамлакатимизда хилма хил мулк шакллариининг пайдо бўлиши бозор иқтисодиёти шароитида давлатнинг улар фаолиятига аралашуви фақат қонун йўли билан яъни солиқлар жумладан, қўшилган қиймат солиғи орқали бўлади.

Бозор иқтисодиётига ўтиш шароитида давлатнинг янги вазифалари пайдо бўлади. Бу вазифаларга мамлакатимизда кам таъминланганларга ижтимоий ёрдам кўрсатиш, бозор иқтисодиёти инфратузилмасини (саноатда, қишлоқ хўжалигида, молия тизимида) ташкил қилиш киради. Давлат кучли ижтимоий чора тадбирларини амалга ошириш учун нафақахўрлар, талабалар, кўп болали оналар ва бошқларни кўпроқ маблағ билан таъминлаш зарурлигини англаб чекланган товарлар баҳосидаги фарқни бюджет ҳисобидан қоплайди ва уларга бошқа харажатларини давлат ҳисобидан амалга оширади, кам таъминланганларга моддий ёрдамлар ташкил этади.

Шунингдек, мамлакатимиз жамият аъзолари осойишталигини сақлаш мақсадида ўзининг мудофаа қобилиятини сақлаб ва мустаҳкамлашга, ҳарбий техникага ҳам маблағлар сарфлайди. Давлат фуқаролар хавфсизлигини таъминлаш, мамлакатда тартиб интизом ўрнатиш, уни бошқариш функцияларини бажариш учун ҳам кўплаб маблағ йўналтиришга мажбур.

Бундай харажатларни амалга оширишнинг мажбурийлиги улар учун манба бўлган солиқларни, жумладан қўшилган қиймат солиғини объектив зарур қилиб қўяди.

7.1.1- жадвал

Ўзбекистон Республикасининг 2011 йилги Давлат бюджети параметрлари

Асосий бюджет кўрсаткичлари	2010 йилги	2011 йил	Ўсиш кўрсаткичлари % да	Бюджет дармадларида салмоги %да
Давлат бюджети даромадлари	13 116 396,9	16 178 563,5	123,3	100
Шу жумладан:				
Бевосита солиқлар	3 420 602,8	4 238 732,8	123,9	26,2
Билвосита солиқлар	6973 809,5	8 656 853,1	124,1	53,5
Ресурс солиқлари	1 974 143,8	2 308 908,7	116,9	14,3
Бошқа даромадлар	589120,3	974068,9	165,3	6,0
Бюджет харажатлари	13 732 502,5	16 991 100,0	123,7	Бюджет дефицити ЯИМга нисбатан 1,0 фоиз

Бозор муносабатларида давлат ҳам унинг бошқарувчиси, ҳам асосий иштирокчиси бўлади. Бу ерда давлат иштироки унинг жамият учун ўта зарур бўлган мамлакат хавфсизлигини таъминлаш, тартиб интизом ўрнатиш, таълим тарбиявий тадбирлар, соғлиқни сақлашни таъминлаш, мамлакатни бошқариш, дунё ҳамдўстлиги мамлакатлари билан ҳар хил алоқаларни ўрнатиш, бозор иқтисодиёти инфратузилмаларини ташкил этиш ва ривожлантириш каби чора тадбирларни амалга оширишда ўз ифодасини топади.

2011 йилда давлат бюджетининг даромадлар қисмида эгри солиқлар

8 656,8 млрд.сўмни ташкил этди. Шундан, қўшилган қиймат солиғи 5228,7 млрд. сўм, акциз солиғи 2481,7 млрд. сўм, божхона божлари 515,9 млрд. сўм, жисмоний шахслардан транспорт воситаларига бензин, дизель ёқилғиси ва газ ишлатганлик учун олинадиган солиқ. 430,3 млрд. сўмдан иборат.

7.1.2-жадвал

Эгри солиқларнинг Ўзбекистон Республикаси давлат бюджети тизимида тутган ўрни

Кўрсаткичлар		2006	2007	2008	2009	2010	2011 йил	2012 йил
		йил	йил	йил	йил	йил	йил	йил
		млрд. сўм	млрд. сўм	млрд. сўм	млрд. сўм	млрд. сўм	млрд. сўм	млрд. сўм
Даромадлар, давлат мақсадли жамғармаларисиз – жами		4042,6	5100,9	7108,3	10421,4	13 116,4	16 178, 5	20614,1
1. Билвосита (эгри) солиқлар		1 986,7	2478,1	3571,0	5 162,1	6973,8	8 656, 8	11187,8
1.1.	Қўшилган қиймат солиғи	1 017,3	1261,7	2000,9	3093,9	3988	5228,7	6784,5
1.2.	Акциз солиғи	760,5	915,7	1170,4	1503,9	2191,0	2481,7	3115,5
1.3.	Божхона божлари	86,8	116,0	247,8	361,1	479,3	515,9	732,4
1.4.	Жисмоний шахслардан ягона божхона тўлови	45,9	73,4	-	-	-	-	-
1.5.	Жисмоний шахслардан транспорт воситаларига бензин, дизель ёқилғиси ва газ ишлатганлик учун олинадиган солиқ.	76,2	111,3	151,9	203,2	315,5	430,3	555,4

2. Қўшилган қиймат солиғининг ривожланиш босқичлари

Давлат бюджетининг даромадларини шакллантиришда қўшилган қиймат солиғидан фойдаланиш 1919 йилда вужудга келган. Қўшилган қиймат солиғи илк бор Германияда 1919 йилда *Вильгельм фон Сименс* томонидан «Veredelte Umsatzsteuer» немисча мукаммаллашган айланма солиқ номи билан жорий этилиб, бу солиқ тури қўшилган қиймат солиғи номи билан француз иқтисодчиси М. Лоре томонидан 1954 йилда таклиф қилинган ва 1960 йилда

Кот–д–Ивуар Республикасида жорий этилди ва Франция солиқ тизимида солиқ тури сифатида киритилган.

Дунё мамлакатларида қўшилган қиймат солиғи ундириш тартиби дастлаб 1954 йилда француз иқтисодчиси М.Лоре томонидан тавсия этилган, бу солиқ тури билан боғлиқ фикрлар XX асрнинг бошларида вужудга келган ва жаҳоннинг 48 дан ортиқ мамлакатларида жорий этилган.

Мустақил Давлатлар Хамдўстлиги давлатларида 1992 йилдан бошлаб қўшилган қиймат солиғи жорий этилган.

3.Қўшилган қиймат солиғи тўловчилари таркиби

Қўшилган қиймат солиғи тўловчилар қуйидагилардир:

1.Солиқ солинадиган оборотларга эга бўлган юридик шахслар.

2.Солиқ қонунчилигига мувофиқ зиммасига Ўзбекистон Республикаси норезидентлари томонидан амалга оширилаётган солиқ солинадиган оборотлар учун қўшилган қиймат солиғи тўлаш бўйича мажбурият юклатиладиган юридик шахслар.

3.Товарларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудига импорт қилувчи юридик ва жисмоний шахслар, ўз эҳтиёжлари учун божсиз олиб кириш нормалари доирасида товарлар олиб қирувчи жисмоний шахслар бундан мустасно.

4.Оддий ширкат солиқ солинадиган оборотларни амалга ошираётганда зиммасига унинг ишларини юритиш юклатилган (ишончли шахс) шерик (иштирокчи) - юридик шахс.

Қуйидагилар қўшилган қиймат солиғи тўловчилар ҳисобланмайди:

1.Нотижорат ташкилотлари.

2.Солиқ солишнинг соддалаштирилган тартиби назарда тутилган юридик шахслар.

4.Қўшилган қиймат солиғининг солиқ солиш объекти ва солиқ солинадиган база

Солиқ солиш объекти қуйидагилардир:

1.Солиқ солинадиган оборот.

2.Солиқ солинадиган импорт.

Товарларни (ишларни, хизматларни) реализация қилиш обороти деб қуйидагилар эътироф этилади:

1.Мол-мулкка бўлган мулк ҳуқуқини ўтказиш, ишлар бажариш, хизматлар кўрсатиш.

2.Битта юридик шахснинг бир таркибий бўлинмаси томонидан бошқа таркибий бўлинмасига, агар таркибий бўлинмалар солиқ қонунчилигига мувофиқ мустақил солиқ тўловчилар бўлса, мол-мулкни бериш, ишларни бажариш, хизматлар кўрсатиш.

3.Мол-мулкни молия ижарасига (шу жумладан лизингга) бериш.

4.Тўловни бўлиб-бўлиб тўлаш шарти билан товарни жўнатиш.

5.Мол-мулкни оператив ижарага бериш.

6.Интеллектуал мулк объектларига бўлган ҳуқуқни ўтказиш ёки улардан фойдаланиш ҳуқуқини бериш.

7.Юридик шахслардан олинадиган фойда солиғини ҳисоблаб чиқаришда солиқ қонунчилигига мувофиқ харажатлари чегирилмайдиган солиқ тўловчининг ўз эҳтиёжлари учун ўзи ишлаб чиқарган товарларни бериш, ўз кучи билан ишларни бажариш, хизматлар кўрсатиш.

Солиқ тўловчининг товарларни (ишларни, хизматларни) реализация қилиш обороти солиқ солинадиган оборотдир.

Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудига олиб кириладиган товарлар солиқ солинадиган импортдир.

Товарларни (ишларни, хизматларни) реализация қилиш оборотларига, агар уларни реализация қилиш жойи Ўзбекистон Республикаси ҳудуди бўлса, қўшилган қиймат солиғи солинади.

Товарлар жўнатилган (берилган) кун товарларни реализация қилиш обороти амалга оширилган санадир.

Агар товарларни жўнатиш амалга оширилмаса, товарга бўлган мулк ҳуқуқи олувчига ўтказилган кун реализация қилиш обороти амалга оширилган санадир.

Гаровга қўйилган мол-мулк (товар) гаровга қўювчи томонидан топширилганда гаров нарсасига бўлган мулк ҳуқуқи ўтказилган сана гаровга қўювчи учун реализация қилиш обороти амалга оширилган санадир.

Юридик шахснинг ходимларига уларнинг мазкур юридик шахсдаги фаолияти билан боғлиқ бўлмаган шахсий эҳтиёжлари учун иш ҳақи ҳисобига, шу жумладан бепул товарлар берилганда, ишлар бажарилганда, хизматлар кўрсатилганда товар берилган, ишлар бажарилган, хизматлар кўрсатилган ҳамда ҳисобварақ-фактура ва (ёки) ишлар бажарилгани, хизматлар кўрсатилгани фактини тасдиқловчи бошқа ҳужжатлар расмийлаштирилган кун оборот амалга оширилган санадир.

Тара шартномада назарда тутилган муддатда қайтарилмаса, бу тарани қайтариш учун белгиланган сана қайтарилиши лозим бўлган таранинг реализация қилиш обороти амалга оширилган санадир.

Ишларни, хизматларни реализация қилиш обороти амалга оширилган сана қуйидаги шартлардан бири бажарилганда бошланади:

-ҳисобварақ-фактура ёзиб берилганда.

-ишлар бажарилганлиги, хизматлар кўрсатилганлиги фактини тасдиқловчи ҳужжатлар расмийлаштирилганда.

Ишлар, хизматлар доимий (узлуксиз) асосда реализация қилинган тақдирда, ҳисобварақ-фактура ёзилган сана ишларни, хизматларни реализация қилиш обороти амалга оширилган санадир.

Шартноманинг (контрактнинг) амал қилиши даврида ишларни, хизматларни олувчи уларнинг натижаларидан ўз ишлаб чиқариш фаолиятида доимий асосда фойдаланиши мумкин бўлган тақдирда, доимий (узлуксиз) асосда реализация қилиш ишлар бажарилганлигини, хизматлар кўрсатилганлигини англатади.

Ишлар, хизматлар Ўзбекистон Республикаси норезидентидан олинган тақдирда, ишлар, хизматлар олинганлиги тўғрисидаги ҳужжат расмийлаштирилган сана оборот амалга оширилган санадир.

Солиқ солинадиган база реализация қилинаётган товарларнинг (ишларнинг, хизматларнинг) қиймати асосида, унга қўшилган қиймат солиғини киритмаган ҳолда белгиланади.

Товарлар (ишлар, хизматлар) таннархидан ёки товарлар олинган нархдан (товарни олиш билан боғлиқ харажатлар ҳисобга олинган ҳолда) паст нархларда реализация қилинган тақдирда, солиқ тўловчига ўз эҳтиёжлари учун товарлар берилганда (ишлар бажарилганда, хизматлар кўрсатилганда), шунингдек товарлар (ишлар, хизматлар) бепул берилганда солиқ солиш мақсадлари учун солиқ солинадиган база товарларнинг (ишларнинг, хизматларнинг) таннархидан ёки товарлар олинган нархдан (товарни олиш билан боғлиқ харажатлар ҳисобга олинган ҳолда) келиб чиқиб белгиланади.

Товарлар қайта ишлашга берилган хом ашё ва материаллардан тайёрланган тақдирда, солиқ солинадиган база қўшилган қиймат солиғини киритмаган ҳолда уларни қайта ишлаш хизматларининг қиймати асосида, акциз тўланадиган товарлар бўйича эса, уларни қайта ишлаш хизматлари қиймати асосида, солиқ қонунчилигига мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган акциз солиғини ҳисобга олган ҳолда белгиланади.

Қурилиш, қурилиш-монтаж ва таъмирлаш-қурилиш, ишга тушириш-созлаш, лойиҳа-қидирув ва илмий ишлар, хизматлар бўйича, шунингдек объектларни фойдаланишга тайёр ҳолда қуришда шартномавий нархлардан келиб чиққан ҳолда ҳисоб-китоб ҳужжатлари ҳақ тўлаш учун тақдим этилган, бажарилган ва буюртмачи томонидан тасдиқланган ишларнинг, хизматларнинг қўшилган қиймат солиғи киритилмаган қиймати солиқ солинадиган базадир.

Агар шартномага биноан бу ишларни материаллар билан таъминлаш мажбурияти буюртмачининг зиммасида бўлса, ушбу материалларга бўлган мулк ҳуқуқи буюртмачининг ўзида сақланиб қолган тақдирда, бажарилган

ҳамда тасдиқланган ишларнинг буюртмачи материалларининг қиймати киритилмаган ҳолдаги қиймати солиқ солинадиган базадир.

Импорт қилинган товарлар реализация қилинганда, солиқ солинадиган база реализация қилинаётган товарларнинг қўшилган қиймат солиғи киритилмаган қийматидан келиб чиққан ҳолда белгиланади. Бунда солиқ солинадиган база мазкур товар импорт қилинганда қўшилган қиймат солиғини ҳисоблаб чиқариш учун қабул қилинган қийматдан паст бўлиши мумкин эмас.

Акциз тўланадиган товарлар бўйича солиқ солинадиган базага акциз солиғининг суммаси киритилади.

Асосий воситалар ва номоддий активлар реализация қилинган тақдирда, солиқ солинадиган база қўшилган қиймат солиғи суммасини ҳам ўз ичига оладиган, уларнинг реализация қилиш нархи билан қолдиқ қиймати ўртасидаги ижобий фарқ сифатида белгиланади.

Мол-мулк молиявий ижарага, шу жумладан лизингга берилганда, солиқ солинадиган база қўшилган қиймат солиғи суммасини ўз ичига оладиган, чиқиб кетаётган актив қиймати билан унинг баланс (қолдиқ) қиймати ўртасидаги ижобий фарқ сифатида белгиланади, солиқ тўловчи томонидан ишлаб чиқарилган товарлар молиявий ижарага (лизингга) берилганда эса, қўшилган қиймат солиғини ўз ичига оладиган, чиқиб кетаётган активнинг қиймати солиқ солинадиган базадир. Бунда чиқиб кетаётган активнинг қиймати бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ аниқланадиган, молиявий ижара ижарага берувчининг бухгалтерия ҳисобида актив сифатида эътироф этиладиган сумма тарзида белгиланади.

Қурилиши тугалланмаган объект реализация қилинган тақдирда, солиқ солинадиган база қўшилган қиймат солиғи суммасини ҳам ўз ичига оладиган, қурилиши тугалланмаган объектни реализация қилиш нархи билан баланс қиймати ўртасидаги ижобий фарқ сифатида белгиланади.

Кредит ташкилоти томонидан гаров билан таъминланган мажбуриятни қоплаш ҳисобига олинган мол-мулк реализация қилинган тақдирда, солиқ солинадиган база қўшилган қиймат солиғи суммасини ўз ичига оладиган,

реализация қилиш нархи билан қарзни қоплаш ҳисобига мазкур гаров мол-мулки олинган қарз суммаси ўртасидаги ижобий фарқ сифатида аниқланади.

Баҳолари (тарифлари) давлат томонидан тартибга солиниши назарда тутилган товарлар (ишлар, хизматлар) реализация қилинганда, солиқ солинадиган база белгиланган баҳолардан (тарифлардан) келиб чиққан ҳолда аниқланади.

Солиқ қонунчилигига мувофиқ реализация қилишда солиқ солинмайдиган оборотлар ҳисобланувчи чипталар, абонементлар, йўлланмалар (жойсиз даволаниш учун берилган ҳужжатлар) ва хизматлар олишга ҳуқуқ берувчи бошқа ҳужжатлар мазкур хизматларни кўрсатмайдиган юридик шахслар томонидан ўз ходимлари ва уларнинг оила аъзолари учун реализация қилинган тақдирда, солиқ солинадиган база қўшилган қиймат солиғи суммасини ўз ичига оладиган, реализация қилиш баҳоси ва уларни олиш баҳоси ўртасидаги ижобий фарқ сифатида аниқланади.

Солиқ қонунчилигига мувофиқ қўшилган қиймат солиғи бўйича ҳисобга олиш назарда тутилмаган мол-мулк реализация қилинган тақдирда (мазкур мол-мулк қўшилган қиймат солиғи билан олинганлиги ёки олинмаганлигидан қатъи назар), солиқ солинадиган база унинг реализация қилиш (чиқиб кетиш) қиймати билан баланс қиймати ўртасидаги ижобий фарқ сифатида аниқланади.

Транспорт экспедицияси шартномаси бўйича хизматлар кўрсатилган тақдирда, экспедиторнинг солиқ солинадиган базаси қўшилган қиймат солиғи суммасини ҳам ўз ичига оладиган, кўрсатилган хизматлар учун ҳақ тариқасида олиниши лозим бўлган суммадан келиб чиққан ҳолда белгиланади.

Воситачилик шартномаси, топшириқ ёки воситачилик хизматлари кўрсатиш бўйича бошқа шартнома асосида ўзга шахснинг манфаатларини кўзлаб хизматлар кўрсатилган тақдирда, қўшилган қиймат солиғи бўйича солиқ солинадиган база қўшилган қиймат солиғи суммасини ҳам ўз ичига оладиган, кўрсатилган хизматлар учун ҳақ (фоиз) тариқасида олиниши лозим бўлган суммадан келиб чиққан ҳолда белгиланади.

Воситачилик, топшириқ шартномасига биноан комитент ёки топшириқ берувчи Ўзбекистон Республикасининг норезиденти бўлган тақдирда, солиқ солинадиган база реализация қилинаётган товарларнинг қўшилган қиймат солиғи киритилмаган қийматидан келиб чиққан ҳолда белгиланади. Бунда солиқ солинадиган база мазкур товар импорт қилинганида қўшилган қиймат солиғини ҳисоблаб чиқариш учун қабул қилинган қийматдан паст бўлиши мумкин эмас.

Гаровга қўювчи гаров мол-мулкни гаров билан таъминланган мажбуриятни бажариш ҳисобига топширган тақдирда, гаровга қўювчининг солиқ солинадиган обороти миқдори гаровга олувчи томонидан реализация қилинган мол-мулк қийматидан келиб чиққан, бироқ қўшилган қиймат солиғини қўшмаган ҳолда мазкур гаровга қўйилган мол-мулкка олинган заём маблағлари суммасидан кам бўлмаган миқдорда белгиланади. Гаровга топширилган асосий воситалар, номоддий активлар ва қурилиши тугалланмаган объектлар бўйича гаровга қўювчининг солиқ солинадиган базаси қўшилган қиймат солиғини ҳам ўз ичига оладиган, уларнинг реализация қилиш нархи билан баланс (қолдиқ) қиймати ўртасидаги ижобий фарқдан келиб чиққан ҳолда белгиланади.

Қайтариладиган тара солиқ солинадиган оборотга киритилган тақдирда, тара белгиланган муддатда қайтарилмаса, солиқ солинадиган база мазкур таранинг қўшилган қиймат солиғи суммасини ҳам ўз ичига оладиган гаров қиймати асосида белгиланади.

Солиқ тўловчининг солиқ солинадиган базасига қуйидаги ҳолларда тузатиш киритилади:

- 1.Товарлар тўлиқ ёки қисман қайтарилганда.
- 2.Битим шартлари ўзгарганда.
- 3.Нархлар ўзгарганда, сотиб олувчи сийловдан (скидкадан) фойдаланганда.
- 4.Бажарилган ишлардан, кўрсатилган хизматлардан воз кечилганда.

Солиқ солинадиган базага солиқ қонунчилигида назарда тутилган тузатишни киритиш бир йиллик муддат ичида, кафолат муддати белгиланган

товарлар (ишлар, хизматлар) бўйича эса, кафолат муддати доирасида амалга оширилади.

Солиқ қонунчилигига мувофиқ солиқ солинадиган базага тузатиш киритиш қўшимча ҳисобварақ-фактура ёки товарлар тўлиқ ёки қисман қайтарилганлигини тасдиқловчи бошқа ҳужжатлар асосида амалга оширилади.

Солиқ солинадиган базага товарлар тўлиқ ёки қисман қайтарилганлиги назарда тутилган ҳолларда тузатиш киритиш кўрсатилган ҳоллар юз берган солиқ даврида амалга оширилади.

Товарларни импорт қилишда солиқ солинадиган базага товарларнинг божхона тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ белгиланадиган божхона қиймати, шунингдек Ўзбекистон Республикасига товарларни импорт қилишда тўланиши лозим бўлган акциз солиғининг, божхона божларининг суммалари киради.

Ўзбекистон Республикаси норезиденти томонидан тақдим этилган ишлар, хизматлар, агар уларнинг реализация қилиш жойи Ўзбекистон Республикаси бўлса ва солиқ қонунчилигига мувофиқ уларга қўшилган қиймат солиғи солиниши керак бўлса, ишларни, хизматларни оловчи Ўзбекистон Республикаси солиқ тўловчисининг солиқ солинадиган оборотидир.

Ишлар, хизматларни оловчида солиқ солинадиган база Ўзбекистон Республикаси норезидентига тўланиши лозим бўлган суммадан келиб чиқиб, Ўзбекистон Республикасидаги манбалардан олинган даромад бўйича тўлов манбаида ушлаб қолиниши лозим бўлган солиқ суммаси чегириб ташланмаган ҳолда белгиланади.

Бюджетга тўланиши лозим бўлган қўшилган қиймат солиғининг суммаси белгиланган ставка ва солиқ солинадиган базадан келиб чиққан ҳолда аниқланади. Олинган ишлар, хизматлар учун ҳақ тўлаш чет эл валютасида амалга оширилган тақдирда, солиқ солинадиган оборот бу оборот амалга оширилган санадаги Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан белгиланган курс бўйича миллий валютада қайта ҳисоблаб чиқилади.

Қўшилган қиймат солиғи тўланганлигини тасдиқловчи тўлов ҳужжати солиқ қонунчилигига мувофиқ солиқ суммасини ҳисобга олиш ҳуқуқини беради.

Бюджетга тўланиши лозим бўлган солиқ суммасини аниқлашда товарларни (ишларни, хизматларни) олувчи ҳақиқатда олинган ва (ёки) солиқ тўловчи томонидан ишлаб чиқарилган ҳамда ўз эҳтиёжлари учун фойдаланилган товарлар (ишлар, хизматлар) бўйича тўланиши лозим бўлган (тўланган) қўшилган қиймат солиғининг суммасини ҳисобга олиш ҳуқуқига эга, агар бунда қуйидаги шартлар бажарилса:

1.Товарларни (ишларни, хизматларни) олувчи қўшилган қиймат солиғи тўловчи бўлса.

Товарлардан (ишлардан, хизматлардан) солиқ солинадиган оборотлар, шу жумладан ноль даражали ставка қўлланиладиган оборотлар мақсадида фойдаланилса.

2.Олинган товарларга (ишларга, хизматларга) етказиб берувчи томонидан ёзилган ҳисобварақ-фактура ёки солиқ қонунчилигига мувофиқ тақдим этиладиган қўшилган қиймат солиғи алоҳида ажратиб кўрсатилган бошқа ҳужжат мавжуд бўлса.

3.Товарлар импорт қилинганда қўшилган қиймат солиғи бюджетга тўланган бўлса.

4. Қўшилган қиймат солиғи бюджетга тўланган бўлса.

5.Ноль даражали ставка бўйича солиқ солинадиган товарлар экспортида чет эллик сотиб олувчи (тўловчи) томонидан экспорт қилинаётган товарлар учун ҳақ тўланганлигини тасдиқловчи банк ҳужжатидан кўчирма мавжуд бўлса.

Мол-мулк устав фондига (устав капиталига) қўйилма сифатида олинганда олувчи етказиб берувчи томонидан тўланган қўшилган қиймат солиғи суммасини солиқ қонунчилигида кўрсатилган шартларга риоя қилган ҳолда ҳисобга олиш ҳуқуқига эга.

Товарлардан фойдаланишнинг кафолатли муддати даврида уларни таъмирлаш ва техник хизмат кўрсатиш бўйича қўшимча ҳақ олмасдан ишлар бажарилганда, хизматлар кўрсатилганда моддий ресурслар бўйича тўланиши лозим бўлган (тўланган) қўшилган қиймат солиғи суммаси, шу жумладан эҳтиёт қисмлар ва деталлар қиймати солиқ қонунчилигида кўрсатилган шартларга риоя этилган тақдирда ҳисобга олинади.

Товар воситачилик, топшириқ шартномаси бўйича олинган тақдирда, комитент, топшириқ берувчи Ўзбекистон Республикасининг норезиденти бўлса, Ўзбекистон Республикаси ҳудудига киришда тўланган қўшилган қиймат солиғи ҳисобот даврида реализация қилинган товарлар улушида ҳисобга олинади.

Умумбелгиланган солиқларни тўлашга ва (ёки) қўшилган қиймат солиғини ихтиёрий тўлашга ўтилган тақдирда, юридик шахс бундай турдаги тўловларга ўтилган пайдан эътиборан товарларнинг (ишларнинг, хизматларнинг) қолдиқлари бўйича қўшилган қиймат солиғи суммасини ҳисобга олиш ҳуқуқига эга.

5. Солиқ солинадиган айланмани аниқлаш

Қўшилган қиймат солиғини тўловчида солиқ солинадиган ва солинмайдиган оборотлар, шу жумладан қўшилган қиймат солиғидан озод қилинган оборотлар мавжуд бўлган тақдирда, қўшилган қиймат солиғи солиқ қонунчилигида белгиланган тартибда ҳисобга олинади.

Мол-мулкни ижарага беришга, интеллектуал мулк объектларидан фойдаланиш ҳуқуқини беришга хизматлар сифатида қаралади.

Қуйидагилар бўйича қўшилган қиймат солиғи суммаси ҳисобга олинмайди:

1. Олинаётган асосий воситалар, номоддий активлар ва қурилиши тугалланмаган объектлар бўйича, шунингдек молиявий ижарага, шу жумладан лизингга бериш учун олинаётган мол-мулк бўйича.

2. Қўшилган қиймат солиғи тўловчиси бўлмаган юридик шахслар томонидан, шунингдек солиқ қонунчилигига мувофиқ қўшилган қиймат солиғидан озод қилинган товарлар (ишлар, хизматлар) ишлаб чиқарувчи

юримдик шахслар томонидан фойдаланиш учун олинган товарлар (ишлар, хизматлар) бўйича.

3. Ўзбекистон Республикаси ҳудуди реализация қилиш жойи деб эътироф этилмайдиган товарлар (ишлар, хизматлар) бўйича.

4. Текинга олинган товарлар (ишлар, хизматлар) бўйича

5. Солиқ қонунчилигига мувофиқ чегириб ташланмайдиган харажатларни амалга ошириш мақсадида олинган мол-мулк бўйича.

Илгари ҳисобга олинган қўшилган қиймат солиғи қуйидаги ҳолларда ҳисобга олишдан чиқариб ташланиши керак:

- қўшилган қиймат солиғидан озод қилинган товарлар (ишлар, хизматлар) ишлаб чиқариш учун юримдик шахслар томонидан фойдаланилаётган товарлар (ишлар, хизматлар) бўйича.

- солиқ қонунчилигида белгиланган қоидаларга риоя этилмаган тақдирда.

- қонун ҳужжатларига мувофиқ ваколатли орган томонидан тасдиқланган нормалардан, бундай нормалар мавжуд бўлмаганда эса солиқ тўловчи томонидан тасдиқланган нормалардан ортиқча моддий ресурслар бўйича йўқотишлар ва бузилишлар.

Қўшилган қиймат солиғи тўловчи солиқ солишнинг соддалаштирилган тартибига (қўшилган қиймат солиғи тўламайдиганлар тоифасига) ўтганда илгари ҳисобга олинган товар-моддий захиралар қолдиқлари, шунингдек тайёр маҳсулот қолдиқлари бўйича ҳисобга олишга киритилган қўшилган қиймат солиғи суммасига тузатиш киритилади. Қўшилган қиймат солиғини тўлаш бўйича имтиёз берилганлиги муносабати билан солиқ солинмайдиган оборотлар юзага келган солиқ тўловчиларга ҳам тузатиш киритишнинг шунга ўхшаш тартиби татбиқ этилади.

Солиқ солинмайдиган оборот учун фойдаланиладиган товарлар (ишлар, хизматлар) бўйича маҳсулот етказиб берувчиларга ва импорт бўйича тўланиши лозим бўлган (тўланган) қўшилган қиймат солиғи ҳисобга олинмайди, балки ушбу товарларнинг (ишларнинг, хизматларнинг) қийматида ҳисобга олинади.

Солиқ солинадиган ва солиқ солинмайдиган оборот мавжуд бўлганда солиқ солинадиган оборотга, шу жумладан ноль даражали ставка бўйича солиқ солинадиган оборотга, шунингдек юридик шахснинг ўз эҳтиёжлари учун (харажатлар сифатида қараладиган) оборотга тўғри келадиган қўшилган қиймат солиғи суммаси ҳисобга олинади.

Ҳисобга олинadиган сумма қўшилган қиймат солиғи тўловчининг танловига биноан алоҳида-алоҳида ва (ёки) мутаносиб усулда аниқланади.

Ҳисобга олинadиган қўшилган қиймат солиғи суммасини аниқлашнинг танланган усули календарь йил мобайнида ўзгартирилиши мумкин эмас.

Мутаносиб усул қўлланилганда ҳисобга олинadиган қўшилган қиймат солиғи суммаси солиқ солинадиган оборотнинг умумий оборот суммасидаги улушидан келиб чиқиб аниқланади.

Алоҳида-алоҳида усул қўлланилганда қўшилган қиймат солиғи тўловчи солиқ солинадиган ва солиқ солинмайдиган оборот мақсадларида фойдаланиш учун олинган товарлар (ишлар, хизматлар) юзасидан харажатлар ҳамда қўшилган қиймат солиғи суммалари бўйича алоҳида-алоҳида ҳисоб юритади. Бунда алоҳида-алоҳида ҳисобни юритиш имкони бўлмаган умумий харажатлар бўйича харажатларни тақсимлаш мутаносиб усулда амалга оширилади.

6. Қўшилган қиймат солиғи бўйича имтиёзлар ва солиқ ставкалари

Солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларнинг ставкалари Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори билан белгиланади.

Қўшилган қиймат солиғи ставкалари қуйидагилардан иборат:

-20%ли қўшилган қиймат солиғи ставкаси

-Ноль даражали қўшилган қиймат солиғи ставкаси

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 30 декабрдаги “Ўзбекистон Республикасининг 2012 йилги асосий макроиқтисодий кўрсаткичлари прогнози ва Давлат бюджети параметрлари тўғрисида”ги ПҚ-1675-сонли қарорига мувофиқ 2012 йилда қўшилган қиймат солиғи ставкаси 20 фоиз миқдорида сақлаб қолинди.

Товарларни чет эл валютасида экспортга реализация қилиш (қимматбаҳо металллар бундан мустасно) оборотига ноль даражали ставка бўйича қўшилган қиймат солиғи солинади.

Чет эл тарафи ўзаролик принципига амал қилган тақдирда, чет эл дипломатик ваколатхоналари ҳамда уларга тенглаштирилган ваколатхоналарнинг расмий фойдаланиши учун, шунингдек бу ваколатхоналар дипломатик ва маъмурий-техник ходимларининг, шу жумладан улар билан бирга яшаётган оила аъзоларининг, агар улар Ўзбекистон Республикаси фуқароси бўлмасалар ҳамда Ўзбекистон Республикасида доимий яшаётган бўлмасалар, шахсий фойдаланиши учун реализация қилинаётган товарларга (ишларга, хизматларга) ноль даражали ставка бўйича қўшилган қиймат солиғи солинади.

Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлигининг Дипломатик сервис хизмати томонидан кейинчалик чет эл дипломатик ваколатхоналари ва уларга тенглаштирилган ваколатхоналарга реализация қилиш учун олинаётган товарларга (ишларга, хизматларга) ноль даражали ставка бўйича қўшилган қиймат солиғи солинади.

Товарларни (ишларни, хизматларни) реализация қилишда ноль даражали ставка қўлланилиши татбиқ этиладиган Ўзбекистон Республикасида аккредитация қилинган чет эл дипломатик ваколатхоналарининг ва дипломатик ваколатхоналарига тенглаштирилган халқаро ташкилотларнинг рўйхати Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлиги томонидан тасдиқланади.

Божхона тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ, "божхона ҳудудида қайта ишлаш" божхона режимига жойлаштирилган товарларни қайта ишлаш бўйича бажарилган ишларга (кўрсатилган хизматларга), агар қайта ишлаш маҳсулотлари Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудидан ташқарига олиб чиқиладиган бўлса, ноль даражали ставка бўйича қўшилган қиймат солиғи солинади.

"Божхона ҳудудида қайта ишлаш" божхона режимига жойлаштирилган товарларни қайта ишлаш бўйича бажарилган ишларга (кўрсатилган

хизматларга), агар кейинчалик қайта ишлаш маҳсулотлари божхона тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ "эркин муомалага чиқариш" режимида жойлаштириладиган бўлса, белгиланган ставка бўйича қўшилган қиймат солиғи солинади.

Халқаро йўналишда ташишлар бўйича кўрсатиладиган қуйидаги хизматларни реализация қилиш оборотида ноль даражали ставка бўйича қўшилган қиймат солиғи солинади:

- транзит юкларни Ўзбекистон Республикаси ҳудуди бўйлаб ташиш.
- йўловчилар, багажлар, юклар ва почтани халқаро йўналишда ташиш.

Сув таъминоти, канализация, санитария тозалаш, иссиқлик таъминоти, газ таъминоти бўйича аҳолига кўрсатиладиган хизматларга, шу жумладан хусусий уй-жой мулкдорлари ширкатлари аҳоли номидан оладиган ана шундай хизматларга ноль даражали ставка бўйича қўшилган қиймат солиғи солинади.

Қўшилган қиймат солиғидан қуйидаги реализация қилиш оборотлари озод этилади:

1.Юридик ва жисмоний шахсларга муайян ҳуқуқлар берилганда давлат органлари, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ҳамда ваколатли ташкилотлар томонидан кўрсатиладиган, давлат божи, патент божи, йиғим ёки бошқа тўловлар ундириладиган хизматлар.

2.Мактабгача таълим муассасаларида болаларни тарбиялашга доир хизматлар.

3.Беморлар ва кексаларни парвариш қилишга доир хизматлар.

4.Дафн этиш бюрolari ва қабристонларнинг маросим хизматлари, диний ашёларни реализация қилиш, диний ташкилотлар ҳамда бирлашмаларнинг удумлар ва маросимлар ўтказишга доир хизматлари.

5.Протез-ортопедия буюмлари, ногиронлар учун мўлжалланган инвентарлар, шу жумладан уларни ишлаб чиқарувчилар томонидан реализация қилинаётган буюмлар ва инвентарлар, шунингдек ногиронларга кўрсатилаётган ортопедик протезлаш хизматлари, протез-ортопедия буюмлари ва ногиронлар

учун мўлжалланган инвентарларни таъмирлаш ҳамда улардан фойдаланишга доир ишлар бўйича хизматлар.

6. Даволаш муассасалари хузуридаги даволаш-ишлаб чиқариш устaxonаларининг мазкур муассасалар томонидан реализация қилинадиган маҳсулотлари.

7. Почта маркалари (коллекция қилинадиганларидан ташқари), маркали откриткалар, конвертлар.

8. Алоқа ташкилотларининг пенсия ва нафақалар тўлаш бўйича хизматлари.

9. Бюджет маблағлари ҳисобидан бажариладиган илмий-тадқиқот ва инновация ишлари.

10. Шаҳар йўловчилар транспортининг хизматлари (таксидан, шу жумладан йўналишли таксидан ташқари), шунингдек темир йўл ва умумий фойдаланишдаги автомобиль транспортида (таксидан, шу жумладан йўналишли таксидан ташқари) шаҳар атрофидаги йўналишларда йўловчилар ташиш хизматлари.

11. Олий, ўрта, ўрта махсус, касб-хунар ўқув юртларида, шунингдек кадрларнинг малакасини ошириш ва уларни қайта тайёрлаш билан шуғулланувчи ташкилотларда таълим беришнинг ҳақ эвазига ўқитишга доир қисми бўйича хизматлар.

12. Қимматбаҳо металлларни ваколатли давлат органига сақлаб туриш учун топшириш ва уларнинг экспорти.

13. Тиббий (ветеринария) хизматлари (косметология хизматлари бундан мустасно), дори воситалари ва тиббиёт (ветеринария) учун мўлжалланган буюмлар, шу жумладан уларни ишлаб чиқарувчилар томонидан реализация қилинаётган шундай воситалар ва буюмлар.

14. Чет эл ҳаво кемаларига хизмат кўрсатиш юзасидан бевосита Ўзбекистон Республикаси аэропортларида ва Ўзбекистон Республикасининг ҳаво бўшлиғида амалга ошириладиган хизматлар, шу жумладан аэронавигация хизмати.

15. Санаторий-курорт, соғломлаштириш, туристик-экскурсия хизматлари, шунингдек жисмоний тарбия ва спорт муассасаларининг хизматлари.

16. Давлат мулкани хусусийлаштириш тартибида реализация қилинаётган мол-мулк.

17. Гидрометеорология ва аэрология ишлари.

18. Геология ва топография ишлари.

19. Босма маҳсулотлар, шунингдек босма маҳсулотлар ишлаб чиқариш ва уларни реализация қилиш билан боғлиқ таҳририй, матбаа ва ноширлик ишлари (хизматлари).

20. Ўзбекистон Миллий телерадиокомпаниясининг, унинг таркибига кирувчи корхоналар ва ташкилотларнинг ҳамда Ўзбекистон Миллий ахборот агентлигининг асосий фаолиятига доир маҳсулот ва хизматлар.

21. Ногиронларнинг жамоат бирлашмалари, "Нуроний" жамғармаси ва "Ўзбекистон чернобилчилари" ассоциацияси мулкида бўлган, ишловчилари умумий сонининг камида 50 фоизини ногиронлар ташкил этувчи юридик шахслар томонидан ишлаб чиқарилаётган товарлар (ишлар, хизматлар), бундан воситачилик, савдо, тайёрлов, таъминот-сотиш фаолиятини амалга ошириш бўйича реализация қилиш оборотлари мустасно.

22. Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномалари бўйича халқаро ва чет эл ҳукумат молия ташкилотлари томонидан берилган қарзлар (кредитлар) юридик шахслар оладиган, шунингдек грантлар ҳисобига олинган товарлар (ишлар, хизматлар).

23. Уй-жой фондини сақлаш ва таъмирлаш юзасидан аҳолига кўрсатилаётган хизматлар.

24. Ваколатли давлат органининг ихтисослашган экспертиза бўлинмалари ўтказадиган экологик экспертиза хизматлари.

25. Давлат тилини ва давлат тилида иш юритишни ўргатиш хизматлари.

26. Ўзи етиштирган қишлоқ хўжалиги маҳсулоти.

27. Ички ишлар органлари ҳузуридаги қўриқлов бўлинмалари хизматлари.

28. Устав фондига (устав капиталига) ҳисса ёки пай бадали сифатида бериладиган асосий воситалар, номоддий активлар ва тугалланмаган қурилиш объектлари.

29. Бюджет маблағлари ҳисобидан бажариладиган ер-кадастр, ер тузиш, тупроқ ва геоботаника ишлари.

30. Давлат резервининг товар-моддий захиралари, улар янгиланаётганда.

31. Телекоммуникациялар тармоқларида тезкор-қидирув тадбирлари тизимининг техника воситалари, шунингдек мазкур воситалардан фойдаланишга ва уларга хизмат кўрсатишга доир хизматлар.

32. Инвестор ва давлат мулкани бошқариш бўйича ваколатли давлат органи ўртасида тузилган шартномага биноан инвестиция мажбуриятлари сифатида топшириладиган мол-мулк.

Қўшилган қиймат солиғидан озод қилинадиган молиявий хизматлар жумласига қуйидагилар киради:

1. Кредитлар, заёмлар бўйича фоизларни ҳисоблаб чиқариш ва ундириш, кредитлар, заёмлар бериш, кафиликлар (кафолатлар), шу жумладан банк кафолатлари бериш.

2. Депозитлар қабул қилиш, юридик ва жисмоний шахсларнинг банк ҳисобварақларини, шу жумладан вакил банкларда ҳисобварақларини очиш ва юритиш.

3. Тўловлар, ўтказмалар, қарз мажбуриятлари, чеклар ва тўлов воситалари билан боғлиқ операциялар, инкассо бўйича операциялар.

4. Миллий валюта ва чет эл валютаси билан боғлиқ операциялар, нумизматика мақсадларида фойдаланиладиганлари бундан мустасно.

5. Юридик ва жисмоний шахсларнинг қимматли қоғозлар депо-ҳисобварақларини, шу жумладан вакил депозитарийларини очиш ҳамда юритиш.

6. Қимматли қоғозлар (акциялар, облигациялар ва бошқа қимматли қоғозлар) билан боғлиқ операциялар.

7. Қимматли қоғозларни, юридик шахсларнинг устав фондидаги (устав капиталидаги) улушларни (пайларни) реализация қилиш.

8. Клиринг операциялари.

9. Аккредитивлар очиш ва уларга хизмат кўрсатиш.

10. Пул маблағларини конвертация қилиш бўйича операциялар.

11. Чет эл валютаси билан айирбошлаш операцияларини ташкил этиш.

12. Касса операциялари (банкнот ва тангаларни қабул қилиб олиш, бериш, қайта ҳисоблаб чиқиш, майдалаб бериш, алмаштириш, саралаш ва сақлаш).

13. Молиявий ижара (лизинг) шартномасининг ижарага берувчининг (лизингга берувчининг) фоиз тариқасидаги даромадига тегишли қисми бўйича хизматлар кўрсатиш.

14. Форфейтинг ва факторинг операциялари.

15. Ломбард операциялари (гаровга қўйилган мол-мулкка қисқа муддатли кредитлар бериш).

16. Жамғариб бориладиган пенсия тизими маблағларининг обороти.

Суғурта қилиш, биргаликда суғурта қилиш ва қайта суғурта қилиш хизматлари бўйича суғурта бозорининг профессионал иштирокчилари томонидан амалга ошириладиган суғурта қилиш бўйича хизматлар бу хизматлар натижасида:

1. Суғурта бозорининг профессионал иштирокчиси қуйидагиларни олса, қўшилган қиймат солиғидан озод қилинади:

а) Суғурта қилиш, биргаликда суғурта қилиш ва қайта суғурта қилиш шартномалари бўйича суғурта мукофотлари.

б) Қайта суғурта қилишга топширилган шартномалар бўйича воситачилик ҳақи ва танъемалар.

в) Суғурта агенти, суғурта ва қайта суғурта брокери, сюрвейер ҳамда суғурта бозорининг бошқа профессионал иштирокчиларининг хизматлари учун воситачилик ҳақи.

г)Қайта суғурта қилишга топширилган шартномалар бўйича суғурта тўловлари улушининг қайта суғурталовчилар томонидан тўланадиган тўловини.

д)Суғурта қилиш, биргаликда суғурта қилиш ва қайта суғурта қилиш шартномалари бўйича учинчи шахслардан суброгация (регресс) тартибда талаб қилиш бўйича даромадлар.

е)Суғурта бозорининг профессионал иштирокчилари (актуарийлар, ажастерлар, сюрвейерлар, ассистанс хизматлари ва шу сингарилар) кўрсатган хизматлардан олинадиган даромадлар.

ж)Қайта суғурта қилиш шартномалари бўйича депо мукофотларига ҳисобланган ҳамда қайта суғурта қилдирувчи томонидан қайта суғурталовчига ўтказилган фоизлар.

з)Ҳаётни суғурта қилиш шартномалари бўйича суғурта қилдирувчилар тақдим этган заёмлардан олинадиган даромадлар.

и)Суғурталовчининг (қайта суғурталовчининг) инвестиция фаолиятидан олинадиган даромадлар, шу жумладан суғурта резервлари ва суғурта фондлари маблағларини инвестициялашдан олинадиган даромадлар.

к)Суғурта қилиш, биргаликда суғурта қилиш ва қайта суғурта қилиш шартномалари бўйича франшизларни қоплашдан олинадиган даромадлар.

л)Қонун ҳужжатларига мувофиқ суғурталовчига ўтган, суғурта қилдирувчининг (наф олувчининг) етказилган зарар учун жавобгар шахслардан талаб қилиш ҳуқуқини реализация қилишдан олинадиган даромадлар.

м)Қайта суғурта қилиш шартномалари муддатидан илгари тугатилган тақдирда, улар бўйича суғурта мукофотларининг қайтариб берилган қисми суммалари.

н)Бевосита суғурта фаолиятини амалга оширишдан олинадиган бошқа даромадлар.

2.Суғурта қилдирувчи (наф олувчи) қуйидагиларни олса, қўшилган қиймат солиғидан озод қилинади:

а)Суғурта тўлови (суғурта товони).

б)Превентив тадбирлар ўтказиш учун бериладиган маблағлар.

в)Суғурта қилиш шартномаси зарарсиз амал қилиши учун суғурталовчи тўлайдиган маблағлар.

г)Суғурта қилиш шартномасига мувофиқ бошқа маблағлар.

Қуйидаги товарларни импорт қилиш қўшилган қиймат солиғидан озод қилинади:

1.Жисмоний шахслар томонидан товарларни божсиз олиб киришнинг божхона тўғрисидаги қонун ҳужжатларида тасдиқланган нормалари доирасида олиб кириладиган товарлар.

2.Чет эл дипломатик ваколатхоналари ва уларга тенглаштирилган ваколатхоналар расмий фойдаланиши учун, шунингдек ушбу ваколатхоналарнинг дипломатик ва маъмурий-техник ходимлари, шу жумладан уларнинг ўзлари билан бирга яшаётган оила аъзолари шахсий фойдаланиши учун мўлжалланган товарлар.

3.Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланган тартибда инсонпарварлик ёрдами тариқасида олиб кириладиган товарлар.

4.Давлатлар, ҳукуматлар, халқаро ташкилотлар томонидан ҳайрия ёрдами мақсадида, шу жумладан техник кўмак кўрсатиш мақсадида олиб кириладиган товарлар.

5.Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномалари бўйича халқаро ва чет эл ҳукумат молия ташкилотлари томонидан берилган қарзлар (кредитлар) маблағлари, шунингдек грантлар ҳисобига юридик шахслар томонидан олиб кириладиган товарлар.

6.Дори воситалари ва тиббиёт (ветеринария) учун мўлжалланган буюмлар, шунингдек дори воситалари ва тиббиёт (ветеринария) учун мўлжалланган буюмлар ишлаб чиқариш учун қонун ҳужжатларида белгиланадиган рўйхат бўйича олиб кириладиган хом ашё.

7.Ўзбекистон Республикаси ҳудудига қонун ҳужжатларига мувофиқ тасдиқланадиган рўйхат бўйича олиб кириладиган технологик асбоб-ускуналар, шунингдек бутловчи буюмлар ва эҳтиёт қисмлар, агар уларни етказиб бериш

технологик асбоб-ускуналарни етказиб бериш контракти шартларида назарда тутилган бўлса.

8. Инвестор билан давлат мулкани бошқариш бўйича ваколатли давлат органи ўртасида тузилган шартномага мувофиқ инвестиция мажбуриятлари сифатида олиб кириладиган мол-мулк.

9. Ваколатли давлат органининг ёзма шаклдаги тасдиғи мавжуд бўлган тақдирда, телекоммуникациялар операторлари ва тезкор-қидирув тадбирлари тизимининг техник воситаларини сертификатлаштириш бўйича махсус орган томонидан олинадиган тезкор-қидирув тадбирлари тизимининг техник воситалари.

10. Болалар пойабзали ишлаб чиқаришга ихтисослашган чет эл инвестициялари иштирокидаги корхоналар ўз ишлаб чиқаришида фойдаланиш учун олиб кираётган хом ашё, материаллар ва ярим маҳсулот.

11. Қонун ҳужжатларида белгиланадиган рўйхат бўйича ёғоч-тахта материаллари ва ёғоч.

7. Қўшилган қиймат солиғини ҳисоблаш ва тўлаш тартиби

Солиқ солинадиган оборотлар бўйича қўшилган қиймат солиғи солиқ солинадиган база ва белгиланган ставкалардан келиб чиққан ҳолда ҳисоблаб чиқарилади.

Бюджетга тўланиши лозим бўлган қўшилган қиймат солиғи солиқ солинадиган оборот бўйича ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммаси билан солиқ қонунчилигига мувофиқ ҳисобга олинадиган солиқ суммаси ўртасидаги фарқ сифатида аниқланади.

Товарларни импорт қилиш бўйича қўшилган қиймат солиғининг суммаси солиқ солинадиган база ва белгиланган ставкадан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

Қўшилган қиймат солиғининг ҳисоб-китоби солиқ бўйича ҳисобда турган жойдаги давлат солиқ хизмати органларига ортиб борувчи якун билан:

-қўшилган қиймат солиғи тўловчиси бўлган микрофирмалар ва кичик корхоналар томонидан - йилнинг ҳар чорагида ҳисобот давридан кейинги

ойнинг 25-кунидан кечиктирмай, йил якунлари бўйича эса йиллик молиявий ҳисобот топширилган муддатда.

-микрофирмалар ва кичик корхоналар жумласига кирмайдиган солиқ тўловчилар томонидан - ҳар ойда ҳисобот давридан кейинги ойнинг 25-кунидан кечиктирмай, йил якунлари бўйича эса - йиллик молиявий ҳисобот топшириладиган муддатда тақдим этилади.

Солиқ тўловчилар, бундан кредит ва суғурта ташкилотлари мустасно, қўшилган қиймат солиғининг ҳисоб-китоби билан бир вақтда солиқ даври мобайнида олинган товарлар (ишлар, хизматлар) бўйича ҳисобварақ-фактуралар реестрини тақдим этади. Ҳисобварақ-фактуралар реестрининг шакли Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан белгиланади.

Қўшилган қиймат солиғини бюджетга тўлаш солиқ қонунчилигига мувофиқ қўшилган қиймат солиғи ҳисоб-китобларини тақдим этиш учун белгиланган кундан кечиктирмай амалга оширилади.

Импорт қилинадиган товарлар бўйича қўшилган қиймат солиғини тўлаш божхона тўғрисидаги қонун ҳужжатларида белгиланган муддатларда амалга оширилади.

Ҳисобварақ-фактура ва уни тўлдириш тартиби

Ҳисобварақ-фактура қатъий ҳисобот ҳужжати бўлиб, унда қуйидаги маълумотлар кўрсатилади:

1. Ҳисобварақ-фактуранинг тартиб рақами ва ёзиб берилган санаси.
2. Ҳисобварақ-фактура илова қилинадиган товар жўнатиш ҳужжатларининг ёки шартноманинг рақами ва санаси.
3. Солиқ тўловчининг ва товарлар (ишлар, хизматлар) сотиб олувчининг номи, жойлашган ери (почта манзили) ҳамда идентификация рақами.
4. Реализация қилинган товарларнинг, бажарилган ишларнинг, кўрсатилган хизматларнинг номи ва ўлчов birlikлари (уларни кўрсатишнинг имконияти бўлса).

5. Ўлчов бирлигидан (уларни кўрсатишнинг имконияти бўлса) келиб чиққан ҳолда реализация қилинган товарларнинг, бажарилган ишларнинг, кўрсатилган хизматларнинг ҳисобварақ-фактура бўйича сони (ҳажми).

6. Шартнома (контракт) бўйича қўшилган қиймат солиғини ҳисобга олмаган ҳолда, қўшилган қиймат солиғини ўз ичига оладиган давлат томонидан тартибга солинадиган нархлар (тарифлар) қўлланилган тақдирда эса, солиқ суммасини ҳисобга олган ҳолда ўлчов бирлигига тўғри келадиган нарх (тариф).

7. Реализация қилинаётган товарлар, бажарилаётган ишлар, кўрсатилаётган хизматлар жами сонининг (ҳажмининг) қўшилган қиймат солиғисиз қиймати.

8. Акциз тўланадиган товарлар бўйича акциз солиғининг ставкаси ва суммаси.

9. Товарларнинг (ишларнинг, хизматларнинг) сотиб олувчисига тақдим этилаётган қўшилган қиймат солиғи ставкаси ва суммаси.

10. Реализация қилинган товарлар, бажарилган ишлар, кўрсатилган хизматлар жами сонининг (ҳажмининг) акциз тўланадиган товарлар бўйича акциз солиғи ва қўшилган қиймат солиғи ҳисобга олинган қиймати.

Қўшилган қиймат солиғи солинадиган оборотни ва қўшилган қиймат солиғидан озод қилинган оборотни амалга ошираётган юридик шахслар, шунингдек қўшилган қиймат солиғи тўловчиси бўлмаган юридик шахслар товарларни (ишларни, хизматларни) олувчи шахсга ҳисобварақ-фактура тақдим этишлари шарт, қуйидаги ҳоллар бундан мустасно:

1. Ўловчилар ташишни йўл чипталари билан расмийлаштириш.

2. Товарлар (ишлар, хизматлар) аҳолига нақд пулда реализация қилинган ҳолларда сотиб олувчига фискал хотирали назорат-касса машинаси чеки, терминал чеки, квитанция бериш.

3. Товарларнинг экспорт-импорт тарзида етказиб берилишини расмийлаштириш.

4. Қабул қилиб олиш-топшириш далолатномаси расмийлаштириладиган молиявий ижара (шу жумладан лизинг) шартномаси бўйича мол-мулкни топшириш. Бунда тегишли ҳужжатлар (молиявий ижара шартномасининг

таркибий қисми бўлган ижара (лизинг) тўловлари жадвали, ҳисобварақ, ижарага (лизингга) олувчига ижара (лизинг) тўловларини тўлаш учун юборилган ёзма билдириш ва шу кабилар) билан расмийлаштирилган ҳар бир ижара (лизинг) тўловига ҳам ҳисобварақ-фактура ёзилмайди.

5. Банк операцияларини миқознинг шахсий ҳисобварағидан кўчирма бериш орқали расмийлаштириш.

6. Суғурта хизматларини топшириқ шартномаси ва (ёки) суғурта полиси орқали расмийлаштириш.

7. Солиқ қонунчилигида кўрсатилган маълумотлар мавжуд бўлган тақдирда, ишларни (хизматларни) ҳақиқатда мазкур ишлар бажарилганлигини (хизматлар кўрсатилганлигини) тасдиқловчи ҳужжатлар билан расмийлаштириш.

Солиқ қонунчилигида кўрсатилган ҳужжатлар ҳисобварақ-фактура ўрнини босадиган ҳужжатлардир. Бунда қўшилган қиймат солиғи солинадиган товарлар (ишлар, хизматлар) етказиб берилган тақдирда, ушбу ҳужжатларда қўшилган қиймат солиғи суммаси албатта ажратиб кўрсатилиши керак.

Келгусида товарларни етказиб бериш, ишлар бажариш, хизматлар кўрсатиш учун олдиндан тўланган ҳақ (бўнак) ёзилган ҳисобварақ ҳисобварақ-фактура бўлмайди.

Қўшилган қиймат солиғи тўловчиси бўлмаган, шунингдек қўшилган қиймат солиғи тўлашдан озод қилинган оборотни амалга ошираётган юридик шахслар ҳисобварақ-фактурада қўшилган қиймат солиғи суммасини кўрсатмайдилар ҳамда "қўшилган қиймат солиғисиз" деган штамп босади (ёзиб қўяди).

Қўшилган қиймат солиғи тўловчи учун ҳисобварақ-фактура қўшилган қиймат солиғини солиқ қонунчилигига мувофиқ ҳисобга олиш учун асос бўлади.

Ҳисобварақ-фактура товарлар (ишлар, хизматлар) реализация қилиш обороти амалга оширилган санада ёзилади.

Қўшилган қиймат солиғи солинадиган электр энергияси, сув, газ, алоқа хизматлари, коммунал хизматлар, темир йўлда ташишлар, транспорт-

экспедиторлик хизмати, банк операциялари, шунингдек товарларни (ишларни, хизматларни) узлуксиз етказиб беришни амалга ошираётган солиқ тўловчилар ойнанинг охири кунида бир марта ҳисобварақ-фактура ёзади.

Ҳисобварақ-фактурада товарларнинг (ишларнинг, хизматларнинг) қиймати ва қўшилган қиймат солиғи суммаси миллий валютада кўрсатилади.

Тузилган шартномаларнинг шартларига биноан товарларига, ишлари ва хизматларига нархлар (тарифлар) чет эл валютасида белгиланадиган юридик шахслар ҳисобварақ-фактураларни чет эл валютасида ёзиб, айна бир вақтда уни ҳисобварақ-фактура ёзиб берилган санада Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан белгиланган курс бўйича қайта ҳисоблаган ҳолда миллий валютада ифодалайди.

Товарларни (ишларни, хизматларни) етказиб берувчи қўшимча ҳисобварақ-фактурада қуйидаги маълумотларни кўрсатиши керак:

1. Қўшимча ҳисобварақ-фактуранинг рақами ва тузилган санаси.
2. Ҳисобварақ-фактурани тўлдиришда зарур бўлган реквизитлар.
3. Тузатиш киритилаётган ҳисобварақ-фактуранинг рақами ва санаси.
4. Қўшилган қиймат солиғини ҳисобга олмаган ҳолда солиқ солинадиган базага тузатиш киритиш миқдори (салбий ёки ижобий).
5. Қўшилган қиймат солиғи суммасига тузатиш киритиш миқдори (салбий ёки ижобий).

Қўшилган қиймат солиғини тўловчилар ўзлари олган товарлар (ишлар, хизматлар) бўйича ҳисобварақ-фактураларнинг, шунингдек реализация қилинган товарлар (ишлар, хизматлар) бўйича тақдим этилган ҳисобварақ-фактураларнинг реестрини юритиши шарт. Бунда олинган товарлар (ишлар, хизматлар) бўйича ҳисобварақ-фактуралар реестрига фақат қўшилган қиймат солиғи ажратиб кўрсатилган ҳисобварақ-фактуралар киритилади.

Ҳисобварақ-фактуранинг шакли, уни тўлдириш тартиби, шунингдек келиб тушган ва тақдим этилган ҳисобварақ-фактуралар реестрини юритиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси ва Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги томонидан тасдиқланади.

Ҳисобга олинадиган қўшилган қиймат солиғи суммасининг солиқ даври якунларига кўра ҳисобланган солиқ суммасидан ортиқчалиги сақланиб қолган тақдирда, ушбу ортиқча сумма кейинги солиқ даврига ўтказилади ва қўшилган қиймат солиғи бўйича келгуси тўловлар ҳисобига ўтказилади ёхуд солиқ тўловчига белгиланган тартибда қайтарилади.

Ноль даражали ставка бўйича солиқ солинадиган оборот ҳисобидан ҳосил бўлган қўшилган қиймат солиғининг ортиқча суммаси давлат солиқ хизмати органи солиқ тўловчининг солиқни қайтариб бериш тўғрисидаги ёзма аризасини олган пайдан эътиборан ўттиз кун ичида солиқ тўловчига қайтарилади.

Қўшилган қиймат солиғини қайтариш қуйидаги кетма-кетликда амалга оширилади:

-солиқ қонунчилигига мувофиқ тўланиши лозим бўлган қўшилган қиймат солиғи суммаси қопланади.

-солиқ тўловчининг бошқа солиқлар бўйича мавжуд қарзи қопланади.

Солиқ қонунчилигига мувофиқ солиқ тўловчининг банк ҳисобварағига пул маблағлари ўтказилади.

Қўшилган қиймат солиғи суммасини пул маблағларини банк ҳисобварағига ўтказиш йўли билан солиқ тўловчига қайтариш Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги томонидан амалга оширилади.

Солиқ тўловчи қўшилган қиймат солиғи суммасини қайтариш учун солиқ бўйича ҳисобга олиш жойидаги давлат солиқ хизмати органларига қуйидаги ҳужжатларни ёзма аризага тўрт нусхада илова этган ҳолда тақдим этади:

-солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича юридик шахс қарзларининг солиштирув далолатномаси. Солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича қарзларнинг солиштирув далолатномаси ҳисобот ойдан кейинги ойнинг 15-кунига қадар тузилади ва бир календарь ой мобайнида амал қилади.

-қўшилган қиймат солиғининг ҳисоб-китоби.

-агар юридик шахсга илгари қўшилган қиймат солиғи қайтариб берилган бўлса, қайтарилган суммалар ва қайтариб бериш санаси тўғрисидаги маълумотлар.

Солиқ тўловчилар солиқ қонунчилигида кўрсатилган ҳужжатларга қўшимча равишда қуйидаги ҳужжатларни тақдим этадилар:

1.Товарларни экспорт қилишни амалга ошираётган юридик шахслар - ҳужжатларнинг кўчирма нусхаларини, шунингдек чет эл валютасида реализация қилинган товарлар учун тушум солиқ тўловчининг Ўзбекистон Республикасидаги банк ҳисобварағига келиб тушганлигини тасдиқловчи банк ҳужжатидан кўчирмаларни.

-товарлар экспортини воситачилик, топшириқ шартномаси бўйича воситачи, ишончли вакил орқали амалга ошираётган юридик шахслар - ҳужжатларнинг кўчирма нусхаларини, шунингдек чет эл валютасида реализация қилинган товарлар учун тушум воситачининг, ишончли вакилнинг ёки солиқ тўловчининг Ўзбекистон Республикасидаги банк ҳисобварағига келиб тушганлигини тасдиқловчи банк ҳужжатидан кўчирмаларни ёки уларнинг кўчирма нусхаларини.

2.Чет эл дипломатик ваколатхоналари ҳамда уларга тенглаштирилган ваколатхоналарга расмий фойдаланиш учун товарлар (ишлар, хизматлар) реализация қилаётган юридик шахслар - белгиланган шаклда расмийлаштирилган ҳисобварақ-фактураларнинг нусхаларини.

3."Божхона ҳудудида қайта ишлаш" божхона режимига жойлаштирилган товарларни қайта ишлаш бўйича ишлар бажараётган, хизматлар кўрсатаётган, шунингдек чет эл юкларини Ўзбекистон Республикаси ҳудуди орқали ташиш (транзит ташиш) бўйича хизматлар кўрсатаётган юридик шахслар:

-ишлар бажариш, хизматлар кўрсатиш учун тузилган контрактнинг нусхасини.

-бажарилган ишларга, кўрсатилган хизматларга чет эллик сотиб олувчи (тўловчи) томонидан ҳақ тўланганлигини тасдиқловчи банк кўчирмаси нусхасини.

-ишларни (хизматларни) сотувчи ва сотиб олувчи томонидан имзоланган ишлар бажарилганлигини (хизматлар кўрсатилганлигини) тасдиқловчи ҳужжат нусхасини.

4. Аҳолига сув таъминоти, канализация, иссиқлик таъминоти, газ таъминоти бўйича хизматлар кўрсатаётган юридик шахслар - ноль даражали ставка қўлланганлигини тасдиқловчи ҳужжатларнинг нусхаларини.

Қўшилган қиймат солиғи суммасини қайтариш тўғрисидаги ёзма аризани кўриб чиқиш ҳамда маблағларни солиқ тўловчининг ҳисобварағига солиқ қонунчилигига мувофиқ ўтказиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ва Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан белгиланади.

Календарь йил солиқ давридир.

Ҳисобот даври қуйидагилардир:

-қўшилган қиймат солиғи тўлайдиган микрофирмалар ва кичик корхоналар учун - йил чораги.

-микрофирмалар ва кичик корхоналар жумласига кирмайдиган солиқ тўловчилар учун - бир ой.

Қўшилган қиймат солиғининг ортиқча тўланган суммаси солиқ тўловчининг бошқа солиқлар бўйича қарзи бўлмаган тақдирда, солиқ қонунчилигига мувофиқ солиқ тўловчига қайтарилади.

Ҳисобга олинмайдиган қўшилган қиймат солиғи суммасининг навбатдаги ҳисобот даври учун ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммасидан ортган суммаси қўшилган қиймат солиғи бўйича навбатдаги тўловлар ҳисобига ўтказилади.

Қисқача хулосалар

Хулоса қилиб шуни айтиш мумкинки, мамлакат иқтисодий тараққиётининг тадрижий ривожланиш жараёнларида солиқ солиш тартиби ва солиқ муносабатлари узлуксиз равишда ўзининг такомиллашиш тавсифига эга бўлган. Солиқ муносабатлари тизимини бугунги солиқ ислохатлари талаблари даражасида янада самаралироқ ташкил этиш ва амалга ошириш, солиқ

субъектлари томонидан ундаги айрим элементлар механизмини мақбул тартиблар асосида қабул қилиш заруриятини кўрсатади.

Солиқ муносабатларидаги муҳим солиқ солиш элементлари механизмидан бири, бу қўшилган қиймат солиғига тортиш механизмидир. Қўшилган қиймат солиғига тортиш механизмининг самарали фаолият кўрсатиши учун солиқ субъектларининг солиқ қонунчилиги тартибларига тўлиқ риоя қилган ҳолда фаолият кўрсатишларини талаб этади.

Назорат ва муҳокама учун саволлар

1. Давлат бюджетини даромадларини шакллантиришда қўшилган қиймат солиғи билан тўлдириш ғояси қачон вужудга келган?
2. Қўшилган қиймат солиғи илк бор қаерда ва ким томонидан қандай ном билан жорий этилган?
3. Бу солиқ тури илк бор қўшилган қиймат солиғи номи билан ким томонидан қачон таклиф қилинган?
4. Қўшилган қиймат солиғи илк бор қачон ва қайси мамлакат солиқ тизимига солиқ тури сифатида киритилган?
5. Ўзбекистон Республикасида қўшилган қиймат солиғи қачон жорий этилган?
6. Мустақил Давлатлар Хамдўстлиги давлатларида қачондан бошлаб қўшилган қиймат солиғи жорий этилган?
7. Қўшилган қиймат солиғини тўловчилар бўлиб кимлар ҳисобланади?
8. Қўшилган қиймат солиғи нимани ифодалайди?
9. Қўшилган қиймат солиғи солиш объектига нималар киради?
10. Солиқ солинадиган айланма қандай аниқланади?

Асосий адабиётлар

1. Ислон Каримов. 2012 йил Ватанимиз тараққиётини янги босқичга кўтарадиган йил бўлади. Т.: Ўзбекистон, 2012. – 36 б.

2. И.А.Каримов. Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепцияси.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисидаги маърузаси. Т.: Ўзбекистон, 2010. – 56 б.

3. Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А.Каримовнинг 2011 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш яқунлари ва 2012 йилга мўлжалланган энг муҳим устувор йўналишларга бағишланган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг мажлисидаги “2012 йил Ватанимиз тараққиётини янги босқичга кўтарадиган йил бўлади” мавзусидаги маърузасини ўрганиш бўйича ўқув қўлланма. – Тошкент: “Ўқитувчи” НМИУ. - 2012. – 382 б.

4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг ПҚ-1717-сонли «Мустаҳкам оила йили» Давлат дастури. 2012 йил 27 февраль.

5. Ўзбекистон Республикаси Солиқ Кодекси. Ўзбекистон Республикаси Қонун ҳужжатлари тўплами, 2012 йил январь.

6. Никулкина И.В. Общая теория налогообложения: Учебное пособие – М.: Эксмо, 2010. – 145-156 с.

7. Ваҳобов А., Жўраев А. Солиқлар ва солиққа тортиш. Дарслик-Т.:Шарқ, 2009. -408-418 бет.

8. Тухлиев Б.К., Юсупов О.А., Агзамов А.Т, Тўхсанов Қ.Н. Солиқлар ва солиққа тортиш: Ўқув қўлланма. – Т.: 2007.-228-260 б.

9. Яҳёев Қ. “Солиққа тортиш назарияси ва амалиёти” Дарслик -Т.: Фан ва технологиялар маркази, 2003 йил. 16-45 бетлар.

8-МАВЗУ. АКЦИЗ СОЛИҒИ

1. Акциз солиғи ва унинг солиқ тизимида тутган ўрни

Акциз солиғининг асосий вазифаси маблағ йиғишдан иборат, яъни у фискал функцияни тўлиқ бажаради. Бозор иқтисодиёти жараёнлари ривожланиб борган сари акциз солиғи фискал функция билан бир қаторда бошқа вазифаларни ҳам бажара бошлайди. Давлат иқтисодиётни тартибга солиш ва ички миллий бозорни ривожлантиришда ҳамда ҳимоялашда асосан акциз солиғига таянади. Давлат акциз солиғи орқали мамлакат ҳудудига айрим товарларни кўпроқ олиб кириш ёки олиб чиқиш ва бунинг аксини ифодаловчи вазифаларни бажариши мумкин.

Иқтисодий моҳиятига қараб солиқлар бевосита ва билвосита солиқларга бўлинади. Билвосита солиқларни ҳуқуқий тўловчилари маҳсулот (иш, хизмат)ни юклаб юборувчилар ҳисобланади. Лекин солиқ оғирлигини ҳақиқатан ҳам бюджетга тўловчилари товар иш, хизматни истеъмол қилувчилардир, яъни эгри солиқларнинг барчаси бевосита истеъмолчилар зиммасига тушади. Бу солиқлар товар (иш, хизмат) қиймати устига қўшимча равишда қўйилади

Билвосита солиқлар, хусусан акцизлар солиқ тизимининг муҳим таркибий қисми ҳисобланади. Дастлаб солиқ тизими вужудга келишида тўғри, яъни бевосита солиқлар шаклланиб, кейинчалик давлатнинг вазифалари кенгайиб боргандан сўнг билвосита солиқлар, хусусан акциз солиғи пайдо бўлди ва амалиётга киритилди.

Акцизлар- товарлар учун қўйиладиган билвосита солиқларнинг бир тури бўлиб, қўшилган қиймат солиғидан фарқли маълум бир чегараланган тур ва гуруҳдаги маҳсулотларнинг нархига қўшилади. «Акциз» сўзи француз тилидан келиб чиққан бўлиб, чопиб ташлаш маъносини билдиради.²⁸

Бу ерда ушбу тўловнинг ўзига хос хусусиятлари келиб чиқади. Акцизлар товар нархига қўшилади ва давлатга унинг қийматидан бир қисмини олишга ёки кесиб олишга имкон беради. Устига қўйилган қўшимча нарх маҳсулот

²⁸ Завалишина И.А. Солиқлар: назария ва амалиёт.-Тошкент: «Иқтисодиёт ва ҳуқуқ дунёси», 2005.-160-бет.

ишлаб чиқаришнинг унумдорлигини ёки бирон бир алоҳида хусусиятларини билдирмайди, балки акциз тварларини ишлаб чиқариш ва реализация қилишнинг алоҳида шароитларидан келиб чиқиб белгиланади.

Билвосита солиқлар хусусан, акциз солиғи давлат бюджети даромадларини шакллантиришда асосий солиқлардан ҳисобланади. Давлат бюджети даромадлари таркибида энг юқори солиқ тушумлари ушбу солиқлардан ташкил топади.

Билвосита солиқлар таркибида иккинчи ўринни акциз солиғи эгаллайди. Акциз- бу айрим товарларнинг нархига ёки тарифига киритиладиган ва харидор томонидан тўланадиган, муайян товарларни ишлаб чиқариш ёки сотиш учун белгиланган билвосита солиқдир.

Акцизни кенг ва тор маънода талқин қилиш мумкин. Тор маънода бу тушунча остида, алоҳида товарларга акцизлар ёки индивидуал акцизлар тушунилади. Кенг маънода эса акциз тушунчаси индивидуал акцизларни ҳам, универсал акцизларни ҳам қамраб олади. Улар ўртасидаги фарқи, уни ундириш усули ҳисобланиши ва амал қилиш соҳасига боғлиқ. Бизга маълумки, тарихда дастлаб индивидуал акцизлар пайдо бўлган. Улар киритиш ва ундириш тартиби иқтисодийнинг ривожланиш даражасига боғлиқ бўлиб, солиқнинг бу тури алоҳида товарлардан қатъий белгиланган ставкалар асосида ундирилган. Универсал акцизлар эса кенг қамровга эга бўлиб, барча ҳолатларда товарлар, хизматлар, ишлар реализацияси айланмаси уни ундириш объекти бўлиб ҳисобланади. Универсал акцизларга оборотдан солиқлар, сотишдан олинган солиқлар, қўшилган қиймат солиқлари киритилган. Индивидуал акцизлар чегараланган маълум товарларга белгиланган ва нархга киритилиб истеъмолчи томонидан тўланган.

Ҳозирги вақтда солиқ тизимида акцизлар давлат молиявий ресурсларининг шаклланиб бориши учун муҳим роль ўйнайди. Алоҳида товарлардан акциз солиғини ундириш зарурлиги улардан бюджетни тўлдиришнинг қўшимча манбаи сифатида фойдаланишдан ташқари, алоҳида

иқтисодий ва ижтимоий жараёнларни давлат томонидан тартибга солиш зарурлиги билан ҳам боғлиқдир. Улар жумласига:

1. Атроф муҳит ҳолатига ва инсон саломатлигига зарар келтирадиган товарлар истеъмолини чеклаш яъни алкоголь ва тамаки маҳсулотлари, автомобиль бензини.

2. Юқори даромад олинadиган аҳоли истеъмоли даромадларини қайта тақсимлашга бўлган эҳтиёж.

3. Давлат монополиясида бўлган (нефть, газ) маҳсулот ишлаб чиқариш ва реализациядан келган юқори даромадни қайта тақсимлашга бўлган эҳтиёж кабиларни киритиш мумкин.

Ўзбекистон Республикаси Солиқ кодексига асосан, 1999 йилдан бошлаб, акциз солиғига тортиладиган товарлар рўйхати эълон қилинди. Бу рўйхат акциз солиғига тортиш назариясига кўпроқ мос келади. Акцизлар асосан атроф-муҳитга ва инсон саломатлигига зарар келтирадиган ҳамда зебу-зийнат буюмларидан ундирила бошланди. Ушбу ёндашувга асосан, гиламлар, биллур буюмлар, маркали винолар, табиий теридан тикилган кийимлар акциз солиғи ундириладиган товарлар рўйхатидан чиқарилади. Шу билан биргаликда баъзи буюмлар, ичимлик ва этил спиртининг барча турлари, ароқ, вино маҳсулотлари, коньяк, шампан виноси ва бошқа алкогольли ичимликлар, заргарлик буюмлари, енгил автомашиналар, автомобил бензини ва моддий хом ашёнинг баъзи турлари акциз солиғига тортила бошланди. Шу билан бир қаторда экспортга чиқариладиган товарлардан акциз солиғи ундирилмайдиган бўлди, чунки улардан устама тўлов сифатида божхона тўловлари ундирилади.

2. Акциз солиғининг ўзига хос хусусиятлари

Акциз солиғига тортиладиган товарлар рўйхати ва уларнинг ставкалари қонун орқали Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарорига асосан, мамлакатдаги ҳолатдан келиб чиқиб белгиланади. Масалан, мамлакатдаги инфляция даражаси юқори бўлган ҳолатларда.

2007 йил 23 ноябрда Қонунчилик палатаси томонидан қабул қилинган, 2007 йил 30 ноябрда Сенат томонидан маъқулланган, 2007 йил 25 декабрда

Ўзбекистон Республикасининг Президенти И. Каримов томонидан тасдиқланган 2008 йил 1 январдан эътиборан кучга кирган Ўзбекистон Республикасининг Солиқ кодекси ҳамда Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2008 йил 29 декабрдаги Ўзбекистон Республикасининг 2009 йилги асосий макроиктисодий кўрсаткичлари прогнози ва давлат бюджети параметрлари тўғрисидаги ПҚ-1024-сон қарорига асосан 14 турдаги Ўзбекистон Республикасида ишлаб чиқариладиган акцизли товарлар ва 59 турдаги товар гуруҳидаги Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб келинадиган акцизли товарлар рўйхати ва уларнинг ставкалари белгилаб берилган.

3. Акциз солиғи тўловчилар таркиби ва солиққа тортиш объекти

Акциз солиғи тўловчи юридик ва жисмоний шахслар қуйидагилардир:

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида акциз солиғи солинадиган товарларни (акциз тўланадиган товарларни) ишлаб чиқарувчилар.

Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудига акциз тўланадиган товарларни импорт қилувчилар.

Оддий ширкат акциз тўланадиган товар ишлаб чиқарган тақдирда, оддий ширкат шартномасининг оддий ширкат ишларини юритиш зиммасига юклатилган шериги (иштирокчиси).

Акциз тўланадиган товарларнинг айрим турлари бўйича акциз тўланадиган товарлар ишлаб чиқарувчи бўлмаган шахс Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарорига биноан акциз солиғини тўловчи этиб белгиланиши мумкин.

Қуйидаги операциялар акциз солиғи солинадиган объектдир:

○ Акциз тўланадиган товарларни реализация қилиш, шу жумладан:

Товарни сотиш (жўнатиш).

Гаров билан таъминланган мажбурият бажарилмаган тақдирда, гаровга қўйилган акциз тўланадиган товарларни гаровга қўювчи томонидан топшириш.

Акциз тўланадиган товарларни бепул топшириш.

Акциз тўланадиган товарларни иш берувчи томонидан иш ҳақи ҳисобига ёлланган ходимга қонун ҳужжатларида назарда тутилган ҳолларда топшириш

ёки ҳисобланган дивидендлар ҳисобига юридик шахснинг муассисига (иштирокчисига) топшириш.

Акциз тўланадиган товарларни қонун ҳужжатларида назарда тутилган ҳолларда бошқа товарларга (ишларга, хизматларга) айирбошлаш учун топшириш.

○ Акциз тўланадиган товарларни юридик шахснинг устав фондига (устав капиталига) ҳисса ёки пай бадали тариқасида ёхуд оддий ширкат шартномаси бўйича шерикнинг (иштирокчининг) ҳиссаси сифатида топшириш.

○ Акциз тўланадиган товарларни юридик шахснинг иштирокчисига (муассисига) у юридик шахс таркибидан чиққан (чиқиб кетган) тақдирда ёки юридик шахс қайта ташкил этилганлиги, тугатилганлиги (банкротлиги) муносабати билан топшириш, шунингдек оддий ширкат шартномаси доирасида ишлаб чиқарилган акциз тўланадиган товарларни мазкур шартнома шеригига (иштирокчисига) унинг шартнома иштирокчилари умумий мулкидаги мол-мулкдан улуши ажратиб берилган ёки бундай мол-мулк тақсимланган тақдирда топшириш.

○ Акциз тўланадиган товарларни улуш қўшиш асосида қайта ишлашга топшириш, шунингдек улуш қўшиш асосида хом ашё ва материалларни, шу жумладан акциз тўланадиган хом ашё ва материалларни қайта ишлаш маҳсули бўлган акциз тўланадиган товарларни ишлаб чиқарувчи томонидан қайта ишлашга берилган хом ашё ва материалларнинг мулкдорига топшириш.

○ Ишлаб чиқарилган ва (ёки) қазиб олинган акциз тўланадиган товарларни ўз эҳтиёжлари учун топшириш.

○ Акциз тўланадиган товарларни Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудига импорт қилиш.

Иш ҳақи ҳисобига, ҳисоблаб чиқарилган дивидендлар ҳисобига, бепул ёки бошқа товарларга (ишларга, хизматларга) айирбошлаш учун бериладиган акциз тўланадиган товарлар бўйича, шунингдек товарлар таннархидан паст нархларда реализация қилинган тақдирда солиқ тўловчи товарларни топшириш пайтида

унинг ҳақиқий таннархидан кам бўлмаган даражада белгиладиган нарх асосида ҳисобланган қиймат солиқ солинадиган базадир.

Қайта ишлашга берилган хом ашё ва материаллардан ишлаб чиқарилган акциз тўланадиган товарлар бўйича солиқ солинадиган база акциз тўланадиган товарларни ишлаб чиқаришга доир ишлар қийматини ҳамда қайта ишлашга берилган хом ашё ва материаллар қийматини ўз ичига олади.

Акциз солиғининг ставкалари фоизларда (адвалор) белгиланган импорт қилинаётган акциз тўланадиган товарлар бўйича солиқ солинадиган база божхона тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ аниқланадиган божхона қиймати асосида белгиланади.

Солиқ солинадиган базага қуйидаги ҳолларда солиқ тўловчида тузатиш киритилади:

Товарлар тўлиқ ёки қисман қайтарилганда.

Битим шартлари ўзгартирилганда.

Баҳолар ўзгарганда, сотиб олувчи сийловдан (скидкадан) фойдаланганда.

Солиқ солинадиган базага тузатишни киритиш бир йиллик муддат доирасида, кафолат муддати белгиланган товарлар бўйича эса кафолат муддати доирасида амалга оширилади.

Солиқ солинадиган базага тузатиш киритиш солиқ қонунчилигига мувофиқ янги ҳисобварақ-фактура ёки кўрсатилган ҳол юз берганлигини тасдиқловчи бошқа ҳужжатлар асосида амалга оширилади.

4. Акциз солиғи бўйича имтиёзлар ва солиқ ставкалари

Акциз тўланадиган товарлар рўйхати Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори билан тасдиқланади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 30 декабрдаги “Ўзбекистон Республикасининг 2012 йилги асосий макроиктисодий кўрсаткичлари прогнози ва Давлат бюджети параметрлари тўғрисида”ги ПҚ-1675-сонли қарорига мувофиқ акциз солиғи ставкалари товарнинг қийматига нисбатан фоизларда (адвалор) ва (ёки) натурада ифодаланган ўлчов бирлигига мутлақ суммада (қатъий) белгиланади.

Акциз солиғини ҳисоблаб чиқариш солиқ қонунчилигига мувофиқ аниқланадиган солиқ солинадиган базадан ва акциз солиғининг белгиланган ставкаларидан келиб чиққан ҳолда амалга оширилади.

Солиқ қонунчилигига мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган акциз солиғининг суммаси солиқ қонунчилигида белгиланган чегирма суммасига камайтирилади.

Қуйидагиларга акциз солиғи солинмайди:

1) Акциз тўланадиган товарларни уларнинг ишлаб чиқарувчилари томонидан экспортга реализация қилишга, бундан Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланадиган акциз тўланадиган товарларнинг айрим турлари мустасно.

2) Кейинчалик Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудидан олиб чиқиб кетилиши шарти билан "божхона ҳудудида қайта ишлаш" божхона режимига жойлаштирилган товарлардан ишлаб чиқарилган қайта ишлаш маҳсули бўлган акциз тўланадиган товарларни топширишга.

3) Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудига:

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланадиган тартибда инсонпарварлик ёрдами сифатида.

Давлатлар, ҳукуматлар, халқаро ташкилотлар томонидан ҳайрия ёрдами мақсадида, шу жумладан техник кўмак кўрсатиш мақсадида.

Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномалари бўйича халқаро ва чет эл ҳукумат молия ташкилотлари томонидан берилган заёмлар (кредитлар) маблағлари ҳисобига, шунингдек грантлар ҳисобига юридик шахслар томонидан олиб кирилаётган, акциз тўланадиган товарларни импорт қилишга.

4) Акциз тўланадиган товарларни Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудига акциз солиғи солинмайдиган товарларни олиб кириш нормалари доирасида жисмоний шахслар томонидан импорт қилишга. Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудига акциз солиғи солинмайдиган товарларни жисмоний шахслар томонидан олиб кириш нормаларининг энг юқори чегараси қонун ҳужжатларида белгиланади.

5) Ваколатли давлат органининг ёзма тасдиғи мавжуд бўлган тақдирда, телекоммуникациялар операторлари ва тезкор-қидирув тадбирлари тизимининг техник воситаларини сертификатлаштириш бўйича махсус орган томонидан олинadиган тезкор-қидирув тадбирлари тизими техник воситаларини импорт қилишга.

5. Акциз солиғини ҳисоблаш ва тўлаш тартиби

Акциз тўланадиган товарлар олувчига жўнатилган (топширилган) кун, акциз тўланадиган товарларга доир солиқ солинадиган операциялар амалга оширилган санадир.

Гаровга қўйилган акциз тўланадиган товарлар гаровга қўювчи томонидан топширилган тақдирда, гаров нарчасига бўлган мулк ҳуқуқи ўтган сана гаровга қўювчи учун реализация қилиш обороти амалга оширилган санадир.

Акциз солиғининг ставкалари мутлақ суммада (катъий) белгиланган акциз тўланадиган товарлар бўйича солиқ солинадиган база акциз тўланадиган товарларнинг натурада ифодаланган ҳажми асосида аниқланади.

Акциз солиғининг ставкалари фоизларда (адвалор) белгиланган ишлаб чиқарилаётган акциз тўланадиган товарлар бўйича, реализация қилинган акциз тўланадиган товарларнинг акциз солиғи ҳамда қўшилган қиймат солиғи киритилмаган қиймати солиқ солинадиган базадир.

Товарларни (ишларни, хизматларни) реализация қилишдан олинadиган даромадга солиқ қонунчилигида тутилган ҳолларда тузатиш киритиш кўрсатилган ҳоллар юз берган солиқ даврида амалга оширилади.

Акциз тўланадиган товарлар экспортини тасдиқловчи ҳужжатлар қуйидагилардир:

Экспорт қилинадиган акциз тўланадиган товарларни етказиб бериш учун тузилган контракт.

Товарларни экспорт режимида чиқаришни амалга оширувчи божхона органининг белгиси қўйилган божхона юк декларацияси.

Ўзбекистон Республикасининг божхона чегарасидаги ўтказиш пунктида жойлашган божхона органининг товарлар тайинланган мамлакатга

жўнатилганлигини тасдиқловчи белгиси қўйилган товарга илова қилинадиган ҳужжатлар.

Акциз тўланадиган товарлар олинаётганда ёки Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудига импорт қилинаётганда, агар мазкур товарлардан кейинчалик акциз тўланадиган товарлар ишлаб чиқариш учун хом ашё сифатида фойдаланилган бўлса, Ўзбекистон Республикаси ҳудудида тўланган акциз солиғи суммаси чегириб ташланади.

Акциз тўланадиган товар (хом ашё) етказиб берувчилар мазкур товар (хом ашё) бўйича акциз солиғи суммасини ҳисобварақ-фактурада ажратиб кўрсатишлари керак. Олинаётган акциз тўланадиган товар (хом ашё) бўйича акциз солиғи суммаси ҳисобварақ-фактурада ажратиб кўрсатилмаган бўлса, акциз солиғининг мазкур суммаси чегириб ташланмайди.

Чегирма солиқ даврида реализация қилинган акциз тўланадиган товарлар ҳажмига тўғри келадиган акциз тўланадиган товар (хом ашё) ҳажмидан келиб чиққан ҳолда аниқланган акциз солиғининг ҳисобварақ-фактурада ёки божхона юк декларациясида кўрсатилган суммасига нисбатан амалга оширилади.

Қайта ишлашга берилган хом ашё ва материаллардан тайёрланган акциз тўланадиган товарлар топширилаётганда ҳам қайта ишлашга берилган акциз тўланадиган хом ашё ва материалларнинг мулкдори акциз солиғи тўлаганлигини тасдиқлаши шарти билан қўлланилади.

Солиқ даври қуйидагилардир:

Микрофирмалар ва кичик корхоналар учун - йил чораги.

Микрофирмалар ва кичик корхоналар жумласига кирмайдиган солиқ тўловчилар учун - бир ой.

Акциз солиғининг ҳисоб-китоби солиқ бўйича ҳисобга олиш жойидаги давлат солиқ хизмати органларига:

Акциз солиғи тўловчилар бўлган микрофирмалар ва кичик корхоналар томонидан - йилнинг ҳар чорагида солиқ давридан кейинги ойнинг 25-кунидан кечиктирмай.

Микрофирмалар ва кичик корхоналар жумласига кирмайдиган солиқ тўловчилар томонидан - ҳар ойда солиқ давридан кейинги ойнинг 25-кунидан кечиктирмай тақдим этилади.

Солиқ қонунчилигига мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган акциз солиғи суммаси бюджетга қуйидаги муддатларда тўланади:

Жорий ойнинг 13-кунидан кечиктирмай - жорий ойнинг биринчи ўн кунлиги учун.

Жорий ойнинг 23-кунидан кечиктирмай - жорий ойнинг иккинчи ўн кунлиги учун.

Келгуси ойнинг 3-кунидан кечиктирмай - ҳисобот ойининг қолган кунлари учун.

Импорт қилинаётган акциз тўланадиган товарлар божхона расмийлаштирувидан ўтказилган сана уларга доир операция амалга оширилган санадир.

Импорт қилинадиган товарлар бўйича акциз солиғини тўлаш божхона тўғрисидаги қонун ҳужжатларида белгиланган муддатларда амалга оширилади.

Акциз маркалари билан тамғаланиши лозим бўлган импорт қилинадиган акциз тўланадиган товарлар бўйича акциз солиғи акциз маркалари олингунига қадар тўланади.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ишлаб чиқариладиган, шунингдек унинг божхона ҳудудига импорт қилинадиган тамаки маҳсулотлари ва алкогольли ичимликлар Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланган тартибда акциз маркалари билан тамғаланиши шарт.

Қисқача хулосалар

Хулоса қилиб шуни айтиш мумкинки, солиққа тортиш тизимига кўра акциз солиғи билвосита солиқлардан ҳисобланиб, маҳсулот, товар баҳоси тарифига устама шаклда қўйилиб, истеъмол маҳсулотининг баҳосининг юқори бўлишига нарх-навони ўсишига бевосита таъсир этади. Акцизлар - товарлар учун қўйиладиган билвосита солиқларнинг бир тури бўлиб, қўшилган қиймат солиғидан фарқли маълум бир чегараланган тур ва гуруҳдаги маҳсулотларнинг

нархига қўшилади. Акцизлар қадимда барча давлатлар бюджети даромадларини шакллантиришда муносиб хисса қўшиб келган. Чунки акцизлар орқали давлат зарурати учун зарур бўлган молиявий маблағлар тез ва оддий солиққа тортиш механизми орқали ундириш имконияти мавжуд бўлган.

Ўзбекистон Республикаси солиқ тизимида акцизлар давлат молиявий ресурсларининг шаклланиб боришида асосий ўрин тутди. Алоҳида товарлардан акциз солиғини ундириш зарурлиги улардан давлат бюджетини даромадларини шакллантиришнинг қўшимча манбаи сифатида фойдаланишдан ташқари, алоҳида иқтисодий ва ижтимоий жараёнларни давлат томонидан тартибга солиш учун зарурлигидир.

Билвосита солиқлар хусусан, акциз солиғи давлат бюджети даромадларини шакллантиришда асосий солиқлардан бир бўлиб, давлат бюджети даромадлари таркибида энг юқори солиқ тушумлари ушбу солиқлардан ташкил топади.

Назорат ва муҳокама учун саволлар

1. Акциз тушунчаси қандай маънони англатади?
2. Ўзбекистон Республикасида акциз солиғи қачон жорий этилган?
3. Акциз солиғини тўловчилар бўлиб кимлар ҳисобланади?
4. Акциз солиғи солиш объектига нималар киради?
5. Акциз солиғи бўйича қандай солиқ имтиёзлари мавжуд?
6. Акциз солиғи ставкалари ва ҳисоблаш тартиби қандай?
7. Акциз солиғи суммаси бюджетга қандай муддатларда тўланади?
8. Акциз солиғини республика бюджетига ўтказиш тартиби қандай?
9. Божхона юк декларациясида акциз солиғини акс эттириш тартиби қандай?

Асосий адабиётлар

1. Ислон Каримов. 2012 йил Ватанимиз тараққиётини янги босқичга кўтарадиган йил бўлади. Т.: Ўзбекистон, 2012. – 36 б.
2. И.А.Каримов. Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепцияси.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисидаги маърузаси. Т.: Ўзбекистон, 2010. – 56 б.

3. Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А.Каримовнинг 2011 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш яқунлари ва 2012 йилга мўлжалланган энг муҳим устувор йўналишларга бағишланган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг мажлисидаги “2012 йил Ватанимиз тараққиётини янги босқичга кўтарадиган йил бўлади” мавзусидаги маърузасини ўрганиш бўйича ўқув қўлланма. – Тошкент: “Ўқитувчи” НМИУ. - 2012. – 382 б.

4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг ПҚ-1717-сонли «Мустаҳкам оила йили» Давлат дастури. 2012 йил 27 февраль.

5. Ўзбекистон Республикаси Солиқ Кодекси. Ўзбекистон Республикаси Қонун ҳужжатлари тўплами, 2012 йил январь.

6. Никулкина И.В. Общая теория налогообложения: Учебное пособие – М.: Эксмо, 2010. – 145-156 с.

7. Ваҳобов А., Жўраев А. Солиқлар ва солиққа тортиш. Дарслик-Т.:Шарқ, 2009. -408-418 бет.

8. Тухлиев Б.К., Юсупов О.А., Агзамов А.Т, Тўхсанов Қ.Н. Солиқлар ва солиққа тортиш: Ўқув қўлланма. – Т.: 2007.-228-260 б.

9. Яҳёев Қ. “Солиққа тортиш назарияси ва амалиёти” Дарслик -Т.: Фан ва технологиялар маркази, 2003 йил. 16-45 бетлар.

9-МАВЗУ. ЕР ҚАЪРИДАН ФОЙДАЛАНУВЧИЛАР УЧУН СОЛИҚЛАР ВА МАХСУС ТЎЛОВЛАР

1. Ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқнинг ўзига хос хусусиятлари

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида конларни аниқлаш ва қидириш, фойдали қазилмаларни кавлаб олиш, минерал хом ашёдан ва (ёки) техноген минерал ҳосилалардан фойдали компонентларни ажратиб олишни амалга ошираётган, шунингдек фойдали қазилмалардан фойдали компонентларни ажратиб олган ҳолда уларни қайта ишлашни амалга ошираётган юридик ва жисмоний шахслар солиқ солиш мақсадида ер қаъридан фойдаланувчилардир.

Ер қаъридан фойдаланувчилар қуйидаги солиқлар ва махсус тўловларни тўлайдилар:

Ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқ.

Қўшимча фойда солиғи.

Бонус (имзоли ва тижоратбоп топилма бонуслар).

2. Ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқнинг тўловчилари таркиби

Ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқни тўловчилар қуйидагилардир:

Ер қаъридан фойдали қазилмаларни кавлаб олаётган, минерал хом ашёдан ва (ёки) техноген минерал ҳосилалардан фойдали компонентларни ажратиб олаётган ер қаъридан фойдаланувчилар.

Фойдали қазилмалардан фойдали компонентларни ажратиб олган ҳолда уларни қайта ишлашни амалга ошираётган ер қаъридан фойдаланувчилар.

Кавлаб олинган (ажратиб олинган) тайёр маҳсулотнинг ҳажми ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқ солиш объектидир. Тайёр маҳсулотлар рўйхати Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори билан белгиланади.

Ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқ ставкаси белгиланган ва реализация қилиш ёки топшириш, шу жумладан бепул бериш, шунингдек маҳсулот ишлаб чиқариш мақсадида ўз истеъмоли ва бошқа эҳтиёжлари учун мўлжалланган фойдали қазилма (фойдали компонент) тайёр маҳсулот деб эътироф этилади.

3. Ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқнинг объекти ва солиққа тортиладиган база

Солиқ солиш объекти тайёр маҳсулотнинг ҳар бир тури бўйича алоҳида аниқланади.

Углеводородлар учун солиқ солиш объекти қуйидагилардир:

Саноат йўсинида дастлабки қайта ишловдан ўтказилган кавлаб олинган углеводородлар, шу жумладан қўшилиб чиқадиган фойдали қазилмалар ва фойдали компонентлар.

Углеводородларни қайта ишлаш жараёнида ажратиб олинган, лекин олдинги кавлаб олинганда ва қайта ишланганда қайта ишланадиган фойдали қазилмалар таркибида тайёр маҳсулот сифатида солиқ солинмаган фойдали компонентлар.

Қатламдаги босимни сақлаб туриш ва (ёки) углеводородларни тугал технологик жараён доирасида ажратиб олиш учун маҳсулдор қатламга қайта ҳайдаб киритиладиган табиий газ ҳажми солиқ солиш объекти бўлмайди.

Ажратиб олинган қимматбаҳо металллар ва қимматбаҳо тошлар, шу жумладан техноген минерал ҳосилалардан ажратиб олинган қимматбаҳо металллар ва қимматбаҳо тошлар қимматбаҳо металллар ва қимматбаҳо тошлар учун солиқ солиш объектидир.

Қуйидагилар қаттиқ фойдали қазилмалар бўйича солиқ солиш объектидир:

Кавлаб олинган (шу жумладан қўшилиб чиқадиган) фойдали қазилмалар.

Фойдали қазилмалардан, минерал хом ашёдан, техноген минерал ҳосилалардан ажратиб олинган фойдали компонентлар.

Солиқ тўловчиларга берилган ер участкалари доирасида кавлаб олинган ҳамда ўзининг хўжалик ва рўзғор эҳтиёжлари учун фойдаланилган кенг тарқалган фойдали қазилмалар солиқ солиш объекти бўлмайди.

Кенг тарқалган фойдали қазилмалар рўйхати қонун ҳужжатлари билан белгиланади.

Ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқни ҳисоблаб чиқариш учун, кавлаб олинган (ажратиб олинган) тайёр маҳсулот ҳажмининг ҳисобот даври учун

ўртача олинган реализация қилиш баҳосида ҳисоблаб чиқилган қиймати солиқ солинадиган базадир.

Ҳисобот даври учун ўртача олинган реализация қилиш баҳоси ҳар бир кавлаб олинган (ажратиб олинган) тайёр маҳсулот бўйича алоҳида, пулда ифодаланган реализация қилиш ҳажмларини (қўшилган қиймат солиғи ва акциз солиғини чегирган ҳолда) натурада ифодаланган реализация қилиш ҳажмига бўлиш орқали аниқланади.

Ҳисобот даврида тайёр маҳсулот реализация қилинмаган бўлса, солиқ солинадиган база реализация қилиш амалга оширилган охириги ҳисобот даврида тайёр маҳсулотни реализация қилишнинг ўртача олинган баҳосидан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

Тайёр маҳсулот умуман реализация қилинмаган тақдирда, солиқ солинадиган база ҳисобот даврида мазкур фойдали қазилмаларни кавлаб олишнинг (ажратиб олишнинг) ишлаб чиқариш таннархидан келиб чиққан ҳолда аниқланади. Бунда солиқ тўловчи реализация қилиш амалга оширилган ўша ҳисобот даврида ҳисобланган ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқ суммасига ҳисобот даврида таркиб топган ўртача олинган баҳодан келиб чиққан ҳолда кейинги тузатишни киритиши шарт.

Тайёр маҳсулот таннархидан паст баҳода реализация қилинган ёки топширилган тақдирда ўртача олинган баҳони ҳисоб-китоб қилиш учун таннарх қабул қилинади, лекин у декларация қилинаётган баҳолардан юқори бўлмаслиги керак.

Тайёр маҳсулот (тайёр маҳсулотнинг бир қисми) бошқа тайёр маҳсулотни ишлаб чиқариш учун хом ашё бўлган ёки тайёр маҳсулот (қайта ишлаб ҳосил қилинган маҳсулот) ўзининг ишлаб чиқариш ёки хўжалик эҳтиёжлари учун фойдаланилган ҳолларда бундай маҳсулот учун солиқ солинадиган база кавлаб олинган (ажратиб олинган) тайёр маҳсулотнинг ишлаб чиқариш таннархидан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

4.Ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқнинг ставкалари ва уларнинг табақаланиши

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 30 декабрдаги “Ўзбекистон Республикасининг 2012 йилги асосий макроиктисодий кўрсаткичлари прогнози ва Давлат бюджети параметрлари тўғрисида”ги ПҚ-1675-сонли қарорига мувофиқ 2012 йилда ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқ ставкалари қуйидаги миқдорда белгиланган:

9.4.1-жадвал

Ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқ СТАВКАЛАРИ

<i>Солиқ солинадиган объект номи</i>	<i>Солиқ ставкаси, солиқ солинадиган базага нисбатан %да</i>
1. Асосий ва қўшимча фойдали қазилмалар кавлаб олинishi учун	
Энергия манбалари:	
Табиий газ	30,0
Утилизация қилинган табиий газ	9,0*
Ер остидан кавлаб олинган газ	2,6
Ностабил газ конденсати	20,0
Нефть	20,0
Кўмир	4,0
Рангли ва ноёб металлар:	
Тозаланган мис	8,1
Молибденли саноат маҳсулоти	4,0
Концентратланган кўрғошин	4,0
Металл рух	4,0
Вольфрам концентрати	10,4
Уран	10,0**
Асл металлар:	
Олтин	5,0
Кумуш	8,0
Қимматбаҳо, ярим қимматбаҳо ва зеб-зийнат учун тошлар хом ашёси	24,0
Қора металлар:	
Темир	4,0
Кон-кимё хом ашёси:	

Тош туз (овқатга ишлатиладиган)	3,5
Калий тузи	3,5
Натрий сульфат	3,5
Фосфоритлар (графитларга)	5,0
Карбонат хом ашёси (оҳактошлар, доломитлар)	3,5
Глауконит	3,5
Минерал пигментлар	4,8
Кон-руда хом ашёси:	
Плавик шпатли концентрат	21,2
Табиий графит	8,0
Иккиламчи бойитилмаган кулранг каолин	7,9
Кварц-дала шпати хом ашёси	6,5
Шиша хом ашёси	3,0
Бентонитли лой	4,8
Тальк ва тальк тоши	4,0
Талькомагнезит	4,0
Минерал бўёқлар	5,7
Воллостанит	4,0
Асбест	4,0
Минерал тола ишлаб чиқариш учун базальт	4,0
Барит концентрати	4,0
Металлургия учун норуда хом ашё:	
Ўтга чидамли, қийин эрувчан, қолиплаш гилмоёси	4,0
Оҳактошлар, доломитлар	4,0
Кварц ва кварцитлар	6,5
Қолиплаш кумлари	4,0
Вермикулит	4,0
Норуда қурилиш материаллари:	
Цемент хом ашёси	3,5
Табиий безактошдан блоклар	3,5
Мармар ушоғи	3,8

Гипс тоши, ганч	5,3
Керамзит хом ашёси	3,5
Гишт-черепица хом ашёси (кумоқсимон, лёссимон жинслар, зичловчи сифатида лёсслар, кумлар ва бошқалар)	3,5
Гипс ва ангидрит	4,0
Арраланадиган, харсангтош ва шағал учун тошлар	3,8
Қурилиш кумлари	4,0
Тош-шағал аралашмаси, шағал аралашмаси, майда тошлар, шағал	4,0
Қумтошлар	3,5
Чиғаноқ оҳактош	3,5
Сланецлар	3,5
Бошқа кенг тарқалган фойдали қазилмалар (мергеллар, аргелитлар, амвритлар ва бошқалар)	3,5
2. Техноген минерал ҳосилалардан ажратиб олинган фойдали қазилмалар	Асосий фойдали қазилма бойлигини кавлаб олганлик учун ставканинг 30%и

*) Белгиланган ставка бўйича ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқ Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ва Давлат солиқ қўмитаси белгилаган тартибда утилизация қилинган машъал газини реализация қиладиган корхона томонидан тўланади.

**) "Навоий КМК" ДК урanni кавлаб олганлик бўйича ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқни Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги белгилаган тартибда тўлайди.

9.4.2-жадвал

Имзоланадиган бонус СТАВКАЛАРИ

	<i>Фойдали қазилмаларни разведка қилиш ва қидириш ҳуқуқи</i>	<i>Бонуснинг энг кам ставкasi (энг кам иш ҳақиға нисбатан қаррали миқдорларда)</i>
1.	Углеродлар конларини қидириш ва разведка қилиш ҳуқуқи	10 000
2.	Олтин қидириш ва разведка қилиш ҳуқуқи	10 000
3.	Қимматбаҳо (олтиндан ташқари), ноёб ва асл металлар конларини қидириш ва разведка қилиш ҳуқуқи	1 000
4.	Рудали фойдали қазилмалар конларини, 2 ва 3-бандларда кўрсатилганлардан ташқари, қидириш ва разведка қилиш ҳуқуқи	500

5.	Норуда фойдали қазилмалар конларини қидириш ва разведка қилиш ҳуқуқи	100
----	--	-----

9.4.3-жадвал

Тижорат топилмаси бонуси СТАВКАСИ

<i>Фойдали қазилмаларни қазиб олиш ҳуқуқи</i>	<i>Ставкаси, солиқ солинадиган базага нисбатан %да</i>
Углероддорлар, қимматбаҳо ва ноёб металллар, рудали ва норуда фойдали қазилмаларни қазиб олиш ҳуқуқи	0,1

Тижорат топилмаси бонусининг суммаси ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқнинг йиллик суммасидан ошган тақдирда, Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги томонидан тижорат топилмаси бонусини 3 йилгача муддатда бўлиб-бўлиб тўлаш кўринишидаги имконият берилиши мумкин.

9.4.4-жадвал

Айрим турдаги маҳсулотлар бўйича қўшимча фойда солиғи СТАВКАСИ

<i>Маҳсулот номи</i>	<i>Солиқ солинадиган базанинг миқдори (ҚҚС ва акциз солиғисиз)</i>	<i>Солиқ ставкаси</i>
Катодли мис*	сўмдаги эквивалентда "кесиш нархи"гача 1 тонна учун 4 000 АҚШ долларидан юқори	50 фоиз
Табиий газ*	сўмдаги эквивалентда "кесиш нархи"гача 1 000 куб м. учун 130 АҚШ долларидан юқори	
Полиэтилен гранулалар*	1 тонна учун 1 340 000 сўмдан юқори	
Цемент**	1 тонна учун 90 000 сўмдан юқори	
Клинкер	1 тонна учун 80 000 сўмдан юқори	

*) Қўшимча фойда солиғини тўловчилар солиқ тўлангандан сўнг қўшимча фойданинг улар ихтиёрида қоладиган қисмини тўлиқ ҳажмда махсус очиладиган инвестиция ҳисобварақларига ўтказадилар. Кўрсатилган

инвестиция ҳисобварақларидан маблағлар фақат Ўзбекистон Республикаси Иқтисодиёт вазирлиги ва Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда белгиланган тартибда сотиш учун маъқулланган инвестиция лойиҳаларини молиялаш, инвестиция лойиҳаларини амалга оширишга жалб этилган кредитларга хизмат кўрсатиш, шунингдек асосий ишлаб чиқаришни модернизациялаш ва техник қайта жиҳозлашга сарфланади.

***) Муқобил ёқилғи - кўмир асосида ишлаб чиқарилган оқ цемент ва цементдан ташқари.

1. Қўшимча фойда солиғини ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш тартиби Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ кўмитаси билан келишилган ҳолда Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги томонидан белгиланади.

2. Табиий газ бўйича қўшимча фойда солиғини тўловчилар бўлиб табиий газни экспортга реализация қиладиган, қонун ҳужжатларига мувофиқ солиқ солиш объекти юзага келадиган юридик шахслар (махсулот тақсимооти тўғрисидаги битим доирасида фаолиятни амалга оширадиган операторлар ва инвесторлар бундан мустасно) ҳисобланади.

5. Ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқ бўйича имтиёзлар ва уларнинг қўлланилиши тартиби

Махсулот тақсимоотида оид битим бўйича фаолиятни амалга оширувчи ер қаъридан фойдаланувчилар қўшимча фойда солиғини тўловчилар бўлмайди.

Фойдали қазилма конларини кейинчалик уларни кавлаб олишни назарда тутмайдиган қидириш ўтказишда тижоратбоп топилма бонуси тўланмайди.

Қўшимча фойда солиғини тўловчилар солиқ тўлангандан сўнг қўшимча фойданинг улар ихтиёрида қоладиган қисмини тўлиқ ҳажмда махсус очиладиган инвестиция ҳисобварақларига ўтказадилар. Кўрсатилган инвестиция ҳисобварақларидан маблағлар фақат Ўзбекистон Республикаси Иқтисодиёт вазирлиги ва Молия вазирлиги билан келишилган ҳолда белгиланган тартибда сотиш учун маъқулланган инвестиция лойиҳаларини молиялаш, инвестиция лойиҳаларини амалга оширишга жалб этилган

кредитларга хизмат кўрсатиш, шунингдек асосий ишлаб чиқаришни модернизациялаш ва техник қайта жиҳозлашга сарфланади.

Тижорат топилмаси бонусининг суммаси ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқнинг йиллик суммасидан ошган тақдирда, Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги томонидан тижорат топилмаси бонусини 3 йилгача муддатда бўлиб-бўлиб тўлаш кўринишидаги имконият берилиши мумкин.

Белгиланган ставка бўйича ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқ Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ва Давлат солиқ қўмитаси белгилаган тартибда утилизация қилинган машъал газини реализация қиладиган корхона томонидан тўланади.

"Навоий КМК" ДК урanni кавлаб олганлик бўйича ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқни Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги белгилаган тартибда тўлайди.

6. Ер қаъридан фойдаланувчилар учун солиқлар ва махсус тўловларни ҳисоблаш ва тўлаш тартиби

Календарь йил солиқ давридир.

Ҳисобот даври қуйидагилардир:

Микрофирмалар ва кичик корхоналар учун - йил чораги.

Микрофирмалар ва кичик корхоналар жумласига кирмайдиган солиқ тўловчилар учун - бир ой.

Жисмоний шахслар учун - календарь йил.

Ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқ солиқ солинадиган базадан ва белгиланган ставкадан келиб чиққан ҳолда ҳисоблаб чиқарилади.

Ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқнинг ҳисоб-китоби солиқ бўйича ҳисобга олиш жойидаги давлат солиқ хизмати органларига қуйидаги муддатларда тақдим этилади:

Микрофирмалар ва кичик корхоналар томонидан - йилнинг ҳар чорагида, ҳисобот давридан кейинги ойнинг 25-кунидан кечиктирмай йил якунлари бўйича эса йиллик молиявий ҳисобот тақдим этиладиган муддатда.

Микрофирмалар ва кичик корхоналар жумласига кирмайдиган солиқ тўловчилар томонидан - ҳар ойда, ҳисобот давридан кейинги ойнинг 25-кунидан кечиктирмай йил якунлари бўйича эса йиллик молиявий ҳисобот тақдим этиладиган муддатда.

жисмоний шахслар томонидан - йилда бир марта, кейинги йилнинг 1 февралидан кечиктирмай.

Ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқни тўлаш ҳисоб-китобни тақдим этиш муддатидан кечиктирмай амалга оширилади.

Қўшимча фойда солиғи тўловчилар қуйидагилардир:

Айрим фойдали қазилмаларни (фойдали компонентларни) қавлаб олишни (ажратиб олишни) амалга оширувчи ер қаъридан фойдаланувчилар.

Фойдали қазилмалардан ишлаб чиқариладиган айрим турдаги маҳсулотларни ишлаб чиқаришни амалга оширувчи юридик шахслар.

Маҳсулот тақсимотида оид битим бўйича фаолиятни амалга оширувчи ер қаъридан фойдаланувчилар қўшимча фойда солиғини тўловчилар бўлмайди.

Реализация қилишдан олинган соф тушум билан қонун ҳужжатларида белгиланган ҳисоб-китоб баҳоси ўртасидаги фарқ сифатида аниқланадиган даромаднинг бир қисми (қўшимча фойда) қўшимча фойда солиғини солиш объектидир.

Қўшимча фойда суммаси билан қўшимча фойда қисмига тўғри келадиган соф тушумдан ҳисоблаб чиқарилган солиқ ва бошқа мажбурий тўловлар суммаси ўртасидаги фарқ сифатида аниқланадиган соф қўшимча фойда солиқ солинадиган базадир.

Қўшимча фойда солиғи солинадиган фойдали қазилмалар ва маҳсулот турлари рўйхати, шунингдек солиқни ҳисоблаб чиқариш ҳамда тўлаш тартиби қонун ҳужжатларида белгиланади.

Бонус ер қаъридан фойдаланувчи томонидан амалга ошириладиган бир марталик тўловдир.

Ер қаъридан фойдаланувчи қуйидаги турдаги бонусларни тўлайди:

Имзоли бонус.

Тижоратбоп топилма бонуси.

Давлат бошқаруви органлари бонуслар тўламайди.

Имзоли бонус ер қаъридан фойдаланувчининг тегишли лицензия асосида фойдали қазилмаларни аниқлаш ва қидириш бўйича фаолиятни амалга ошириш ҳуқуқи учун бир марталик қатъий белгиланган тўловдир.

Имзоли бонус лицензия олинган кундан эътиборан солиқ тўловчи томонидан ўттиз кундан кечиктирмай бюджетга тўланади ва бу ҳақда солиқ бўйича ҳисобга олиш жойидаги давлат солиқ хизмати органларига ёзма шаклда хабар қилинади.

Тижоратбоп топилма бонуси тегишли лицензияда кўрсатилган ер қаъри участкасида фойдали қазилма конларининг ҳар бир тижоратбоп топилмаси учун, шу жумладан дастлабки белгиланган ажратиб олинаётган захираларни кўпайтиришга олиб келувчи конларни кўшимча қидириш ўтказиш чоғидаги фойдали қазилмалар топилмаси учун тўланадиган тўловдир. Тижоратбоп топилма бонуси, агар аввал мазкур кон бўйича тижоратбоп топилма бонуси тўланмаган бўлса, фойдали қазилмаларни кавлаб олиш ҳуқуқини олган ер қаъридан фойдаланувчилар томонидан ҳам тўланади.

Фойдали қазилма конларини кейинчалик уларни кавлаб олишни назарда тутмайдиган қидириш ўтказишда тижоратбоп топилма бонуси тўланмайди.

Ваколатли давлат органи томонидан тасдиқланган конда фойдали қазилмаларнинг қазиб олинадиган захиралари ҳажми солиқ солиш объектидир.

Фойдали қазилмалар захираларининг қазиб олинадиган ҳажмининг қиймати солиқ солинадиган базадир. Фойдали қазилмалар захираларининг қазиб олинадиган ҳажмининг қиймати ваколатли давлат органи белгилаган ахборот манбаларининг маълумотларига кўра халқаро биржада белгиланган биржа баҳоси бўйича ҳисоблаб чиқилади. Жаҳон бозорида нарх мавжуд бўлмаган тақдирда, қазиб олинадиган фойдали қазилмаларнинг қиймати ваколатли давлат органи томонидан белгиланади.

Тижоратбоп топилма бонуси солиқ солинадиган базадан ва бонуснинг белгиланган ставкасидан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

Тижоратбоп топилма бонусининг ҳисоб-китоби солиқ бўйича ҳисобга олиш жойидаги давлат солиқ хизмати органларига ваколатли давлат органи фойдали қазилмалар захираларини тасдиқлаган кундан эътиборан йигирма беш кундан кечиктирмай солиқ тўловчи томонидан тақдим этилади.

Тижоратбоп топилма бонусини тўлаш ваколатли давлат органи фойдали қазилмалар захираларининг кондан қазиб олинadиган ҳажмини тасдиқлаган кундан эътиборан тўқсон кундан кечиктирмай амалга оширилади.

Қисқача хулосалар

Ер қаъридан фойдаланувчилар учун солиқлар ва махсус тўловлар умумдавлат солиқлари таркибида янги солиқ турларидан бўлиб, атроф-муҳитга етказиладиган зарар оқибатларни бартараф этиш мақсадида жорий этилган. Ер қаъридан фойдаланувчилар учун солиқлар ва махсус тўловлар давлатнинг молиявий ресурсларга бўлган эҳтиёжни қондириш мақсадида қонун томонидан белгилаб қўйилган меъёрда ва ўрнатилган муддатда Ўзбекистон Республикаси ҳудудида фойдали қазилмаларни қазиб олиш, техноген ҳосилалардан фойдаланиш, шунингдек чакноқ тошлар хом ашёси намуналари, палеонтологик қолдиқлар ва бошқа геологик коллекция материалларини йиғиш билан шуғулланadиган юридик ва жисмоний шахслардан давлат ихтиёрига мажбурий равишда ундириб олинadиган тўловлардир.

Назорат ва муҳокама учун саволлар

1. Солиққа тортиш мақсадида ер қаъридан фойдаланувчилар учун солиқлар ва махсус тўловлар тушунчаси қандай маънони англатади ва махсус тўловларга нималар киради?
2. Ер қаъридан фойдаланувчилар учун солиқлар ва махсус тўловларни тўловчилар кимлар ҳисобланади?
3. Ер қаъридан фойдаланувчилар учун солиқлар ва махсус тўловлар солиққа тортиш объектларига нималар киради?
4. Ер қаъридан фойдаланувчилар учун солиқлар ва махсус тўловлар бўйича қандай солиқ ставкалари мавжуд?

5. Ер каъридан фойдаланувчилар учун солиқлар ва махсус тўловларни ҳисоблаш ҳисоблаш тартиби қандай?
6. Ер каъридан фойдаланувчилар учун солиқлар ва махсус тўловлар бўйича қандай имтиёзлар мавжуд?
7. Ер каъридан фойдаланувчилар учун солиқлар ва махсус тўловларни тўлаш муддатлари қандай?

Асосий адабиётлар

1. Ислон Каримов. 2012 йил Ватанимиз тараққиётини янги босқичга кўтарадиган йил бўлади. Т.: Ўзбекистон, 2012. – 36 б.

2. И.А.Каримов. Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепцияси. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисидаги маърузаси. Т.: Ўзбекистон, 2010. – 56 б.

3. Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А.Каримовнинг 2011 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш яқунлари ва 2012 йилга мўлжалланган энг муҳим устувор йўналишларга бағишланган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг мажлисидаги “2012 йил Ватанимиз тараққиётини янги босқичга кўтарадиган йил бўлади” мавзусидаги маърузасини ўрганиш бўйича ўқув қўлланма. – Тошкент: “Ўқитувчи” НМИУ. - 2012. – 382 б.

4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг ПҚ-1717-сонли «Мустаҳкам оила йили» Давлат дастури. 2012 йил 27 февраль.

5. Ўзбекистон Республикаси Солиқ Кодекси. Ўзбекистон Республикаси Қонун ҳужжатлари тўплами, 2012 йил январь.

6. Никулкина И.В. Общая теория налогообложения: Учебное пособие – М.: Эксмо, 2010. – 145-156 с.

7. Ваҳобов А., Жўраев А. Солиқлар ва солиққа тортиш. Дарслик-Т.:Шарқ, 2009. -408-418 бет.

8. Тухлиев Б.К., Юсупов О.А., Агзамов А.Т, Тўхсанов Қ.Н. Солиқлар ва солиққа тортиш: Ўқув қўлланма. – Т.: 2007.-228-260 б.

9. Яхёев Қ. “Солиққа тортиш назарияси ва амалиёти” Дарслик -Т.: Фан ва технологиялар маркази, 2003 йил. 16-45 бетлар.

10-МАВЗУ. СУВ РЕСУРСЛАРИДАН ФОЙДАЛАНГАНЛИК УЧУН СОЛИҚ

1. Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ ва унинг ўзига хос хусусиятлари

Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ тўловчилар Ўзбекистон Республикаси ҳудудида сувдан фойдаланишни ёки сув истеъмолини амалга оширувчи қуйидаги шахслардир:

Юридик шахслар - Ўзбекистон Республикаси резидентлари.

Фаолиятини доимий муассаса орқали амалга ошираётган Ўзбекистон Республикаси норезидентлари.

Тадбиркорлик фаолияти учун сувдан фойдаланувчи яқка тартибдаги тадбиркорлар.

Юридик шахс ташкил этган ва ташкил этмаган ҳолда тузилган деҳқон хўжаликлари.

Аҳоли пунктларининг сув таъминоти учун сув етказиб беришни амалга оширувчи юридик шахслар фақат ўз эҳтиёжларига ишлатиладиган сув учун сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқни тўловчидир.

Қуйидагилар сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ тўловчилар бўлмайди:

Нотижорат ташкилотлар. Нотижорат ташкилотлар тадбиркорлик фаолиятини амалга оширган тақдирда, тадбиркорлик фаолиятида фойдаланиладиган сув ҳажмлари бўйича сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқни тўловчи бўлади.

Солиқ солишнинг соддалаштирилган тартиби назарда тутилган юридик шахслар.

2. Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқнинг объекти ва уни аниқлаш тартиби

Ер усти ва ер ости манбаларидан олиб фойдаланиладиган сув ресурслари солиқ солиш объектидир.

Сув ресурсларининг ер усти манбаларига қуйидагилар киради: дарёлар, кўллар, сув омборлари, турли хил каналлар ва ҳовузлар, ер устидаги бошқа сув ҳавзалари ҳамда сув манбалари.

Сув ресурсларининг ер ости манбаларига артезиан қудуқлари ва скважиналар, вертикал ва горизонтал дренаж тармоқлари ҳамда бошқа иншоотлар ёрдамида чиқазиб олинадиган сувлар киради.

Фойдаланилган сувнинг ҳажми солиқ солинадиган базадир.

Сув ресурсларининг ер усти ва ер ости манбаларидан олинган сув ҳажми сувдан фойдаланишнинг бухгалтерия (бирламчи) ҳисобга олиш ҳужжатларида акс эттирилган сув ўлчагич асбобларининг кўрсаткичлари асосида аниқланади.

Сувдан ўлчагич асбобларсиз фойдаланилган тақдирда, унинг ҳажми сув объектларидан сув олиш лимитларидан, сув истеъмолининг технологик ва санитария нормаларидан, экинлар ҳамда дов-дарахтларни суғориш нормаларидан ёки маълумотларнинг тўғрилигини таъминловчи бошқа усуллардан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

Солиқ тўловчилар ер усти ва ер ости манбаларидан олиб фойдаланилган сув ресурслари ҳажмларининг алоҳида-алоҳида ҳисобини юритадилар. Сув ресурсларининг ер усти ва ер ости манбаларидан сув келадиган водопровод тармоқларидаги сувдан фойдаланилган тақдирда, солиқ солинадиган база манбанинг ҳар бир тури бўйича алоҳида-алоҳида аниқланади. Сув етказиб берувчи юридик шахслар водопровод тармоғига сув ресурсларининг ер усти ва ер ости манбаларидан келадиган сув ҳажмларининг нисбати тўғрисидаги маълумотларни давлат солиқ хизмати органларига ҳисобот йилининг 1 февралига қадар тақдим этишлари керак. Давлат солиқ хизмати органлари бу маълумотларни солиқ тўловчилар эътиборига етказиши лозим.

Солиқ тўловчи иссиқ сув ҳамда буғ ҳосил қилиниши бўйича солиқ солинадиган базани ишлаб чиқариш ва техник эҳтиёжлар учун ўзи фойдаланган сув ресурслари ҳажмидан келиб чиққан ҳолда аниқлайди.

Биолярнинг бир қисми, алоҳида жойлар ижарага топширилганда солиқ солинадиган база сув етказиб берувчи юридик шахс билан шартнома тузган ижарага берувчи томонидан аниқланади.

Биолярнинг бир қисмини, алоҳида жойларни ижарага олган ва сув етказиб берувчи юридик шахс билан шартнома тузган юридик шахслар солиқ солинадиган базани мустақил равишда аниқлайди.

Солиқ тўловчилар юридик шахслар билан сув етказиб берилиши юзасидан солиштириб кўриш жараёнида олинган сувнинг ҳажмини аниқлаштиришда сув ҳажми фарқини солиштирув амалга оширилган даврдаги ҳисоб-китобларда акс эттиради.

Юридик шахсларнинг ҳудудида таъмирлаш-қурилиш ва бошқа ишларни бажарувчи солиқ тўловчилар бу ишларни бажариш жараёнида фойдаланиладиган сув учун сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ тўламайди. Таъмирлаш-қурилиш ва бошқа ишларни бажараётганда фойдаланиладиган сув ҳажми учун бу ишлар қайси юридик шахслар учун бажарилаётган бўлса, ўша юридик шахслар сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ тўлайди. Қурилиш ишлари янги қурилиш майдонида бажарилган тақдирда, қурилишда фойдаланиладиган сув ҳажми учун қурилиш ташкилоти сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ тўлайди.

Ягона ер солиғи тўловчилари бўлмаган қишлоқ хўжалиги корхоналари солиқ солинадиган базани солиқ даврида бир гектар суғориладиган ерларни суғориш учун сарфланадиган сувнинг бутун хўжалик бўйича ўртача ҳажмидан келиб чиққан ҳолда аниқлайди.

Юридик шахс ташкил этган ва ташкил этмаган ҳолда тузилган деҳқон хўжаликлари учун солиқ солинадиган база солиқ қонунчилигига мувофиқ давлат солиқ хизмати органлари томонидан аниқланади.

3.Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқнинг ставкалари

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 30 декабрдаги “Ўзбекистон Республикасининг 2012 йилги асосий макроиқтисодий кўрсаткичлари прогнози ва Давлат бюджети параметрлари тўғрисида”ги ПҚ-

1675-сонли қарорига мувофиқ 2012 йилда сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ ставкалари қуйидаги миқдорда белгиланган:

10.3.1-жадвал

Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ СТАВКАЛАРИ

N	Тўловчилар	1 куб метр учун ставка (сўм)	
		ер усти сув ресурслари манбалари	ер ости сув ресурслари манбалари
1.	Иқтисодиётнинг барча тармоқларидаги корхоналар (2-4-бандларда кўрсатилганларидан ташқари)	35,8	45,5
2.	Электростанциялар	10,3	15,4
3.	Коммунал хизмат кўрсатиш корхоналари	19,7	25,4
4.	Ягона ер солиғини тўлашга ўтмаган қишлоқ хўжалиги корхоналари, деҳқон хўжаликлари (юридик ва жисмоний шахслар) ҳамда тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш жараёнида сув ресурсларидан фойдаланадиган жисмоний шахслар	1,9	2,2

Юридик шахс ташкил этган ва ташкил этмаган ҳолда тузилган деҳқон хўжаликлари учун сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ суммаси давлат солиқ хизмати органлари томонидан солиқ солинадиган базадан ва белгиланган ставкалардан келиб чиққан ҳолда белгиланади.

4.Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ бўйича имтиёзлар таркиби

Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқдан қуйидагилар озод қилинади:

1) Ногиронларнинг жамоат бирлашмалари, "Нуроний" жамғармаси ва "Ўзбекистон чернобилчилари" ассоциацияси мулкида бўлган, ишловчилари

умумий сонининг камида 50 фоизини ногиронлар, 1941-1945 йиллардаги уруш ва меҳнат fronti фахрийлари ташкил этган корхоналар, бундан савдо, воситачилик, таъминот-сотиш ва тайёрлов фаолияти билан шуғулланувчи юридик шахслар мустасно. Мазкур имтиёзни олиш ҳуқуқи белгиланаётганда ходимларнинг умумий сонига штатда бўлган ходимлар киритилади.

2) Сув учун бюджетга солиқ ўтказган юридик шахслардан сув олган истеъмолчилар.

3) Бирламчи фойдаланилган сув учун тўлов амалга оширилган сувдан иккиламчи фойдаланувчи сув истеъмолчилари.

4) Ихтиёрий тугатилаётган юридик шахслар - тадбиркорлик субъектлари - юридик шахсларни давлат рўйхатидан ўтказувчи орган ихтиёрий тугатиш тўғрисида қабул қилинган қарор ҳақида хабардор қилинган кундан эътиборан. Ихтиёрий равишда тугатиш қонун ҳужжатларида белгиланган муддатларда тугалланмаган ёки тугатиш тартиб-таомили тўхтатилган ва фаолият қайтадан бошланган тақдирда, солиқ имтиёзи қўлланилмайди ҳамда солиқ суммаси имтиёз қўлланилган бутун давр учун тўлиқ миқдорда ундирилади.

Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқни ҳисоблаб чиқаришда солиқ солинадиган база қуйидаги ҳажмларга камайтирилади:

1) Соғлиқни сақлаш муассасаларида даволаш мақсадида фойдаланиладиган ер ости минерал сувлари ҳажмига.

2) Дори воситаларини тайёрлаш учун фойдаланиладиган сув ҳажмига.

3) Атроф муҳитга зарарли таъсир кўрсатишининг олдини олиш мақсадида чиқазиб олинadиган ер ости сувлари ҳажмига.

4) Шахтадан сувларни қочириш учун, фойдали қазилмаларни қазиб олиш вақтида чиқазиб олинган ва қатламдаги босимни сақлаб туриш учун ер қаърига қайтариб қуйиладиган ер ости сувлари ҳажмига.

5) Гидроэлектр станциялари гидравлик турбиналарининг ҳаракати учун фойдаланиладиган сув ҳажмига.

6) Қишлоқ хўжалигига мўлжалланган шўрланган ерларни ювиш учун фойдаланиладиган сув ҳажмига.

5.Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқни ҳисоблаш ва тартиби

Календарь йил солиқ давридир.

Ҳисобот даври қуйидагилардир:

Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун тўланадиган солиғининг умумий суммаси йилнинг бир чорагида энг кам иш ҳақининг эллик бараваридан кўпни ташкил этадиган юридик шахслар (микрофирмалар ва кичик корхоналардан ташқари) учун - бир ой.

Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун тўланадиган солиғининг умумий суммаси йилнинг бир чорагида энг кам иш ҳақининг эллик бараваридан камни ташкил этадиган юридик шахслар, шунингдек микрофирмалар ва кичик корхоналар ҳамда якка тартибдаги тадбиркорлар учун - йил чораги.

Қишлоқ хўжалиги корхоналари ва юридик шахс ташкил этган ва ташкил этмаган ҳолда тузилган деҳқон хўжаликлари учун - календарь йил.

Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ суммаси солиқ солинадиган базадан ва белгиланган ставкалардан келиб чиққан ҳолда ҳисоблаб чиқарилади.

Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқнинг ҳисоб-китоби сувдан фойдаланиш ёки сув истеъмоли жойидаги давлат солиқ хизмати органларига ортиб борувчи якун билан қуйидаги муддатларда тақдим этилади:

1) Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун тўланадиган солиқнинг умумий суммаси йилнинг бир чорагида энг кам иш ҳақининг эллик бараваридан кўпни ташкил этадиган юридик шахслар томонидан (қишлоқ хўжалиги корхоналари, микрофирмалар ва кичик корхоналар бундан мустасно) - ҳар ойда, ҳисобот ойдан кейинги ойнинг 25-кунидан кечиктирмай, йил якунлари бўйича эса йиллик молиявий ҳисобот тақдим этиладиган муддатда.

2) Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун тўланадиган солиқнинг умумий суммаси йилнинг бир чорагида энг кам иш ҳақининг эллик бараваридан камни ташкил этадиган юридик шахслар, шунингдек микрофирмалар ва кичик корхоналар томонидан - йилнинг ҳар чорагида,

йилнинг ҳисобот чорагидан кейинги ойнинг 25-кунидан кечиктирмай, йил якунлари бўйича эса йиллик молиявий ҳисобот тақдим этиладиган муддатда.

3) Ягона ер солиғини тўлашга ўтмаган қишлоқ хўжалиги корхоналари томонидан - йилда бир марта ҳисобот даврининг 15 декабригача.

4) Якка тартибдаги тадбиркорлар томонидан - йилнинг ҳар чорагида йилнинг ҳисобот чорагидан кейинги ойнинг 25-кунидан кечиктирмай.

Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ тўлаш тўғрисидаги тўлов хабарномаси юридик шахс ташкил этган ва ташкил этмаган ҳолда тузилган деҳқон хўжаликларига давлат солиқ хизмати органлари томонидан ҳисобот давридан кейинги йилнинг 1 февралидан кечиктирмай топширилади.

Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ тўлашни тўловчилар томонидан сувдан фойдаланиш ёки сув истеъмоли жойида ҳисоб-китоб тақдим этиладиган муддатдан кечиктирмай амалга оширилади.

Юридик шахс ташкил этган ва ташкил этмаган ҳолда тузилган деҳқон хўжаликлари томонидан сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ тўлаш йилига бир марта, солиқ давридан кейинги йилнинг 1 майигача амалга оширилади.

Юридик шахслар жорий йилнинг 15 январигача сувдан фойдаланиш ёки сув истеъмоли жойидаги давлат солиқ хизмати органларига сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ тўлаш тўғрисидаги ёзма билдиришни белгиланган лимитдан келиб чиққан ҳолда ёки сув етказиб бериш шартномасига мувофиқ ҳар ойда ёки йилнинг ҳар чорагида эркин шаклда тақдим этадилар.

Қисқача хулосалар

Сув ресурслари мамлакатимизнинг катта бойлиги ҳисобланиб, ундан самарали фойдаланиш ҳар бир Ўзбекистон Республикаси фуқаросининг бурчи ҳисобланади. Шунинг учун сув ресурсларидан оқилона ва тежамкорлик билан фойдаланиш муҳим аҳамиятга эга. Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқни ҳисоблаш механизми қанчалик мукамал бўлмасин уни сув танқислиги шароитида қайта кўриб чиқиш зарурдир. Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқни белгилашда солиқ тўловчиларни иқтисодий

ҳолати ва ҳудудий жойлашишига қараб ўзига хос хусусиятларини инобатга олган ҳолда белгилаш лозим.

Назорат ва муҳокама учун саволлар

1. Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқни тўловчилар кимлар ҳисобланади?
2. Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ солиш объектига нималар киради?
3. Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ бўйича қандай солиқ ставкалари мавжуд?
4. Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқни ҳисоблаш тартиби қандай?
5. Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ бўйича қандай имтиёзлар мавжуд?
6. Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқни тўлаш муддатлари қандай?

Асосий адабиётлар

1. Ислом Каримов. 2012 йил Ватанимиз тараққиётини янги босқичга кўтарадиган йил бўлади. Т.: Ўзбекистон, 2012. – 36 б.

2. И.А.Каримов. Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепцияси. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисидаги маърузаси. Т.: Ўзбекистон, 2010. – 56 б.

3. Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А.Каримовнинг 2011 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш яқунлари ва 2012 йилга мўлжалланган энг муҳим устувор йўналишларга бағишланган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг мажлисидаги “2012 йил Ватанимиз тараққиётини янги босқичга кўтарадиган йил бўлади” мавзусидаги маърузасини ўрганиш бўйича ўқув қўлланма. – Тошкент: “Ўқитувчи” НМИУ. - 2012. – 382 б.

4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг ПҚ-1717-сонли «Мустаҳкам оила йили» Давлат дастури. 2012 йил 27 февраль.

5. Ўзбекистон Республикаси Солиқ Кодекси. Ўзбекистон Республикаси Қонун ҳужжатлари тўплами, 2012 йил январь.

6. Никулкина И.В. Общая теория налогообложения: Учебное пособие – М.: Эксмо, 2010. – 145-156 с.

7. Ваҳобов А., Жўраев А. Солиқлар ва солиққа тортиш. Дарслик-Т.:Шарқ, 2009. -408-418 бет.

8. Тухлиев Б.К., Юсупов О.А., Агзамов А.Т, Тўхсанов Қ.Н. Солиқлар ва солиққа тортиш: Ўқув қўлланма. – Т.: 2007.-228-260 б.

9. Яҳёев Қ. “Солиққа тортиш назарияси ва амалиёти” Дарслик -Т.: Фан ва технологиялар маркази, 2003 йил. 16-45 бетлар.

11-МАВЗУ. ЮРИДИК ШАХСЛАРДАН ОЛИНАДИГАН ЕР СОЛИҒИ

1.Ер солиғи жорий этилишининг асосий сабаблари

Ер солиғи маҳаллий солиқ сифатида маҳаллий бюджетни тўлдирувчи асосий манбалардан бири ҳисобланади. Ер солиғи солиқнинг махсус тури сифатида Ўзбекистон Республикасининг 1993 йил 6 майдаги “Ер солиғи тўғрисида”ги қонунига биноан жорий этилган. Ер солиғи ерга эгалик қилиш ва ердан фойдаланганлик учун тўланадиган ҳақ сифатида олинади.

Маҳаллий солиқлар ва йиғимлар маҳаллий бюджетга ўтказилади.

Ҳозирги кунда Ўзбекистон Республикасида маҳаллий солиқлар тизими вужудга келди. Булар собиқ иттифоқ даврида амал қилган, 1981 йил 26 январдаги “Маҳаллий солиқлар ва йиғимлар тўғрисида”ги фармон билан жорий этилган маҳаллий солиқлар ўрнига жорий этилган. Фармонга кўра бир неча ҳил тўловлар-уй-жой эгаларидан олинадиган солиқ, ер солиғи, транспорт эгаларидан олинадиган солиқлар маҳаллий солиқлар жумласига кирар эди.

Мамлакатимизнинг бозор иқтисодиёти томон ривожланиши даражаси ривожланган мамлакатлар илғор тажрибасини тўлароқ ҳисобга олиш ҳамда солиқ қонунларини ихчамлаштириш, такомиллаштириш мақсадларида янги Солиқ Кодекси лойиҳаси ишлаб чиқилди ва умумхалқ муҳокамасидан кейин 1997 йил 24 апрель куни Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси томонидан қабул қилиниб, 1998 йил 1 январдан амалга киритилди. Солиқ Кодексининг қабул қилиниши солиқ сиёсатини давлат томонидан амалга оширишда катта аҳамиятга эга бўлди.

2.Ўзбекистон Республикасида ер фонди ва уларнинг тоифаларга бўлиниши

Ўзбекистон Республикасида маҳаллий солиқлар ва йиғимлар тизими бирмунча мукамал ҳолда 1993 йил 7 майдаги “Маҳаллий солиқлар ва йиғимлар тўғрисида”ги қонун қабул қилинганидан сўнг вужудга келди.

1. Суғориладиган жамоат қишлоқ хўжалиги ерлари
2. Суғориладиган жамоат қишлоқ хўжалиги ерлари
3. Лалми экинзорлар, бўз ерлар

4. Суғорилмайдиган пичанзорлар ва яйловлар
5. Қишлоқ хўжалиги ва ўрмон хўжалигида фойдаланилмайдиган бошқа ерлар
6. Шаҳарлар ва кўрғонларда ер участкалари
7. Қишлоқ жойларда жойлашган ер участкалари

3. Ер солиғини давлат бюджети даромадларини шакллантиришда тутган ўрни

Ер участкаларидан фойдаланганлик учун бюджетга тўловлар ер солиғи ёки ер учун ижара ҳақи тариқасида амалга оширилади.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, маҳаллий давлат ҳокимияти органлари томонидан ижарага берилган ер участкалари учун тўланадиган ижара ҳақи ер солиғига тенглаштирилади.

Ер участкаларини ижарага олган юридик шахсларга юридик шахслардан олинадиган ер солиғи ставкалари, юридик шахслардан олинадиган ер солиғини тўловчилар учун белгиланган имтиёзлар, солиқни ҳисоблаб чиқариш, солиқ ҳисоб-китобларини тақдим этиш ва солиқни тўлаш тартиби татбиқ этилади.

Юридик шахслар мулк ҳуқуқи, эгалик қилиш ҳуқуқи, фойдаланиш ҳуқуқи ёки ижара ҳуқуқи асосида фойдаланиладиган ер участкалари учун ер солиғи тўлайдилар.

2011 йилда давлат бюджетининг даромадлар қисмида ресурс солиқлари 2 308, 9 млрд. сўмни ташкил этган бўлиб, шундан мол - мулк солиғи 490,5 млрд.сўм, ер солиғи 346,8 млрд.сўм, ер ости бойликларидан фойдаланганлик солиқ 1409,7 млрд.сўм ва сув ресурсларидан фойдаланганлик солиқ 61,7 млрд. сўмдан иборат.

**Ўзбекистон Республикаси давлат бюджети тизимида ресурс
солиқларини тутган ўрни**

Кўрсаткичлар		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
		йил	йил	йил	йил	йил	йил	йил
		млрд. сўм	млрд. сўм	млрд. сўм	млрд. сўм	млрд. сўм	млрд. сўм	млрд. сўм
Даромадлар, давлат мақсадли жамғармаларисиз – жами		4042,5	5100,9	7108,3	10421,4	13 116,3	16 178, 5	20614,1
Ресурс тўловлари ва мулк солиғи		768,2	931,8	1218,8	1662,5	1974,1	2 308, 9	2746,4
1.1	Мол - мулк солиғи	142,6	191,4	234,0	319,1	354,1	490,5	642,0
1.2.	Ер солиғи	138,5	180,3	203,6	275,1	303,8	346,8	446,0
1.3	Ер ости бойликларидан фойдаланганлик солиқ	465,8	531,0	746,3	1 024, 8	1265,0	1409,7	1585,3
1.4	Сув ресурсларидан фойдаланганлик солиқ	21,3	29,1	34,9	43,5	51,2	61,7	73,1

4.Юридик шахслардан олинадиган ер солиғини тўловчилар таркиби

Мулк ҳуқуқи, эгалик қилиш ҳуқуқи, фойдаланиш ҳуқуқи ёки ижара ҳуқуқи асосида ер участкаларига эга бўлган юридик шахслар, шу жумладан Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари ер солиғини тўловчиларидир.

Кўчмас мулк ижарага берилган тақдирда, ижарага берувчи ер солиғини тўловчи бўлади. Ер участкасидан бир нечта юридик шахс биргаликда

фойдаланган тақдирда, ҳар бир юридик шахс ер участкасининг фойдаланилаётган майдонидаги ўз улуши учун ер солиғини тўловчидир.

Қуйидагилар ер солиғини тўловчилар бўлмайди:

нотижорат ташкилотлар. Тадбиркорлик фаолияти амалга оширилган тақдирда, нотижорат ташкилотлар тадбиркорлик фаолиятида фойдаланилган ер участкалари бўйича ушбу бўлимда назарда тутилган тартибда ер солиғи тўловчилар бўлади.

Солиқ қонунчилигига мувофиқ солиқ солишнинг соддалаштирилган тартиби назарда тутилган юридик шахслар.

5. Юридик шахслардан олинадиган ер солиғининг объекти ва солиқ солинадиган база

Мулк ҳуқуқи, эгалик қилиш ҳуқуқи, фойдаланиш ҳуқуқи ёки ижара ҳуқуқи асосида юридик шахсларда бўлган ер участкалари солиқ солиш объектидир.

Қуйидагиларга солиқ солиш объекти сифатида қаралмайди:

аҳоли пунктларининг умумий фойдаланишдаги ерлари. Аҳоли пунктларининг умумий фойдаланишдаги ерлари жумласига қуйидагилар киради:

майдонлар, кўчалар, тор кўчалар, йўллар, суғориш тармоғи, соҳил бўйи ерлари ва бошқа шу каби ерлар.

аҳолининг маданий-маиший эҳтиёжларини қондириш ва дам олиши учун фойдаланиладиган ерлар (дарахтзорлар, боғлар, сайилгоҳлар, хиёбонлар, шунингдек ариқ тармоқлари эгаллаган ерлар).

коммунал-маиший ерлар (қабристонлар, чиқиндиларни зарарсизлантириш ва уларни утилизация қилиш жойлари ва бошқа шу каби жойлар). захира ерлар.

Ер участкасининг солиқ қонунчилигига мувофиқ солиқ солинмайдиган ер участкалари майдонлари чегириб ташланган ҳолдаги умумий майдони солиқ солинадиган базадир.

Қайси ер участкаларига бўлган мулк ҳуқуқи, эгалик қилиш ҳуқуқи, фойдаланиш ҳуқуқи ёки ижара ҳуқуқи йил мобайнида солиқ тўловчига ўтган бўлса, ўша ер участкалари учун солиқ солинадиган база ер участкаларига тегишли ҳуқуқ вужудга келганидан кейинги ойдан эътиборан ҳисоблаб чиқарилади. Ер участкасининг майдони камайтирилган тақдирда, солиқ солинадиган база ер участкаси майдони камайтирилган ойдан эътиборан камайтирилади.

Юридик шахсларда ер солиғи бўйича имтиёз ҳуқуқлари вужудга келган тақдирда, солиқ солинадиган база ушбу ҳуқуқ вужудга келган ойдан эътиборан камайтирилади. Ер солиғи бўйича имтиёз ҳуқуқи бекор қилинган тақдирда, солиқ солинадиган база ушбу ҳуқуқ бекор қилинганидан кейинги ойдан эътиборан ҳисоблаб чиқарилади (кўпайтирилади).

6. Юридик шахслардан олинадиган ер солиғи бўйича имтиёзлар ва солиқ ставкалари

Ставка солиқ солинадиган базанинг ўлчов бирлигига нисбатан ҳисобланадиган фоизлардаги ёки мутлақ суммадаги миқдорни ифодалайди.

Солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларнинг ставкалари Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори билан белгиланади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 30 декабрдаги “Ўзбекистон Республикасининг 2012 йилги асосий макроиқтисодий кўрсаткичлари прогнози ва Давлат бюджети параметрлари тўғрисида”ги ПҚ-1675-сонли қарорига мувофиқ юридик шахслардан олинадиган ер солиғи ставкалари белгиланган.

Ер участкаси мулкдорининг, ер эгаси, ердан фойдаланувчи ёки ижарачининг айби билан қишлоқ хўжалиги ерларининг сифати ёмонлашган (бонитет балли пасайган) тақдирда, ер солиғи ернинг сифати ёмонлашгунига қадар белгиланган ставкалар бўйича юридик шахслар томонидан тўланади.

Шаҳарлар ва шаҳарчаларнинг маъмурий чегараларида жойлашган қишлоқ хўжалиги аҳамиятига молик ерлар учун ер солиғи қишлоқ хўжалиги ерлари учун белгиланган ставкаларнинг икки баравари миқдорда тўланади.

Ер солиғи тўлашдан қуйидагилар озод қилинади:

1. Маданият, таълим, соғлиқни сақлаш, аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш ташкилотлари - ўз зиммаларига юклатилган вазифаларни амалга оширишда фойдаланадиган ер участкалари учун.

2. Ногиронларнинг жамоат бирлашмалари, "Нуроний" жамғармаси ва "Ўзбекистон чернобилчилари" ассоциацияси мулкида бўлган, ишловчилари умумий сонининг камида 50 фоизини ногиронлар, 1941-1945 йиллардаги уруш ва меҳнат fronti фахрийлари ташкил қилган юридик шахслар, бундан савдо, воситачилик, таъминот-сотиш ва тайёрлов фаолияти билан шуғулланувчи юридик шахслар мустасно. Мазкур имтиёзни олиш ҳуқуқи белгиланаётганда ходимларнинг умумий сонига штатда бўлган ходимлар киритилади.

3. Янги ташкил этилган деҳқон хўжаликлари - давлат рўйхатидан ўтказилган ойданэътиборан икки йилга.

4. Ихтиёрий тугатилаётган тадбиркорлик субъектлари - юридик шахсларни давлат рўйхатидан ўтказувчи орган ихтиёрий тугатиш тўғрисида қабул қилинган қарор ҳақида хабардор қилинган кундан эътиборан. Ихтиёрий тугатиш қонун ҳужжатларида белгиланган муддатларда тугалланмаган ёки тугатиш тартиб-таомили тўхтатилган ва фаолият қайтадан бошланган тақдирда, ушбу имтиёз қўлланилмайди ҳамда солиқ суммаси имтиёз қўлланилган бутун давр учун тўлиқ миқдорда ундирилади.

Солиқ солинмайдиган ер участкалари жумласига қуйидаги ерлар киради:

1. Боғдорчилик, узумчилик ёки полизчилик ширкатларининг умумий фойдаланишдаги (кириш йўллари, суғориш ариқлари, коллекторлар ва умумий фойдаланишдаги бошқа ерлар), жамоа гаражларининг ерлари.

2. Муҳофаза этиладиган табиий ҳудудларнинг ерлари, бундан хўжалик фаолияти юритилаётган ерлар мустасно. Муҳофаза этиладиган табиий ҳудудларнинг ерлари жумласига давлат кўриқхоналарининг, комплекс (ландшафт) буюртма кўриқхоналарининг, табиат боғларининг, давлат табиат ёдгорликларининг, буюртма кўриқхоналарининг (овчилик хўжаликларида

ташкил этиладиган буюртма кўриқхоналари бундан мустасно), табиий питомникларнинг ер участкалари киради.

3.Соғломлаштириш аҳамиятига молик ерлар (хўжалик фаолияти юритилаётган ерлар бундан мустасно) - тегишли муассасалар ва ташкилотларга белгиланган тартибда доимий фойдаланишга берилган, профилактика ва даволаш ишларини ташкил этиш учун қулай табиий шифобахш омилларга эга бўлган ер участкалари.

4.Рекреация аҳамиятига молик ерлар (хўжалик фаолияти юритилаётган ерлар бундан мустасно) - аҳолининг оммавий дам олиши ва туризминини ташкил этиш учун тегишли муассасалар ҳамда ташкилотларга берилган ерлар.

5.Тарихий-маданий аҳамиятга молик ерлар (хўжалик фаолияти юритилаётган ерлар бундан мустасно) - тегишли муассасалар ва ташкилотларга доимий фойдаланишга берилган тарихий-маданий кўриқхоналар, хотира боғлари, сағаналар, археология ёдгорликлари, тарих ва маданият ёдгорликлари эгаллаган ерлар.

6.Сув фонди ерлари. Сув фонди ерлари жумласига сув ҳавзалари (дарёлар, кўллар, сув омборлари ва бошқа шу кабилар), гидротехника ва бошқа сув хўжалиги иншоотлари эгаллаган ерлар, шунингдек сув хўжалиги эҳтиёжлари учун юридик шахсларга белгиланган тартибда берилган сув ҳавзалари ҳамда бошқа сув объектлари соҳиллари бўйлаб ажратилган минтақа ерлари киради.

7.Электр узатиш линиялари, уларнинг подстанциялари ва иншоотлари эгаллаган ерлар.

8.Умумдавлат алоқа линиялари (ҳаво ва кабелли алоқа линиялари, тиргакли линиялар ва радиофикациялар, ер ости кабелли линиялари, уларни билдирувчи сигналли ва ҳаракатсиз белгилар, радиореле алоқа линиялари, кабелли телефон каналлизациялари, ер устидаги ва ер остидаги хизмат кўрсатилмайдиган кучайтиргич пунктлари, тақсимлагич шкафлар, ерга улаш контури қутилари ҳамда бошқа алоқа иншоотлари) эгаллаган ерлар.

9.Маданият, таълим ва соғлиқни сақлаш объектлари эгаллаган ерлар.

10. Умумий фойдаланишдаги автомобиль йўллари эгаллаган ерлар.

11. Умумий фойдаланишдаги темир йўллар, шу жумладан тупроқ кўтармаси, сунъий иншоотлар, линия-йўл бинолари, темир йўл алоқаси ҳамда электр таъминоти қурилмалари, иншоотлар ва йўл қурилмаларидан иборат темир йўллар станциялари ҳамда саралаш жойлари, шунингдек белгиланган тартибда темир йўл транспорти корхоналари, муассасалари ва ташкилотларига доимий ёки вақтинчалик фойдаланишга берилган ихота дарахтзорлари эгаллаган ерлар.

12. Шаҳар электр транспорти йўллари ва метрополитен линиялари, шу жумладан жамоат транспорти бекатлари ва метрополитен станциялари ҳамда уларнинг иншоотлари эгаллаган ерлар.

13. Спорт ва жисмоний тарбия-соғломлаштириш мажмуалари, оналар ва болаларнинг дам олиш ҳамда соғломлаштириш жойлари, дам олиш уйлари ҳамда ўқув-машқ базалари эгаллаган ерлар.

14. Аҳоли пунктларининг сув таъминоти ва канализация иншоотлари: магистрал сув қувурлари, водопровод тармоқлари, канализация коллекторлари ва уларнинг иншоотлари, насос станциялари, сув олиш ва тозалаш иншоотлари, водопровод ва канализация тармоқларидаги кузатиш қудуқлари ва дюкерлари, сув босими ҳосил қиладиган миноралар ҳамда шунга ўхшаш иншоотлар эгаллаган ерлар.

15. Магистрал нефть ва газ қувурлари, шу жумладан компрессор, насос станциялари, ёнғинга қарши ва аварияга қарши станциялар, трубопроводларни катодли ҳимоялаш станциялари уларни тармоққа улаш узеллари билан, трубопроводларни тозалаш қурилмалари ҳамда шунга ўхшаш иншоотлар эгаллаган ерлар.

16. Магистрал иссиқлик трассалари, шу жумладан насос (кўпайтирувчи, камайтирувчи, аралаштирувчи, дренаж) станциялари, иссиқ сув таъминотининг иссиқликни ҳисобга олиш ва назорат қилиш асбоблари, иситкичлари, циркуляция насослари ҳамда шунга ўхшаш иншоотлар эгаллаган ерлар.

17. Самолётларнинг учиш-қўниш майдонлари, ерда бошқариш йўлчалари ва тўхташ жойлари, фуқаро авиацияси аэропортларининг радионавигация ва электр-ёритиш ускуналари эгаллаган ерлар.

18. Ўзбекистон Республикасининг Инвестиция дастурига киритилган объектлар қурилиши учун ажратилган ерлар, норматив қурилиш муддати даврида.

19. Консервацияга қўйилиши тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари қабул қилинган объектлар эгаллаган ерлар, уларнинг консервацияси даврида.

20. Гидрометеорология ва гидрогеология станциялари ҳамда постлари эгаллаган ерлар.

21. Юридик шахс балансида бўлган ва хўжалик фаолиятида фойдаланилмайдиган фуқаро муҳофазаси ҳамда сафарбарлик аҳамиятига молик алоҳида жойлашган объектлар эгаллаган ерлар.

22. Ихота ўрмон дарахтзорлари эгаллаган ерлар. Ихота ўрмон дарахтзорлари жумласига қуйидагилар киради: ўрмонларнинг дарёлар, кўллар, сув омборлари ва бошқа сув объектлари соҳиллари бўйлаб ўтган тақиқланган минтақалари. Ўрмонларнинг овланадиган қимматли балиқлар увилдирик сочадиган жойларни муҳофаза қилувчи тақиқланган минтақалари. эрозиядан сақлайдиган ўрмонлар. Ўрмонларнинг темир йўллар ва автомобиль йўллари ёқалаб ўтган ихота минтақалари.

чўл ва чала чўл зоналаридаги ўрмонлар. шаҳар ўрмонлари ва ўрмон-боғлари. шаҳарлар, бошқа аҳоли пунктлари ва саноат марказларининг кўкаламзорлаштирилган зоналари атрофидаги ўрмонлар. сув таъминоти манбаларини санитария жиҳатидан муҳофаза қилиш зоналаридаги ўрмонлар. курорт табиий ҳудудларни санитария жиҳатидан муҳофаза қилиш теграсидаги ўрмонлар. алоҳида қимматга эга бўлган ўрмонлар. илмий ёки тарихий аҳамиятга эга бўлган ўрмонлар.

23.Қишлоқ хўжалиги мақсадлари учун янги ўзлаштирилаётган ерлар, уларни ўзлаштириш ишлари бажариладиган даврда ва улар ўзлаштирилган вақтдан эътиборан беш йил мобайнида.

24.Мелиорация ишлари амалга оширилаётган мавжуд суғориладиган ерлар, ишлар бошланганидан эътиборан беш йил муддатга.

25.Янги барпо этилаётган боғлар, токзорлар ва тутзорлар эгаллаган ерлар, дарахтларнинг қатор ораларидан қишлоқ хўжалиги экинларини экиш учун фойдаланилишидан қатъи назар, уч йил муддатга. Кузда ўтказилган янги кўчатлар учун бериладиган имтиёз муддатини ҳисоблаб чиқариш кейинги йилнинг 1 январидан эътиборан бошланади, баҳорда ўтказилган кўчатлар учун эса жорий солиқ даврининг 1 январидан эътиборан бошланади.

26.Илмий ташкилотларнинг қишлоқ хўжалиги аҳамиятига молик ва ўрмон фондидаги ерлари, қишлоқ хўжалиги ва ўрмон хўжалиги соҳасидаги илмий-тадқиқот ташкилотлари ҳамда ўқув юртларига қарашли тажриба, экспериментал ва ўқув-тажриба хўжаликларининг бевосита илмий ҳамда ўқув мақсадлари учун фойдаланиладиган ерлари. Солиқ қонунчилигига мувофиқ илмий тажрибалар, экспериментал ишлар, янги навларнинг селекцияси ўтказилиши учун ҳамда мавзулари тасдиқланган бошқа илмий ва ўқув мақсадлари учун фойдаланиладиган экинлар ҳамда дарахтзорлар эгаллаган ер участкалари солиқ тўлашдан озод қилинади.

Белгиланган мақсадда бевосита фойдаланилмаётган ер участкаларига белгиланган имтиёзлар татбиқ этилмайди.

7. Юридик шахслардан олинадиган ер солиғини ҳисоблаш ва тўлаш муддатлари

Календарь йил солиқ ва ҳисобот давридир.

Ер солиғи ҳар бир солиқ даврининг 1 январига бўлган ҳолатга кўра ҳисоблаб чиқарилади ва ер солиғининг ҳисоб-китоби ер участкаси жойлашган ердаги давлат солиқ хизмати органига ҳисобот йилининг 15 февралига қадар тақдим этилади.

Ер солиғини ҳисоблаб чиқариш солиқ қонунчилигига мувофиқ

ҳисоблаб чиқарилган солиқ солинадиган базадан ва белгиланган ставкадан келиб чиққан ҳолда амалга оширилади.

Солиқ солинадиган базада (ҳисобланган солиқ суммасида) солиқ даври мобайнида ўзгариш бўлганда юридик шахслар бир ойлик муддат ичида давлат солиқ хизмати органига ер солиғининг аниқлаштирилган ҳисоб-китобини тақдим этиши шарт.

Солиқ даври мобайнида қишлоқ хўжалиги экинларининг умумий майдонида ва таркибида ўзгаришлар юз берган ягона ер солиғини тўлашга ўтмаган қишлоқ хўжалиги корхоналари ер солиғининг аниқлаштирилган ҳисоб-китобини давлат солиқ хизмати органига жорий йилнинг 1 декабрига қадар тақдим этади.

Ер солиғини тўлаш, юридик шахслар томонидан йилнинг ҳар чорагида, йил чораги иккинчи ойининг 15- кунига қадар тенг улушларда амалга оширилади.

Ягона ер солиғи тўлашга ўтмаган қишлоқ хўжалиги корхоналари томонидан ер солиғини тўлаш қуйидаги тартибда амалга оширилади:

- ҳисобот йилининг 1 июлига қадар - йиллик солиқ суммасининг 20 фоизи.
- ҳисобот йилининг 1 сентябрига қадар - йиллик солиқ суммасининг 30 фоизи.
- ҳисобот йилининг 1 декабрига қадар - солиқнинг қолган суммаси.

Назорат ва муҳокама учун саволлар

- 1.Юридик шахслардан олинадиган ер солиғини тўловчилар кимлар ва солиқ солиш объекти нималардан иборат?
- 2.Юридик шахслардан олинадиган ер солиғи бўйича имтиёзлар ва солиқ ставкасини қўллашнинг ўзига хос хусусиятлари қандай?
- 3.Юридик шахслардан олинадиган ер солиғини ҳисоблаш ва тўлаш тартиби қандай амалга оширилади?

Асосий адабиётлар

1. Ислом Каримов. 2012 йил Ватанамиз тараққиётини янги босқичга кўтарадиган йил бўлади. Т.: Ўзбекистон, 2012. – 36 б.
2. И.А.Каримов. Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепцияси. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисидаги маърузаси. Т.: Ўзбекистон, 2010. – 56 б.
3. Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А.Каримовнинг 2011 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш яқунлари ва 2012 йилга мўлжалланган энг муҳим устувор йўналишларга бағишланган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг мажлисидаги “2012 йил Ватанамиз тараққиётини янги босқичга кўтарадиган йил бўлади” мавзусидаги маърузасини ўрганиш бўйича ўқув қўлланма. – Тошкент: “Ўқитувчи” НМИУ. - 2012. – 382 б.
4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг ПҚ-1717-сонли «Мустаҳкам оила йили» Давлат дастури. 2012 йил 27 февраль.
5. Ўзбекистон Республикаси Солиқ Кодекси. Ўзбекистон Республикаси Қонун ҳужжатлари тўплами, 2012 йил январь.
6. Никулкина И.В. Общая теория налогообложения: Учебное пособие – М.: Эксмо, 2010. – 145-156 с.
7. Ваҳобов А., Жўраев А. Солиқлар ва солиққа тортиш. Дарслик-Т.:Шарқ, 2009. -408-418 бет.
8. Тухлиев Б.К., Юсупов О.А., Агзамов А.Т, Тўхсанов Қ.Н. Солиқлар ва солиққа тортиш: Ўқув қўлланма. – Т.: 2007.-228-260 б.
9. Яхёев Қ. “Солиққа тортиш назарияси ва амалиёти” Дарслик -Т.: Фан ва технологиялар маркази, 2003 йил. 16-45 бетлар.

**12-МАВЗУ. ЮРИДИК ШАХСЛАРНИНГ МОЛ-МУЛКИГА
СОЛИНАДИГАН СОЛИҚ**

**1. Ўзбекистон Республикаси солиқ тизимида мол-мулк солиғини тутган
ўрни ва ўзига хос хусусиятлари**

Ўзбекистон Республикасида маҳаллий солиқлар ва йиғимлар тизими бирмунча мукамал ҳолда 1993 йил 7 майдаги “Маҳаллий солиқлар ва йиғимлар тўғрисида”ги қонун қабул қилинганидан сўнг вужудга келди. Маҳаллий солиқлар ва йиғимлар маҳаллий бюджетга ўтказилади.

12.1.1- жадвал

**Ўзбекистон Республикаси давлат бюджети тизимида ресурс
солиқларини тутган ўрни**

		2008 йил	2009 йил	2010 йил	2011 йил
Кўрсаткичлар		млрд. сўм	млрд. сўм	млрд. сўм	млрд. сўм
Даромадлар, давлат мақсадли жамғармаларисиз – жами		7108,3	10421,4	13 116,3	16 178, 5
Ресурс тўловлари ва мулк солиғи		1218,8	1662,5	1974,1	2 308, 9
1.1	Мол - мулк солиғи	234,0	319,1	354,1	490,5
1.2.	Ер солиғи	203,6	275,1	303,8	346,8
1.3	Ер ости бойликларидан фойдаланганлик солиқ	746,3	1 024,8	1265,0	1409,7
1.4	Сув ресурсларидан фойдаланганлик солиқ	34,9	43,5	51,2	61,7

2.Юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқни ундириш усуллари

Асосий воситалар ва номоддий активлар бўйича - асосий воситалар ва номоддий активларнинг ўртача йиллик қолдиқ қиймати. Асосий воситалар ва номоддий активларнинг қолдиқ қиймати ушбу мол-мулкнинг бошланғич (тикланиш) қиймати билан солиқ тўловчининг ҳисоб сиёсатида белгиланган усуллардан фойдаланилган ҳолда ҳисоблаб чиқилган амортизация ҳажми ўртасидаги фарқ сифатида аниқланади.

Норматив (белгиланган) муддатда тугалланмаган қурилиш объектлари ва ишга туширилмаган асбоб-ускуналар бўйича - тугалланмаган қурилишнинг ва ўрнатилмаган асбоб-ускуналарнинг ўртача йиллик қиймати.

3. Юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқни тўловчилар таркиби

Юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқни тўловчилар қуйидагилардир:

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида солиқ солинадиган мол-мулкка эга бўлган юридик шахслар - Ўзбекистон Республикасининг резидентлари.

агар Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса орқали амалга ошираётган ва (ёки) Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ўз мулкида кўчмас мулкка эга бўлган юридик шахслар - Ўзбекистон Республикасининг норезидентларидир. Агар кўчмас мулк мулкдорининг жойлашган ерини аниқлаш имкони бўлмаса, бу мол-мулк қайси шахснинг эгалигида ва (ёки) фойдаланишида бўлса, шу шахс солиқ тўловчидир.

Ўзбекистон Республикаси норезидентининг фаолияти солиқ қонунчилигига мувофиқ Ўзбекистон Республикасидаги доимий муассаса орқали амалга ошириладиган фаолият деб эътироф этилади.

Қуйидагилар юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқни тўловчилар бўлмайд:

нотижорат ташкилотлар. Нотижорат ташкилотлар тадбиркорлик фаолиятини амалга оширган тақдирда, юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқни тўловчилардир.

Солиқ қонунчилигига мувофиқ солиқ солишнинг соддалаштирилган тартиби назарда тутилган юридик шахслар.

4. Мол-мулк бўйича солиққа тортиладиган объект ва солиқ солинадиган база

Қуйидаги мол-мулк солиқ солиш объектидир:

1) асосий воситалар, шу жумладан молиявий ижара (лизинг) шартномаси бўйича олинган асосий воситалар.

2) номоддий активлар.

3) тугалланмаган қурилиш объектлари. Тугалланмаган қурилиш объектлари жумласига қурилиши шу объект қурилишига доир лойиҳа-смета ҳужжатларида белгиланган норматив муддатда ниҳоясига етказилмаган объектлар киради.

4) белгиланган муддатда ишга туширилмаган асбоб-ускуналар. Белгиланган муддатда ишга туширилмаган асбоб-ускуналар жумласига монтаж қилиниши талаб этиладиган ҳамда реконструкция ва (ёки) модернизация қилинаётган объектларда лойиҳа-смета ҳужжатларида белгиланган муддатларга мувофиқ капитал кўйилмалар ҳисобига ишга тушириладиган асбоб-ускуналар киради. Лойиҳа-смета ҳужжатларида асбоб-ускуналарни ишга тушириш муддатлари бўлмаган тақдирда, буюртмачи сифатида иш кўраётган юридик шахснинг раҳбари томонидан тасдиқланган муддатлар солиқ солиш объектини белгилаш учун қабул қилинади, лекин бу муддатлар асбоб-ускуналар монтаж қилишга топширилган пайтдан эътиборан бир йилдан кўп бўлмаслиги керак.

Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса орқали амалга ошираётган Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари учун қуйидагилар солиқ солиш объектидир:

Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ доимий муассаса фаолияти билан

боғлиқ қайси асосий воситалар бўйича ҳисоб юритаётган бўлса, ўша асосий воситалар.

ушбу доимий муассаса фаолияти билан боғлиқ бўлмаган, мазкур норезидентларга мулк ҳуқуқи асосида тегишли бўлган кўчмас мулк.

Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса орқали амалга оширмайдиган Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари учун Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган, уларга мулк ҳуқуқи асосида тегишли бўлган кўчмас мулк солиқ солиш объектидир. Кўчмас мулкка бўлган ҳуқуқларни давлат рўйхатидан ўтказувчи орган Ўзбекистон Республикасининг норезиденти томонидан мулк қилиб олинган (реализация қилинган) кўчмас мулк объекти тўғрисидаги маълумотларни ушбу объектлар жойлашган ердаги давлат солиқ хизмати органига рўйхатдан ўтказилганидан кейин ўн кун ичида маълум қилиши шарт.

Қонун ҳужжатларига мувофиқ мулк қилиб олинган ер участкалари ва (ёки) номоддий активлар таркибида ҳисобга олинадиган улардан фойдаланиш ҳуқуқи солиқ солиш объекти сифатида қаралмайди.

Солиқ солинадиган база қуйидагилардир:

асосий воситалар ва номоддий активлар бўйича - асосий воситалар ва номоддий активларнинг ўртача йиллик қолдиқ қиймати. Асосий воситалар ва номоддий активларнинг қолдиқ қиймати ушбу мол-мулкнинг бошланғич (тикланиш) қиймати билан солиқ тўловчининг ҳисоб сиёсатида белгиланган усуллардан фойдаланилган ҳолда ҳисоблаб чиқилган амортизация ҳажми ўртасидаги фарқ сифатида аниқланади.

норматив (белгиланган) муддатда тугалланмаган қурилиш объектлари ва ишга туширилмаган асбоб-ускуналар бўйича - тугалланмаган қурилишнинг ва ўрнатилмаган асбоб-ускуналарнинг ўртача йиллик қиймати.

Ўзбекистон Республикаси норезидентларининг кўчмас мулк объектларига нисбатан ушбу мол-мулкнинг ўртача йиллик қиймати солиқ солинадиган базадир.

Солиқ солиш объектларининг ўртача йиллик қолдиқ қиймати (ўртача йиллик қиймат) ҳисобот давридаги ҳар бир ойнинг охирги кундаги ҳолатга кўра солиқ солиш объектларининг қолдиқ қийматларини (ўртача йиллик қийматларини) қўшишдан олинган сумманинг ўн иккидан бир қисми сифатида ортиб борувчи яқун билан аниқланади.

Ўзбекистон Республикаси норезидентларининг кўчмас мулк объектлари бўйича солиқ солинадиган база мазкур объектларга бўлган мулк ҳуқуқини тасдиқловчи ҳужжатларда кўрсатилган қиймат асосида аниқланади.

Юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқни тўловчи томонидан юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқни тўлаш назарда тутилмаган фаолият турлари амалга оширилган тақдирда, солиқ солинадиган база солиқ солинадиган ва солиқ солинмайдиган мол-мулк ҳисобини алоҳида-алоҳида юритиш асосида аниқланади. Алоҳида-алоҳида ҳисоб юритиш имконияти бўлмаган тақдирда, солиқ солинадиган база фаолиятдан олинадиган соф тушумнинг умумий ҳажмида юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқни тўлаш назарда тутилган соф тушумнинг солиштирма салмоғидан келиб чиққан ҳолда аниқланади.

5.Юридик шахсларнинг мол- мулкига солинадиган солиқ ставкалари ва уларнинг табақаланиши

Ставка солиқ солинадиган базанинг ўлчов бирлигига нисбатан ҳисобланадиган фоизлардаги ёки мутлақ суммадаги миқдорни ифодалайди.

Солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларнинг ставкалари Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори билан белгиланади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 30 декабрдаги “Ўзбекистон Республикасининг 2012 йилги асосий макроиқтисодий кўрсаткичлари прогнози ва Давлат бюджети параметрлари тўғрисида”ги ПҚ-1675-сонли қарорига мувофиқ юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқ ставкалари белгиланган.

12.5.1- жадвал

Юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқ ставкаси

<i>№</i>	<i>Тўловчилар</i>	<i>Солиқ ставкаси, солиқ солинадиган базага нисбатан %да</i>
1.	Юридик шахслар	3,5
2.	Ўзи ишлаб чиқарган товарлар (ишлар, хизматлар) экспортнинг эркин алмаштириладиган валютадаги улуши қуйидаги миқдорларни ташкил этадиган экспортчи корхоналар учун, бундан рўйхати Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1997 йил 10 октябрдаги ПФ-1871-сон Фармони билан тасдиқланган хом ашё товарлари мустасно:*	
	сотишнинг умумий ҳажмида 15 фоиздан 30 фоизгача	белгиланган ставка 30%га пасайтирилади
	сотишнинг умумий ҳажмида 30 фоиз ва ундан юқори	белгиланган ставка 50%га пасайтирилади

Белгиланган (меъерий) муддатларда ишга туширилмаган, тугалланмаган қурилиш ва ускуналар қийматига пасайтирилган ставкалар қўлланилмайди.

Меъерий муддатларда ўрнатилмаган ускуналар учун мол-мулк солиғи икки барабар ставка миқдорида тўланади.

6.Юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқ бўйича имтиёзлар

Юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқ ҳисоблаб чиқарилаётганда солиқ солинадиган база қуйидагиларнинг қийматига камайтирилади:

1) уй-жой-коммунал хўжалиги объектларининг. Уй-жой-коммунал хўжалиги объектларига қуйидагилар киради: уй-жой фонди, водопровод тармоқлари (сув чиқариш иншоотлари билан), канализация тармоқлари (тозалаш иншоотлари билан), газ ва иссиқликни тақсимлаш тармоқлари (улардаги иншоотлар билан), коммунал- маиший эҳтиёжлар учун қозонхоналар (шу жумладан асбоб-ускуналар).

2) маданият ва санъат, таълим, соғлиқни сақлаш, жисмоний тарбия ва спорт, ижтимоий таъминот соҳасига кирадиган ижтимоий-маданий соҳа объектларининг.

3) юридик шахсларнинг маданият муассасалари, мактабгача ва умумтаълим ўқув муассасалари эҳтиёжлари учун фойдаланиладиган мол-мулкнинг.

4) қишлоқ хўжалиги (ўсимликшунослик, чорвачилик, балиқчилик) маҳсулотларини етиштириш ва сақлаш учун фойдаланиладиган қишлоқ хўжалиги корхоналари балансида бўлган мол-мулкнинг.

5) суғориш ва коллектор-дренаж тармоқлари объектларининг.

6) алоқа йўлдошларининг.

8) табиатни муҳофаза қилиш ва санитария-тозалаш мақсадлари, ёнғин хавфсизлиги учун фойдаланиладиган объектларнинг. Объектларни табиатни муҳофаза қилиш, санитария-тозалаш мақсадлари ва ёнғин хавфсизлиги учун фойдаланиладиган объектларга киритиш тегишли табиатни муҳофаза қилиш ёки давлат ёнғин назорати органининг маълумотномаси асосида амалга оширилади.

9) умумий фойдаланишдаги темир йўллар ва автомобиль йўллари, магистраль трубопроводлар, алоқа ва электр узатиш линияларининг, шунингдек ушбу объектларнинг ажралмас технологик қисми бўлган иншоотларнинг.

10) консервация қилиниши тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарори қабул қилинган асосий ишлаб чиқариш фондларининг.

11) лизингга олинган мол-мулкнинг, лизинг шартномаси амал қиладиган муддатга.

12) солиқ тўловчининг балансида бўлган ҳамда тадбиркорлик фаолиятида фойдаланилмаётган, фуқаро муҳофазаси ва сафарбарлик аҳамиятига молик объектларнинг.

13) шаҳар ва шаҳар атрофидаги йўналишларда йўловчилар ташийдиган шаҳар йўловчилар транспорти ташкилотлари транспорт воситаларининг (автобуслар, трамвайлар, троллейбуслар, метрополитен поездлари).

14) тузилган шартномаларга мувофиқ юридик шахснинг буюртмаси бўйича ишлар бажариш учун касаначиларга бепул фойдаланишга берилган асбоб-ускуналарнинг (фойдаланиш даврига).

15) телекоммуникациялар тармоқларида тезкор-қидирув тадбирлари тизими техник воситаларининг.

16) ишлаб чиқаришга янги жорий этилган янги технологик жиҳозларнинг, беш йиллик муддатга.

Юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқдан қуйидагилар озод қилинади:

1) соғлиқни сақлаш, жисмоний тарбия ҳамда ижтимоий таъминот, халқ таълими, маданият ва санъат ташкилотлари.

2) уй-жой-коммунал хўжалиги ва бошқа умумфуқаровий аҳамиятга молик шаҳар хўжалиги корхоналари. Уй-жой-коммунал ва бошқа умумфуқаровий аҳамиятга молик шаҳар хўжаликлари жумласига уй-жой фондини бевосита бошқариш, сақлаш ҳамда ундан фойдаланишни амалга оширувчи ташкилотлар, санитария тозалаш ва йиғиштириш, ободонлаштириш ва кўкаламзорлаштириш, шаҳарлар ҳамда шаҳарчаларни ташқи ёритиш, водопровод сув олиш иншоотларидан, тақсимланадиган тармоқлардан (тозаловчи иншоотлари билан) фойдаланиш ва сувни тақсимлаш, канализация тармоқларидан фойдаланиш (тозалаш иншоотлари билан), газ тақсимланадиган тармоқлардан фойдаланиш ҳамда газни тақсимлаш, қозонхона, иссиқлик тақсимланадиган тармоқлардан фойдаланиш ва коммунал-маиший эҳтиёжларга ҳамда аҳолига иссиқликни тақсимлашни бевосита амалга оширувчи ташкилотлар, хизмат биноларининг хўжалик бошқармалари, ўт ўчириш командалари, уй-жой-коммунал хўжалигининг хўжалик бошқармалари, уй-жой-коммунал хўжалиги ва шаҳар хўжалигининг умумфуқаровий аҳамиятга молик бошқа корхоналари киради.

3) ногиронларнинг жамоат бирлашмалари, "Нуроний" жамғармаси ва "Ўзбекистон чернобилчилари" ассоциацияси мулкида бўлган, ишловчилари умумий сонининг камида 50 фоизини ногиронлар, 1941-1945 йиллардаги уруш ва меҳнат фронти фахрийлари ташкил этадиган юридик шахслар, бундан савдо,

воситачилик, таъминот-сотиш ва тайёрлов фаолияти билан шуғулланувчи юридик шахслар мустасно. Ушбу имтиёзни олиш ҳуқуқи белгиланаётганда ходимларнинг умумий сонига штатда бўлган ходимлар киритилади.

4) янги ташкил этилган корхоналар - давлат рўйхатидан ўтказилган пайтдан эътиборан икки йил мобайнида. Мазкур имтиёз қайта ташкил этилган юридик шахслар негизида ташкил этилган корхоналарга, шунингдек бошқа корхоналар ҳудудида шу корхоналардан ижарага олинган асбоб-ускуналардан фойдаланган ҳолда ўз фаолиятини амалга ошираётган юридик шахсларга нисбатан қўлланилмайди.

5) ихтиёрий тугатилаётган тадбиркорлик субъектларини - юридик шахсларни давлат рўйхатидан ўтказувчи орган ихтиёрий тугатиш тўғрисида қабул қилинган қарор ҳақида хабардор қилинган кундан эътиборан. Ихтиёрий тугатиш қонун ҳужжатларида белгиланган муддатларда тугалланмаган ёки тугатиш тартиб-таомили тўхтатилган ва фаолият қайта тикланган тақдирда, ушбу имтиёз қўлланилмайди ҳамда солиқ суммаси имтиёз қўлланилган бутун давр учун тўлиқ миқдорда ундирилади.

7.Юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқни ҳисоблаш ва тўлаш тартиби

Календарь йил солиқ давридир. Йил чораги ҳисобот давридир.

Юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқни ҳисоблаб чиқариш солиқ тўловчи - Ўзбекистон Республикасининг резиденти томонидан солиқ қонунчилигига мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган солиқ солинадиган базадан ва белгиланган ставкадан келиб чиққан ҳолда амалга оширилади.

Солиқ даври мобайнида солиқ тўловчилар ҳар ойда жорий тўловларни тўлайдилар, микрофирмалар ва кичик корхоналар бундан мустасно. Жорий тўловлар суммаси тегишли йил учун мол-мулкнинг ўртача йиллик қолдиқ қийматидан (ўртача йиллик қийматдан) ва белгиланган ставкадан келиб чиққан ҳолда ҳисоблаб чиқарилган юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқ йиллик суммасининг ўн иккидан бир қисми миқдорида белгиланади.

Жорий тўловлар миқдорини ҳисоблаб чиқариш учун солиқ тўловчи солиқ бўйича ҳисобга олиш жойидаги давлат солиқ хизмати органига белгиланган шаклдаги маълумотномани жорий йилнинг 20 январигача тақдим этади.

Бюджетга жорий тўловларни тўлаш ҳар ойнинг 25-кунидан кечиктирмай амалга оширилади.

Юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқнинг ҳисоб-китоби солиқ бўйича ҳисобга олиш жойидаги давлат солиқ хизмати органларига ортиб борувчи яқун билан йилнинг ҳар чорагида ҳисобот давридан кейинги ойнинг 25-кунидан кечиктирмай, йил яқунлари бўйича эса йиллик молиявий ҳисобот тақдим этиладиган муддатда тақдим этилади.

Тўланиши лозим бўлган, юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқ суммаси ҳисоб-китобларни топшириш учун белгиланган кундан кечиктирмай бюджетга ўтказилади.

Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари бўйича юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқни ҳисоблаб чиқариш солиқ солинадиган базадан ва белгиланган ставкадан келиб чиққан ҳолда қуйидаги тартибда давлат солиқ хизмати органлари томонидан амалга оширилади:

Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса орқали амалга ошираётган Ўзбекистон Республикасининг норезиденти доимий муассасанинг солиқ бўйича ҳисобга олиш жойидаги давлат солиқ хизмати органига солиқ солинадиган мавжуд мол-мулк тўғрисидаги маълумотномани ҳисобот йилидан кейинги йилнинг 25 январидан кечиктирмай тақдим этиши шарт. Тақдим этилган маълумотнома асосида давлат солиқ хизмати органи юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқ суммаси ҳисоб-китобини ўн кун ичида амалга оширади ва тўлов хабарномасини ёзади.

Ўзбекистон Республикасининг кўчмас мулк жойлашган ердаги давлат солиқ хизмати органлари Ўзбекистон Республикасининг кўчмас мулкка эга бўлган норезидентларига солиқ тўловчидан ёки кўчмас мулкка бўлган ҳуқуқларни давлат рўйхатидан ўтказувчи органдан олинган маълумотлар асосида тўлов хабарномасини ёзади.

Юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқ Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари томонидан йилда бир марта солиқ ҳисоботи давридан кейинги йилнинг 15 февралидан кечиктирмасдан тўланиши керак.

Назорат ва муҳокама учун саволлар

1. Ўзбекистон Республикаси солиқ тизимида мол-мулк солиғини тутган ўрни ва ўзига хос хусусиятлари нималардан иборат?
2. Юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқни ундиришни қандай усуллари мавжуд?
3. Солиққа тортиш мақсадида мол-мулк тушунчаси ва мол-мулк солиғи тўловчилари таркиби тушунтириб беринг?
4. Мол-мулк бўйича солиққа тортиладиган объект ва солиқ солинадиган базага нималар киради?
5. Юридик шахсларнинг мол- мулкига солинадиган солиқ ставкаларини белгилаш тартиби қандай амалга оширилади?
6. Юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқ бўйича қандай солиқ имтиёзлари мавжуд?
7. Юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқни ҳисоблаш ва бюджетга ўтказиш тартиби қандай?

Асосий адабиётлар

1. Ислон Каримов. 2012 йил Ватанамиз тараққиётини янги босқичга кўтарадиган йил бўлади. Т.: Ўзбекистон, 2012. – 36 б.

2. И.А.Каримов. Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепцияси. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисидаги маърузаси. Т.: Ўзбекистон, 2010. – 56 б.

3. Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А.Каримовнинг 2011 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш яқунлари ва 2012 йилга мўлжалланган энг муҳим устувор йўналишларга бағишланган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг мажлисидаги “2012 йил Ватанамиз

тараққиётини янги босқичга кўтарадиган йил бўлади” мавзусидаги маърузасини ўрганиш бўйича ўқув қўлланма. – Тошкент: “Ўқитувчи” НМИУ. - 2012. – 382 б.

4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг ПҚ-1717-сонли «Мустаҳкам оила йили» Давлат дастури.2012 йил 27 февраль.

5. Ўзбекистон Республикаси Солиқ Кодекси. Ўзбекистон Республикаси Қонун ҳужжатлари тўплами, 2012 йил январь.

6. Никулкина И.В. Общая теория налогообложения: Учебное пособие – М.: Эксмо, 2010. – 145-156 с.

7. Ваҳобов А., Жўраев А. Солиқлар ва солиққа тортиш. Дарслик-Т.:Шарқ, 2009. -408-418 бет.

8. Тухлиев Б.К., Юсупов О.А., Агзамов А.Т, Тўхсанов Қ.Н. Солиқлар ва солиққа тортиш: Ўқув қўлланма. – Т.: 2007.-228-260 б.

9. Яхёев Қ. “Солиққа тортиш назарияси ва амалиёти” Дарслик -Т.: Фан ва технологиялар маркази, 2003 йил. 16-45 бетлар.

13-МАВЗУ. ОБОДОНЛАШТИРИШ ВА ИЖТИМОЙ ИНФРАТУЗИЛМАНИ РИВОЖЛАНТИРИШ СОЛИҒИ

1.Ободонлаштириш ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш солиғини тўловчилари таркиби

Тадбиркорлик фаолиятини амалга оширувчи юридик шахслар – Ўзбекистон Республикаси резидентлари ободонлаштириш ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш солиғини тўловчилардир.

Қуйидагилар ободонлаштириш ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш солиғини тўловчилар бўлмайди:

нотижорат ташкилотлар, бундан уларнинг тадбиркорлик фаолиятини амалга оширишдан олинган фойдаси мустасно.

солиқ солишнинг содалаштирилган тартиби назарда тутилган юридик шахслар.

2.Ободонлаштириш ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш солиғининг объекти ва солиққа тортиладиган база

Юридик шахслардан олинадиган фойда солиғи чегирилганидан кейин юридик шахс ихтиёрида қоладиган фойда солиқ солиш объекти ва солиқ солинадиган базадир.

Бунда солиқ солинадиган база олиними лозим бўлган (олинган) дивидендлар суммасига, қўшимча фойда солиғи тўловчилар учун эса соф қўшимча фойда суммасига ҳам камайтирилади.

Балансида ижтимоий инфратузилма объектлари бўлган солиқ тўловчилар солиқ солинадиган базани ҳисобланган фойда солиғи чегириб ташланган ҳолда юридик шахс ихтиёрида қоладиган фойдани ва ижтимоий инфратузилма объектларини таъминлаш учун ҳақиқатда сарфланган харажатларнинг мазкур харажатлар суммасидан ҳисоблаб чиқилган фойда солиғи суммасига камайтирилган суммасини қўшиш орқали аниқлайди.

Ижтимоий инфратузилма объектларига соғлиқни сақлаш объектлари, таълим объектлари ва болалар дам олиш оромгоҳлари киради.

3.Ободонлаштириш ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш солиғи бўйича имтиёзлар

Ободонлаштириш ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш солиғини тўлашдан ногиронларнинг жамоат бирлашмалари, "Нуроний" жамғармаси ва "Ўзбекистон чернobilчилари" ассоциацияси мулкида бўлган, ишловчилари умумий сонининг камида 50 фоизини ногиронлар, 1941-1945 йиллардаги уруш ва меҳнат fronti фахрийлари ташкил этган юридик шахслар озод қилинади, бундан савдо, воситачилик, таъминот-сотиш ва тайёрлов фаолияти билан шуғулланадиган юридик шахслар мустасно. Ушбу имтиёзни олиш ҳуқуқини белгилаётганда ходимларнинг умумий сонига штатда бўлган ходимлар киритилади.

4.Ободонлаштириш ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш солиғини ҳисоблаш ва тўлаш тартиби

Ставка солиқ солинадиган базанинг ўлчов бирлигига нисбатан ҳисобланадиган фоизлардаги ёки мутлақ суммадаги миқдорни ифодалайди.

Солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларнинг ставкалари Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори билан белгиланади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 30 декабрдаги “Ўзбекистон Республикасининг 2012 йилги асосий макроиктисодий кўрсаткичлари прогнози ва Давлат бюджети параметрлари тўғрисида”ги ПҚ-1675-сонли қарорига мувофиқ ободонлаштириш ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш солиғи соф фойдадан 8 фоиз миқдорида белгиланган.

Календарь йил солиқ давридир. Йил чораги ҳисобот давридир.

Ободонлаштириш ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш солиғи солиқ солинадиган базадан ҳамда белгиланган ставкадан келиб чиққан ҳолда ҳисоблаб чиқарилади.

Балансида ижтимоий инфратузилма объектлари бўлган солиқ тўловчилар бюджетга тўланадиган солиқ суммасини қуйидаги тартибда аниқлайди:

агар ижтимоий инфратузилма объектларини таъминлаш учун харажатлар суммаси солиқ қонунчилигига мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммасига тенг ёки ундан ортиқ бўлса, солиқ тўланмайди.

агар ижтимоий инфратузилма объектларини таъминлаш учун харажатлар суммаси солиқ қонунчилигига мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммасидан кам бўлса, бюджетга тўланадиган солиқ ҳисоблаб чиқарилган солиқ суммаси билан ҳақиқатда сарфланган харажатлар суммаси ўртасидаги фарқ сифатида аниқланади.

Солиқ тўловчилар ҳисобот даври мобайнида ободонлаштириш ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш солиғи бўйича жорий тўловлар тўлайди.

Жорий тўловлар тахмин қилинаётган соф фойда суммасидан ҳамда Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси ва Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги томонидан тасдиқланадиган шакл бўйича ҳисобот даврининг биринчи ойи 10-кунига қадар солиқ бўйича ҳисобга олиш жойидаги давлат солиқ хизмати органларига тақдим этиладиган ободонлаштириш ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш солиғининг жорий тўловлари тўғрисидаги маълумотномада кўрсатилган ободонлаштириш ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш солиғининг белгиланган ставкасидан келиб чиққан ҳолда ҳисоблаб чиқарилади.

Жорий тўловлар солиқ қонунчилигига мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган ободонлаштириш ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш солиғининг йил чорагидаги суммасининг учдан бир қисми миқдорда ҳар ойнинг 15-кунидан кечиктирмай тўланади.

Қуйидагилар жорий тўловларни тўламайди:

ҳисобот даврида солиқ солинадиган базаси энг кам иш ҳақининг икки юз бараваригача миқдорда бўлган солиқ тўловчилар.

илгариги ҳисобот даврида ижтимоий инфратузилма объектларини сақлаш харажатлари суммаси солиқ солинадиган база суммасига тенг ёки ундан ортиқ бўлган солиқ тўловчилар.

ягона солиқ тўловини тўлашга ўтмаган микрофирмалар ва кичик корхоналар.

Ободонлаштириш ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш солиғининг ҳисоб-китоби солиқ бўйича ҳисобга олиш жойидаги давлат солиқ хизмати органларига солиқ тўловчилар томонидан ортиб борувчи яқун билан йилнинг ҳар чорагида ҳисобот чорагидан кейинги ойнинг 25-кунидан кечиктирмай, йил яқунлари бўйича эса, йиллик молиявий ҳисобот тақдим этиладиган муддатда тақдим этилади.

Ободонлаштириш ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш солиғини тўлаш мазкур солиқ бўйича ҳисоб-китобни тақдим этиш муддатидан кечиктирмай амалга оширилади.

Назорат ва муҳокама учун саволлар

1. Ободонлаштириш ва инфратузилмани ривожлантириш солиғи нима учун жорий этилган?
2. Ободонлаштириш ва инфратузилмани ривожлантириш солиғини тўловчиларни айтинг?
3. Ободонлаштириш ва инфратузилмани ривожлантириш солиғини солиқ солиш объектини аниқланг?

Асосий адабиётлар

1. Ислон Каримов. 2012 йил Ватанимиз тараққиётини янги босқичга кўтарадиган йил бўлади. Т.: Ўзбекистон, 2012. – 36 б.

2. И.А.Каримов. Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепцияси. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисидаги маърузаси. Т.: Ўзбекистон, 2010. – 56 б.

3. Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А.Каримовнинг 2011 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш яқунлари ва 2012 йилга мўлжалланган энг муҳим устувор йўналишларга бағишланган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг мажлисидаги “2012 йил Ватанимиз

тараққийетини янги босқичга кўтарадиган йил бўлади” мавзусидаги маърузасини ўрганиш бўйича ўқув қўлланма. – Тошкент: “Ўқитувчи” НМИУ. - 2012. – 382 б.

4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг ПҚ-1717-сонли «Мустаҳкам оила йили» Давлат дастури. 2012 йил 27 февраль.

5. Ўзбекистон Республикаси Солиқ Кодекси. Ўзбекистон Республикаси Қонун ҳужжатлари тўплами, 2012 йил январь.

6. Никулкина И.В. Общая теория налогообложения: Учебное пособие – М.: Эксмо, 2010. – 145-156 с.

7. Ваҳобов А., Жўраев А. Солиқлар ва солиққа тортиш. Дарслик-Т.: Шарқ, 2009. -408-418 бет.

8. Тухлиев Б.К., Юсупов О.А., Агзамов А.Т, Тўхсанов Қ.Н. Солиқлар ва солиққа тортиш: Ўқув қўлланма. – Т.: 2007.-228-260 б.

9. Яхёев Қ. “Солиққа тортиш назарияси ва амалиёти” Дарслик -Т.: Фан ва технологиялар маркази, 2003 йил. 16-45 бетлар.

14-МАВЗУ. ИЖТИМОЙ ЖАМҒАРМАЛАРГА МАЖБУРИЙ

ТЎЛОВЛАР

1.Ягона ижтимоий тўловни тўловчилар таркиби ва солиқ солиш объекти

Ягона ижтимоий тўлов юридик шахсларнинг маблағлари ҳисобидан тўланади, суғурта бадаллари эса ходимларнинг иш ҳақидан ушлаб қолинади ва солиқ агентлари томонидан ўтказилади.

Ягона ижтимоий тўловни ва суғурта бадалларини ҳисоблаб чиқариш учун солиқ солинадиган база солиқ конунчилигига мувофиқ тўланадиган даромадлар суммаси сифатида белгиланади

Ягона ижтимоий тўлов – ҳар ойда, кейинги ойнинг 10-кунидан кечиктирмай.

Солиқ тўловчининг календарь ойида ишлаган кунлари сонидан қатъи назар, якка тартибдаги тадбиркорлар суғурта бадалларини мажбурий тартибда ойига энг кам иш ҳақидан кам бўлмаган миқдорда тўлайди.

Ягона ижтимоий тўловни тўловчилар қуйидагилардир:

юридик шахслар - Ўзбекистон Республикаси резидентлари.

Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса, чет эллик юридик шахсларнинг ваколатхоналари ва филиаллари орқали амалга оширувчи Ўзбекистон Республикаси норезидентлари.

Жисмоний шахслар - Ўзбекистон Республикаси фуқаролари, шунингдек Ўзбекистон Республикасида доимий равишда яшаб турган чет эл фуқаролари ва фуқаролиги бўлмаган шахслар фуқароларнинг бюджетдан ташқари Пенсия жамғармасига суғурта бадалларини (бундан буён матнда суғурта бадаллари деб юритилади) тўловчилардир.

Суғурта бадалларини ҳисоблаш ва ушлаб қолиш мажбурияти, шунингдек уларнинг тўғри ҳисоблаб чиқарилиши учун жавобгарлик иш берувчи зиммасига юклатилади, суғурта бадаллари тўловчи якка тартибдаги тадбиркорлар, юридик шахс ташкил этган ва ташкил этмаган ҳолда тузилган деҳқон хўжаликлари аъзолари мустасно.

Солиқ қонунчилигида кўрсатилган иш ҳақи тарзидаги даромадлар ягона ижтимоий тўловнинг ва суғурта бадалларининг солиқ солиш объектидир.

Ягона ижтимоий тўловни ва суғурта бадалларини ҳисоблаб чиқариш учун солиқ солинадиган база солиқ қонунчилигига мувофиқ тўланадиган даромадлар суммаси сифатида белгиланади

Ягона ижтимоий тўлов ва суғурта бадаллари қуйидаги тўловларга нисбатан ҳисобланмайди:

1) компенсация тўловлари.

2) ходимга ҳисобланадиган ва унинг розилиги билан тегишли бюджет ёки ҳайрия жамғармаларга (шанбаликлар, якшанбаликлар ва шу кабилар учун) ўтказиладиган иш ҳақи тарзидаги даромадлар.

5) ёш мутахассисларга олий ўқув юртини тамомлаганларидан сўнг таътил вақти учун юридик шахслар ҳисобидан тўланадиган нафақалар.

6) Ўзбекистон Республикаси Мудофаа, Ички ишлар, Фавқулодда вазиятлар вазирликларининг, Ўзбекистон Республикаси Миллий хавфсизлик хизматининг ҳарбий хизматчиларига, ички ишлар органларининг ҳамда Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитасининг оддий, сержант ва офицер таркибларида хизматни ўташи (хизмат мажбуриятларини бажариши) муносабати билан тўланадиган пул таъминоти, пул мукофотлари ва бошқа тўловлар.

7) қуйидаги грант маблағлари ҳисобига олинадиган меҳнатга ҳақ тўлаш тарзидаги даромадлар:

давлатлар, давлатларнинг ҳукуматлари, халқаро ва чет эл ҳукуматга қарашли ташкилотлар томонидан берилган грант маблағлари.

Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати томонидан белгиланадиган рўйхатга киритилган халқаро ва чет эл ноҳукумат ташкилотлари томонидан берилган грант маблағлари.

Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномалари доирасида берилган грант маблағлари.

2.Ягона ижтимоий тўловни ҳисоблаш ва тўлаш тартиби

Календарь йил солиқ давридир. Ҳисобот даври қуйидагилардир:
микрофирмалар ва кичик корхоналар учун – йил чораги.

Микрофирмалар ва кичик корхоналар жумласига кирмайдиган солиқ тўловчилар учун – бир ой.

Ягона ижтимоий тўлов ва суғурта бадаллари ҳар ойда солиқ солинадиган базадан ҳамда белгиланган ставкалардан келиб чиққан ҳолда ҳисоблаб чиқарилади.

Ягона ижтимоий тўлов юридик шахсларнинг маблағлари ҳисобидан тўланади, суғурта бадаллари эса ходимларнинг иш ҳақидан ушлаб қолинади ва солиқ агентлари томонидан ўтказилади.

Ягона ижтимоий тўловнинг ҳисоб-китоби солиқ бўйича ҳисобга олиш жойидаги давлат солиқ хизмати органларига солиқ тўловчи томонидан ортиб боровчи яқун билан:

микрофирмалар ва кичик корхоналар томонидан – йилнинг ҳар чорагида ҳисобот давридан кейинги ойнинг 25-кунидан кечиктирмай, йил яқунлари бўйича эса йиллик молиявий ҳисобот топшириладиган муддатда.

Микрофирмалар ва кичик корхоналар жумласига кирмайдиган солиқ тўловчилар томонидан – ҳар ойда ҳисобот давридан кейинги ойнинг 10-кунидан кечиктирмай, йил яқунлари бўйича эса йиллик молиявий ҳисобот топшириладиган муддатда тақдим этилади.

Суғурта бадалларининг ҳисоб-китоби солиқ бўйича ҳисобга олиш жойидаги давлат солиқ хизмати органларига солиқ тўловчи томонидан ортиб боровчи яқун билан йилнинг ҳар чорагида ҳисобот давридан кейинги ойнинг 25-кунидан кечиктирмай, йил яқунлари бўйича эса йиллик молиявий ҳисобот топшириладиган муддатда тақдим этилади.

Тўлов қуйидаги муддатларда амалга оширилади:

ягона ижтимоий тўлов – ҳар ойда, кейинги ойнинг 10-кунидан кечиктирмай.

Солиқ тўловчининг календарь ойида ишлаган кунлари сонидан қатъи назар, якка тартибдаги тадбиркорлар суғурта бадалларини мажбурий тартибда ойига энг кам иш ҳақидан кам бўлмаган миқдорда тўлайди.

Юридик шахс ташкил этган ва ташкил этмаган ҳолда тузилган деҳқон хўжалиklarининг аъзолари суғурта бадалларини ихтиёрийлик асосида йилига энг кам иш ҳақининг тўрт ярим бараваридан кам бўлмаган миқдорда тўлайди.

Суғурта бадалларини тўлаш қуйидагича амалга оширилади:

якка тартибдаги тадбиркорлар томонидан – ҳар ойда тадбиркорлик фаолияти амалга оширилган ойнинг 25-кунидан кечиктирмай.

Юридик шахс ташкил этган ва ташкил этмаган ҳолда тузилган деҳқон хўжалиklarининг аъзолари – ҳисобот йилининг 1 октябригача. Бунда суғурта бадалларининг миқдори тўлов кундаги энг кам иш ҳақи миқдоридан келиб чиққан ҳолда ҳисоблаб чиқарилади.

Тўлов топшириқномасида (кирим ордерида) солиқ тўловчининг идентификация рақами ва тўлов тўланаётган давр албатта кўрсатилиши шарт.

Агар давр кўрсатилмаган бўлса, тўлов у амалга оширилаётган ой (деҳқон хўжалиklари аъзолари учун – йил) учун тўланган деб ҳисобланади.

Солиқ тўловчининг календарь ойида ишлаган кунлари сонидан қатъи назар, якка тартибдаги тадбиркорлар суғурта бадалларини мажбурий тартибда ойига энг кам иш ҳақидан кам бўлмаган миқдорда тўлайди.

Юридик шахс ташкил этган ва ташкил этмаган ҳолда тузилган деҳқон хўжалиklarининг аъзолари суғурта бадалларини ихтиёрийлик асосида йилига энг кам иш ҳақининг тўрт ярим бараваридан кам бўлмаган миқдорда тўлайди. Белгиланган миқдордаги суғурта бадалларининг тўланиши деҳқон хўжалиги аъзосининг меҳнат стажини ҳисоблаб чиқаришда бир йил деб ҳисобга олинади.

Ёшга доир пенсия олиш ҳуқуқига эга бўлган, шунингдек I ва II гуруҳ ногиронлари бўлган якка тартибдаги тадбиркорлар ҳамда юридик шахс ташкил этган ва ташкил этмаган ҳолда тузилган деҳқон хўжалиklarининг аъзолари учун суғурта бадалининг миқдори унинг белгиланган миқдорининг камида 50 фоизини ташкил этиши керак.

Суғурта бадалларини тўлаш қуйидагича амалга оширилади:

якка тартибдаги тадбиркорлар томонидан — ҳар ойда тадбиркорлик фаолияти амалга оширилган ойнинг 25-кунидан кечиктирмай;

юридик шахс ташкил этган ва ташкил этмаган ҳолда тузилган деҳқон хўжаликларининг аъзолари — ҳисобот йилининг 1 октябригача. Бунда суғурта бадалларининг миқдори тўлов кундаги энг кам иш ҳақи миқдоридан келиб чиққан ҳолда ҳисоблаб чиқарилади.

Тўлов топшириқномасида (кирим ордерида) солиқ тўловчининг идентификация рақами ва тўлов тўланаётган давр албатта кўрсатилиши шарт. Агар давр кўрсатилмаган бўлса, тўлов у амалга ошириляётган ой (деҳқон хўжаликлари аъзолари учун — йил) учун тўланган деб ҳисобланади.

3.Бюджетдан ташқари Пенсия жамғармасига мажбурий ажратмаларни тўловчилар ва солиқ солиш объекти

Бюджетдан ташқари Пенсия жамғармасига мажбурий ажратмаларни тўловчилар қуйидагилардир:

юридик шахслар - Ўзбекистон Республикасининг резидентлари.
оддий ширкат ишларини юритиш зиммасига юклатилган (ишончли шахс) шерик (иштирокчи) - юридик шахс.

Қуйидагилар бюджетдан ташқари Пенсия жамғармасига мажбурий ажратмаларнинг тўловчилари бўлмайди:

нотижорат ташкилотлар, бундан уларнинг тадбиркорлик фаолиятини амалга оширишдан олган даромадлари мустасно.

ягона солиқ тўловини тўловчи юридик шахслар.

Соф тушум бюджетдан ташқари Пенсия жамғармасига мажбурий ажратмаларнинг солиқ солиш объекти ва солиқ солинадиган базасидир.

Солиқ солиш объекти ва солиқ солинадиган база қуйидагилардир:

1) коммунал хўжалик тизимининг иссиқлик, сув ва газ таъминоти корхоналари учун - маҳсулотларнинг (ишларнинг, хизматларнинг) қўшилган қиймат солиғи ва тегишинча иссиқлик таъминоти корхоналари учун иссиқлик қувватининг, сув таъминоти корхоналари учун сувнинг, газ таъминоти

корхоналари учун табиий газнинг харид қиймати чегириб ташланган ҳолда реализация қилинган ҳажми.

2) қурилиш, қурилиш-монтаж, таъмирлаш-қурилиш, ишга тушириш-созлаш, лойиха-қидирув ва илмий-тадқиқот ташкилотлари учун - ўз кучлари билан бажарилган, тегишинча қурилиш, қурилиш-монтаж, таъмирлаш-қурилиш, ишга тушириш-созлаш, лойиха-қидирув ва илмий-тадқиқот ишларининг қўшилган қиймат солиғи чегириб ташланган ҳолдаги қиймати. Бунда, агар юқорида қайд этилган ишларни материаллар билан таъминлаш мажбурияти шартномага биноан буюртмачининг зиммасида бўлса, ушбу материалларга бўлган мулк ҳуқуқи буюртмачининг ўзида сақланиб қолган тақдирда, ўз кучлари билан бажарилган ишларни реализация қилишдан олинадиган тушум бажарилган ҳамда тасдиқланган ишларнинг буюртмачи материалларининг қиймати киритилмаган ҳолдаги қиймати сифатида белгиланади.

3) воситачилик хизматлари кўрсатувчи, шу жумладан товарларни сотиш бўйича, воситачилик ва топшириқ шартномалари бўйича ҳамда воситачилик хизматлари кўрсатишга оид бошқа шартномалар бўйича воситачилик хизматлари кўрсатувчи юридик шахслар учун - кўрсатилган хизматлар учун қўшилган қиймат солиғи чегириб ташланган ҳолдаги ҳақ суммаси.

4) савдо фаолиятини амалга оширадиган юридик шахслар учун - товар обороти.

5) кредит ташкилотлари ва суғурта ташкилотлари учун – солиқ қонунчилигига мувофиқ аниқланадиган даромад.

6) асосий фаолияти мол-мулкни лизингга беришдан иборат бўлган юридик шахслар учун - молиявий ижара (лизинг) бўйича фоизли даромад суммаси.

Солиқ қонунчилигига мувофиқ бошқа даромадлар солиқ солиш объекти сифатида қаралмайди.

Солиқ тўловчилар турли хил солиқ солиш объектларига эга бўлган ҳолларда, улар солиқ солиш объектларининг алоҳида-алоҳида ҳисобини

юритиши ва тегишли объектлар учун белгиланган ставкалардан келиб чиққан ҳолда бюджетдан ташқари Пенсия жамғармасига мажбурий ажратмаларни тўлаши шарт.

4. Бюджетдан ташқари Пенсия жамғармасига мажбурий ажратмаларни ҳисоблаш ва тўлаш тартиби

Календарь йил солиқ давридир. Ҳисобот даври қуйидагилардир:

микрофирмалар ва кичик корхоналар учун - йил чораги.

микрофирмалар ва кичик корхоналар жумласига кирмайдиган солиқ тўловчилар учун - бир ой.

Бюджетдан ташқари Пенсия жамғармасига мажбурий ажратмалар ҳар ойда солиқ солинадиган базадан ва белгиланган ставкадан келиб чиққан ҳолда ҳисоблаб чиқарилади.

Бюджетдан ташқари Пенсия жамғармасига мажбурий ажратмаларнинг ҳисоб- китоби солиқ бўйича ҳисобга олиш жойидаги давлат солиқ хизмати органларига ортиб борувчи яқун билан:

микрофирмалар ва кичик корхоналар томонидан - йилнинг ҳар чорагида, ҳисобот давридан кейинги ойнинг 25-кунидан кечиктирмай, йил яқунлари бўйича эса йиллик молиявий ҳисобот топшириладиган муддатда.

микрофирмалар ва кичик корхоналар жумласига кирмайдиган солиқ тўловчилар томонидан - ҳар ойда, ҳисобот давридан кейинги ойнинг 25-кунидан кечиктирмай, йил яқунлари бўйича эса йиллик молиявий ҳисобот топшириладиган муддатда тақдим этилади.

Бюджетдан ташқари Пенсия жамғармасига мажбурий ажратмаларни тўлаш ҳисобот давридан кейинги ойнинг 25-кунидан кечиктирмай амалга оширилади.

5. Республика йўл жамғармасига мажбурий тўловларнинг ўзига хос хусусиятлари

Республика йўл жамғармасига мажбурий ажратмалар солиқ солинадиган базадан ва тасдиқланган ставкадан келиб чиққан ҳолда ҳар ойда ҳисоблаб чиқарилади.

Коммунал хўжалик тизимининг иссиқлик, сув ва газ таъминоти корхоналари учун - маҳсулотларнинг (ишларнинг, хизматларнинг) қўшилган қиймат солиғи ва тегишинча иссиқлик таъминоти корхоналари учун иссиқлик қувватининг, сув таъминоти корхоналари учун сувнинг, газ таъминоти корхоналари учун табиий газнинг харид қиймати чегириб ташланган ҳолда реализация қилинган ҳажми.

Қурилиш, қурилиш-монтаж, таъмирлаш-қурилиш, ишга тушириш-созлаш, лойиҳа-қидирув ва илмий-тадқиқот ташкилотлари учун - ўз кучлари билан бажарилган, тегишинча қурилиш, қурилиш-монтаж, таъмирлаш-қурилиш, ишга тушириш-созлаш, лойиҳа-қидирув ва илмий-тадқиқот ишларининг қўшилган қиймат солиғи чегириб ташланган ҳолдаги қиймати.

Воситачилик хизматлари кўрсатувчи, шу жумладан товарларни сотиш бўйича, воситачилик ва топшириқ шартномаси бўйича ҳамда воситачилик хизматлари кўрсатишга оид бошқа шартномалар бўйича воситачилик хизматлари кўрсатувчи юридик шахслар учун - кўрсатилган хизматлар учун қўшилган қиймат солиғи чегириб ташланган ҳолдаги мукофот суммаси.

Савдо фаолиятини амалга оширадиган юридик шахслар учун - товар обороти.

Кредит ташкилотлари ва суғурта ташкилотлари учун - солиқ қонунчилигига мувофиқ аниқланадиган даромад.

Асосий фаолияти мол-мулкни лизингга беришдан иборат бўлган юридик шахслар учун - молиявий ижара (лизинг) бўйича фоизли даромад суммаси.

Республика йўл жамғармасига мажбурий ажратмаларни тўловчилар қуйидагилардир:

юридик шахслар - Ўзбекистон Республикасининг резидентлари.

оддий ширкат ишларини юритиш зиммасига юклатилган (ишончли шахс) шерик (иштирокчи) - юридик шахс.

Қуйидагилар Республика йўл жамғармасига мажбурий ажратмаларнинг тўловчилари бўлмайди:

нотижорат ташкилотлар, бундан уларнинг тадбиркорлик фаолиятини амалга оширишдан олган даромадлари мустасно.

ягона солиқ тўлови тўловчи юридик шахслар.

ихтисослаштирилган йўл хўжалиги бошқаруви органи тузилмасига кирадиган корхоналар, Республика йўл жамғармаси маблағлари ҳисобига молиялаштириладиган умумий фойдаланишдаги автомобиль йўлларини сақлаш, таъмирлаш, реконструкция қилиш ва қуриш бўйича ишларни бажарганлик учун олинган даромадлар қисми бўйича.

Соф тушум Республика йўл жамғармасига мажбурий ажратмаларнинг солиқ солиш объекти ва солиқ солинадиган базасидир.

Республика йўл жамғармасига мажбурий ажратмаларнинг солиқ солиш объекти ва солиқ солинадиган базаси қуйидагилардир:

1) коммунал хўжалик тизимининг иссиқлик, сув ва газ таъминоти корхоналари учун - маҳсулотларнинг (ишларнинг, хизматларнинг) қўшилган қиймат солиғи ва тегишинча иссиқлик таъминоти корхоналари учун иссиқлик қувватининг, сув таъминоти корхоналари учун сувнинг, газ таъминоти корхоналари учун табиий газнинг харид қиймати чегириб ташланган ҳолда реализация қилинган ҳажми.

2) қурилиш, қурилиш-монтаж, таъмирлаш-қурилиш, ишга тушириш-созлаш, лойиҳа-қидирув ва илмий-тадқиқот ташкилотлари учун - ўз кучлари билан бажарилган, тегишинча қурилиш, қурилиш-монтаж, таъмирлаш-қурилиш, ишга тушириш-созлаш, лойиҳа-қидирув ва илмий-тадқиқот ишларининг қўшилган қиймат солиғи чегириб ташланган ҳолдаги қиймати.

Бунда, агар юқорида қайд этилган ишларни материаллар билан таъминлаш мажбурияти шартномага биноан буюртмачининг зиммасида бўлса, ушбу материалларга бўлган мулк ҳуқуқи буюртмачининг ўзида сақланиб

қолган тақдирда, ўз кучлари билан бажарилган ишларни реализация қилишдан олинадиган тушум бажарилган ҳамда тасдиқланган ишларнинг буюртмачи материалларининг қиймати киритилмаган ҳолдаги қиймати сифатида белгиланади.

3) воситачилик хизматлари кўрсатувчи, шу жумладан товарларни сотиш бўйича, воситачилик ва топшириқ шартномаси бўйича ҳамда воситачилик хизматлари кўрсатишга оид бошқа шартномалар бўйича воситачилик хизматлари кўрсатувчи юридик шахслар учун - кўрсатилган хизматлар учун қўшилган қиймат солиғи чегириб ташланган ҳолдаги мукофот суммаси.

4) савдо фаолиятини амалга оширадиган юридик шахслар учун - товар обороти.

5) кредит ташкилотлари ва суғурта ташкилотлари учун - солиқ қонунчилигига мувофиқ аниқланадиган даромад.

б) асосий фаолияти мол-мулкни лизингга беришдан иборат бўлган юридик шахслар учун - молиявий ижара (лизинг) бўйича фоизли даромад суммаси.

Солиқ қонунчилигига мувофиқ бошқа даромадлар солиқ солиш объекти сифатида қаралмайди.

Солиқ тўловчилар турли хил солиқ солиш объектларига эга бўлган ҳолларда, улар солиқ солиш объектларининг алоҳида-алоҳида ҳисобини юритиши ва тегишли объектлар учун белгиланган ставкалардан келиб чиққан ҳолда Республика йўл жамғармасига мажбурий ажратмаларни тўлаши шарт.

Календарь йил солиқ давридир. Ҳисобот даври қуйидагилардир:

микрофирмалар ва кичик корхоналар учун - йил чораги.

микрофирмалар ва кичик корхоналар жумласига кирмайдиган солиқ тўловчилар учун - бир ой.

Республика йўл жамғармасига мажбурий ажратмалар солиқ солинадиган базадан ва тасдиқланган ставкадан келиб чиққан ҳолда ҳар ойда ҳисоблаб чиқарилади.

Республика йўл жамғармасига мажбурий ажратмаларнинг ҳисоб-китоби солиқ бўйича ҳисобга олиш жойидаги давлат солиқ хизмати органларига ортиб борувчи якун билан:

микрофирмалар ва кичик корхоналар томонидан - йилнинг ҳар чорагида, ҳисобот давридан кейинги ойнинг 25-кунидан кечиктирмай, йил якунлари бўйича эса йиллик молиявий ҳисобот топшириладиган муддатда.

микрофирмалар ва кичик корхоналар жумласига кирмайдиган солиқ тўловчилар томонидан - ҳар ойда, ҳисобот давридан кейинги ойнинг 25-кунидан кечиктирмай, йил якунлари бўйича эса йиллик молиявий ҳисобот топшириладиган муддатда тақдим этилади.

Республика йўл жамғармасига мажбурий ажратмаларни тўлаш ҳисобот давридан кейинги ойнинг 25-кунидан кечиктирмай амалга оширилади.

Республика йўл жамғармаси йиғимларига қуйидагилар киради:

автотранспорт воситаларини олганлик ва (ёки) Ўзбекистон Республикаси ҳудудига вақтинчалик олиб кирганлик учун йиғим.

чет давлатлар автотранспорт воситаларининг Ўзбекистон Республикаси ҳудудига кирганлиги ва унинг ҳудуди орқали транзит тарзида ўтганлиги учун йиғим.

Автотранспорт воситаларини олувчи ва (ёки) Ўзбекистон Республикаси ҳудудига вақтинчалик олиб киришни амалга оширувчи Ўзбекистон Республикаси резидентлари ва норезидентлари автотранспорт воситаларини олганлик ва (ёки) Ўзбекистон Республикаси ҳудудига вақтинчалик олиб кирганлик учун йиғим тўловчилардир.

Чет давлатлар автотранспорт воситаларининг эгалари ёки фойдаланувчилари ушбу воситаларнинг Ўзбекистон Республикаси ҳудудига кирганлиги ва унинг ҳудуди орқали транзит тарзида ўтганлиги учун йиғим тўловчилардир.

Йиғимлар учун солиқ солиш объекти қуйидагилардир:

автотранспорт воситаларини олиш ва (ёки) Ўзбекистон Республикаси ҳудудига вақтинчалик олиб кириш.

чет давлатлар автотранспорт воситаларининг Ўзбекистон Республикаси ҳудудига кириши ва унинг ҳудуди орқали транзит тарзида ўтиш.

Солиқ солинадиган база қуйидагилардир:

олинган ва (ёки) Ўзбекистон Республикаси ҳудудига вақтинчалик олиб кириладиган автотранспорт воситалари двигателининг от кучидаги қуввати ёки автотранспорт воситаларининг қиймати.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудига кирганида ёки унинг ҳудуди орқали транзит тарзида ўтганида чет давлатларнинг автотранспорт воситалари.

Автотранспорт воситаларини олиш ва (ёки) Ўзбекистон Республикаси ҳудудига вақтинчалик олиб кириш учун йиғимни тўлашдан қуйидагилар озод қилинадилар:

1) ишлаб чиқарувчи корхона томонидан қўл билан бошқаришга мослаштирилган енгил автомобилни ва (ёки) мотоаравачани олувчи барча гуруҳлардаги ногиронлар.

2) ихтисослаштирилган савдо тармоғидан Ўзбекистон Республикасида ишлаб чиқарилган янги автомобиль олувчи фуқаролар, шунингдек яқин қариндошларидан ҳады шартномаси ёки мерос асосида автомобиллар ва мотоаравачаларни олувчи фуқаролар.

3) умумий фойдаланишдаги автомобиль йўлларини сақлаш, таъмирлаш, реконструкция қилиш ва қуришни амалга оширувчи ихтисослаштирилган йўл хўжалик бошқаруви органи тузилмасига кирадиган корхоналар - мазкур ишларни амалга оширишда бевосита фойдаланиладиган автотранспорт воситалари бўйича.

4) фаолиятининг асосий тури йўловчилар ташиш бўлган, қонун ҳужжатларига мувофиқ йўловчилар ташиш учун белгиланган намунадаги лицензияга эга бўлган автотранспорт корхоналари - йўловчилар ташишни амалга оширувчи транспорт воситалари бўйича (енгил автомобиллар ва йўналишли таксилардан ташқари).

5) юридик шахслар - қирқ тоннадан ортиқ юк кўтарадиган, олинган кон автосамосваллари бўйича.

б) ҳомийлик (беғараз) ёрдами сифатида автомобилларни олган (сотиб олган) болалар уйлари, ихтисослаштирилган мактаб-интернатлар, ногирон болалар учун марказлар, қариялар ва кичик ёшдаги ногиронлар учун интернат-уйлар, шунингдек бюджет ҳисобидан молиялаштириладиган тиббиёт муассасалари.

7) юридик шахслар - автотранспорт воситаларини битта тизим (давлат ва хўжалик бошқаруви органи) ичида балансдан балансга бепул ўтказишда.

8) қайта ташкил этиш натижасида автотранспорт воситасини олган ҳуқуқий ворис.

9) автотранспорт воситаларини солиқ қонунчилигида кўрсатилган юридик шахсларга лизингга бериш учун олувчи лизинг берувчилар.

Автотранспорт воситаларини олганлик ва (ёки) Ўзбекистон Республикаси ҳудудига вақтинчалик олиб кирганлик учун йиғим улар Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги органларида давлат рўйхатидан ўтказилаётганда, қайта рўйхатдан ўтказилаётганда қуйидаги ҳолларда ундирилади:

1) автотранспорт воситалари олди-сотди, алмаштириш, ҳадя, бепул бериш шартномаси асосида, шунингдек қонун ҳужжатларида тақиқланмаган бошқа битимлар асосида мулк қилиб олинганда.

2) автотранспорт воситалари юридик шахснинг устав фондига (устав капиталига) ёки қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда дивидендлар сифатида олинганда.

3) автотранспорт воситалари лизингга бериш учун олинганда. Йиғим тарафларнинг ёзма келишувига кўра лизинг берувчидан ёки лизинг олувчидан ундирилади. Лизинг берувчи Ўзбекистон Республикасининг норезиденти бўлган тақдирда, йиғим лизинг олувчидан ундирилади. Лизинг шартномаси муддати тугаганидан сўнг мазкур лизинг (иккиламчи лизинг) шартномаси предмети бўлган автотранспорт воситаси қайта рўйхатдан ўтказилаётганида такроран йиғим ундирилмайди.

4) автотранспорт воситалари Ўзбекистон Республикаси ҳудудига вақтинчалик олиб кирилганда.

Автотранспорт воситаларини олиш ва (ёки) Ўзбекистон Республикаси ҳудудига вақтинчалик олиб кириш учун йиғим тўланганлиги тўғрисидаги ҳужжат тақдим этилмаган ҳолда автотранспорт воситаларини рўйхатдан ўтказиш, қайта рўйхатдан ўтказиш ёки техник кўрикдан ўтказиш амалга оширилмайди.

Чет давлатлар автотранспорт воситалари Ўзбекистон Республикаси ҳудудига кирганлиги ва унинг ҳудуди орқали транзит тарзида ўтганлиги учун йиғим чет давлатнинг автотранспорт воситаси Ўзбекистон Республикаси ҳудудига кираётганида ундирилади.

**6.Таълим ва тиббиёт муассасаларини реконструкция қилиш,
мукамал таъмирлаш ва жиҳозлаш жамғармасига мажбурий
ажратмаларни ҳисоблаш ва тўлаш тартиби**

Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида 2005 йил 31 январда 1446-сон билан рўйхатга олинган Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ва Давлат солиқ қўмитасининг 2005 йил 14 январдаги 3, 2005-3-сон қарори билан тасдиқланган мактаб таълимини ривожлантиришга мажбурий ажратмаларни ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш тартиби тўғрисида низом Ўзбекистон Республикаси Солиқ кодекси, Ўзбекистон Республикаси “Давлат солиқ хизмати тўғрисида”ги қонунининг 7-моддаси, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2004 йил 7 июндаги 263-сонли “Бюджетдан ташқари Мактаб таълими жамғармасини ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2004 й., 22-23-сон, 264-моддаси ва 2004 йил 28 декабрдаги 610-сонли “Ўзбекистон Республикасининг 2005 йилги Давлат бюджети параметрлари тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2004 й., 52-сон, 523-модда си қарорларига мувофиқ ишлаб чиқилган ва мактаб таълимини ривожлантиришга мажбурий ажратмаларни ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш тартибини белгилайди.

Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси ҳар ойда ҳисобот ойдан кейинги ойнинг 25-кунидан кечиктирмай, жамғарманинг ижро этувчи дирекциясига ҳисобот ойдан кейинги ойнинг 1-кундаги ҳолат бўйича ҳисобланган ва тушган мажбурий ажратмалар суммалари, шунингдек Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳри бўйича мазкур ажратмалар бўйича қарздорлик тўғрисидаги тезкор ҳисоботни тақдим этади.

Жамғарманинг ижро этувчи дирекцияси мажбурий ажратмалар тўловларидан тушган маблағларга тегишли бўлган қўшимча маълумотларни Давлат солиқ қўмитасидан сўраш ҳуқуқига эга.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 21 ноябрдаги “Таълим муассасаларини реконструкция қилиш, мукаммал таъмирлаш ва жиҳозлаш жамғармасини таълим ва тиббиёт муассасаларини реконструкция қилиш, мукаммал таъмирлаш ва жиҳозлаш жамғармаси этиб қайта ташкил қилиш” тўғрисида ПҚ-1645-сон қарори қабул қилинди.

Замонавий талаблар ва халқаро стандартларни ҳисобга олган ҳолда республика таълим ва тиббиёт муассасаларининг моддий-техника базасини тизимли асосда ривожлантириш ҳамда мустаҳкамлаш, уларни энг илғор ўқув, ташхис ва даволаш ускуналари, ахборот-компьютер техникаси билан жиҳозлаш, бунинг учун жамланадиган бюджетдан ташқари ва грант маблағларидан ўринли ҳамда самарали фойдаланиш мақсадида:

1. Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги, Иқтисодиёт вазирлиги, Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Халқ таълими вазирлиги ҳамда Соғлиқни сақлаш вазирлигининг 2012 йил 1 январидан бошлаб Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳузуридаги бюджетдан ташқари Таълим муассасаларини реконструкция қилиш, мукаммал таъмирлаш ва жиҳозлаш жамғармасини Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳузуридаги бюджетдан ташқари Таълим ва тиббиёт муассасаларини реконструкция қилиш, мукаммал таъмирлаш ва жиҳозлаш жамғармаси этиб қайта ташкил қилиш тўғрисидаги таклифи қабул қилинди.

2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2010 йил 10 ноябрдаги ПҚ-1432-сонли қарорида аввал белгиланган вазифалар билан бир қаторда бюджетдан ташқари Таълим ва тиббиёт муассасаларини реконструкция қилиш, мукамал таъмирлаш ва жиҳозлаш жамғармасининг асосий вазифалари этиб қуйидагилар белгиланди:

тасдиқланган манзилли дастурларга мувофиқ соғлиқни сақлаш муассасаларини қуриш, реконструкция қилиш ва мукамал таъмирлаш бўйича ишларни молиялаштириш.

замонавий талаблар ва белгиланган нормативлардан келиб чиққан ҳолда тиббиёт муассасаларини энг янги лаборатория, ташхис ва даволаш ускуналари, компьютер техникаси ҳамда бошқа тиббиёт аппаратлари, махсус мебель ва анжомлар билан жиҳозлаш ҳамда доимий асосда тизимли қайта жиҳозлашни молиялаштириш.

3. Қайта ташкил этилаётган бюджетдан ташқари Таълим муассасаларини реконструкция қилиш, мукамал таъмирлаш ва жиҳозлаш жамғармасининг барча активлари ва пассивлари 2012 йилнинг 1 январидан бошлаб Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳузуридаги бюджетдан ташқари Таълим ва тиббиёт муассасаларини реконструкция қилиш, мукамал таъмирлаш ва жиҳозлаш жамғармасига топширилди.

4. Қуйидагилар Жамғарманинг даромадларини шакллантириш манбалари этиб белгиланди:

хўжалик юритувчи субъектлар томонидан Жамғармага қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда мажбурий ажратмаларни тўлашдан тушадиган маблағлар.

Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликларининг бюджетдан ташқари маблағлари.

халқаро молия институтлари ҳамда бошқа хорижий донорларнинг имтиёзли кредитлари (қарзлари) ва грантлари.

соғлиқни сақлаш соҳаси ва марказлаштирилган инвестициялар харажатлари ҳисобига алоҳида бўлим билан ажратиладиган Ўзбекистон Республикаси Давлат бюджети маблағлари.

хайрия қилувчилар — юридик ва жисмоний шахслар, шу жумладан Ўзбекистон Республикаси норезидентларининг маблағлари.

Жамғарманинг вақтинча бўш маблағларини жойлаштиришдан олинадиган даромадлар ва қонун ҳужжатларида тақиқланмаган бошқа тушумлар.

Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги марказий аппаратининг бошқарув ходимлари сони доирасида, Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлигининг марказий аппарати таркибида бошқарув ходимлари сони 9 нафардан иборат Жамғарма Ижроия дирекциясининг тузилмаси тасдиқланди.

Мактаб таълимини ривожлантириш учун келиб тушадиган маблағлар бюджетдан ташқари Мактаб таълими жамғармасининг Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги томонидан Ўзбекистон Республикаси Марказий банки Тошкент шаҳри Бош бошқармасининг ҳисоб-китоб-касса марказида очиладиган махсус ҳисоб рақамида жамланади.

Мактаб таълимини ривожлантиришга мажбурий ажратмалар давлат солиқлари ва йиғимларига тенглаштирилади.

Мактаб таълимига мажбурий ажратмалар тўловчилари амалдаги қонун ҳужжатларига мувофиқ мазкур тўловнинг тўғри ҳисоблаб чиқарилиши ва ўз вақтида тўланиши учун жавоб берадилар.

Жамғарманинг ижро этувчи дирекцияси мажбурий ажратмаларнинг келиб тушган суммаларнинг мақсадли ишлатилиши учун амалдаги қонун ҳужжатларига мувофиқ жавоб беради.

Мажбурий ажратмаларнинг тўғри ҳисоблаб чиқарилиши, тўлиқ ва ўз вақтида тўланиши устидан назорат давлат солиқ хизматининг органлари томонидан қонун ҳужжатларига мувофиқ амалга оширилади. Бунда, давлат солиқ хизматининг органлари қонун ҳужжатларига мувофиқ молиявий санкциялар қўллаш ҳуқуқига эга.

Мақтаб таълимини ривожлантиришга мажбурий ажратмалар тўловчилари бўлиб қонун ҳужжатларида назарда тутилган тартибда ягона солиқ тўловини тўлайдиган юридик шахслардан ташқари, ташкилий-ҳуқуқий шаклларида қатъи назар, тадбиркорлик фаолиятини амалга оширувчи юридик шахслар ҳисобланади.

Солиқ солишнинг алоҳида тартибига эга бўлган юридик шахслар, шунингдек кўрсатилган ажратмалар тўловчилари бўлиб ҳисобланади.

Юридик шахслар деб ўз мулкида, хўжалик юретишида ёки оператив бошқарувида алоҳида мол-мулкка эга бўлган ҳамда ўз мажбуриятлари юзасидан ушбу мол-мулк билан жавоб берадиган, шунингдек мустақил баланс ва ҳисоб рақамига эга бўлган корхона, ташкилот ва муассасаларнинг барча турлари ҳисобланади.

Мақтаб таълимини ривожлантиришга мажбурий ажратмалар тўловчилари улар бўйича турлича солиқ солиш объектлари белгиланган бир қанча фаолият турлари билан шуғулланган ҳолларда, улар алоҳида ҳисоб юретишлари ва ушбу солиқ солиш объектларидан келиб чиқиб белгиланган ставка бўйича мақтаб таълимини ривожлантиришга мажбурий ажратмаларни тўлашлари лозим.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 30 декабрдаги “Ўзбекистон Республикасининг 2012 йилги асосий макроиқтисодий кўрсаткичлари прогнози ва Давлат бюджети параметрлари тўғрисида”ги ПҚ-1675-сонли қарорига мувофиқ Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳузуридаги бюджетдан ташқари Таълим ва соғлиқни сақлаш муассасаларини реконструкция қилиш, мукамал таъмирлаш ва жиҳозлаш жамғармасига мажбурий ажратмалар ставкалари 0,5 фоиз миқдорида белгиланди.

Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳузуридаги бюджетдан ташқари Пенсия жамғармаси, Республика йўл жамғармаси ва Таълим ва тиббиёт муассасаларини реконструкция қилиш, мукамал таъмирлаш ва жиҳозлаш жамғармасига солинадиган мажбурий ажратмаларнинг тўлов объектлари

№	Тўловчилар	Тўлов объекти
1.	Воситачилик (топширик) шартномалари ва воситачилик хизматларини кўрсатишга доир бошқа шартномалар бўйича воситачилик хизматлари кўрсатадиган корхона ва ташкилотлар	ҚҚСни чегирган ҳолда воситачилик ҳақи суммаси
2.	Тайёрлов ташкилотлари	ҚҚСни чегирган ҳолда товар обороти ҳажми
3.	"Ўздонмаҳсулот" АК корхоналари (ғалла қабул қилиш корхоналари ва ғалла қабул қилиш фаолиятини амалга оширувчи донни қайта ишлаш корхоналари)	ҚҚСни чегирган ҳолда устама ва чегирма
4.	Кредит ва суғурта ташкилотлари	Даромад
5.	Молиявий ижара (лизинг) хизматлари кўрсатадиган корхоналар	фоизли даромад
6.	Коммунал хўжалик тизимининг иссиқлик, сув таъминоти корхоналари	маҳсулот (ишлар, хизматлар) сотилиши ҳажми, ҚҚСни ва тегишинча иссиқлик таъминоти корхоналари учун - иссиқлик энергияси, сув таъминоти корхоналари учун - сувнинг харид қийматини чегирган ҳолда

Жамғармага тўланиши лозим бўлган мактаб таълимини ривожлантиришга мажбурий ажратмалар суммаси белгиланган мажбурий ажратмаларга тортиш объекти ва ставкасидан келиб чиққан ҳолда тўловчилар томонидан аниқланади.

Мактаб таълимини ривожлантиришга мажбурий ажратмаларнинг ҳисоб-китоблари рўйхатдан ўтказиш жойидаги давлат солиқ хизмати органларига ўсиб боровчи яқун билан, Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ва Давлат солиқ қўмитасининг 2007 йил 29 декабрдаги "Солиқ ҳисоботининг шакллари тасдиқлаш тўғрисида" 111, 2007-66-сон қарорига (2008 йил 21 январда 1760-сон билан рўйхатдан ўтказилган - "Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами", 2008 йил, 3-4-сон, 15-модда) мувофиқ солиқ қонунчилигида белгиланган шаклда тақдим этилади:

микрофирмалар ва кичик корхоналарга кирмайдиган корхоналар томонидан - ҳар ойда, ҳисобот давридан (ойидан) кейинги ойнинг 25-кунидан кечиктирмай, йил якунлари бўйича эса - йиллик молиявий ҳисоботни тақдим этиш муддатида.

микрофирмалар ва кичик корхоналар томонидан (бундан ягона солиқ тўловини тўловчилар мустасно) - ҳар чорақда, ҳисобот давридан (чорагидан) кейинги ойнинг 25-кунидан кечиктирмай, йил якунлари бўйича эса - йиллик молиявий ҳисоботни тақдим этиш муддатида.

Мактаб таълимини ривожлантиришга мажбурий ажратмаларни тўлаш ҳар ойда, ҳисобот давридан кейинги ойнинг 25-кунидан кечиктирмай, йил якунлари бўйича эса - йиллик молиявий ҳисоботни тақдим этиш муддатида амалга оширилади.

Мактаб таълимини ривожлантиришга мажбурий ажратмаларнинг ўтказилиши тўловчилар томонидан давлат солиқ хизматининг тегишли туман (шаҳар) органлари учун хизмат кўрсатувчи банкларда очилган 901-сон шартли рақамли (УНС) 20205-сон транзит ҳисоб рақамларига, бюджетдан ташқари Мактаб таълими жамғармаси даромадлар ва харажатлар таснифининг 91-бўлими 1 параграфида акс эттирган ҳолда, амалга оширилади.

Кун давомида келиб тушган мажбурий тўловлар суммалари банклар томонидан кун охирида автоматик режимда хизмат кўрсатувчи банклардаги транзит ҳисоб рақамларидан тўлиқ ҳажмда Жамғарманинг Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги томонидан Ўзбекистон Республикаси Марказий банки Тошкент шаҳри Бош бошқармасининг ҳисоб-китоб-касса марказида очилган махсус ҳисоб рақамига кўчирилади.

Мактаб таълимини ривожлантиришга мажбурий ажратмаларга тортиш объекти бўлиб қуйидагилар ҳисобланади:

- 1) Улгуржи савдо корхоналари уюшмаси тизимида кирувчи республика махсуслаштирилган улгуржи база-конторалари ва уларнинг ҳудудий (вилоят, волоятлараро ва туманлараро) базалари учун - ялпи даромад.

2) воситачилик, топшириқ шартномалари ва бошқа шартномалар бўйича воситачилик хизматларини кўрсатувчи юридик шахслар учун - ҚҚС чегирилган ҳолда комисион тақдирлаш суммаси.

3) қурилиш, қурилиш-монтаж, таъмирлаш-қурилиш, ишга тушириш-созлаш, лойиҳа-қидирув ва илмий-тадқиқот ташкилотлари учун - ҚҚСни чегирган ҳолда, ўз кучлари билан бажарилган ишлар ҳажми.

4) кредит ва суғурта ташкилотлари учун - даромад.

5) молиявий ижара (лизинг) хизматлари кўрсатадиган корхоналар учун - фоизли даромад.

6) тайёрлов, таъминот-сотиш ташкилотлари учун - ҚҚС чегирилган ҳолда товар айланмаси ҳажми.

7) коммунал хўжалиги тизимининг иссиқлик, сув ва газ таъминоти корхоналари учун - ҚҚС ва, тегишинча, иссиқлик таъминоти корхоналари учун - иссиқлик энергияси, сув таъминоти корхоналари учун - сув, газ таъминоти корхоналари учун - табиий газнинг харид қийматини чегирган ҳолда маҳсулот (ишлар, хизматлар)ни сотиш ҳажми.

8) "Ўздонмаҳсулот" АК корхоналари (ғалла қабул қилиш корхоналари ва дон қабул қилиш фаолиятини амалга оширувчи донни қайта ишлаш корхоналари) учун - ҚҚС чегирилган ҳолда таъминот-сотиш устамаси ва чегирмаси.

9) иқтисодиётнинг қолган тармоқлари учун - ҚҚС ва акциз солиғини чегирган ҳолда, маҳсулотлар (ишлар, хизматлар)ни сотиш ҳажми.

Мақтаб таълимини ривожлантиришга мажбурий ажратмалар тўлашдан:

Нотижорат ташкилотлари, уларнинг тадбиркорлик фаолиятидан олинган даромади ва тушумларидан ташқари.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Ўзбекистон Республикаси тикланиш ва тараққиёт жамғармаси озод этилади.

Мақтаб таълими ривожлантиришга мажбурий ажратмалар ставкаси Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади.

Ортиқча тўланган мажбурий ажратмалар суммаси келгуси тўловлар ҳисобига киритилади ёки тўловчига, ёзма аризаси олинган кундан бошлаб, ўттиз кун ичида қайтарилади.

Мақтаб таълимини ривожлантиришга мажбурий ажратмалар бўйича ортиқча тўлов ва бошқа турдаги солиқлар ҳамда давлат мақсадли жамғармаларга мажбурий тўловлар бўйича муддатида тўланмаган қарзи бўлган тақдирда давлат солиқ хизмати органлари, тўловчининг ёзма аризасига биноан, мавжуд ортиқча тўловни кўрсатилган муддатида тўланмаган қарз тўлови ҳисобига ўтказиш ҳуқуқига эга.

Ортиқча тўланган мажбурий ажратмалар суммаларини келгуси тўловлар ҳисобига киритиш, бошқа тўловлар ҳисобига ўтказиш ёки қайтариш тўғрисидаги тўловчиларнинг аризалари, улар ҳисобда турган давлат солиқ хизматининг туман (шаҳар) органларига келиб тушади.

Тўловчининг аризасида қуйидаги маълумотлар кўрсатилиши шарт:

- 1) ариза берувчининг номи.
- 2) солиқ тўловчининг идентификация рақами (СТИР).
- 3) ариза берувчининг юридик манзили.
- 4) келгуси тўловлар ҳисобига киритилиши, бошқа тўловлар ҳисобига ўтказилиши ёки қайтарилиши лозим бўлган сумма.
- 5) ортиқча тўланган суммалар ўтказилиши амалга оширилаётган солиқ ёки мажбурий тўловнинг тури.

б) қайтарилиши тақдирда тўловчининг банкдаги ҳисоб рақами ва банк реквизитлари.

Тўловчининг аризасида кўрсатилган ортиқча тўланган мажбурий ажратмалар суммаси белгиланган шаклдаги таққослаш далолатномаси билан тасдиқланиши лозим.

Ортиқча тўланган сумма бўйича таққослаш далолатномаси икки нусхада тузилиб, ҳисоб-таҳлил бўлими бошлиғи, давлат солиқ хизматининг туман (шаҳар) органи раҳбари (ёки унинг ўринбосарлари) ва тўловчи томонидан имзоланади.

Ортиқча тўланган мажбурий ажратмалар суммалари келгуси тўловлар ҳисобига киритилиши, бошқа тўловлар ҳисобига ўтказилиши ёки қайтарилиши тўлов жойи бўйича амалга оширилади.

Ортиқча тўланган мажбурий ажратмалар суммалари бошқа тўловчининг қарздорлигини қоплаш ҳисобига ўтказилмайди.

Ортиқча тўловни бошқа тўловлар ҳисобига ўтказиш ва қайтариш қуйидагича амалга оширилади.

Давлат солиқ хизматининг туман (шаҳар) органи ҳисоб-таҳлил бўлими ортиқча тўлов мавжудлиги тўғрисида солиқ қонунчилигига биноан белгиланган шакл бўйича хулосани тўрт нусхада тайёрлайди. Хулоса маъсул ходим ва ҳисоб-таҳлил бўлими бошлиғи, шунингдек давлат солиқ хизматининг туман (шаҳар) органи раҳбари (ёки унинг ўринбосарлари) томонидан имзоланади.

Бунда, ҳисоб-таҳлил бўлими томонидан ушбу хулосаларнинг реестри олиб борилади.

Хулоса туман (шаҳар) молия бўлими билан келишилиши лозим. Туман (шаҳар) молия бўлими хулосани солиқ органи томонидан тақдим этилган ортиқча тўловлар ҳосил бўлганлиги тасдиқловчи ҳужжатларга мослигини текширади ва уни хулосаларни ҳисобга олиш китобида рўйхатга олади.

Хулосанинг биринчи нусхаси ҳисоб-таҳлил бўлимида, иккинчиси давлат солиқ хизматининг туман (шаҳар) органи ҳисобхонасида, учинчиси - туман (шаҳар) молия бўлимида қолади, тўртинчиси қайтариш тўғрисидаги тўлов топшириқномаси билан биргаликда банк муассасасига берилади.

Тўлов топшириқномаси давлат солиқ хизматининг туман (шаҳар) органи биринчи имзо қўйиш ҳуқуқига эга бўлган раҳбарлари ва бош ҳисобчиси томонидан имзоланади ва ижро учун банк муассасасига берилади.

Ортиқча тўланган мажбурий ажратмалар суммаларини бошқа тўловлар ҳисобига ўтказилиши ва қайтарилиши тегишли туман (шаҳар) давлат солиқ хизмати органлари учун хизмат кўрсатувчи банкларда очилган 901 (УНС) 20205-сон транзит ҳисоб рақамлардан ҳар кунлик тушумлар доирасида амалга оширилади.

Назорат ва муҳокама учун саволлар

1. Республика йўл жамғармасига мажбурий тўловларнинг ўзига хос хусусиятлари нималардан иборат?
2. Республика йўл жамғармасига мажбурий ажратмаларни тўловчилар таркиби, солиқ солиш объекти ва солиқ солинадиган база нималар киради?
3. Республика йўл жамғармасига мажбурий ажратмаларни ҳисоблашда математик усулларни қўллаш қандай амалга оширилади?
4. Республика йўл жамғармасига йиғимларнинг турлари ва солиқ тўловчилар таркибини тушунтириб беринг?
5. Республика йўл жамғармасига йиғимлар бўйича солиқ солиш объекти ва солиқ солинадиган база нималардан иборат?
6. Республика йўл жамғармасига йиғимлар бўйича имтиёзлар ва йиғимларни тўлаш тартиби қандай?
7. Иқтисодиётни модернизациялаш шароитида ижтимоий жамғармаларга мажбурий тўловларнинг ўзига хос хусусиятлари нималардан иборат?
8. Ягона ижтимоий тўлов ва фуқароларнинг бюджетдан ташқари пенсия жамғармасига суғурта бадалларини тўловчилар таркиби, солиқ солиш объекти, солиқ солинадиган база ва имтиёзлар тушунтиринг?
9. Ягона ижтимоий тўловни ва суғурта бадалларини ҳисоблашда математик функцияларни қўллаш қандай амалга оширилади?
10. Бюджетдан ташқари пенсия жамғармасига мажбурий ажратмаларни тўловчилар, солиқ солиш объекти ва солиқ солинадиган база нималар киради?
11. Бюджетдан ташқари пенсия жамғармасига мажбурий ажратмаларни ҳисоблаш ва тўлаш тартиби қандай?
12. Иқтисодиётни модернизациялаш шароитида таълим ва тиббиёт муассасаларини реконструкция қилиш, мукамал таъмирлаш ва жиҳозлаш жамғармасини тутган ўрнини тушунтириб беринг?
13. Таълим ва тиббиёт муассасаларини реконструкция қилиш, мукамал таъмирлаш ва жиҳозлаш жамғармасининг ташкил этилиши ва унинг иқтисодий аҳамияти нималардан иборат?

14. Таълим ва тиббиёт муассасаларини реконструкция қилиш, мукаммал таъмирлаш ва жиҳозлаш жамғармасига мажбурий ажратмаларни тўловчилар таркибини тушунтириб беринг?

15. Таълим ва тиббиёт муассасаларини реконструкция қилиш, мукаммал таъмирлаш ва жиҳозлаш жамғармасига мажбурий ажратмаларни ҳисоблаш ва тўлаш қандай амалга оширилади?

Асосий адабиётлар

1. Ислон Каримов. 2012 йил Ватанимиз тараққиётини янги босқичга кўтарадиган йил бўлади. Т.: Ўзбекистон, 2012. – 36 б.

2. И.А.Каримов. Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепцияси. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг кўшма мажлисидаги маърузаси. Т.: Ўзбекистон, 2010. – 56 б.

3. Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А.Каримовнинг 2011 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш яқунлари ва 2012 йилга мўлжалланган энг муҳим устувор йўналишларга бағишланган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг мажлисидаги “2012 йил Ватанимиз тараққиётини янги босқичга кўтарадиган йил бўлади” мавзусидаги маърузасини ўрганиш бўйича ўқув қўлланма. – Тошкент: “Ўқитувчи” НМИУ. - 2012. – 382 б.

4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг ПҚ-1717-сонли «Мустаҳкам оила йили» Давлат дастури. 2012 йил 27 февраль.

5. Ўзбекистон Республикаси Солиқ Кодекси. Ўзбекистон Республикаси Қонун ҳужжатлари тўплами, 2012 йил январь.

6. Никулкина И.В. Общая теория налогообложения: Учебное пособие – М.: Эксмо, 2010. – 145-156 с.

7. Ваҳобов А., Жўраев А. Солиқлар ва солиққа тортиш. Дарслик-Т.:Шарқ, 2009. -408-418 бет.

8. Тухлиев Б.К., Юсупов О.А., Агзамов А.Т, Тўхсанов Қ.Н. Солиқлар ва солиққа тортиш: Ўқув қўлланма. – Т.: 2007.-228-260 б.

9. Яхёев Қ. “Солиққа тортиш назарияси ва амалиёти” Дарслик -Т.: Фан ва технологиялар маркази, 2003 йил. 16-45 бетлар.

Тестлар

Фаннинг вазифаси бўлиб :

А. Юридик шахсларни солиққа тортиш тартиби бўйича талабалар ва давлат солиқ хизмати органлари ходимларини назарий ҳамда солиқ солиш амалиёти бўйича амалий томондан ўргатиш ҳамда солиқ амалиётида тадбиқ этиш.

Солиқ солиш амалиёти ривожланган чет эл мамлакатларининг солиқ амалиётидаги илғор тажрибаси ва моделларини ўрганиш асосида ўзимизнинг солиқ тизимимизга мос томонларини қўллашдан иборатдир.

Б. Савдо ва умумий овқатланиш корхоналарини солиққа тортиш тартиби бўйича талабалар ва давлат солиқ хизмати органлари ходимларини назарий ҳамда солиқ солиш амалиёти бўйича амалий томондан ўргатиш ҳамда солиқ амалиётида тадбиқ этиш.

В. Банкларни солиққа тортиш тартиби бўйича талабалар ва давлат солиқ хизмати органлари ходимларини назарий ҳамда солиқ солиш амалиёти бўйича амалий томондан ўргатиш ҳамда солиқ амалиётида тадбиқ этиш.

Г. Микрофирмаларни солиққа тортиш тартиби бўйича талабалар ва давлат солиқ хизмати органлари ходимларини назарий ҳамда солиқ солиш амалиёти бўйича амалий томондан ўргатиш ҳамда солиқ амалиётида тадбиқ этиш.

Д. Кичик корхоналарни солиққа тортиш тартиби бўйича талабалар ва давлат солиқ хизмати органлари ходимларини назарий ҳамда солиқ солиш амалиёти бўйича амалий томондан ўргатиш ҳамда солиқ амалиётида тадбиқ этиш.

Ўзбекистон Республикаси солиқ тизими қуйидагилардан иборат ?

А. Умумдавлат солиқлари, маҳаллий солиқлар ва солиқ солишнинг соддалаштирилган тартибида тўланадиган солиқлар

Б. Суғурта тўловлари ва маҳаллий солиқлар

В. Коммунал хизмат тўловлари ва умумдавлат солиқлари

Г. Кредит тўловлари ва маҳаллий солиқлар

Д. Фоиз тўловлари ва умумдавлат солиқлари

***«Юридик шахсларни солиққа тортиш» фани барча иқтисодий
фанлар каби :***

- А. ўзининг предметига, яъни изланиш объектига эга.
- Б. ўзининг тартибига, яъни изланиш объектига эга.
- В. ўзининг назариясига, яъни изланиш объектига эга.
- Г. ўзининг имтиёзига, яъни изланиш объектига эга.
- Д. ўзининг элементига, яъни изланиш объектига эга.

***«Юридик шахсларни солиққа тортиш» фанини ўрганишдаги усуллар
қандай мавжуд ?***

- А. Умумий ва алоҳида усуллар
- Б. Умумий ва бирламчи усуллар
- В. Умумий ва имтиёзли усуллар
- Г. Тўлиқ ва алоҳида усуллар
- Д. Умумий ва вақтинчалик усуллар

***«Юридик шахсларни солиққа тортиш» фанини ўрганишда қуйидаги
усуллардан фойдаланиш мумкин:***

- А. фоиз чиқариш, таққослаш, коэффицент, занжирли боғланиш, корреляция, математик усулларни қўллаш, статистик, график, юридик шахслардан ундириладиган солиқларни даврлар бўйича таққослаш, юридик шахслардан ундириладиган солиқ тушумларини жадваллар орқали ифодалаш, ўзгаришларни аниқлаш, уларга назарий жиҳатдан баҳо бериш, юридик шахслардан ундириладиган солиқларнинг бошқа иқтисодий категорияларга таъсирини график усулда тасвирлаш
- Б. ишлаб чиқариш, таққослаш, коэффицент, занжирли боғланиш, корреляция, математик усулларни қўллаш, статистик, график, юридик шахслардан ундириладиган солиқларни даврлар бўйича таққослаш, юридик шахслардан ундириладиган солиқ тушумларини жадваллар орқали ифодалаш, ўзгаришларни аниқлаш, уларга назарий жиҳатдан баҳо бериш, юридик шахслардан ундириладиган солиқларнинг бошқа иқтисодий категорияларга таъсирини график усулда тасвирлаш

В. Кредит, таққослаш, коэффициент, занжирли боғланиш, корреляция, математик усулларни кўллаш, статистик, график, юридик шахслардан ундириладиган солиқларни даврлар бўйича таққослаш, юридик шахслардан ундириладиган солиқ тушумларини жадваллар орқали ифодалаш, ўзгаришларни аниқлаш, уларга назарий жиҳатдан баҳо бериш, юридик шахслардан ундириладиган солиқларнинг бошқа иқтисодий категорияларга таъсирини график усулда тасвирлаш

Г. Суғурталаш, таққослаш, коэффициент, занжирли боғланиш, корреляция, математик усулларни кўллаш, статистик, график, юридик шахслардан ундириладиган солиқларни даврлар бўйича таққослаш, юридик шахслардан ундириладиган солиқ тушумларини жадваллар орқали ифодалаш, ўзгаришларни аниқлаш, уларга назарий жиҳатдан баҳо бериш, юридик шахслардан ундириладиган солиқларнинг бошқа иқтисодий категорияларга таъсирини график усулда тасвирлаш

Д. Ялпи тушум, таққослаш, коэффициент, занжирли боғланиш, корреляция, математик усулларни кўллаш, статистик, график, юридик шахслардан ундириладиган солиқларни даврлар бўйича таққослаш, юридик шахслардан ундириладиган солиқ тушумларини жадваллар орқали ифодалаш, ўзгаришларни аниқлаш, уларга назарий жиҳатдан баҳо бериш, юридик шахслардан ундириладиган солиқларнинг бошқа иқтисодий категорияларга таъсирини график усулда тасвирлаш

Фойда солиғи тўловчи юридик шахслар қуйидагилардир:

А. Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса орқали амалга ошираётган ёки ҳосил бўлиш манбаи Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган даромадларни оладиган Ўзбекистон Республикаси норезидентлари.

Б. Ўзбекистон Республикасининг резидентлари, Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса орқали амалга ошираётган ёки ҳосил бўлиш манбаи Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган даромадларни оладиган Ўзбекистон Республикаси норезидентлари.

В. Ўзбекистон Республикасининг резидентлари

Г. Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса орқали амалга ошираётган ёки ҳосил бўлиш манбаи Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган даромадларни оладиган Ўзбекистон Республикаси резидентлари.

Д. Ўзбекистон Республикасининг резидентлари ва норезидентлари.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг қайси қарорига мувофиқ юридик шахслардан олинадиган фойда солиғи ставкалари 9%,15%,35% миқдорда белгиланган:

А. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2010 йил 24 декабрдаги ПҚ-1449-сон Қарори

Б. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2008 йил 29 декабрдаги ПҚ-1024-сонли Қарори

В. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2007 йил 12 декабрдаги ПҚ-744-сон Қарори

Г. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2006 йил 18 декабрдаги 532-сонли қарори.

Д. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2009 йил 6 апрелдаги ПҚ-1090 Қарори

Юридик шахслардан олинадиган фойда солиғи ставкалари ким томондан белгиланади.

А. Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори билан белгиланади.

Б. Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси раисининг қарори билан белгиланади.

В. Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитаси раисининг қарори билан белгиланади.

Г. Ўзбекистон Республикаси Молия вазирининг қарори билан белгиланади.

Д. Ўзбекистон Республикаси Иқтисодиёт вазирининг қарори билан белгиланади.

Юридик шахслардан олинадиган фойда солигининг объекти қуйидагилардан иборат.

А. Ўзбекистон Республикаси резидентларининг, шунингдек Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса орқали амалга оширувчи Ўзбекистон Республикаси норезидентларининг фойдаси.

Ўзбекистон Республикаси резидентларининг ва Ўзбекистон Республикаси норезидентларининг ушбу бўлимга мувофиқ чегирмалар қилинмаган ҳолда тўлов манбаида солиқ солинадиган даромадлари.

Б. Ўзбекистон Республикаси резидентларининг, шунингдек Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса орқали амалга оширувчи Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг фойдаси.

Ўзбекистон Республикаси норезидентларининг ва Ўзбекистон Республикаси резидентларининг чегирмалар қилинмаган ҳолда тўлов манбаида солиқ солинадиган даромадлари.

В. Ўзбекистон Республикаси резидентларининг, шунингдек Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса орқали амалга оширувчи Ўзбекистон Республикаси резидентларининг фойдаси.

Ўзбекистон Республикаси резидентларининг ва Ўзбекистон Республикаси резидентларининг чегирмалар қилинмаган ҳолда тўлов манбаида солиқ солинадиган даромадлари.

Г. Ўзбекистон Республикаси резидентларининг, шунингдек Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса орқали амалга оширувчи тадбиркорларининг фойдаси.

Ўзбекистон Республикаси резидентларининг ва микрофирмаларининг чегирмалар қилинмаган ҳолда тўлов манбаида солиқ солинадиган даромадлари.

Д. Ўзбекистон Республикаси резидентларининг, шунингдек Ўзбекистон Республикасида фаолиятни доимий муассаса орқали амалга оширувчи Ўзбекистон Республикаси савдо корхоналарининг фойдаси.

Ўзбекистон Республикаси резидентларининг ва Ўзбекистон Республикаси норезидентларининг чегирмалар қилинмаган ҳолда тўлов манбаида солиқ солинадиган даромадлари.

Жами даромадга қўидагилар киради:

А.Товарларни (ишларни, хизматларни) реализация қилишдан олинадиган даромадлар.

Бошқа даромадлар. Бошқа даромадларга товарларни (ишларни, хизматларни) ишлаб чиқариш ва реализация қилиш билан боғлиқ бўлмаган операциялардан олинадиган даромадлар киради

Б. Харажатларни реализация қилишдан олинадиган даромадлар.

Бошқа даромадлар. Бошқа даромадларга товарларни (ишларни, хизматларни) ишлаб чиқариш ва реализация қилиш билан боғлиқ бўлмаган операциялардан олинадиган даромадлар киради

В. Фойдани реализация қилишдан олинадиган даромадлар.

Бошқа даромадларга товарларни (ишларни, хизматларни) ишлаб чиқариш ва реализация қилиш билан боғлиқ бўлмаган операциялардан олинадиган даромадлар киради

Г. Хизматларни реализация қилишдан олинадиган даромадлар.

Бошқа даромадлар.

Д. Ишларни реализация қилишдан олинадиган даромадлар.

Товарларни (ишларни, хизматларни) ишлаб чиқариш ва реализация қилиш билан боғлиқ бўлмаган операциялардан олинадиган даромадлар киради

Ўзбекистон Республикаси Президентининг қайси қарорига мувофиқ 2012 йилда қўшилган қиймат солиғи ставкалари 20% миқдорда ва ноль даражаси ставка белгиланган

А. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 30 декабрдаги ПҚ-1675-сон Қарори

Б. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2008 йил 29 декабрдаги ПҚ-1024-сонли Қарори

В. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2007 йил 12 декабрдаги ПҚ-744-сон Қарори

Г. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2006 йил 18 декабрдаги 532-сонли қарори.

Д. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2009 йил 6 апрелдаги ПҚ-1090 Қарори

Бу солиқ тури илк бор қўшилган қиймат солиғи номи билан ким томонидан қачон таклиф қилинган

А. Бу солиқ тури илк бор қўшилган қиймат солиғи номи билан америка иқтисодчиси М. Лоре томонидан 1950 йилда таклиф қилинган ва 1969 йилда Кот–д–Ивуар Республикасида жорий этилиб

Б. Бу солиқ тури илк бор қўшилган қиймат солиғи номи билан француз иқтисодчиси М. Лоре томонидан 1959 йилда таклиф қилинган ва 1965 йилда Кот–д–Ивуар Республикасида жорий этилиб

В. Бу солиқ тури илк бор қўшилган қиймат солиғи номи билан француз иқтисодчиси М. Лоре томонидан 1951 йилда таклиф қилинган ва 1963 йилда Кот–д–Ивуар Республикасида жорий этилиб

Г. Бу солиқ тури илк бор қўшилган қиймат солиғи номи билан француз иқтисодчиси М. Лоре томонидан 1954 йилда таклиф қилинган ва 1960 йилда Кот–д–Ивуар Республикасида жорий этилиб

Д. Бу солиқ тури илк бор қўшилган қиймат солиғи номи билан француз иқтисодчиси М. Лоре томонидан 1953 йилда таклиф қилинган ва 1961 йилда Кот–д–Ивуар Республикасида жорий этилиб

Ўзбекистон Республикасида қўшилган қиймат солиғи қачон жорий этилган бўлиб, солиқ қонунчилигига мувофиқ дастлаб қўшилган қиймат солиғи ставкаси неча фоиз миқдорида белгиланган

А. Ўзбекистон Республикасида қўшилган қиймат солиғи 1998 йилда жорий этилган бўлиб, солиқ қонунчилигига мувофиқ 1998 йилда дастлаб қўшилган қиймат солиғи ставкаси 10 % миқдорида белгиланган.

Б. Ўзбекистон Республикасида қўшилган қиймат солиғи 1993 йилда жорий этилган бўлиб, солиқ қонунчилигига мувофиқ 1993 йилда дастлаб қўшилган қиймат солиғи ставкаси 20 % миқдорида белгиланган.

В. Ўзбекистон Республикасида қўшилган қиймат солиғи 1992 йилда жорий этилган бўлиб, солиқ қонунчилигига мувофиқ 1992 йилда дастлаб қўшилган қиймат солиғи ставкаси 30 % миқдорида белгиланган.

Г. Ўзбекистон Республикасида қўшилган қиймат солиғи 1999 йилда жорий этилган бўлиб, солиқ қонунчилигига мувофиқ 1999 йилда дастлаб қўшилган қиймат солиғи ставкаси 30 % миқдорида белгиланган.

Д. Ўзбекистон Республикасида қўшилган қиймат солиғи 1995 йилда жорий этилган бўлиб, солиқ қонунчилигига мувофиқ 1995 йилда дастлаб қўшилган қиймат солиғи ставкаси 25 % миқдорида белгиланган.

Кўшилган қиймат солиғида солиқ тўловчининг солиқ солинадиган обороти

А. Солиқ тўловчининг товарларни (ишларни, хизматларни) ҳисоблаш обороти солиқ солинадиган оборотдир

Б. Солиқ тўловчининг товарларни (ишларни, хизматларни) муддатли обороти солиқ солинадиган оборотдир

В. Солиқ тўловчининг товарларни (ишларни, хизматларни) реализация қилиш обороти солиқ солинадиган импортдир

Г. Солиқ тўловчининг товарларни (ишларни, хизматларни) реализация қилиш обороти солиқ солинадиган оборотдир

Д. Солиқ тўловчининг товарларни (ишларни, хизматларни) харажатлар обороти солиқ солинадиган оборотдир

Кўшилган қиймат солиғида солиқ солинадиган импорт

А. Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудига олиб кириладиган товарлар солиқ солинадиган импортдир

Б. Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудига олиб кириладиган товарлар солиқ солинадиган импортдир

В. Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудига олиб кириладиган товарлар солиқ солинадиган импортдир

Г. Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудига олиб кириладиган товарлар солиқ солинадиган импортдир

Д. Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудига олиб кирилатган товарлар солиқ солинадиган импортдир

Кўшилган қиймат солиғи солиқ солиш объекти қўидагилардир

А. Солиқ солинадиган фойда, солиқ солинадиган импорт.

Б. Солиқ солинадиган оборот, солиқ солинадиган импорт.

В. Солиқ солинадиган даромад, солиқ солинадиган импорт.

Г. Солиқ солинадиган ялпи тушум, солиқ солинадиган импорт.

Д. Солиқ солинадиган оборот, солиқ солинадиган экспорт.

Акциз тўланадиган товарларни акциз маркалари билан тамғалаш қайси ваколатли орган томонидан белгиланган тартибда акциз маркалари билан тамғаланиши шарт

А. Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ишлаб чиқариладиган, шунингдек унинг божхона ҳудудига импорт қилинадиган тамаки маҳсулотлари ва алкогольли ичимликлар Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан белгиланган тартибда акциз маркалари билан тамғаланиши шарт.

Б. Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ишлаб чиқариладиган, шунингдек унинг божхона ҳудудига импорт қилинадиган тамаки маҳсулотлари ва алкогольли ичимликлар Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитаси томонидан белгиланган тартибда акциз маркалари билан тамғаланиши шарт.

В. Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ишлаб чиқариладиган, шунингдек унинг божхона ҳудудига импорт қилинадиган тамаки маҳсулотлари ва алкогольли ичимликлар Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги томонидан белгиланган тартибда акциз маркалари билан тамғаланиши шарт.

Г. Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ишлаб чиқариладиган, шунингдек унинг божхона ҳудудига импорт қилинадиган тамаки маҳсулотлари ва алкогольли ичимликлар Тошкент шаҳар Давлат Солиқ Бошқармаси томонидан белгиланган тартибда акциз маркалари билан тамғаланиши шарт.

Д. Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ишлаб чиқариладиган, шунингдек унинг божхона ҳудудига импорт қилинадиган тамаки маҳсулотлари ва алкогольли

ичимликлар Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланган тартибда акциз маркалари билан тамғаланиши шарт.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг қайси қарорига мувофиқ 2012 йилга акциз солиғи ставкалари белгиланган

А. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2007 йил 12 декабрдаги ПҚ-744-сон Қарори

Б. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 30 декабрдаги ПҚ-1675-сонли Қарори

В. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2010 йил 24 декабрдаги ПҚ-1449-сон Қарори

Г. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2006 йил 18 декабрдаги 532-сонли қарори.

Д. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2009 йил 6 апрелдаги ПҚ-1090 Қарори

Акциз солиғи тўловчи юридик ва жисмоний шахслар қуйидагилардир

А. Ўзбекистон Республикаси ҳудудида акциз солиғи солинадиган товарларни (акциз тўланадиган товарларни) ишлаб чиқарувчилар.

Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудига акциз тўланадиган товарларни экспорт қилувчилар.

Б. Ўзбекистон Республикаси ҳудудида акциз солиғи солинадиган товарларни (акциз тўланадиган товарларни) ишлаб чиқарувчилар.

Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудига акциз тўланадиган товарларни импорт қилувчилар.

В. Ўзбекистон Республикаси ҳудудида акциз солиғи солинадиган товарларни (акциз тўланадиган товарларни) мавжуд якка тадбиркорлар.

Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудига акциз тўланадиган товарларни импорт қилувчилар.

Г. Ўзбекистон Республикаси ҳудудида акциз солиғи солинадиган товарларни (акциз тўланадиган товарларни) мавжуд муассасалар.

Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудига акциз тўланадиган товарларни импорт қилувчилар.

Д. Ўзбекистон Республикаси ҳудудида акциз солиғи солинадиган товарларни (акциз тўланадиган товарларни) реализация қилувчилар.

Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудига акциз тўланадиган товарларни импорт қилувчилар.

Акциз солиғи суммаси бюджетга қуйидаги муддатларда тўланади

А. Жорий ойнинг 12-кунидан кечиктирмай - жорий ойнинг биринчи ўн кунлиги учун.

Жорий ойнинг 22-кунидан кечиктирмай - жорий ойнинг иккинчи ўн кунлиги учун.

Келгуси ойнинг 2-кунидан кечиктирмай - ҳисобот ойининг қолган кунлари учун.

Б. Жорий ойнинг 15-кунидан кечиктирмай - жорий ойнинг биринчи ўн кунлиги учун.

Жорий ойнинг 25-кунидан кечиктирмай - жорий ойнинг иккинчи ўн кунлиги учун.

Келгуси ойнинг 5-кунидан кечиктирмай - ҳисобот ойининг қолган кунлари учун.

В. Жорий ойнинг 13-кунидан кечиктирмай - жорий ойнинг биринчи ўн кунлиги учун.

Жорий ойнинг 23-кунидан кечиктирмай - жорий ойнинг иккинчи ўн кунлиги учун.

Келгуси ойнинг 3-кунидан кечиктирмай - ҳисобот ойининг қолган кунлари учун.

Г. Жорий ойнинг 18-кунидан кечиктирмай - жорий ойнинг биринчи ўн кунлиги учун.

Жорий ойнинг 28-кунидан кечиктирмай - жорий ойнинг иккинчи ўн кунлиги учун.

Келгуси ойнинг 8-кунидан кечиктирмай - ҳисобот ойининг қолган кунлари

учун.

Д. Жорий ойнинг 19-кунидан кечиктирмай - жорий ойнинг биринчи ўн кунлиги учун.

Жорий ойнинг 29-кунидан кечиктирмай - жорий ойнинг иккинчи ўн кунлиги учун.

Келгуси ойнинг 9-кунидан кечиктирмай - ҳисобот ойининг қолган кунлари учун.

«Акциз» сўзи қандай маънони билдиради?

А. «Акциз» сўзи инглиз тилидан келиб чиққан бўлиб, чопиб ташлаш маъносини билдиради.

Б. «Акциз» сўзи немис тилидан келиб чиққан бўлиб, чопиб ташлаш маъносини билдиради.

В. «Акциз» сўзи хитой тилидан келиб чиққан бўлиб, чопиб ташлаш маъносини билдиради.

Г. «Акциз» сўзи француз тилидан келиб чиққан бўлиб, чопиб ташлаш маъносини билдиради.

Д. «Акциз» сўзи рус тилидан келиб чиққан бўлиб, чопиб ташлаш маъносини билдиради.

Ер қаъридан фойдаланувчилар қандай солиқлар ва махсус тўловларни тўлайдилар

А. Ягона ер учун солиқ. қўшимча фойда солиғи. бонус (имзоли ва тижоратбоп топилма бонуслар).

Б. Ер учун солиқ. фойда солиғи. имзоли ва тижоратбоп топилма бонуслар.

В. Ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқ. қўшимча фойда солиғи. қаътий белгиланган солиқ.

Г. Ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқ. қўшимча фойда солиғи. бонус (имзоли ва тижоратбоп топилма бонуслар).

Д. Ягона солиқ тўлови. қўшимча фойда солиғи. бонус (имзоли ва тижоратбоп топилма бонуслар).

Ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқ солиш объекти

- А. Кавлаб олинган (ажратиб олинган) тайёр маҳсулотнинг суммаси ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқ солиш объектидир.
- Б. Кавлаб олинган (ажратиб олинган) тайёр маҳсулотнинг сони ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқ солиш объектидир.
- В. Кавлаб олинган (ажратиб олинган) тайёр маҳсулот ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқ солиш объектидир.
- Г. Кавлаб олинган (ажратиб олинган) тайёр маҳсулотнинг ҳажми ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқ солиш объектидир.
- Д. Кавлаб олинган (ажратиб олинган) тайёр маҳсулотнинг тури ер қаъридан фойдаланганлик учун солиқ солиш объектидир.

Имзоли бонус қандай тўлов

- А. Имзоли бонус ер қаъридан фойдаланувчининг тегишли лицензия асосида фойдали қазилмаларни аниқлаш ва қидириш бўйича фаолиятни амалга ошириш ҳуқуқи учун беш марталик қатъий белгиланган тўловдир.
- Б. Имзоли бонус ер қаъридан фойдаланувчининг тегишли лицензия асосида фойдали қазилмаларни аниқлаш ва қидириш бўйича фаолиятни амалга ошириш ҳуқуқи учун уч марталик қатъий белгиланган тўловдир.
- В. Имзоли бонус ер қаъридан фойдаланувчининг тегишли лицензия асосида фойдали қазилмаларни аниқлаш ва қидириш бўйича фаолиятни амалга ошириш ҳуқуқи учун тўрт марталик қатъий белгиланган тўловдир.
- Г. Имзоли бонус ер қаъридан фойдаланувчининг тегишли лицензия асосида фойдали қазилмаларни аниқлаш ва қидириш бўйича фаолиятни амалга ошириш ҳуқуқи учун бир марталик қатъий белгиланган тўловдир.
- Д. Имзоли бонус ер қаъридан фойдаланувчининг тегишли лицензия асосида фойдали қазилмаларни аниқлаш ва қидириш бўйича фаолиятни амалга ошириш ҳуқуқи учун ўн марталик қатъий белгиланган тўловдир.

Ер қаъридан фойдаланувчи қуйидаги турдаги бонусларни тўлайди

- А. Оддий бонус. тижоратбоп топилма бонуси.
- Б. Имзоли бонус. фойда бонуси.

В. Имзоли бонус. тижоратбоп топилма бонуси.

Г. Сифат бонуси. тижоратбоп топилма бонуси.

Д. Имзоли бонус. қазилма бонуси.

Тижоратбоп топилма бонуси қандай тўлов

А. Тижоратбоп топилма бонуси хизмат учун тўланадиган тўловдир.

Б. Тижоратбоп топилма бонуси товарлар учун тўланадиган тўловдир.

В. Тижоратбоп топилма бонуси тегишли лицензия учун тўланадиган тўловдир.

Г. Тижоратбоп топилма бонуси тегишли лицензияда кўрсатилган ер қаъри участкасида фойдали қазилма конларининг ҳар бир тижоратбоп топилмаси учун, шу жумладан дастлабки белгиланган ажратиб олинаётган захираларни кўпайтиришга олиб келувчи конларни кўшимча қидириш ўтказиш чоғидаги фойдали қазилмалар топилмаси учун тўланадиган тўловдир.

Д. Тижоратбоп топилма бонуси импорт ва экспорт учун тўланадиган тўловдир.

Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ тўловчилар Ўзбекистон Республикаси ҳудудида сувдан фойдаланишни ёки сув истеъмолини амалга оширувчи кўйидаги шахслардир:

А. Жисмоний шахслар - Ўзбекистон Республикаси резидентлари.

Фаолиятини доимий муассаса орқали амалга ошираётган Ўзбекистон Республикаси норезидентлари.

Тадбиркорлик фаолияти учун сувдан фойдаланувчи якка тартибдаги тадбиркорлар.

Юридик шахс ташкил этган ва ташкил этмаган ҳолда тузилган деҳқон хўжаликлари.

Б. Суғурта ташкилотлари - Ўзбекистон Республикаси резидентлари.

фаолиятини доимий муассаса орқали амалга ошираётган Ўзбекистон Республикаси норезидентлари.

тадбиркорлик фаолияти учун сувдан фойдаланувчи якка тартибдаги тадбиркорлар.

юридик шахс ташкил этган ва ташкил этмаган ҳолда тузилган фермер хўжаликлари.

В. жисмоний шахслар - Ўзбекистон Республикаси резидентлари.

фаолиятини доимий муассаса орқали амалга ошираётган Ўзбекистон Республикаси норезидентлари.

тадбиркорлик фаолияти учун сувдан фойдаланувчи якка тартибдаги тадбиркорлар.

юрidik шахс ташкил этган ва ташкил этмаган ҳолда тузилган хўжаликлар

Г. Тижорат банклари - Ўзбекистон Республикаси резидентлари.

фаолиятини доимий муассаса орқали амалга ошираётган Ўзбекистон Республикаси норезидентлари.

тадбиркорлик фаолияти учун сувдан фойдаланувчи якка тартибдаги тадбиркорлар.

жисмоний шахс ташкил этган ва ташкил этмаган ҳолда тузилган деҳқон хўжаликлари.

Д. юридик шахслар - Ўзбекистон Республикаси резидентлари.

фаолиятини доимий муассаса орқали амалга ошираётган Ўзбекистон Республикаси норезидентлари.

тадбиркорлик фаолияти учун сувдан фойдаланувчи якка тартибдаги тадбиркорлар.

юрidik шахс ташкил этган ва ташкил этмаган ҳолда тузилган деҳқон хўжаликлари.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг қайси қарорига мувофиқ 2012 йилга сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ ставкалари белгиланган

А. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 30 декабрдаги ПҚ-1675-сон Қарори

Б. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2008 йил 29 декабрдаги ПҚ-1024-сонли Қарори

В. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2010 йил 24 декабрдаги ПҚ-1449-сон Қарори

Г. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2006 йил 18 декабрдаги 532-сонли қарори.

Д. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2009 йил 6 апрелдаги ПҚ-1090 Қарори

Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ солиш объекти

А. Кавлаб олинган (ажратиб олинган) тайёр маҳсулотнинг ҳажми сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ солиш объектидир.

Б. Кавлаб олинган (ажратиб олинган) тайёр маҳсулотнинг сони сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ солиш объектидир.

В. Ер усти ва ер ости манбаларидан олиб фойдаланиладиган сув ресурслари солиқ солиш объектидир.

Г. Кавлаб олинган (ажратиб олинган) тайёр маҳсулотнинг суммаси сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ солиш объектидир.

Д. Ер усти ва ер ости манбаларидан олиб фойдаланиладиган маҳсулот ресурслари солиқ солиш объектидир.

Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ солинадиган база

А. Фойдаланилган сувнинг ҳажми солиқ солинадиган базадир.

Б. Фойдаланилган сувнинг таркиби солиқ солинадиган базадир.

В. Фойдаланилган сувнинг сони солиқ солинадиган базадир.

Г. Фойдаланилган сувнинг кимёвий ҳолати солиқ солинадиган базадир.

Д. Фойдаланилган сувнинг тозалиги солиқ солинадиган базадир.

Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ даври.

А. Календарь йил солиқ давридир.

Б. Ярим йил солиқ давридир.

В. Чорак йил солиқ давридир.

Г. Уч йил солиқ давридир.

Д. Ўн йил солиқ давридир.

Юридик шахслардан олинадиган ер солигини тўловчилар

А. Мулк ҳуқуқи, эгалик қилиш ҳуқуқи, фойдаланиш ҳуқуқи ёки ижара ҳуқуқи асосида ер участкаларига эга бўлган юридик шахслар, шу жумладан Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари ер солигини тўловчиларидир.

Б. Солиқ ҳуқуқи, эгалик қилиш ҳуқуқи, фойдаланиш ҳуқуқи ёки ижара ҳуқуқи асосида ер участкаларига эга бўлган юридик шахслар, шу жумладан Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари ер солигини тўловчиларидир.

В. Молия ҳуқуқи, эгалик қилиш ҳуқуқи, фойдаланиш ҳуқуқи ёки ижара ҳуқуқи асосида ер участкаларига эга бўлган юридик шахслар, шу жумладан Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари ер солигини тўловчиларидир.

Г. Банк ҳуқуқи, эгалик қилиш ҳуқуқи, фойдаланиш ҳуқуқи ёки ижара ҳуқуқи асосида ер участкаларига эга бўлган юридик шахслар, шу жумладан Ўзбекистон Республикасининг резидентлари ер солигини тўловчиларидир.

Д. Эгалик қилиш ҳуқуқи, фойдаланмаслик ҳуқуқи ёки молия ҳуқуқи асосида ер участкаларига эга бўлган юридик шахслар, шу жумладан Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари ер солигини тўловчиларидир.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг қайси қарорига мувофиқ 2012 йилга ер солиғи ставкалари белгиланган

А. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2009 йил 6 апрелдаги ПҚ-1090 Қарори

Б. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 30 декабрдаги ПҚ-1675-сонли Қарори

В. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2010 йил 24 декабрдаги ПҚ-1449-сон Қарори

Г. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2006 йил 18 декабрдаги 532-сонли қарори

Д. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2007 йил 12 декабрдаги ПҚ-744-сон Қарори

Юридик шахслардан олинадиган ер солиғи солиш объекти

А. Молия ҳуқуқи, эгалик қилиш ҳуқуқи, фойдаланиш ҳуқуқи ёки ижара ҳуқуқи асосида юридик шахсларда бўлган ер участкалари солиқ солиш объектидир.

Б. Солиқ ҳуқуқи, эгалик қилиш ҳуқуқи, фойдаланиш ҳуқуқи ёки ижара ҳуқуқи асосида юридик шахсларда бўлган ер участкалари солиқ солиш объектидир.

В. Мулк ҳуқуқи, эгалик қилиш ҳуқуқи, фойдаланиш ҳуқуқи ёки ижара ҳуқуқи асосида юридик шахсларда бўлган ер участкалари солиқ солиш объектидир.

Г. Банк ҳуқуқи, эгалик қилиш ҳуқуқи, фойдаланиш ҳуқуқи ёки ижара ҳуқуқи асосида юридик шахсларда бўлган ер участкалари солиқ солиш объектидир.

Д. Фойда ҳуқуқи, эгалик қилиш ҳуқуқи, фойдаланиш ҳуқуқи ёки ижара ҳуқуқи асосида юридик шахсларда бўлган ер участкалари солиқ солиш объектидир.

Солиқни ҳисоблаб чиқариш ва солиқ ҳисоб-китобларини тақдим этиш тартиби

А. Ер солиғи ҳар бир солиқ даврининг 1 январига бўлган ҳолатга кўра ҳисоблаб чиқарилади ва ер солиғининг ҳисоб-китоби ер участкаси жойлашган ердаги давлат солиқ хизмати органига ҳисобот йилининг 15 февралига қадар тақдим этилади.

Б. Ер солиғи ҳар бир солиқ даврининг 10 январига бўлган ҳолатга кўра ҳисоблаб чиқарилади ва ер солиғининг ҳисоб-китоби ер участкаси жойлашган ердаги банкга ҳисобот йилининг 15 февралига қадар тақдим этилади.

В. Ер солиғи ҳар бир солиқ даврининг 15 январига бўлган ҳолатга кўра ҳисоблаб чиқарилади ва ер солиғининг ҳисоб-китоби ер участкаси жойлашган ердаги молия органига ҳисобот йилининг 25 февралига қадар тақдим этилади.

Г. Ер солиғи ҳар бир солиқ даврининг 18 январига бўлган ҳолатга кўра ҳисоблаб чиқарилади ва ер солиғининг ҳисоб-китоби ер участкаси жойлашган

ердаги статистика органига ҳисобот йилининг 16 февралига қадар тақдим этилади.

Д. Ер солиғи ҳар бир солиқ даврининг 11 январига бўлган ҳолатга кўра ҳисоблаб чиқарилади ва ер солиғининг ҳисоб-китоби ер участкаси жойлашган ердаги ғазначилик органига ҳисобот йилининг 5 февралига қадар тақдим этилади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг қайси қарорига мувофиқ 2012 йилга юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқ ставкаси 3,5 фоиз миқдорида белгиланган

А. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 30 декабрдаги ПҚ-1675-сон Қарори

Б. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2008 йил 29 декабрдаги ПҚ-1024-сонли Қарори

В. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2010 йил 24 декабрдаги ПҚ-1449-сон Қарори

Г. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2006 йил 18 декабрдаги 532-сонли қарори.

Д. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2009 йил 6 апрелдаги ПҚ-1090 Қарори

Юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқ солиш объекти

А. 1) асосий воситалар

2) номоддий активлар.

3) тугалланмаган қурилиш объектлари.

4) белгиланган муддатда ишга туширилмаган асбоб-ускуналар.

Б. 1) маданий воситалар

2) моддий активлар.

3) тугалланмаган қурилиш объектлари.

4) белгиланган муддатда ишга туширилмаган асбоб-ускуналар.

В. 1) асосий воситалар

2) номоддий активлар.

3) суғурта объектлари.

4) белгиланган муддатда ишга туширилган асбоб-ускуналар.

Г. 1) импорт воситалар

2) номоддий активлар.

3) экспорт объектлари.

4) белгиланган муддатда ишга туширилмаган асбоб-ускуналар.

Д. 1) асосий воситалар

2) номоддий активлар.

3) маҳсулот объектлари.

4) белгиланган муддатда ишга туширилмаган кичик корхоналар

Глоссарий

Солиқ имтиёзи – солиқ тўловчиларнинг айрим тоифаларига қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда солиқ тўлашдан тўлиқ, қисман ва вақтинча озод қилиш шакли.

Солиқ кредити – бюджетга тўланиши лозим бўлган солиқ суммасини маълум муддатга кечиктириш, бўлиб-бўлиб тўлаш ёки солиқни қайтариш шакли.

Солиқ солишнинг соддалаштирилган тартиби – кичик бизнес субъектларини рағбатлантириш мақсадида қўлланиладиган солиққа тортиш тартиби.

Солиқ ставкаси – солиқларни ҳисоблашда солиқ базасининг ҳар бир бирлиги ҳисобига тўғри келадиган солиқ меъёри.

Солиқ юки – солиқ тўловчиларнинг муайян даврда бюджетга тўланган солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларнинг йиғиндисидир. Мамлакат миқёсида муайян даврдаги барча тўланган солиқлар ва йиғимларнинг ялпи ички маҳсулотдаги салмоғи ҳам солиқ юкини ифодалайди.

Солиқ юкини енгиллаштириш – солиқларнинг фоиз ставкалари камайтириш ва имтиёзлар яратиш.

Солиқлар – белгиланган ва муайян миқдорларда ундириладиган, мунтазам, қайтариб берилмайдиган ва беғараз хусусиятга эга бўлган, бюджетга йўналтириладиган мажбурий пул тўловлари тушунилади.

Солиқларни унификация қилиш – солиқ механизмини соддалаштириш мақсадида иқтисодий моҳияти, солиққа тортиш объекти ўхшаш бўлган солиқ турларини бирхиллаштириш.

Юридик шахслар -Ўзбекистон Республикаси солиқ қонунчилигида солиқ тўловчилар икки гуруҳга бўлинади: юридик шахслар ва жисмоний шахслар.

Ўзбекистон Республикаси Солиқ Кодексида хилма-хил мулк шаклидаги бирлашмалар, корхоналар ва ташкилотлар қискача юридик шахс деб аталади.

Ўз мулкига эга бўлган ва ўз мажбуриятларини шу мулклар билан бажарадиган, солиқ идораларида рўйхатдан ўтган, банкда ҳисоб рақамига, мустақил бухгалтерия балансига эга бўлган корхона, ташкилот, бирлашма ва уларнинг мустақил шахобчаларига юридик шахслар деб аталади.

Юридик шахс мақомидан ташқари солиқ тўловчи бўлиш учун яна, албатта бирор рухсат этилган фаолиятдан даромад (фойда) олган бўлиши, товар (иш, хизмат) сотишдан оборотга ва бошқа мулкларга эга бўлишлари шарт.

Юридик шахсларнинг бюджетга тўлайдиган солиқлари тўғри ва эгри солиқларга бўлинади. Тўғри солиқлар даромад (фойда) солиғи ва ресурс солиқларидан, эгри солиқлар эса қўшилган қиймат солиғи, акциз солиғи, божхона божидан иборатдир.

Жисмоний шахс (фуқаро) тушунчаси - Фуқаролар (жисмоний шахслар) деганда Ўзбекистон Республикасининг фуқаролари, бошқа давлатларнинг фуқаролари, шунингдек фуқаролиги бўлмаган шахслар тушунилади.

Юридик шахсларнинг даромадидан (фойдасидан) солиқ - бу юридик шахсларнинг ҳамма фаолиятидан олган даромадларини (фойдаси) бир қисмини бюджетга мажбурий тўловидир. Бу ерда солиқ тўловчилар солиққа тортиш мақсадида резидент ва норезидентларга бўлинади.

Резидентлар - Ўзбекистон ҳудудида ташкил этилган ва рўйхатдан ўтган юридик шахслар ёки бош корхонаси Ўзбекистонда жойлашган бўлиб, Ўзбекистондан ташқарида рўйхатдан ўтган юридик шахслар бўлиб, Ўзбекистон ҳудудида ҳамда чет элда олган даромадларидан солиқ тўловчилар ҳисобланади.

Норезидентлар-Ўзбекистон ҳудудида ташкил этилмаган ёки бош корхонаси Ўзбекистонда жойлашмаган юридик шахслардир. Норезидентлар фақат Ўзбекистон ҳудудида олган даромадларидан солиқ тўлайдилар.

Чет эл юридик шахслари- резидентлар ва норезидентларга бўлинади. Резидентлар Ўзбекистондаги юридик шахслар каби солиққа тортилади. Ўзбекистон Республикасида фаолият кўрсатувчи норезидент юридик шахслар:
- доимий муассаса орқали фаолият кўрсатувчи;

-доимий муассаса бўлмасдан фаолият кўрсатувчи юридик шахсларга бўлинади.

Биринчи гуруҳдагиларнинг Ўзбекистонда олган даромадлари уларнинг солиқ идораларига такдим этадиган декларациялари орқали солиқ идоралари томонидан ҳисоблаб чиқилиб солиққа тортилади.

Иккинчи гуруҳ норезидентларнинг Ўзбекистон ҳудудидаги корхона ва ташкилотлардан олган даромадлари манбаида жами даромаддан ҳеч қандай чегирмасиз солиққа тортилади (ушланиб қолинади).

«Доимий муассаса» тушунчаси - солиққа тортиш мақсадида Ўзбекистон ҳудудида даромад олиш учун фаолият кўрсатаётган ҳар қандай жой ҳамда ҳар қандай ташкилот ёки ваколатли функцияни бажараётган юридик шахсдир. Бу тушунча ўз ичига: бошқарув ўрни, бўлим, офис, идора, фабрика, устахона, шахта, нефть ёки газ қузури, тош қазилма ёки ҳар қандай фойдали қазилмалар қазиб олувчи жойларни олади.

Роялти - бу интеллектуал мулклардан келган даромадлардир. Интеллектуал мулкларга янгилик яратилганлиги тўғрисидаги патент, лицензия, товар белгиси ва бошқалар киради.

Инвестиция - корхонанинг ўзи амалга оширган қуйидаги:

- янги қурилиш шаклидаги капитал қурилишга, ишлаб турган корхоналарни реконструкциялаш, кенгайтириш ва техникавий қайта қурулантиришга сарфланган маблағлар;

- иморатлар, иншоотлар, асбоб-ускуналар, транспорт воситалари (уларнинг қисмларни) ишлаб чиқариш мақсадлари учун сотиб олишга сарфланган маблағлари киради.

Қўшилган қиймат солиғи - бу корхона, ташкилот ва бирлашмаларда янги яратилган (қўшилган) қийматнинг бир қисмини бюджетга мажбуран олишдир.

ҚҚСдан имтиёзлар - бу корхонанинг истеъмолчиларга товар ортганда, иш бажарганда, хизмат сотганда ҚҚСни ҳисобламаслик ҳамда бюджетга солиқ тўламасликни ифодалайди.

ҚҚС тўловчилари - бу Ўзбекистон Республикаси ҳудудида тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланувчи юридик шахслар товарлар импорти бўйича юридик ва жисмоний шахслар ҳисобланади.

Акциз солиғи - бу ишлаб чиқариш корхоналарида яратилган ёки экспорт ва импорт қилинган баъзи товарлар қийматининг бир қисмини мажбурий бюджетга тўловдир.

Акциз солиғи объекти - бу Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ишлаб чиқарилган товарлар, экспорт ва импорт қилинган баъзи товарлар обороти ҳисобланади.

Юридик шахсларнинг мол-мулк солиғи - бу корхоналар мулкларининг дастлабки қиймати, ўрнатилмаган мулклар қийматидан ҳисобланиб, уларнинг даромадидан бюджетга тўланадиган мажбурий тўловлардир.

Мол-мулк солиғини тўловчилар - бу ўз мулкига эга бўлган юридик шахслар ҳисобланади. Солиқ тўлашнинг ихчамлаштирилган тизимига ўтган юридик шахслар (савдодан ташқари) ва имтиёз олган юридик шахслар бу солиқни тўламайдилар.

Ўртача қиймат - бу асосий воситалар, номоддий активлар, лизинг шартномаси бўйича сотиб олинган воситаларнинг ҳамда ишга туширилмаган мулклар қийматининг йил боши ва охиридаги суммаларини ярми, бошқа ойлар бошидаги баланс қийматнинг тўлиқ суммалари йиғиндисини 12га бўлиш билан аниқланадиган қийматдир. Бу қиймат чораклик ва йил бўйича аниқланади.

Қишлоқ хўжалик товар ишлаб чиқарувчиларнинг ягона ер солиғи - ягона ер солиғини тўловчилар бўлиб, қишлоқ хўжалиги кооперативлари (ширкатлар), фермер хўжаликлари, агрофирмалар, бошқа қишлоқ хўжалик маҳсулотларини ишлаб чиқарувчилар ҳисобланади. Бу корхоналар ўз ҳоҳишлари бўйича бюджетга ёки ягона ер солиғи тўловчилар ёки қишлоқ хўжалик корхоналари учун белгиланган ягона солиқ тўловчилари бўлиши мумкин.

Юридик шахсларнинг (ноқишлоқ хўжалик) ер солиғи - ўзининг мулкида, эгалигида ва фойдаланишида ер участкалари бўлган юридик шахслар ер солиғи тўловчилари бўлиб ҳисобланади.

Солиқ тўловчиларнинг идентификацион рақами (СТИР) - солиқ тўловчининг солиқ идораларидан рўйхатдан ўтганлигини кўрсатувчи далилдир. Бу рақам солиқ тўловчининг тегишли ҳисобот ва ҳисобларини, бошқа ҳужжатларини тез топишда ёрдам берувчи сондир.

Солиқ қонунчилиги бузилганда қўлланиладиган жазолар (санкциялар) - бу интизомсиз солиқ тўловчиларга нисбатан солиқ қонунчилиги бузилганда бериладиган жазолардир. Улар уч хил бўлади: маъмурий, молиявий ва жиноий.

Ялпи ички маҳсулот (ЯИМ)- бу маълум бир даврда (йил) мамлакат ичида бозор баҳосида яратилган ҳамма товарлар ва хизматларнинг қийматидир.

Бюджет жараёни - Давлат бюджетини тузиш, кўриб чиқиш, қабул қилиш ва ижро этиш, унинг ижросини назорат қилиш, ижроси ҳақидаги ҳисоботни тайёрлаш ва тасдиқлаш, шунингдек Давлат бюджети тузилмасига кирувчи бюджетлар ўртасидаги ўзаро муносабатларнинг қонун ҳужжатлари билан тартибга солинган жараёни.

Бюджет дотацияси - ўз даромадлари ва бюджетни тартибга солувчи бошқа маблағлар етишмаган тақдирда қуйи бюджетнинг ҳаражатлари билан даромадлари ўртасидаги фарқни қоплаш учун юқори бюджетдан қуйи бюджетга қайтармаслик шарти билан ажратиладиган пул маблағлари.

Бюджетдан маблағ ажратиш - қонун ҳужжатларида назарда тутилган тартибда Давлат бюджетидан бюджет ташкилотларига ҳамда бошқа бюджет маблағлари олувчиларга ажратиладиган пул маблағлари.

Бюджет профицити - муайян даврда бюджет даромадларининг бюджет ҳаражатларидан ортиқ бўлган суммаси.

Бюджет ссудаси - юқори бюджетдан қуйи бюджетга ёхуд республика бюджетидан резидент-юридик шахсга ёки чет эл давлатига қайтариш шарти билан ажратиладиган маблағ.

Бюджет субвенцияси - қонун ҳужжатларида назарда тутилган тартибда муайян мақсадларга сарфлаш шарти билан юқори бюджетдан қуйи бюджетга қайтармаслик шарти билан ажратиладиган пул маблағлари.

Бюджет сўрови - бюджет таснифи бўйича тушумларни шакллантириш ва бюджетдан маблағ ажратиш тўғрисидаги сўров.

Бюджет ташкилоти - зиммасига юклатилган вазифаларни бажариш билан боғлиқ бўлган ўз фаолиятини амалга ошириши учун Давлат бюджетидан маблағ ажратиш назарда тутилган ва бу маблағ молиялаштиришнинг асосий манбаи ҳисобланадиган вазирлик, давлат қўмитаси, идора, давлат ташкилоти.

Бюджет тақчиллиги - муайян даврда бюджет харажатларининг бюджет даромадларидан ортиқ бўлган суммаси.

Бюджет трансферти - бюджетдан юридик ёки жисмоний шахсга бевосита ёхуд ваколатли орган орқали ажратиладиган қайтарилмайдиган пул маблағлари.

Давлат бюджети - давлат пул маблағларининг (шу жумладан давлат мақсадли жамғармалари маблағларининг) марказлаштирилган жамғармаси бўлиб, унда даромадлар манбалари ва улардан тушумлар миқдори, шунингдек, молия йили мобайнида аниқ мақсадлар учун ажратиладиган маблағлар сарфи йўналишлари ва миқдори назарда тутилади.

Давлат ички қарзлари - давлат томонидан ички маблағни жалб қилиш натижасида вужудга келган Ўзбекистон Республикаси мажбуриятларининг йиғиндиси.

Давлат мақсадли жамғармалари - Давлат бюджети таркибида жамлантириладиган жамғармалар бўлиб, уларнинг ҳар бири учун маблағлар манбалари, ҳар бир манбадан маблағ тушиши нормалари ва шартлари, шунингдек шу маблағлардан фойдаланилиши мумкин бўлган мақсадлар қонун ҳужжатлари билан белгиланади.

Давлат ташқи қарзи - давлат томонидан хориждан маблағ жалб қилиш натижасида вужудга келган Ўзбекистон Республикаси мажбуриятларининг йиғиндиси.

Давлат томонидан ички маблағни жалб қилиш - активларни ички манбалардан (резидент-юридик ва жисмоний шахслардан) жалб этиш ҳамда бунинг натижасида Ўзбекистон Республикасининг қарз олувчи сифатидаги ёки қарз олувчи резидентларнинг ўз кредитларини (қарзларини) тўлашига кафил сифатидаги мажбуриятлари вужудга келиши.

Давлат томонидан хориждан маблағ жалб қилиш - активларни хориж манбаларидан (чет эл давлатларидан, норезидент юридик шахслардан ва халқаро ташкилотлардан) жалб этиш ҳамда бунинг натижасида Ўзбекистон Республикасининг қарз олувчи сифатидаги ёки қарз олувчи резидентларнинг ўз кредитларини (қарзларини) тўлашига кафил сифатидаги мажбуриятлари юзага келиши.

Давлат қарзи - давлат томонидан ички маблағни ва хориждан маблағ жалб қилиш натижасида вужудга келган Ўзбекистон Республикаси мажбуриятларининг йиғиндиси.

Маҳаллий бюджет - Давлат бюджетининг тегишли вилоят, туман, шаҳар пул маблағлари жамғармасини ташкил этувчи бир қисми бўлиб, унда даромадлар манбалари ва улардан тушумлар миқдори, шунингдек молия йили мобайнида аниқ мақсадлар учун ажратиладиган маблағлар сарфи йўналишлари ва миқдори назарда тутилади.

Молия йили - биринчи январдан ўттиз биринчи декабр куни охиригача бўлган вақтни ўз ичига олувчи давр.

Республика бюджети - Давлат бюджетининг умумдавлат тусидаги тадбирларни молиялаштиришда фойдаланиладиган қисми бўлиб, унда даромадлар манбалари ва улардан тушумлар миқдори, шунингдек молия йили мобайнида аниқ мақсадлар учун ажратиладиган маблағлар сарфи йўналишлари ва миқдори назарда тутилади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

I. Ўзбекистон Республикаси қонунлари.

1. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. – Тошкент: Ўзбекистон, 2010. – 40 б.
2. Ўзбекистон Республикасининг “Оилавий тадбиркорлик тўғрисида”ги Қонуни - Тошкент, 2012 йил. 26 апрель
3. Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 11 декабрдаги “Хусусий корхона тўғрисида”ги Қонуни. -Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами. № 3 - Т.: Адолат, 2004. – 7-9 б.
4. Ўзбекистон Республикаси Солиқ Кодекси. Ўзбекистон Республикаси Қонун ҳужжатлари тўплами, 2012 йил январь.
5. Ўзбекистон Республикасининг «Солиқ маслаҳати тўғрисида»ги Қонуни, -Т.: Халқ сўзи, 2006 йил, 21 сентябрь.
6. Ўзбекистон Республикасининг «Давлат солиқ хизмати тўғрисида»ги Қонуни. -Т.: Халқ сўзи, 1997 йил, 29 август. 1-2 бет.
7. Ўзбекистон Республикасининг «Банклар ва банк фаолияти тўғрисида» ги қонуни. – Тошкент, 1996. 25 апрель.
8. «Ўзбекистон Республикаси Марказий банки тўғрисида»ги қонуни.– Тошкент, 1995. 21 декабрь.

II. Ўзбекистон Республикаси Президенти фармонлари ва қарорлари

9. Ўзбекистон Республикаси Президентининг ПҚ-1717-сонли «Мустаҳкам оила йили» Давлат дастури. 2012 йил 27 февраль.
10. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикасининг 2012 йилги асосий макроиқтисодий кўрсаткичлари прогнози ва давлат бюджети параметрлари тўғрисида”ги 2011 йил 30 декабрдаги 1675-сонли қарори
11. “Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик” Давлат дастури. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Қарори. 07.02.2011 й. № ПҚ-1474.
12. “Монополияга қарши ишларни тартибга солиш ва рақобатни ривожлантириш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари

тўғрисида” : Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2010 йил 26 февралдаги ПФ-4191-сон Фармони // Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами – 9 сон – 2010- 9 март.

13. “Баркамол авлод йили” давлат дастурини ишлаб чиқиш ва амалга ошириш бўйича ташкилий чора-тадбирлари тўғрисида: Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармойиши. 2009 йил 9 декабрь //Халқ сўзи. - 2009. - № 238. – мо декабрь. – 1 б.

14. “Қишлоқ тараққиёти ва фаровонлиги йили” Давлат дастури. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Қарори. 26.01.2009 й. N ПҚ-1046

15. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2010 йил 24 декабрдаги «Ўзбекистон Республикасининг 2011 йилги асосий макроиктисодий кўрсаткичлари прогнози ва давлат бюджети параметрлари тўғрисида»ги ПҚ-1449-сонли қарори.

16. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2009 йил 6 апрелдаги «Тижорат банклари депозитларига аҳоли ва хўжалик субъектлари бўш пул маблағларини жалб этишни янада рағбатлантириш қўшимча чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПҚ-1090 Қарори

17. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2009 йил 22 декабрдаги «Ўзбекистон Республикасининг 2010 йилги асосий макроиктисодий кўрсаткичлари ва давлат бюджети параметрлари тўғрисида»ги ПҚ-1245-сон қарори.

18. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2008 йил 29 декабрдаги «Ўзбекистон Республикасининг 2009 йилги асосий макроиктисодий кўрсаткичлари ва давлат бюджети параметрлари тўғрисида»ги ПҚ-1024-сон қарори.

19. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2007 йил 12 декабрдаги «Ўзбекистон Республикасининг 2008 йилги асосий макроиктисодий кўрсаткичлари прогнози ва давлат бюджети параметрлари тўғрисида» ги 744-сонли қарори.

20. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2006 йил 18 декабрдаги «Ўзбекистон Республикасининг 2007 йилги асосий макроиктисодий кўрсаткичлари прогнози ва давлат бюджети параметрлари тўғрисида» ги 532-сонли қарори.

21. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2005 йил 5 октябрдаги «Тадбиркорлик субъектларини текширишни янада қисқартириш ва унинг тизимини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПФ-3665-сонли Фармони.

22. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2005 йил 24 июндаги «Тадбиркорлик субъектларининг хўжалик соҳасидаги ҳуқуқбузарликлари учун молиявий жавобгарлигини эркинлаштириш тўғрисида»ги ПФ-3622-сонли Фармони.

23. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2005 йил 15 июндаги «Тадбиркорлик субъектлари томонидан тақдим этиладиган ҳисобот тизимини такомиллаштириш ва уни ноқонуний талаб этганлик учун жавобгарликни кучайтириш тўғрисида»ги ПҚ-100 сонли қарори

24. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2005 йил 20 июндаги «Микрофирмалар ва кичик корхоналарни ривожлантиришни рағбатлантириш борасидаги қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги ПФ-3620-сонли Фармони.

25. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2005 йил 14 июндаги «Тадбиркорлик субъектларини ҳуқуқий ҳимоя қилиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПФ-3619-сонли Фармони.

III. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси қарорлари ва Ўзбекистон Республикаси вазирликларининг ҳуқуқий- меъёрий ҳужжатлари

26. Солиққа оид қонун ҳужжатларидаги янгиликлар.- Тошкент: «NORMA». 2011.- 512 бет

27. Сборник №1 Нормативных документов по налоговому законодательству Республики Узбекистан. ГНК, РКИЦ, Ташкент, 2009.

28. Сборник №2 Нормативных документов по налоговому законодательству Республики Узбекистан. ГНК, РКИЦ, Ташкент, 2009.

29. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан рўйхатга олинган 2007 йил 9 августдаги 1701-сонли «Тижорат банклари, кредит уюшмалари ва микрокредит ташкилотлари томонидан бюджетга солиқларни ҳисоблаш ва тўлаш тартиби тўғрисида»ги Низом.

30. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан рўйхатга олинган 2005 йил 16 июндаги 1480-сонли «Тижорат банклари ва кредит уюшмалари томонидан солиқларни ҳисоблаб чиқариш ва бюджетга тўлаш тартиби тўғрисида»ги Низом.

31. Ўзбекистон банк тизимини ислоҳ қилиш ва эркинлаштириш бўйича қонунчилик ҳужжатлари тўплами. –Т.: Ўзбекистон, 2003. – 360 б.

IV. Ўзбекистон Республикаси Президенти асарлари

32. Ислом Каримов. 2012 йил Ватанамиз тараққиётини янги босқичга кўтарадиган йил бўлади. Т.: Ўзбекистон, 2012. – 36 б.

33. Ўзбекистон мустақилликга эришиш оstonасида / И.А.Каримов.- Т.: Ўзбекистон, 2011. -440 б.

34. Президент Ислом Каримовнинг мамлакатимиз мустақиллигининг йигирма йиллигига бағишланган тантанали байрамдаги табрик сўзи// “Халқ сўзи” газетаси, 2011 йил 1 сентябрь.

35. Каримов И.А. Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепцияси (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисидаги маъруза), “Халқ сўзи”, 2010 йил 13 ноябрь (№ 220)

36. Каримов И.А. Барча режа ва дастурларимиз Ватанамиз тараққиётини юксалтириш, халқимиз фаровонлигини оширишга хизмат қилади. - Президент Ислом Каримовнинг 2010 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш яқунлари ва 2011 йилга мўлжалланган энг муҳим устувор йўналишларга бағишланган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг мажлисидаги маърузаси //Халқ сўзи, 2011 йил 22 январь.

37. Каримов И.А. Асосий вазифамиз – ватанимиз тараққиёти ва халқимиз фаровонлигини янада юксалтиришдир – Т.: «Ўзбекистон», 2010. 80 бет.

38. Каримов И.А. Жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози, Ўзбекистон шароитида уни бартараф этишнинг йўллари ва чоралари.-Т.: «Ўзбекистон», 2009 йил. 56 бет.

39. Каримов И.А. «Мамлакатимизни модернизация қилиш ва янгилашни изчил давом эттириш- давр талаби» -Т.: Халқ сўзи, 14 февраль, 2009 йил.

40. Каримов И.А. “Инсон манфаатлари устуворлигини таъминлаш – барча ислохот ва ўзгаришларимизнинг бош мақсадидир” – Т.: Халқ сўзи , 2008 йил 9 февраль.

41. Каримов И.А. Ўзбекистоннинг 16 йиллик мустақил тараққиёт йўли. – Т.: «Ўзбекистон», 2007 йил. 39-40 бетлар.

42. Каримов И.А. «Янгилаш ва барқарор тараққиёт йўлидан янада изчил ҳаракат қилиш, халқимиз учун фаровон турмуш шароити яратиш – асосий вазифамиздир». – Халқ сўзи , 2007 йил 13 феврал.

43. Каримов И.А. «Мамлакатимиз тараққиётининг қонуний асосларини мустаҳкамлаш фаолиятимиз мезони бўлиши даркор». –Т.: Халқ сўзи, 2006 йил 25 февраль.

44. Каримов И.А. «Эришилган ютуқларни мустаҳкамлаб, янги марралар сари изчил ҳаракат қилишимиз лозим». – Т.: Халқ сўзи, 2006 йил 11 февраль.

45. Каримов И.А. «Бизнинг бош мақсадимиз - жамиятни демократлаштириш ва янгилаш, мамлакатни модернизация ва ислох этишдир». – Т: Халқ сўзи, 2005 йил 29 январь.

46. Каримов И.А. Банк тизими, пул муомаласи, кредит, инвестиция ва молиявий барқарорлик тўғрисида. –Т.: Ўзбекистон, 2005. – 528 б.

47. Каримов И.А. Ўзбекистон буюк келажак сари. –Т.: Ўзбекистон, 1998. – 686 б.

48. Каримов И.А. Ўзбекистон XXI аср бўсағасида: хавфсизликни таҳдид, барқарорлик шартлари ва тараққиёт кафолатлари. –Т.: Ўзбекистон,

1997. – 315 б.

49. Каримов И.А. «Ўзбекистон иқтисодий ислохотларни чуқурлаштириш йўлида». Т.: Ўзбекистон, 1995 йил.

V. Дарсликлар

50. Vahobov A.V., Malikov T.S. Moliya. Darslik/Toshkent moliya instituti.- Toshkent: “Noshir”, 2012. 712-bet.

51. Срождиддинова З.Х. Ўзбекистон Республикаси бюджет тизими. Дарслик. Т.: Incom.uz МЧЖ- 2010. - 500 б.

52. Ваҳобов А., Жўраев А. Солиқлар ва солиққа тортиш. Дарслик- Т.:Шарқ, 2009. 448 бет.

53. Яхёев Қ.А. Солиққа тортиш назарияси ва амалиёти, Дарслик (қайта ишланган)- Т.: Фан ва технологиялар маркази, 2003.-247 бет.

54. Налоги и налоогообложение: учеб. /Под ред. И.А. Майбурова. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2010. – 559 с.

55. Миляков Н.В. Налоги и налоогообложение: Учебник. — 7-е изд., перераб. и доп. — М.: ИНФРА-М, 2008. - 520 с.

VI. Ўқув қўлланмалар

56. Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А.Каримовнинг 2011 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш яқунлари ва 2012 йилга мўлжалланган энг муҳим устувор йўналишларга бағишланган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг мажлисидаги “2012 йил Ватанимиз тараққиётини янги босқичга кўтарадиган йил бўлади” мавзусидаги маърузасини ўрганиш бўйича ўқув қўлланма. – Тошкент: “Ўқитувчи” НМИУ. - 2012. – 382 б.

57. Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А.Каримовнинг 2010 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш яқунлари ва 2011 йилга мўлжалланган энг муҳим устувор йўналишларга бағишланган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг мажлисидаги “Барча режа ва дастурларимиз Ватанимиз тараққиётини юксалтириш, халқимиз фаровонлигини оширишга хизмат қилади” мавзусидаги маърузасини ўрганиш бўйича Ўқув-услубий мажмуа. – Тошкент: Иқтисодиёт. - 2011. – 377 б.

58. Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А.Каримовнинг «Мамлакатимизни модернизация қилиш ва кучли фуқаролик жамияти барпо этиш – устувор мақсадимиздир» ҳамда «Асосий вазифамиз – Ватанимиз тараққиёти ва халқимиз фаровонлигини янада юксалтиришдир» номли маърузаларини ўрганиш бўйича Ўқув-услубий мажмуа – Тошкент: Иқтисодиёт. - 2010. – 340 бет.

59. Ходиев Б.Ю., Бекмуродов А.Ш., Тухлиев Б.К. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримовнинг «Жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози, Ўзбекистон шароитида уни бартараф этишнинг йўллари ва чоралари» номли асарини ўрганиш бўйича ўқув қўлланма. – Т.: Иқтисодиёт, 2009. – 120 б.

60. Alimardonov M.I., To`xсанov Q.N. Soliq nazariyasi. –Т.: O`zbekiston Yozuvchilar uyushmasi Adabiyot jamg`armasi nashriyoti, 2005, - 175 б.

61. Налоги и налогообложение: учеб. /Под ред. И.А. Майбурова. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2010. – 559 с.

62. Никулкина И.В. Общая теория налогообложения: учеб. пособ. – М.: Эксмо, 2010. – 176 с.

63. Маликов Т., Хайдаров Н. Бюджет (тизими, тузилмаси, жараёни). Ўқув қўлланма. Т.: Иқтисод-молия, ТМИ – 2008, 98 б.

64. Тухлиев Б.К., Юсупов О.А., Агзамов А.Т, Тўхсанов Қ.Н. Солиқлар ва солиққа тортиш: Ўқув қўлланма. – Т.: 2007. -320 б.

65. Паскачев А. Б. Налоги и налогообложение : учеб. пособие. — М.: Высшее образование, 2008. — 384 с.

66. Тошмурадова Б. Солиқ муносабатларини оптималлаштириш. Ўқув қўлланма, -Т.: ТМИ, 2005. –158 б.

VII. Статистика тўпламлари маълумотлари

67. Инвестиции Республики Узбекистан 2011. Статистический сборник. – Т.: Госкомитет РУз по статистике, 2011. – 148 с

68. «Ўзбекистон иқтисодиёти Ахборотномаси» журнали.

69. Инвестиции Республики Узбекистан 2010. Статистический сборник. – Т.: Госкомитет РУз по статистике, 2010. – 148 с

70. Промышленность Республики Узбекистан 2009. Статистический сборник. - Т.: Госкомитет РУз по статистике, 2009. – 156 с.

71. Ўзбекистон Республикаси солиқ органлари фаолиятининг 2011 йилги натижалари.-Т.: ДСҚ, 2012.

72. «Ўзбекистон Иқтисодиёти» статистик маълумотлар тўплами.-Т.: Ўзбекистон Республикаси Иқтисодиёт вазирлиги, 2011.

VIII. Интернет сайтлари

73. www.lex.uz - Ўзбекистон Республикаси қонунлари базаси сайти.

74. www.mf.uz-Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги сайти.

75. www.cb.uz- Ўзбекистон Республика Марказий банки сайти.

76. www.soliq.uz-Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси сайти.

77. www.stat.uz-Ўзбекистон Республикаси Давлат статистика қўмитаси сайти.

78. www.bankir.uz-Ўзбекистон Республикаси Банклари уюшмаси сайти.

79. Экономикаи России. "http://www.imce.ru"

80. “Norma” 2012.

81. “Pravo” 2012.